TOMUS TERTIUS
R. P. RICHARDI ARSDEKIN

SOC. JESU SAC. THEOL. PROFESSORIS.

APPARATUS DOCTRINÆ SACRÆ

COMPLECTENS

MATERIAM ET FORMAM EXPEDITAM, PRO QUAVIS Dictione, Concione, & tota Catechesi, per exquisitam expositionem, & selectissima exempla: Cum Praxi solida assistendi per omnia ægris, & sanis: ac documentis particularibus pro quolibet hominum statu:

ITEM,

PRO IPSIUS SACERDOTIS VITA ET CONVERSATIONE; Pro ritibus singulorum Sacramentorum:

ET

PRO QUACUNQUE FUNCTIONE MISSIONARII APOSTOLICI AC Curatoris animarum.

Juxta Indicem sequentem.

Cum Grat. & Privil. Et facultate

Sac. Cæs. Majest. Superiorum.

DILINGÆ,

Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD, Bibliopolæ Academici.

ANNO M. DC. LXXXVII.

INDEX GENERALIS

Titulorum præcipuorum hujus Tomi Tertii, cum Augmentis novis & multiplicibus in decursu hujus Editionis.

PARS PRIMA APPARATUS ET PRAXIS FORMÆ PRO DOCTRINA SACRA IN CONCIONE PROPONENDA.

CAPUT I.

Praxis pro artificio Memoriæ, & dispositione Dictionis.

I. Consultum est, si otium suppetat, præsertim pro incipientibus, totam Dictionem scripto deducere, & in tria aut plura puncta dividere: & memoriæ causa singula puncta concludere cum aliqua Sententia quæ habeat aliquam connexionem cum initio puncti sequentis.

Pro Concionatore impedito, aut multum exercitato, necesse est puncta saltem summatim annotare, scribendo breviter præcipua capita & membra sui discursus; ut est sententia, exemplum, similitudo, & scopus sive fructus ad quem intendit Auditores permovere.

II. Artificium autem memoriæ consistit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem constituenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua similitudinem habet, facile in memoriam reducit. Exempli gratia: Concipis Aulam aliquam cujus omnes partes, & partium ordinem optimè notum & perspectum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat v.g. de Navigatione hujus vitæ ad portum salutis æternæ, ponis per Imaginationem in primo loco istius Aulæ, Anchoram è tenui filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ est de navigatione, memoriæ occurrat. Si secunda pars sit v.g. de Militia hominis contra tentationes mundi, pro ea secundo loco statuis militem gladium vibrantem. Si tertia pars sit, de Victoria tentationum, tertio loco appendis coronam: & sic pro reliqua materia, apponenda est imago aut signum, quod judicas maximè idoneum ad suscitandum vivam sequentis materiæ memoriam. Et ideò utendum est imaginibus vividis, & aliquid agentibus, quæ possint animum tuum vivaciter ferire.

III. Alia praxis est, in margine dictionis descriptæ, quinque aut sex locis appingere quales dixi notas, cum diversis materiæ partibus connexas; aut, quod facilius est: Vocabula diversa in margine scribere, quæ ordinem, & diversitatem materiæ significent. Possuntque ea vocabula in unam sententiam, aut versum redigi, ut, sicubi memoria fallat, sententia illa indicet quousque ventum sit, & quid sequi debeat. Exemplum talis versus aut sententiæ sit, si disposuisti materiam de humilitatis præstantia: & illa v.g. fuerit 1. quam Deo grata, 2. quam homini jucunda, 3. quam utilis saluti æternæ: Redigas puncta illa ad unum brevem versiculum, aut sententiam v.g. *Grata Deo, jucunda homini, portusque salutis:* aut ad quamcumque idoneam simili ordine familiarem tibi sententiam: & sic in quavis materia, inde experieris à decursu materiæ præparatæ memoriam non facile aberraturam.

IV. Si plura nomina propria certo ordine cupias retinere, redigantur ad voculam unicam, in qua tantum litteræ primæ singulorum nominum suo ordine contineantur. Exempli gratiâ, ut retineantur nomina & ordo partium præcipuarum S. Scripturæ reducuntur ad hoc breve vocabulum, *GELNUDE:* G. Genesis, E. Exodus, L. Leviticus, NU. Numerorum, D. Deuteronomium, E. Evangelia Christi quatuor.

Sed quid si quis, fallente, aut turbata in dictione memoria, nihil omnino meminerit eorum quæ ad dicendum paravit? remedium occurrendi tali accidenti præcipuum erit, paratum antea semper habere locum unum communem ad quem possit ex tempore recurrere. Talis præcipuè locus esse poterit de *gloriæ calestis* felicitate, æternitate, possessione omnis boni jucundi, utilis, honesti, & carentia omnis mali omnium sensuum qui continentur hoc versiculo, *Gustus, odoratus, auditus, visio, tactus*, ut infra v. Gloria. Vel de *Inferni pœnis* æternis singulorum istorum quinque sensuum: quæ duo possunt ferè cum quacunque materia connecti; sin minus, melius est carere connexione, quam omni dictione, ex duobus autem malis minus est eligendum.

CAPUT II.

Pro Voce.

I. CUrandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non sit nimis alta, aut in magno nimis demissa, utrumque displicet.

II. Si vox nativa sit imbecillior, oportet raro assurgere, aut affectui violento indulgere, sed familiari tono oratio varianda est.

III. In exordio utendum voce clarâ, & æquabili, sed sine affectatione, aut cantillatione. In narratione magis attollitur & variatur. In confirmatione fit acrior; & incitatior, docendo, interrogando, disputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patietur.

IV. Epilogus si instituatur ad precandum, vel placandum, vox sit suavis, & lenis. Ad miserandum flexanimis. Ad lætandum plena & sonora. Ad hortandum aut terrendum concitatior esse debet.

V. Ut hanc vocis varietatem discas & exerceas, optimum est consulere ipsam naturam, & observare quo tono passim utantur homines dum irascuntur, dum rogant, dum dolent, dum lætantur &c. & quæ magis placent, tuæ voci quantum fieri potest accommodare.

VI. Maxima dictionis parte consultum est uti voce media, ac moderata, sic facilius dabitur ascensus, descensus, ac vocis mutatio; nunquam enim in eodem tono diu persistendum est, sed observanda sedulò crebra vocis mutatio, ut evitetur monotoniæ vitium ingratissimum.

VII. Porrò hæc summatim observanda. Ut caveatur nimia tarditas, quæ dictionem reddit languidam: Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit ne singuli sensus debitè intelligantur. Curandum quoque diligenter ut ultimæ syllabæ exprimantur, quæ à multis absorbentur, aut indecorè conglobantur.

VIII. Denique ad evitandam confusionem, singulos sensus dicendo interpungat, & in fine periodi semper modicè respiret, & spiritum colligat, ac vocem mutet: quod plurimum & dicentem reficiet, & audientem afficiet.

CAPUT III.

Pro Gestu.

GEstus, vox quædam est totius corporis, ideoque pro gestu moderando accommodari possunt ea quæ de voce diximus.

I. In principio dictionis stet erectus & immotus, spectet modestè Auditores, manus in pulpitum protendat, ordiatur modestè auditoribus honorem, de more cum quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non nisi leniter, ac paululum ultra sinum protendat, oculis manum, ac gestum sequentibus

II. Gestum non semper ad unam partem, sed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratam varietatem, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri possit.

III. In narratione adhibendus gestus liberior: In confirmatione acrior & pugnatior: In Epilogo vehementior, & accommodatus affectibus, de quibus infra.

IV. Vultus quoque, oculus, & aspectus nunc sit erectus & alacer, nunc demissus & tristis, pro rerum varietate.

V. Uti cavenda est gestuum nimia lenitudo & tarditas, ita etiam nimia celeritas, aut levis gesticulatio; aut etiam nimia vastitas, qua manus ultra humeros, & caput attollatur.

VI. In supplicando, utraque manus protensa vel attollenda, vel submittenda est, quod etiam fieri potest manibus junctis instar orantis.

VII. In aversando, aut negando, capite ad dextram partem converso, & manibus ad sinistram, rem quasi à se propellet. Vel etiam capite leniter concusso per modum renuentis.

VIII. Interrogabit, manu paululum elevata, & ad seipsum conversa. Instabit vehementius, summo indice manus sinistræ apprehenso, & nonnihil concusso: nec desunt gestus alii.

IX. Demonstrando seipsum; manum vel dexteram, vel utramque ad pectus suum convertet. Demonstrabit res alias, manu plerumque protensa, & sursum, vel deorsum, vel aliò conversa, prout est supra, vel infra situs rei quam cupit designare: raro id solo digito faciet.

X. Timorem exprimet, manu dexterâ pectori applicata.

XI. Irascetur, pugno compresso, voce & vultu aspero: pulpitum manu, vel terram pede percutiendo: sed bene cavendum ne percussio illa sit nimis crebra.

XII. Pænitebit, digitis pressis, & pectori admotis. Dolebit verò manibus inter se complicatis, vel utrimq; deorsim dejectis, & expansis.

XIII. Vocabit, aut sibi sistet alium, manu sursum elevatâ, & ad se inflexa. Dimittet, aut repellet, manu aversa cum digitis explicatis. Minabitur, indice erecto, & concusso. Alios denique affectus exprimet eo manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motu, quem observabit ex impetu naturæ inter homines benè moratos decorè exerceri, modò vitet sequentia.

XIV. Cavebit ne sit nimis diuturna omnium gestuum intermissio; & è contra, ne gestus idem, præsertim in eadem sententia aut periodo, nimis sæpe repetatur.

XV. Solâ sinistrâ rarissimè gestus exhibendus: non raro tamen in gestu formando sinistra dexteræ sociari poterit, ut cum ostenditur rerum multitudo, aut magnitudo: vel quando ad summos affectus ascenditur, in quibus quasi totus orator abripi videtur.

XVI. In fine debet ordinariè, uti vox & dictio, ita gestus esse vivacior & vehementior, ut orator affectum quem intendit, altius infixum relinquat; si tamen, uti in meditatione, ad tristitiam, metum, aut compassionem oratio dirigatur, gestu etiam leniori, ac tardiori dictio absolvetur.

CAPUT IV.

Pro exordio dictionis formando, & efferendo notanda.

I. IN exordio auditor debet reddi benevolus, attentus, docilis. Hæc fient, *à persona dicentis*, commemorando

morando animum & affectum suum pro salute, utilitate, aut profectu auditorum. Vel *à materia* ostendendo rem ipsam de qua dicet, esse necessariam, utilem, aut præsenti tempori multum idoneam. Docilis erit auditor, si materia tractanda clarè proponatur, & in sua membra vel puncta distinctè dividatur, indicando, quid primo, quid secundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *propositio* rei dicendæ, quæ in fine exordii locari solet.

II. Desumi potest exordium, ab aliqua sententia Authoris sacri, aut etiam profani. Vel à proverbio, vel à similitudine, vel ab historia Evangelica, aut aliâ quæ avidè audiatur. Quandoque etiam proponitur quæstio, aut problema, de quo quasi varia auditorum sententia exquiratur, & cui tandem inopinata responsio depromatur.

III. Vitanda autem sunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam quæsita.

CAPUT V.

Pro Narratione.

I. DEbet narratio esse clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quo gestæ, aut dictæ fuerunt.

II. Conciliandа est narrationi vita, v.g. interrogando quid hic factum, quid responsum putatis? quid vos hic ageretis? audite quid sequatur, &c.

III. Sic narranda est res præterita, ac si in præsenti, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præsentis temporis: magis enim movet narratio Christi quasi ante oculos actu patientis, quam si tantum dicas talia olim passum fuisse.

IV. Cavendum ne bis, aut sæpius in narrationis decursu idem repetatur.

V. Cavenda etiam crebra digressio ad alia extra rem gestam, aut longæ parentheses, quæ rei seriem interrumpunt.

VI. Affectus, etsi breviter misceri possint, non debent tamen in narratione esse nimis frequentes, sed magis pro confirmatione & epilogo reservari.

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, ejusque amplificatione, & ornatu dictionis.

I. IN Confirmatione quæruntur argumenta ad suadendum virtutem, vel dissuadendum vitium, aut aliud quod sibi Orator tractandum proposuit. Argumenta hæc primò summatim excogitanda, colligenda, & annotanda: postea fusius deducenda, amplificanda, & exornanda.

II. Pro inventione argumentorum sive discursuum, inspiciendus est Apparatus materiæ quem ordine Alphabetico infra tradimus. Deinde ad istius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, considerari poterunt loci topici, sive sedes argumentorum, quibus quævis materia deduci & inculcari potest. Exempli gratiâ, si de charitate agatur (idem est de ceteris) expendi poterit locus à definitione. Quid est charitas? est unio animæ cum Deo, quanti momenti est illa unio, quam jucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideoque omni labore comparanda. 2. Locus à partium enumeratione: Charitas alia est interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum. 3. Locus à Genere: Si omnis virtus amanda est, ut justitia, temperantia, continentia, humilitas, mansuetudo, fides, spes &c. quanto magis charitas quæ est suprema, & regina omnium virtutum. 4. Locus à simili: Sicut elementum non potest requiescere nisi in suo centro, ignis in cælo, lapis in terra, ita anima in sola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à dissimili: Sicut separatio membri à corpore est violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à contrario: Si odium & aversio à Deo summum sit hominis malum, sic debet amor Dei summum esse hominis bonum. 6. Locus ab adjunctis est in quo considerantur omnes circumstantiæ cum re conjunctæ, ut locus, tempus, actus & modus, & finis quo res exercetur &c. quæ continentur hoc versu; *Quis, quid, ubi* &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus est à causis, in quo res comprobatur, vel improbatur à sua causa materiali, aut formali qua constat, à finali ad quam dirigitur, ab exemplari cui assimilatur. 8. Locus ab effectis, sive effectibus bonis, aut malis, qui rem faciunt amore, aut odio dignam, uti quod charitas faciat hominem filium Dei, hæredem cæli, pium, benignum, patientem, Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à comparatione, sive à majori, minori, & paritate rationis. Ut, si sponsa gaudet connubio cum nobilissimo sponso, qui tantum est creatura; quantò magis gaudere debet anima per charitatem uniri Deo, qui est omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latissimè patet. Uti & locus ab authoritate, testimonio, & exemplis quæ infra in *Apparatu* latius deducimus.

Pro exornatione dictionis, faciunt tropi, & figuræ sive verborum, sive sententiarum, per quas sermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recensebimus, ut orator, non omnes simul, sed modò has, modò illas, instar condimenti dictioni aspergat, prout materiæ suæ convenire judicabit. Tales tropi in verbis sunt Metaphora, Synecdoche, Metonomia, Antonomasia, Onomatopæia, Catachresis, Metalepsis. In *Oratione* sunt, Allegoria, Periphrasis, Hyperbaton, Hyperbole.

Ex figuris præcipuæ sunt, repetitio, conversio, complexio, gradatio. Item, similiter cadens, contrapositum, commutatio.

Figuræ quæ non in vocibus, sed integris sententiis usum habere possunt præcipuæ sunt, interrogatio, responsio, subjectio, occupatio, correctio, dubitatio, prosopopeia, apostrophe, hypotiposis, sustentatio, prætermissio, ironia, permissio, deprecatio, exclamatio.

Modum quo hæ figuræ, aut tropi in oratione formantur, si non meminerit orator, consultum est ut ex Rhetorica eum recolat, & singulorum exempla præcipua

cipua hic infra dabimus post Materiæ Apparatum alphabeticum.

CAPUT VII.

Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.

I. ARs quæ tradita est pro confirmatione amplificanda, & exornanda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potissimum omnes eloquentiæ fontes & affectus exprimendi erunt, ut Auditori motum quem intendit Orator impressum relinquat.

II. In hunc finem debet ipse orator dicendo ostendere se penitus permotum esse. Nihil enim incendit, nisi ipsum prius incensum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiseratione erga Milonem, profitebatur se non posse lachrymas continere.

III. Conficitur autem Peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à se intenta Orator probavit, ea animis Auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si jam ostenderimus quam sit virtus charitatis jucunda, quia hominem Deo conjungit; quam sit utilis, quia reddit regni cælestis hæredem: quam sit necessaria, quia sine ea anima à Deo perpetuo separatur &c. quis eam totis viribus non quærat, & complectatur.

IV. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet esse simplex & jejuna repetitio, sed novis subinde sententiis, ac figuris cum pondere inspersa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur; sed compendio absolvantur, sic enim non esset enumeratio, sed potius altera oratio.

Consultum autem est, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac nervosam sententiam, quæ menti ac memoriæ Auditorum quasi aculeum infixum relinquat, ut est illa S. Bernardi de mala conscientia peccatoris: *Manet anxietas non relictura, fugit voluptas non reditura.*

SUMMULA SEQUENTIUM

PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

PRimò, sequitur hic Apparatus Materiæ, ex Sacris potissimum Litteris ordine alphabetico breviter & commodè digestæ.

Secundò, sequitur brevis Index ejusdem Apparatus, ad quem facilè recurritur.

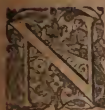
Tertiò, postea sequuntur puncta disposita per omnes Dominicas & Festa ex eodem Apparatu, & aliis quæ adducuntur in *Catechesi* nec non *Controversiis*, ceterisque materiis quæ supra in *Theologia* Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes singulæ Doctrinæ Christianæ selectis Exemplis ac Documentis illustratæ; quibus succedunt alia ad functiones sacras pertinentia.

NOTA.

IN hac Editione varia accedunt *Additamenta*, Sententiæ selectæ, Conceptus novi, & exquisiti ad singulos Alphabeti sequentes Titulos, ad singulas Dominicas, Festa, Catechesim &c. Hæ Sententiæ, ac Conceptus adjecti facile ingentem præbebunt Materiæ Copiam, ornatum, acumen, ac varietatem: Præsertim si latius deducantur juxta praxim Sententiæ deducendæ post finem sequentis Alphabeti infra §. 2.

PARS SECUNDA
APPARATUS MATERIÆ AD DOCTRINAM SACRAM
EX SACRIS LITTERIS AC PATRUM CONCEPTIBUS *præcipuè depromptus.*

Ota primò, excogitatum esse à me hunc brevem & commodissimum Materiæ Apparatum præcipue in gratiam Missionariorum, quibus ad doctrinam sacram variis locis prædicandam, præter Sacras Litteras pauci sunt ad manum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus si non desint libri, otium tamen deest ad prolixam plurium voluminum investigationem: quibus nihil gratius esse solet, quam si in modico spatio multùm apta materiæ collectum inveniant, quam facilè possint deducere, & suo usui accommodare.

Nota secundo, in hoc Apparatu potissimum contineri selectissima exempla, comparationes, ac similitudines ad idoneos titulos alphabeti ordine redacta, ac singulos titulos in varia puncta distribui, ad meliorem dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia est materia, quæ commodius possit pro dictione in varia membra cum ornatu dilatari, aut facilius memoriâ retineri, aut utilius ad auditorem permovendum accommodari, quam similitudines, comparationes, exempla, ut testatur tritum axioma, Verba movent, exempla trahunt. *His ad communem captum maximè accommodatis, & rudes optimè instituuntur, & eruditi plurimum delectantur, dummodò solida sint, & Sacrarum Litterarum authoritate nitantur, qualia sunt illa, quæ in hoc Apparatu assignantur, quæ, ubi opus erit. ex citatis Scripturæ locis fusiùs deduci poterunt.*

Nota tertiò, praxim ex hoc Apparatu conficiendi integras dictiones per totum annum, infra assignari in fine, cum applicatione materiæ ad certa puncta per totius anni Evangelia.

Ad extremum observa, dum ex his Titulis pro tuo conceptu materiam uberiorem inquiris, si contingat illam sub uno Titulo non reperiri, legendum esse Indicem, & quærendum alium Titulum significatione similem, aut etiam contrarium: exempli causâ, si non inveniatur Charitas, *vide* Amor: *si non reperiatur* Amor, *vide* Odium, *& sic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti usu & propriâ observatione magis innotescent, observata præsertim Praxi in hujus Apparatus calce assignata.*

A.

ABNEGATIO.

QUi cupit servire Christo debet abnegare mundum, & omnia quæ in mundo sunt. Patet ex verbis Christi *Luc. 14.* Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Exemplum est in duodecim Apostolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, secuti sunt Christum, & ejus doctrinam. Sed ecce quantum abnegantibus promissum præmium: Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. *Matth. 19. v. 27.* Hæc est liberalis Christi promissio, quæ claustra tot Religiosis, & cœlum tot Sanctis implevit.

Post hæc, S. Bartholomæo Apost. Evangelium prædicante, Polemus Rex Indiæ potentissimus ad fidem Christi conversus & baptizatus, relicto Imperio amplissimo, & sua patria, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumq; pergeret, constanter adhæsit, & maluit esse pauper Apostoli discipulus, quam dives Indiæ Dominus. *In vita S. Bartholom. per Abdiam.* Gallicanus Dux supremus Romani exercitus post ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Constantiam in uxorem oblatam, abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filia, humilem & pauperem pro Christo vitam suscepit, clariorem de se, quam de hostibus victoriam reportans. *In vita SS. Joannis & Pauli.*

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus nudatus, Christum nudum sequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit ditissimam sponsam, & domum paternam, & post multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec post obitum divino monitu à suo parente, & à Pontifice Romano cum ingenti stupore agnitus, & summo in honore habitus fuit, *ita Metaphrastes, & alii in ejus vita.*

Abneganda est etiam propria voluntas Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Exemplum dedit Christus in horto dicens: Pater, non mea sed tua voluntas fiat. Et S. Paulus à Christo vocatus, nullâ carnis aut sanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione statim respondit, Domine quid me vis facere?

Abneganda sunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & sæcularia desideria sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. *2. Tim. 3.* Nempe sobriè erga nos, justè erga proximum, piè erga Deum. Exemplum est in primis Ecclesiæ Christianis, qui nihil suum esse dicebant, sed deponebant bona sua ad pedes Apostolorũ, ut omnibus essent communia. *Act. 4. v. 33.* E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo devoverunt, partem posteà absconderunt, subitaneâ morte à Domino puniti fuerunt, *Act. 5.* Abraham à Deo vocatus, statim exivit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo Patris sui: & ideò Deus benedixit ei, & multiplicavit semen ejus, sicut stellas cæli &c. *Gen. 12.* Et iterum abnegavit Abraham amorem paternum erga filium suum primogenitum Isaac, quando Deo jubente ascendit in montem cum gladio & igne ut filium suum Domino immolaret, & in holocaustum offerret. *Gen. 22.* Job omnium bonorum, quæ habuit

affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum. *Job.* 1. *v.* 21. Christus Dominus cæli & terræ, cum esset dives, factus est pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit ubi caput reclinaret. *Matth.* 27. *Luc.* 23.

Sicut athleta qui in stadio currit, debet omnia impedimenta abjicere, ita nos ut perveniamus ad bravium vitæ æternæ debemus mundi bona abnegare, juxta Apostolum 1. *ad Cor.* 9. Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex BREVIARIO, habetur exemplum S. Francisci, qui pro Christo omnia abjecit usq; ad calceos, 4. *Oct.* S. Antonii, qui omnia deseruit usque ad speluncam, 17. *Jan.* S. Bartholomæus omnia exuit usque ad pellem vivo detractam, alii Martyres usque ad sanguinem & vitam.

Vide *Abstinentia, Amor Dei, Humilitas.* A contrario, vide infra *Avaritia, Luxuria, Superbia.*

De Abnegatione per Vota Religiosa, vide supra *T.* 2. *part.* 2. *p.* 136. Et Controversias de ea supra *Tom.* 1. *tract.* 2. *pag.* 82.

Sententiæ selectæ, ac conceptus alii de Abnegatione.

BEati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. *Matth.* 2.

Omnes qui reliquerit domum vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam possidebit. *Matth.* 19.

Nolite confirmari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri. *ad Rom.* 12.

Quicunque voluerit esse amicus hujus sæculi, inimicus Dei constituitur. *Jacob.* 4.

Qui utuntur hoc sæculo, sint tanquam si non utantur. *ad Cor.* 1. *c.* 7.

PATRES. Sunt quidam qui sua facilius pauperibus tribuunt, quam ut ipsi pauperes Dei sint. *S. Augustin.*

Multi divitias relinquentes vitia sua non relinquunt. *S. Hieronymus.*

Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. *Idem.*

Nudum Christum, nudam Christi crucem, nudus sequere. *Idem.*

Deus magis quærit animas credentium quàm opes. *Idem.*

Is non renunciat mundum quem terrenæ possessionis delectat ambitio. *S. Ambrosius.*

Multa relinquit qui desideria renunciat. *S. Gregor.*

Cor pensat Deus, non substantiam. *Idem.*

Regnum Dei tantum valet, quantum habes. *Idem.*

Longè à Deo est animus, cui adhuc hæc vita dulcescit. *S. Isidorus.*

Semper dives est Christiana paupertas. *Leo Papa serm.* 4. *de quadrag.*

Cui cum paupertate benè convenit dives est. *S. Greg. in Ezech.* 6.

Parum eget qui parum cupit. *Socr. apud Laërtium.*

Panem & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est. *Seneca Epist.* 23.

Qui ad paupertatem sua sponte descendit, præoccupat tela fortunæ. *Idem Epist.* 19.

Scire uti paupertate maxima fælicitas est. *Idem, de moribus.*

Non est in paupertate vitium, sed in paupere. *Idem de remed. fortunæ.*

EXEMPLA PROFANA, sapientium & fortium virorum qui mundum abnegarunt.

Socrates Philosophorum Princeps, pauper semper, nudis pedibus, sordido palliolo mundi opes & honores contempsit.

Diogenes suo dolio contentus, cavis manibus sibi aquam hauriebat: Hunc intuitus Alexander dixit, si Rex non esset, se optare Diogenem esse.

De Ducibus aliquot Romanis sic scribit *Claudianus* in 4. Honorii consulatu.

Pauper erat Curius, Reges dum vinceret armis:
Pauper Fabricius, Pyrrhi dum sperneret aurum:
Sordida Serranus flexit dictator aratra.

Hinc adag. Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit Mœnia.

ABSTINENTIA, JEJUNIUM.

ABstinere dicitur primò, qui usum alicujus rei à se rejicit: Secundò, qui rei noxiæ affectum & desiderium in se cohibet & refrænat. Hoc modo Tobias docuit filium suum, *ab infantia timere Deum, & abstinere ab omni peccato.* Tobiæ 1.

Abstinentia ciborum a Deo præcepta est ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium. In paradiso præcepit Adamo ut à fructu arboris scientiæ boni & mali abstineret. *Gen.* 2. Filiis Israel varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Levitici* 11. Uxori Manue concepturæ Sampsonem Angelus abstinentiam indixit, *Judic.* 3. Eleazarus ætate grandis & venerabilis maluit occidi quam carnem vetitam manducare, aut cum aliorum scandalo id simulare. 2. *Machab.* 6. Septem fratres Machabæi elegerunt potiùs per varios cruciatus mortem sustinere, quam esu carnis se contaminare. 2. *Macb.* 7.

Abstinentia mentem illustrat, & sapientiam confert. Moyses postquam 40. à cibo abstinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere legem populo explicandam, *Exodi* 24. Danieli propter singularem abstinentiæ amorem ostendit Deus visiones cœlestes. *Daniel* 22. Ideò post jejunium eidem revelatum est mysterium Incarnationis, *Dan.* 9. Quia Anna Prophetissa serviebat Domino die ac nocte in jejunio & orationibus, meruit in templo de Christo prophetare, *Luca* 20. Eodem spectat exemplum Joannis Baptistæ præcursoris & præconis Christi, cujus cibus tantùm erant locustæ, & mel silvestre, *Matth.* 11.

Abstinentia a carnibus hominibus religiosis, & pœnitentibus maxime propria. Dominus ipse Danieli per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes transmisit, *Dan.* 14. Uxor Jeroboam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes attulisse legitur. 3. *Reg.* 13. Christus sæpius multiplicavit panes & pisces, carnes nunquam, *Matth.* 14. *Marc.* 6. *Joan.* 6. Salvatorem nostrum non legimus comedisse carnes, nisi in agno Paschali, piscibus verò in alimentum sæpius usum esse patet. *Luc.* 24. *Joan.* 21.

Abstinentia sive jejunium confert victoriam contra hostes tam animæ, quam corporis. Christus cum dæmone præliaturus 40. diebus jejunavit, & in tribus quas opposuit tentationibus illum debellavit, *Matth.* 4. Josaphat Rex Juda jejunavit ipse, & aliis jejunium indixit, atq; ita victoriam de hostibus obtinuit, 2. *Par.* 20. Postquam Judith diuturnum jejunium & orationem præmisit, præclaram de Holoferne victoriam reportavit, *Judith* 8. & 13. Filii Israel bis debellati, postea ad jejunium confugerunt, & de filiis Benjamin triumpharunt, *Jud.* 20. Iterum debellantur filii Israel à Philisthæis 1. *Reg.* 4. Sed postquam fleverũt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, 1. *Reg.* 7. A contrario, quia Jonathas contra præceptum

ceptum patris comedit favum mellis, Israëlitæ ab hostibus profliganiur, 1.*Reg.*14. Et in deserto cæpit populus manducare & bibere, & ira Dei descendit super eos.

Jejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & misericordiam maxime movetur. Et ideò dicitur *Tobiæ* 10. Bona est oratio cum jejunio. Sic Esther misericordiam populo suo petitura ab Assuero, jejunavit cum ancillis suis & Mardochæo, *Esther* 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, sed propter jejunium quo se humiliavit eam temperavit. 3.*Reg.*21. Ninivitarum civitas intra quadraginta dies subvertenda fuit, sed propter jejunium quo se Ninivitæ omnes a minimo usque ad maximum afflixerunt Deus illis pepercit, & pœnam remisit, *Jonæ* 3.

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onustæ submerguntur; ita abstinentia reddit hominem expeditum ut facile currat per viam salutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et sicut in tempestate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abstinentiam.

Sicut Febres, & alii morbi corporis curantur per cibi & potus abstinentiam, simili etiam modo curandi sunt morbi animi ut libido, ira, gula &c. *Marc.*9. Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione & jejunio. Abstinentia enim optima est animæ medicina. Hinc Augustinus: Hoc me docuisti Deus, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. *Lib.*10 *Conf.c.*11.

Sicut Equis fræna sunt imponenda, ne nos præcipites agant; sic corpora nostra jejuniis & vigiliis sunt refrænanda, ne animam per vitiorum præcipitia abducant.

Sicut in Navibus sentina sæpius est exhaurienda, ita corporibus nostris sæpe subducendus est cibus & potus, ne in vitiorum sentina putrescant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna foco subtrahimus, sic contra ardorem carnis, tumorem superbiæ, ac dæmonis, oportet per abstinentiam subtrahere fundamenta & alimenta vitiorum. Nam de satana dicitur, *Job.* 41. Halitus ejus prunas ardere facit.

Sicut nullum Castrum est adeò forte, ut si rebellet non possit jejunio expugnari excludendo illi alimenta, sic quando corpus rebellat spiritui & rationi, optimè potest spiritus corpus sibi per abstinentiam subjugare.

Non tantum Corpus, sed etiam Anima debet abstinere, & sobria esse. Quid enim juvat Currum levem & agilem esse, si Auriga insaniat? Quid prodest navis solida & expedita, si ebrius sit navis gubernator?

Qui à cibis abstinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus culpa adest, & cibus deest. S. *Isidorus.*

Vide ex BREVIARIO, effectus eximios jejunii & abstinentiæ, Dominica 3. Adventus *Lect.* 4. 5. Domin. 4. Quadrag. l.4. 5. Domin. 4. Sep. t. l.5. 6. Domin. 3. Novemb. l.2. 3. 4. 5. 6. Jejunium confert formæ præstantiam in Daniele, Judith &c. Dom. 3. Novem. l.2.3.4.5. 6. Abstinentia facit longævos in festo S.Pauli Erem. 15. *Jannar.* l.4. & festo S.Antonii 17. *Jan.* l.5. Vide *Ebrietas. Gula.*

Vide Controversias de Jejunio sup. *Tom.*1.*pag.*74. seqq. Et Quæst. Theol. *Tom* 2. *Tract.*5.*cap.*2.

Sententiæ selectæ de Abstinentia.

REgnum Dei non est esca & potus, sed justitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto: Sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. *ad Titum* 2.

Omnis qui in agone contendit, omnibus se abstinet. 1.*Corinth.*2.

Qui abstinens est, adjiciet ad vitam. *Ecclesiast.* 37.

Is qui manducat, non manducantem non spernat. *ad Romanos* 14.

Nos autem qui Dei sumus, sobrii sumus. *ad Thessalon.* 5.

Fratres sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam Leo circuit quærens quem devoret. 1.*Petri* 5.

PATRES. Plenus venter non gignit tenuem sensum, id est, subtilem. *Hieronymus.*

Cibo corpus pascitur, pio opere nutritur. *Gregorius.*

Esu libido crescit, jejunio luxuria superatur. *Gregorius.*

Natura paucis contenta. *Boetius lib.*2. *de consolatione.*

Plures occidit gula quam gladius.

Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis voluptas. *Hieronymus.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Idem &c.*

PHILOSOPHI. Multorum morbos fercula multa ferunt. *Seneca.*

Venter præcepta non audit. *Seneca.*

Ventri obedientes animalium loco numerantur, non hominum.

EXEMPLA PROFANA. Carolus Magnus jejuniis etiam cum periculo valetudinis corpus suum exercuit. *Ita Mutius lib.* 8.

Ottho magnus Imperator, cum Hungaris conflicturus, jejunium in castris suis indixit, Deique auxilium invocavit. *Vitichindus lib.*3.

De Jejunio Sententiæ aliæ selectæ.

BOna est oratio cum jejunio & eleemosina, magis quam thesauros auri recondere. *Tobiæ* 12.

Sanctificate jejunium. *Ezechiel* 2.

Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras si manentes permanseritis in jejuniis. *Judith.*4.

Convertimini ad me in toto corde vestro in jejunio, planctu, & fletu. *Ezech.*2.

In omnibus exhibeamus nosmet ipsos, Dei ministros in vigiliis, in jejuniis. 2.*ad Cor.*6.

PATRES. Jejunium autem magnum & generale nos abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus sæculi. *Augustinus.*

Jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas disperdit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit. *Augustinus.*

Jejunium non solum perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio & pudicitia atque prudentia, sine qua nemo videbit Deum. *Hieronymus.*

Jejunium mors culpæ, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum est castitatis: hoc gradu citius ad Deum pervenitur. *Ambrosius.*

Quid prodest jejunare visceribus, luxuriari venationibus, abstinere à cibis, & errare peccatis. *Ambrosius.*

Fames amica virginitati est, inimica Castitati saturitas: hæc verò prodigit castitatem, nutrit illecebram. *Ambrosius.*

Sicut miles sine armis non est aliquid, nec arma sine milite, sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione. *Chrysostomus.*

Ut Venus enervat vires: sic copia Bacchi.
Et tentat gressus, debilitatque pedes. *Ovid.*

ACEDIA. OTIUM.

Sicut equus tardus indiget stimulis, ita acediosi maximè indigent reprehensione ut pergant in via salutis.

Sicut Dominus odit servum ignavum & otiosum, ita Deus aversatur desidiosos in exercitio virtutis: otium enim est pulvinar diaboli.

Otiosus est instar aquæ stagnantis, quæ non movetur, ac proinde putrescit, & noxiis vermibus, id est, vitiis repletur.

Rectè comparatur otiosus paralytico, qui non potest manus, aut pedes ad operandum movere. De his *Psal.* 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis est otiosus Agro neglecto, & pleno spinis & urticis; *Proverb.* 24. Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticæ. Nec male assimilatur Ferro, quod absque usu & motu contrahit rubiginem. Et cum Veste pretiosa, quæ nisi gestetur, à tineis corroditur.

Otium affert homini animæ & corporis egestatem. Ideò dicit Sapiens. Qui sectatur otium replebitur egestate, *Proverb.* 28. *v.* 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Jerem.* 41. *v.* 4. Propter frigus Piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. *Proverb.* 20. *v.* 4.

Otium sæpè est causa damnationis. Ideò dicit Christus, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Matth.* 7. *v.* 19. Et ibidem iterum dicit, Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores ubi erit fletus & stridor dentium.

Acediosos Deus graviter punit. Exemplùm est in populo Israëlitico, quando cæpit in deserto tædere itineris & laboris, & de manna cœlesti dicere: nauseat anima nostra super cibo isto levissimo, ideo immisit Dominus in illos serpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuæ quæ dormitaverunt, & sine oleo boni operis in lampadibus ad Sponsum seriùs venerunt, exclusæ sunt, & audierunt, Amen dico vobis nescio vos, vigilate itaque &c. *Matth.* 25. Sizara in lecto jacens clavo perfossus est à Jahel, ita acediosus à dæmone. Samson dormiens inter genua Dalilæ fuit captus, catenatus, excæcatus. *Judicum* 16. *v.* 15.

Acedia est causa multorum peccatorum. David belli tempore manens domi otiosus commissit adulterium cum Bersabea, & postea homicidium. 2. *Reg.* 11. Cùm dormirent homines tenit inimicus homo & in medio tritici superseminavit zizania, id est, vitia & peccata, *Matth.* 13.

Redarguit Christus in parabolis otiosos, & operantibus præmium addicit. Quid statis hic toto die otiosi, ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit dabo vobis. *Matth.* 20. Dormiebat Jonas sopore gravi, & ideò gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta est tempestas. Sed quid secutum? Projectus est in mare, & balena devoravit eum, ita acediosi incidunt in laqueos & fauces diaboli. *Jonæ.* 1. Denique Christus in horto redarguit discipulos dormientes, dum orandum esset, dicens, non potestis unà horâ vigilare mecum. *Matth.* 26. Servus piger qui noluit negotiari, sed talentum defodit in terram objurgatur, & talento spoliatur. *Matth.* 25.

Quomodò brevem laborem æterna requies consequatur. VIDE EX BREVIARIO in festo S. Bonifacii 14. Maij. lect. 2. & in festo S. Matthiæ 24. Februar. lect. 7.

Vide a contrario, *Obedientia, Zelus, Amor &c.*

Sententiæ selectæ &c. de Acedia & Otio.

Vade ad formicam piger, & disce Sapientiam: quæ parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. *Proverb. cap.* 6.

Usquequo piger dormies? Quando consurges è somno tuo. *ibid.*

Vult & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur. *Proverb.* 13.

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum in via. *Proverb.* 10.

Abscondit piger manum sub axilla, nec ad sinum applicat eam ad operandum. 1. *Proverb.* 19.

Propter frigus pigus arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. *Proverb.* 20.

Omnis piger semper in egestate est. *Proverb.* 21.

Desideria occidunt pigrum, noluit enim quidquam operari. *Ibid.*

Sicut ostium vertitur in cardine, sic piger in lectulo suo. *Proverb.* 26.

Maledictus qui facit opus Dei negligenter, *Jeremiæ* 48.

Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud, *Matth.* 11.

Omnis arbor bona bonos fructus facit. *Matth.* 7.

Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores, *Matth.* 11.

Vade ad formiciam piger, & disce Sapientiam *Proverb.* 6.

Vult & non vult piger. *Proverb.* 13.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. *Joan.* 15.

Scienti igitur bonum & non facienti peccatum est illi. *Jacob.* 3.

PATRES. Facito aliquid operis, ut semper diabolus inveniat te occupatum. *Hieron.*

Radix desperationis est ignavia, & non solum radix, sed nutrix ejus & mater. *Chrysostomus.*

Per torporem vires & ingenium defluunt. *Isidorus.*

Non dormientibus provenit regnum cælorum, nec otio & desidia torpentibus beatitudo æternitatis repromittitur. *S. Leo.*

PHILOSOPHI. Generosos animos labor nutrit. *Seneca.*

Pigritia est nutrix egestatis. *Seneca.*

Pestis est mortalibus ignavia. *Plato.*

Impossibile est negligentibus Dominis servos esse sollicitos. *Aristoteles.*

De Otio Sententiæ aliæ.

Multam malitiam docuit otiositas. *Eccles* 33.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus & superseminavit zizania. *Matth.* 13.

Qui congregat in messe, filius sapiens est, qui autem stertit æstate, filius est confusionis. *Proverb.* 10.

PATRES. Otium est pulvinar diaboli.

Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Gregorius.*

Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut justæ necessitatis caret. *Idem.*

Mens otiosa nihil aliud cogitare novit, quam de escis, aut de ventre. *Leo Papa.*

PHIL.

PHIL. ET POETÆ. Emollit otium vires, sicut rubigo ferrum. *Seneca.*

Otiosus non sibi vivit, sed quod turpissimum est ventri & somno. *Seneca.*

Quæritur Ægistus, quare sit factus adulter.
In promptu causa est, desidiosus erat. *Ovid. de remed. amorum.*

Otia si tollas perire cupidinis arcus,
Contemptæque jacent, & sine luce faces. *Idem ibidem.*

NOTA.

PRo toto hoc Alphabeto, aliquando posse doctè induci Sententias. sive Axiomata Juris Canonici, Juris Civilis, Philosophiæ totius, quæ commodè reperies supra *Tom.2. Tract. ultimo, cap.2.*

ACCUSATIO.

F*Alsæ accusationis exempla detestanda*, proponit Scriptura in castissimo Josepho, qui à sua Domina iniquè accusatus est, ac si vim illi inferre voluisset, & ideo in vincula conjectus est, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen. cap.39.*

Injustè accusatus, & lapidatus est Naboth ac si Deo & Regi maledixisset, & ideò Jesabel à canibus devorata est. *3. Reg. c.21. v.11.*

Abimelech iniquè accusatus est à Doëg apud Saulem eo quod Davidem benignè excepisset, & cum pluribus occisus. *lib.1. Samuelis, c.22. v.9.*

Christus à Judæis sæpius falso accusatus tanquam seditiosus, hostis Cæsaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, destructurus templum, &c. *Matth.26. Marci 14. Luc.23. &c.*

S. Stephanus protomartyr falso accusatus, & lapidatus. *Act.6. v.11.* Contra Paulum Apostolum iniquæ accusationes. *Act.16. v.20.*

Accusatio falsa à Deo graviter punitur, cujus exemplum est in Aman qui Mardochæum accusans, suspensus est in patibulo quod Mardochæo iniquè paravit, *Esther 7. v.10.*

Duo Senes qui Susannam adulterii accusarunt, ipsi loco Susannæ à populo lapidati fuerunt. *Daniel 13. v.36.* Alcimus.

Simon, &c. pro simili crimine à Deo putati sunt *1. Machab. & ejusdem 4*

Utile est homini seipsum potius quam alium accusare. Justus prior accusator est sui. *Proverb.18.* Sic fecit Magdalena coram Pharisæis, & remissa sunt illi à Christo peccata. Sic fecit S. Petrus, & resipuit postquam Christum negavit.

Sic fecit David post adulterium, cum Bersabea, & homicidium Uriæ, & sæpius in Psalmis *2. Samuel 12. v.1. Et paral. p.21. Et Psal.32. v.5. Psal.41. v.5. Psal.50. 51. &c.*

Sic Jonas coram nautis accusavit fugam suam à facie Domini. *Jona 1. vers.12.* Filius prodigus, Peccavi in cælum & coram te &c. *Luca 15 v.17.* Publicanus percutiens pectus suum &c. *Luc.18. v.13.* Zachæus, Si quem defraudavi reddo quadruplum. *Luc.19. v.8.* Latro in Cruce, Nos quidem justè digna factis recipimus. *Luc.23. v.41.*

Accusatio proprii criminis est instar incisionis venæ, aut apostematis, aut salubris vomitorii, quo corpus à corrupto sanguine, & pravis humoribus, & suis morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti sui accusationem.

Aliorum accusatores importunos comparat Cicero *orat. pro Roscio*, vel cum Anseribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad templum, quàm si irent ad prostibulum. *V. Iudicium iniquum, Invidia, Inimicitia.*

Sententiæ selectæ &c. de Accusatione.

VIdes festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras. *Christus Pharisæis.*

Demosthenes jussus ab Atheniensibus ut quemdam accusaret, recusavit, sed facta in eum populi acclamatione, surgens dixit; Vos me viri Athenienses, consultorem habeatis inviti, calumniatorem verò, ne si velitis quidem habebitis.

Cato major à populo Romano Prudens appellatus, maximis Romanorum odiis exercitus est, quadragesies enim sexcies reus causam dixit, semperque absolutus est. *Sabellicus lib. cap.6.*

Væ tibi, væ nigræ, dicebat cacabus ollæ: in eos qui non se, sed alios semper accusant.

Cum tua pervideas oculis, male lippus, adunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum? *Horatius.*

Argus (i. centoculus) in vitiis aliorum, Talpa in suis.

ADULATIO.

ADulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantùm tempore æstivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverso.

Et cum Venatoribus qui fistula dulciter canunt ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Histrione qui omnem vultum induit, & nullam partem seriò agit. Ideò monet Sapiens, melius est à sapiente corripi, quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles.7.*

Quomodò adulatores aliis noceant, Exemplum est in amicis Aman, qui volentes ei complacere suaserunt ut pro Mardochæo erigeret altissimum patibulum, ex quo tamen Aman ipse suspensus est. *Esther 5.* Prophetæ adulantes dicebant Achab prospera de bello futuro, quod ei pessimè cecidit. *3. Reg. c.22.* Populus adulando acclamabant Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce confestim percussit eum Angelus Dei & consumptus à vermibus interiit. *Act.12.*

Adulatores etiam nocent sibi. Exemplum est in Absolone qui in curia singulis adulabatur, dicens, videntur mihi sermones tui recti, at ipse cum populo in bello profligatus & occisus est *2. Reg. c.15.* Adolescens narrans David mortem Saulis inimici ejus à se acceleratam, jussus est à Davide statim occidi *2. Reg. 1.* Duo Sicarii qui caput Isboset occisi ad Davidem detulerunt ut ei complacerent, simili modo pro sua mercede trucidati fuerunt. *2. Reg. 4.* Pharisæi per adulationem voluerunt Christum decipere, Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. sed ipsi potiùs decepti fuerunt. *Matth 22. v.16.*

VIDE EX BREVIARIO quomodò dedeceat Adulatio maximè præconem verbi Dei. Dom. 4. Epiph. lectione 5. & lect. 3. *qua suavis quidem appareat, sed acerbè*

acerbè lædit. Psal.54 ser.4. *adeoque plus nocet, quam sapientum correptio.* Sabb. Dom.2. August. lect.2.

Vide infrà *Astutia, Mendacium.*

Sententiæ selectæ &c. de Adulatione.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulentia oscula blandientis. *Proverb.*1.

Qui derelinquunt legem laudabunt impium. *Proverb.*28.

Melius est à sapiente corripi, quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles.*7.

Est qui nequiter se humiliat & interiora ejus plena sunt dolo. *Eccles.*9.

Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. *Esaia* 5.

Væ qui justificatis impium. *Esaia* 5.

Non quæro hominibus placêre, si hominibus placerem Christi servus non essem. *ad Galat.*1.

Simulator ore decipit amicum. *Proverb.*11.

PATRES. Adulantium linguæ ligant homines in peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur repræhensor, sed etiam laudatur operator. *August.*

Magis optabo à quolibet reprehendi, quam ab adulante laudari. *August.*

Levius non debet putari quod gladio minante, quam quod linguâ insidiante committitur. *Idem.*

Adulatores sunt hostes, & scintillæ diaboli, *Hieronymus.*

Nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum sicut adulatio: plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius persecutoris. *Hieron.*

Adulari est ars seductorum. *Chrysost.*

PHILOS.POETÆ. Laudat adulator, sed non est verus amator.

Nullus tam generus, qui non sit laudus avarus.

Plus laudatori, quam tu tibi credere noli.

Recte facta collaudare honestum est, mala vero laudibus vehere, adulterini animi ac imposteris est. *Democritus.*

Malum hominem blandè loquentem, agnosce tuum laqueum esse. *Seneca.*

Habet enim suum venenum blanda oratio. *Seneca.*

Laudare præsentes adulatoris est. *Aristot.*

Sirenum scopulos præteriisse juvat, i. blandientium. *Ovidius.*

AMOR DEI, CHARITAS.

Est virtus quâ diligitur Deus propter seipsum, & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum est Dei dilectio, datum Moysi à Deo in monte Sinai.

Amor sive Charitas est illa Vestis nuptialis, candida, & pretiosa, sine qua Anima non potest esse sponsa Christi, vel admitti ad convivium, aut ad aulam cœlestem. Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? *Matth.* 22. Amor Dei est Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & sine quo dictum est fatuis, Nescio vos. *Matth* 25.

Charitas perfecta comparatur cum Muliere casta, quæ uti nullum amat præter suum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei similis est Auro, quia facit opera nostra tam splendida & pretiosa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum Igne, quia omnia peccata consumit, & animum purificat. Charitas similis est Stellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in adversis quàm in prosperis dignoscitur. Charitas patiens est, benigna est, non inflatur, non est ambitiosa, & reliquæ ejus proprietates exponuntur. 1. *ad Corinth.*13.

Opera quæ non fiunt in charitate aut gratia non sunt meritoria vitæ æternæ, etsi appareant maxima. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, & cymbalum tinniens: *Ibid.v.*1.

Amor Dei facit omnia quantumvis ardua apparere levia. Sicut Jacobo septem anni videbantur dies pauci præ amoris magnitudine. *Genes.*29.*v.*20.

Fortis est ut mors dilectio: Quod patet exemplo D. Pauli Apostoli. Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia, poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, *ad Romanos fusè c.*8.

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1 *Petri c.*4. Exemplum est in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Christi pedes lachrymis irrigaret, dictum est, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm.

Exemplo suo ad charitatem Deus nos provocat. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, *Joan.*3. Item exemplum Christi qui dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, & lavit nos in sanguine suo. *Breviar in Nat. Dom. lect.*7.

Quanta charitate Apostoli & alii Deo conjuncti fuerunt. Abrahæ unicus filius erat Isaac, & cum unicè illum amaret, manibus propriis mactare voluit, quia Deum magis amavit, quam suum filium. *Genes.*22.

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus pueris in Babylonem abductis, qui numquam Religionis erga Deum observationem delerentes, in fornacem, septuplum quam solitum erat accensam missos, flamma non adussit quia majori intus ardebant flammâ charitatis erga Deum. *Danielis* 1.

Machabæi quoque septem fratres, neque ingentibus Regis promissis corrupti sunt, neque minis territi, contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte consumpti, plus Deum quam se diligendum esse, illustri documento fuêre. 2. *Machab.c.*7.

D. Petrus ter interrogatus, An Christum amaret, Respondit, Domine tu nosti omnia, tu scis quia amo te: & ideo Christus illi oves suas pascendas & regendas commisit. *Joannis* 21.

Hæc charitas, Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vitæ hujus contemptores effecit. Apostoli omnes nullis tyrannorum minis suppliciisve absterreri potuerunt, ne dilectissimum Jesu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus, Andreas, & Philippus pro Christi amore crucifigi non recusarunt: Jacobus & Paulus capite truncari optavit: Jacobus alter de pinna templi dejici, & fullonis fuste mactari: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Matthæus lanceis confodi: Matthias securi percuti: Simon & Judas irruente Sacrilegorum impetu se elidi, atque obteri gaudebant. Quid post illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & pro nomine & amore Jesu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide infra in praxi assistendi ægris & moribundis.

Eximia

Exima eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis, ut in S. Petro: Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens, charitatem fratribus suis tanquam testamentum reliquit, *in Breviar. die 4. Aug.* Idem de S. Francisco legitur. S. Ignatius Dei amorem, & majorem gloriam semper in ore, & in opere habebat, adeò ut diceret, se malle gloriam Dei cum periculo suæ salutis promovere, quàm securum de salute in cœlum migrare: *in Breviario die ultimo Julii.*

Sententiæ selectæ &c. de Amore Dei.

DE amore Dei plurima occurrunt loca & Sententiæ in Scripturis, ut, *Deuter. c.* 6. 7. 10. 11. 30. *Psalm.* 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. *Proverb. c.* 3. 50. *Eccles.* 13. 43. 45. *Matth.* 17. 22. *Luc.* 6. 7. *Ioan.* 2. 3. 4. *Apostolus passim ad Rom. cap.* 5. 8. 9. 12. *& ad Cor.* 1. *cap.* 2. 13 15. *& ad Corinth.* 2. *cap.* 5. 6. 12. *&c.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. *Matth.* 22. *Luc.* 10. de hoc Præcepto agitur supra tom. 2. tract. 5.

Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prius dilexit nos. 1. *Ioan.* 4.

Si quis non amat dominum Jesum Christum, anathema sit. 1. *Cor.* 16.

Manet tunc fides, spes, charitas, tria hæc, major autem horum est charitas. 1. *Cor.* 13.

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod est vinculum perfectionis. *Colossens.* 3. *v.* 6.

PATRES. Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis, nihil desiderabilius diabolo extinctione charitatis. *Augustinus.*

Qui præcepta Dei contemnit, Deum non diligit, neque enim Regem diligimus si odio ejus leges habemus. *Isidorus.*

Duas civitates faciunt duo amores: Jerusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi: interroget nunc quisque quid amet, & inveniet ubi sit civis. *Augustinus.*

Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat. *Aug.*

Thesaurus indeficiens est amor divinus, quem qui habet dives est, quo quicumque caret, pauper est. *Basilius.*

Solus amor non sentit onus.

Inter mundi & Dei amorem, hæc est differentia, quia amor mundi ab initio dulcis esse videtur, sed finem amarum habet. amor vero Dei, ab amaritudine incipit, sed ultima ejus dulcedine plena sunt. *Hugo Victorinus.*

Mundi amor, & Dei pariter, in uno corde habitare non possunt, quemadmodum oculi pariter cælum & terram nequaquam conspiciunt. *Cyprianus.*

De *Amore Dei Controversias modernas* reperies supra *Tom.* 2. *Tract.* 1. *cap.* 3. *pag.* 92. Et *Quæstiones* Theologicas de Amoris Dei *Præcepto*, *Tract.* 5. *cap.* 1. *de* 1. *Decalogi Præcepto.*

AMOR PROXIMI.

SIcut Membra corporis inter se connexa sunt, & se invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & sic de cæteris; sic quisque proximo suo charitatis vinculo conjungi, & auxilio esse debet, uti pulchrè ostendit *Apostolus.*

Sicut Navis submergitur nisi tabulæ sint inter se firmiter conjunctæ, ita Respub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc secundum præceptum à Deo hominibus datum est, Diligere proximum sicut seipsum. Et Christus sæpius inculcavit, Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Joannis* 15. *v.* 12.

Charitas excusat defectus proximi: Qui vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras? *Matth.* 7. *v.* 3.

Ignoscendum igitur proximo ut Deus nobis ignoscat: Si dimiseritis hominibus peccata sua, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. *Matth.* 14.

Amandi sunt etiam homines mali & inimici, & pro iis orandum: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, *Matth.* 5. *v.* 44. Sic fecit Christus in cruce; Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, *Act.* 7. Et Abraham apud Deum multum intercessit pro sceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Gen.* 18.

Joseph à suis fratribus in cisternam conjectus, & Ismaelitis venditus fuit, sed ipse eosdem in Ægypto postea convivio excepit, frumento donavit, & singulos osculatus est &c. *Gen.* 37. Moyses pro Maria sorore contra ipsum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Jacobus Apostolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occisus, pro occisoribus oravit. *Euseb. lib.* 2. *c.* 23.

Amoris studium est amicis benefacere. Hoc apparet in amore fideli Jonathæ erga Davidem; Saul enim ejus pater sæpe vitæ Davidis insidiatus est, semper filius detexit insidias patris, frequenter iratum placavit, & à persecutione Davidis avertit, 1. *Reg.* 18. 19.

Tobiæ charitatem Babilonica captivitas probatiorem fecit. Quippe in eadem captivitate constitutis, quo modo potuit, opitulari non cessavit, nunc verbis consolando, nunc rebus juvando, & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, sepeliendo. Hinc cum & ipse Regis Sennacherib jussu necandus perquireretur, Deo favente, unà cum suis periculum semper effugit. *Tobiæ* 1.

Beati Job charitatis opera percensentur, dum illi dicitur: Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti, *Job.* 4.

Paulus quoque Apostolus, qualem erga proximos charitatem haberet, ostendit, *ad Romanos* 9. dicens: Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Et 2. *ad Corint.* 7. In cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Et ad *Philip.* 1. Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Jesu Christi.

Apostolorum postremò omnium, & eorum qui illos secuti sunt, unum hoc Charitatis propositum & documentum fuit; Neque rerum præsentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum consulitur spirituali saluti proximorum.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò per effectum probetur.* Pentec. lect. 2. *&* Dom. 3. Sept. fer. 6. lect. 3. *ejus preceptum tale, ut si solum fiat, sufficiat.* F. S. Joan. Evan. num. 2. lect. 3. *fons plurimarum virtutum* 28. Octob. lect. 3. *plenitudo legis.* die 4. Epiph. num. 1. lect. 3. *omne mandatum de eo solo.* Plurim. Mart. num. 3. *ejus ordo.* Dom. 27. Pentec. num. 3.

Vide *liberalitas.*

Sen-

Sententiæ &c. de Amore Proximi.

NOn decipiet unusquisque proximum suum. *Levit.* 9.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. *Deut.* 5.

Maledictus qui clam percusserit proximum suum. *Deut.* 27.

Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. *Matth.* 5.

Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, benefacite &c. *Idem ibidem.*

In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Marci* 4.

Dimittite & dimittetur vobis. *Luc.* 6.

Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. *Joan.* 13.

Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem. *Joan.* 15.

Alter alterius onera portate & sic adimplebitis legem Christi. *ad Galatas.* 6.

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod est vinculum perfectionis. *ad Colossen.* 3.

Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem habentes, quia charitas operiet multitudinem peccatorum. 1. *Petri* 4.

Qui non diligit manet in morte. 2. *Joannis* 3.

Omnis qui odit fratrem suum homicida est. *Idem ibidem.*

Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est. 1. *Joan.* 4.

Filioli non diligamus verbo neque linguâ, sed opere & veritate *Idem.*

In hoc cognoscent homines, quod discipuli mei estis, si invicem vos dilexeritis. *Joannis* 13.

PATRES. Ubi charitas non est, non potest esse justitia. *Augustinus.*

Sic affici debemus charitatis affectu; ut omnes velimus salvos fieri. *Aug.*

Finis præcepti est charitas. *Aug.*

Non memini legisse mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit: habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri. *Hieronymus.*

Ficta est charitas, quæ deserit in adversitate. *Ambrosius.*

PHIL. POETÆ. Pauperibus semper clementem porrige dextram.

Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.

Convenit & tanto, quantus es ipse viro, *Ovid. de ponto lib.* 2. *Eleg.* 9.

Rex est mendicus cui non est ullus amicus.

Extra fortunam est quidquid donatur amico.

Omnis amor cæcus non est amor arbiter æquus.

Nam deforme pecus judicat esse decus.

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

Tuta frequensque via est per amici fallere nomen.

Tuta frequensque licet si via crimen habet.

Ut ameris amabilis esto. *Ovid.*

Habet in adversis auxilia qui in prosperis commodat. *Seneca in Proverb.*

Qui succurrere perituro potest, cum non succurrit, occidit. *Seneca.*

Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad misericordiam pronus, in adversis firmus, in prosperis cautus & humilis. *Seneca.*

Cato major, amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, quod hodie quoque celebratur, animam potius esse ubi amat, quam ubi animat.

De hac Charitatis Quæstiones Theol. supra Tom. 2. *Tract.* 5. *Precepto* 2.

ASTUTIA.

A*Stuti sunt imitatores dæmonis.* Quia dæmon primus Magister astutiæ & calliditatis fuit; & in Serpente, qui erat callidior cunctis animantibus terræ, primam mulierem seduxit, & callidè non est aggressus virum, in quo major prudentia residebat, ut dicitur, *Genes.* 20.

Astuti sunt deceptores sociorum, & semper novas vias subtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacobum deludere, nunc in uxore, nunc in mercede, & semper novas astutias exquirendo. *Genes.* 29. *&* 30. Filii Jacob voluerunt patrem astutè decipere mittentes ei tunicam intinctam sanguine, ut crederet Joseph filium à bestiis devoratum. *Gen.* 37.

Astuti sunt crudeles & tyranni, qui per fraudes subditos & alios deprimunt & occidunt. Sic fecit Pharao, qui novas adinvenit astutias ut filios Israel extingueret. *Exodi* 1. 2. *&* 5. Callidè voluit Saul occidi David, simulans se velle dare filiam ei in uxorem. 1. *Regum* 18. Sceleratam & novam Jezabel invenit astutiam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidi faceret sine culpa. 3. *Regum* 21. Athalia Regina ut regnare posset, omne semen Regium callidè interfecit. 4 *Regum* 11. Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Christum occidere, procurando innocentes pueros occidi *Matth.* 2.

Astuti nituntur sua scelera occultare, aliquo velamine bonitatis. Sicut David astutè voluit celare adulterium pietate, quando vocavit Uriam ut cum uxore quiesceret. 1. *Regum* 11. Amon volens violare sororem, sub specie ægritudinis iniquitatem celavit. 2. *Regum* 13.

Astuti similes sunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas simplices & innocentes capiant & decipiant. Similes & sunt Piscatoribus qui tegunt hamum parvis escis, quasi muneribus, ut sic magnos pisces capiant.

Astuti sunt sicut Serpentes & Anguillæ, quas dum putas te manibus retinere, statim sua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam sunt Jano, quem Poetæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuisse; sic astuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, verba duplicia, quæ pro suis lucris, tempori & loco accommodant.

Sed sicut piscis piscem, & lupus lupum devorat, sic justo Dei judico, unus astutus ab altero astutiore decipitur.

Sententiæ selectæ de *Astutia* habentur supra verbo *Adulatio*, & infra verbo *Mendacium*, *Hypocrisis* &c.

AVARITIA.

A*Varitia solet esse insatiabilis, & impia.* Infernus & perditio nunquam replentur, similiter & oculi hominum insatiabiles. *Prov.* 1. Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitas fructum non capiet ex eis. *Eccles.* 4.

Quam

Quam sit avaritia impia docet ibidem *cap.*10. Avaro nihil est scelestius. Et *cap.*14. Qui aurum diligit non justificabitur. Et ideo monet *Eccles. cap.*4 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Et *cap.*14. Væ qui prædaris nonne ipse prædaberis. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujuspiam vita ejus est. *Luca* 12. Et ideo *Luca* 18. divitiæ dicuntur Spinæ, quæ suffocant bonum semen gratiæ, & vitæ spiritualis, & avarum potius pungunt & lacerant, quam satiant aut recreant.

Avari cupiditate ducti pervertunt judicium, & veritatem in falsitatem commutant. Vinea Naboth fuit causa quod falsi testes contra eum producti fuerunt. 3. *Regum* 21. Per pecuniam corrupti custodes sepulchri, mentiti sunt dicentes, Corpus Christi per discipulos sublatum fuisse, *Matth.* 28. Felix Præses quia à Paulo pecuniam non recepit, ipsum non restituit libertati. *Act.* 2. Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Helisæus fecerat gratis, & ideò leprâ percussus. 3. *Regum* 5. Menelaus propter pecuniam quam promisit Andronico, habuit Sacerdotium. 2. *Machab.*4. Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas. *Matth.*21.

Avari propter suam cupiditatem multoties incurrunt mortem. Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho; ideò fuit morti adjudicatus, ut habetur *Josue* 7. Nabal qui nunciis David fuit nimis avarus, substantiam & vitam perdidisset, nisi ob largitatem & prudentiam uxoris Abigael evasisset. 1. *Regum* 25.

Avari ob pecuniam proditiones exercent, & amicos supplantant. Nam Dalila propter pecuniam Sampsonem tradidit, quem priùs se diligere ostendebat, ut dicitur *Judicum* 16. Judas propter cupiditatem Christum tradidit & vendidit à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur. *Matth.*26.

Avari sunt corrigendi à Prælatis, & à Deo graviter puniuntur. Nam præcipua occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas; quam habuit in præda Amelech, ut habetur 1. *Regum* 15 Opprimentes alios per usuras & exactiones Neemias graviter increpavit, *Neem.*1. Acerbè est punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit *Luca* 16. Emptores boum & villarum ob avaritiam sunt exclusi à Cœna magna quam Dominus præparavit. *Luca* 14. Graviter punita est avaritia Ananiæ & Saphiræ per Apostolum Petrum. *Act.*5.

Avari similes sunt Ebriosis, qui quo plus sunt poti plus sitiunt. *S.Basil. Homil.*7.*hexam* Sicut Mare nunquam est sine fluctibus, ita avari nunquam sunt sine cura & turbatione, inquit *Chrysost. Hom.*29. Sicut Ignis & infernus nunquam dicunt sufficit, ita avari. *August. epist.* 5. *ad Bon.* Sicut ex mala Radice tantùm crescunt mali fructus, sic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teste Scripturâ, Radix omnium malorum est cupiditas.

S. Bonaventura, *in diata*, *de peccat. cap.*6. non illepidè, sordidè avarum Porco comparat, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, sed dum moritur totus est hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, sed omnia quæ collegit post mortem aliis dispertit; animam cogitur dare dæmoni, corpus in alimentum vermibus, vestimenta pauperibus, debita creditoribus, loculos hæredibus, &c.

Comparat eundem avarum Talpæ, quæ cæca cælum non videt, & semper cumulos terreos congerit, & sibi foveas multiplicat, & intra illas se libenter abscondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam est Pixidi testaceæ undique clausæ, quæ ad pecuniam recipiendam superius perforata est, sed receptam pecuniam nunquam reddit, nisi frangatur; uti nec avarus nisi dum morte solvitur & conteritur, de quo rectè dicitur Isaiæ 30. Comminuetur, sicut conteritur lagena figuli.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo avarus non impleatur pecuniâ.* Dom. 2. Aug. fer. 5. l. 3. *illo nihil scelestius.* Dom. 5. Aug. fer. 5. l. 2. *regnum Dei non consequitur.* Dom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. *vitium negotiantium.* Dom. 1. Quadr. fer. 3. l. 3. *causa proditionis Christi.* Sabb. S. n. 2. l. 3. *Justitiam inflectit.* Dom. 3. Aug. n. 2. l. 1. *radix omnium malorum.* Dom. 17. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Liberalitas.*

Sententiæ selectæ &c. de Avaritia.

QUi confidit in divitiis suis, corruet. *Deut.* 11.

Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam, qui autem oderit munera, vivet. *Deut.*15.

Infernus & perditio nunquam implentur, similiter & oculi hominum insatiabiles *Ibid.*

Qui odit avaritiam longi fient dies ejus. *Ibid* 28.

Qui festinat ditari non erit innocens. *Ibid c.*28.

Nihil est iniquius quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet. *Deut.*10.

Beatus vir qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecuniæ thesauris. *Eccl.*4. *v.*13.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra *Matth.*6.

Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. *Matth.*6.

PATRES. Avarus antequam lucretur seipsum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. *August.*

Avarus vir inferno est similis, quia nunquam dicit, sufficit *l. August.*

Cum cetera vitia senescente homine senescant, sola avaritia (in Senibus) juvenescit. *Hieronymus.*

Peccatum avaritiæ, mentem quam infecerit, ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non possit. *Gregorius.*

Avarus terrena esurit, ut mendicus. *Bernardus.*

PHILOS. ET POETÆ. Dormit nocte parum, possessor divitiarum.

Non est in mundo dives qui dicit, abundo.

O dives dives, non omni tempore vives.

Quod parcus quæres, effundet prodigus hæres.

Semper avarus eget.

ARIST. Avarus in accipiendo nimius in dando parcus.

Duæ res sunt, quæ maximè homines ad maleficium impellunt, luxuries, & avaritia. *Idem Aristoteles.*

Nihil est tam munitum, quod non expugnari pecuniâ possit. *Cicero in Verrem.*

Nunquam placet Avarus, nisi in morte.

Tam deest Avaro quod habet, quam quod non habet. *Adagium apud Hieronymum ad Paulinum.*

Desunt inopiæ plurima, avaritiæ omnia. *Seneca Epist.*108.

Quæstiones Theol. de Avaritia *supra Tom.* 2. *Cap.*7. *de furto, rapina &c.*

B. BEA-

B.

BEATITUDO.

Beatitudo consistit in stabili possessione boni, quod per se possit perfectè satiare omnem appetitum, sive desiderium humanum. Non potest ergo beatitudo nostra consistere in opibus, aut in honore, aut voluptate rerum creatarum, quia hæ non sunt stabiles, nec possunt constanter satiare nostrum appetitum. Id testatur sapientissimus Salomon *Eccles. cap.1.* Consideravi universa quæ fiunt sub sole, & vidi quia omnia sunt vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dixit David *Psal.16.* Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nulla est ergo beatitudo in *Superbia*, *Avaritia*, *Luxuria*. Vide illa hic suis locis.

Quantus futurus sit splendor & fulgor Beatorum in cælo, patet ex eo, quod Moyses etiam in hac vita ex colloquio divino sic radiabat, ut filii Israël non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet immortalitatem, & incorruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domestici Dei, & cohæredes Christi.

De Beatis illis dicitur *Danielis 12.* Fulgebunt justi quasi splendor Firmamenti, & sicut stellæ in perpetuas æternitates. Cum sole autem istos comparat Christus *Matth.13.* Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in seipso manifestare voluit, quando in monte *Thabor* nive candidior, & sole splendidior apparuit, & tantâ dulcedine Apostolos perfudit, ut Petrus expetierit sibi & aliis construi tria tabernacula, quasi illic perpetuò permansurus.

Verumtamen pro meritorum mensura claritas ista singulis impertietur, teste Apostolo, 1. *ad Corinth.* 15. Alia, inquit, claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum, stella enim à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Et 2. *ad Corinth. c.3.* Nos verò omnes revelatâ facie Dominum speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. Et *Joannes 1. cap.3.* Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est; & omnis qui habet spem in eo sanctificat seipsum, sicut & ille Sanctus est.

Erunt quoque Beati impassibiles, Sicut scriptum est *Apocal.cap.7.* Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, neque ullus æstus, quoniam Agnus qui in medio throni est reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt: & dixit qui sedebat in Throno, Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur Isaiæ c.49. Non esurient, neque sitient, neque percutiet eos æstus & sol, quia Miserator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & subtilitatis. Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam solidissima, sicut radii solares per vitrum nec fractum nec læsum momento transeunt. Sic corpus Christi gloriosum clauso sepulchro resurrexit *Joan.* 20. Sic etiam ad discipulos clausis januis intravit, dicens, Palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. *Lucæ* 24.

Habebunt etiam Beati summum gaudium ex ipsius Cæli pulchritudine & præstantia. Videmus enim illa etiam quæ sub Cælo sunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirificè oblectant, qualis est species & pulchritudo, & Solis, Lunæ, Syderum, ac totius Terræ, & Maris; quanto illustrius est supremum illud Cæli empyrei palatium, quod Deus sibi, suisque Sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit. Hinc cum stupore exclamat Propheta, *Baruch.* 2. O Israël, quam magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus. Et David *Psal.86.* Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet sanctitudo in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini *Ps.85.* Cælestis illa Hierusalem *Apoc.7.* fusius describitur.

Sed majus erit gaudium in clara Dei visione, & in societate Christi, & omnium Angelorum, ac Sanctorum. Hoc spondet ipse Christus. *Joan.*17. Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi. Et Apostolus 1. *ad Corinth. c.13.* Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Denique incomprehensam istius felicitatis magnitudinem declarat 1. *ad Cor.* 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quanta præparavit Deus diligentibus se.

Cælestis gloriæ magnitudinem Deus quibusdam aliquo modo in hac etiam vita ostendit. Exemplum est in Jacob, *Genes* 18. Vidit Jacob scalam de terra ad cælum usque extensam, & Angelos per eam ascendentes & descendentes, & exclamavit, Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Et iterum *Genes.*32. Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Eodem modo Dominus se Moysi ostendit, *Exodi* 33. *Elias* curru igneo per turbinem in sublime raptus fuit, & aliquid cælestis gaudii saltem à longè prælibavit. 4. *Regum* 2. *Ezechiel* Propheta vidit super firmamento sedentem in Throno: & hæc, inquit visio similitudinis gloriæ Domini. *Ezechielis* 1. Si illa tam stupenda fuit gloriæ similitudo, qualis quæso est ipsa gloria. *Stephanus*, etiam cum lapidaretur, Intendens cælum vidit gloriam Dei, & Jesum stantem à dexteris virtutis Dei *Act.7.* *Paulus* Apostolus raptus est in tertium cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui 2. *ad Corinth.c.12.* Joannes Evangelista *Apocal. cap.3.* testatur se in cælo fuisse, non in corpore, sed spiritu, ubi vidit sedentem in Throno, voces cælestes audivit, conspexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes sedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cælestis gloriæ signa ostensa sunt in vita & morte plurium Sanctorum, ut videre est nominatim in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. Odilonis, S. Augustini, S. Francisci, S. Martini, S Patricii, S. Thomæ Cantuariensis, S. Alexii, S Dorotheæ, S. Margarethæ, S. Agnetis, S. Catharinæ, S. Ceciliæ, S. Eulaliæ, quod & in pluribus aliis factum est, ut cælestibus hisce signis & Sanctorum beatitudo ostenderetur, & nos ad ardentem beatitudinis futuræ spem & amorem incitaremur.

Futura hominis Beatitudo post hujus vitæ labores, rectè comparatur *Auroræ*, quæ post nocturnas tenebras nobis subito elucescit. Comparatur fragrantibus *Rosis* quæ ex spinis emergunt. Comparatur lætis & amænis *Fructibus*, qui ex vili semine in terram depresso, cum multo fervore consurgunt. Seminatur, inquit Apostolus, corpus animale, resurget corpus spirituale: seminatur

natur in corruptione, resurget in gloria &c. *ad Corinth. c.* 15. V. Gloria cælestis.

Sententiæ selectæ de Beatitudine.

INfelix, qui omnia novit, & te Deus nescit, qui autem te & illa novit, non propter illa beatus, sed propter te solum. *August.*

Beatitudo vera non est, de cujus æternitate dubitatur. *Idem.*

Beatus non est qui quæ vult habet, si mala velit. *Idem.*

Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, vivere Deo, vivere de Deo. *Ambrosius.*

Nihil est ex omni parte beatum. *Horatius.*

Nil beata vita desiderat, nil requirit, nullo eget, sed seipsâ contenta est. *Arist.*

Omnis homo naturaliter beatus esse desiderat. *Arist. Ethic.* 1. Et *D. Thom. part.* 1. *q* 19. *art.* 10.

HÆRESES variæ de Beatitudine *vide supra Tom.* 1. *pag.* 147.

De visione Beatifica. Lumine gloriæ &c. expositiones Theologicæ, *supra Tom.* 2. *part.* 1. *pag.* 5. *& pag.* 17. seq.

BAPTISMUS.

B*Aptismus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis.* Nam per mare rubrum filii Israël liberati sunt, id est Christiani, & Pharao, id est diabolus cum suis sequacibus, est submersus. *Exodi* 14. Signabatur Baptismus per aquam in quam Helizæus misit salem, id est, Christi gratiam. 4. *Reg* 20.

Septena lotio *Naaman* in Jordane quæ eum mundavit à lepra, signat septem dona Spiritus Sancti, mundantia hominem Baptizatum. 4. *Reg.* 5.

Baptismus prædictus fuit a Prophetis antiquis & novus: Nam de eo dici potest illud *Ezechielis*, effundam supra vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. *Ezech.* 36.

Joannes Baptista cæpit Baptismum aquæ, sed Baptismum Christi cum gratia & Spiritu Sancto propheticè prænunciavit. *Matth.* 3. Baptismum approbavit Christus, quando baptizatus est à Joanne, & Spiritus Sanctus apparuit in Columbæ specie, ut aquis virtutem tribueret salutarem. *Matthæi* 3. *& Lucæ* 3.

Præcepit Christus Baptismum de necessitate, cùm dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. *Joan.* 3. Prædicare etiam voluit Christus Baptismum, & formam baptizandi, dicens. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Matth.* 28. In Baptismo & Fide ostendit Christus esse salutem nostram dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marci ultimo.* Vide de Baptismo supra in part. 3 de Sacramentis, & infra in Catechesi.

VIDE EX BREVIARIO. *Quæ inter Christi Baptismum & Joannis differentia.* Dom. III. Adver. Sabb. l. 3. *Baptizatorum encomia, & vita.* Dom. in Alb. n. 2. *Baptismi necessitas non solùm quoad gentilium sed & Christianorum infantes.* 28. Jul. n. 2. l. 3 *ejus virtus quoad peccata.* Dom. III. Adv. Sab. l. 3. *& maculas animæ.* Dom. III. Quad. fer. 2. l. 3. *& sanitatem Corporis.* F. Silvestri P. n. 2. & 9. Novemb. n. 2. l. 2. *ejus ceremoniæ.* Sabb. ante Pent. n. 2. & Dom. II. n. 3. *ad eum preparatio prius in anima.* fer. 6. Pasch. *necessaria baptizatis & baptizandis.* ibid. *promissa in eo servanda* fer. 6. Ascens. n. 4. l. 2. *vis & usus ejus.* 28. Januar. lect. un. 14. April. lect. 1. 4. Maij l. 1. & n. 2. 2. Junii l. 1. l. 2. Julii n. 3. l. 3. *& sæpius.*

Sententiæ aliæ de Baptismo.

QUicumque in Christo Jesu Baptizati estis, Christum induistis. *Galat.* 3.

Una fides, unum Baptisma. *Ephes.* 4.

Pænitentiam agite & Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. *Act.* 2.

Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei. *Joan.* 3.

Si Baptizata est caro Christi quæ sine peccato erat propter exemplum imitationis: quanto magis Baptizanda est caro mortis propter evitandum judicium damnationis. *August.*

HÆRESES de Baptismo, *vide supra Tom.* 1. *pag.* 146. De Baptismo per Martyrium v. *Tom.* 2. *part.* 1. *pag.* 60.

Quæstiones Theologicas v. *part.* 2. *de Sacram. p.* 178.

BENIGNITAS DEI.

B*Enignus est Dominus tribulationem sustinentibus.* Ideò fugienti Jacob iram fratris sui Esau Dominus benigne apparuit, & revertentem benignè defendit, *Gen.* 33. Heliæ in necessitate corvus panes & carnes jussu Dei cum benignitate ferebat. 3. *Regum* 17. Eidem Heliæ fesso & dejecto Deus panem & aquam per Angelum destinavit. 3. *Reg.* 3. *&* 19. Cum Azaria & sociis ejus in fornace vidit Nabuchodonosor similem filio Dei, ad probandum, quod Deus tribulatis adesse soleat. *Dan.* 3. Danieli existenti in lacu leonum, Deus benignè misit prandium per Abacuc de longinquo. *Dan.* 14. Discipulis de Christi recessu dolentibus ipse Spiritum paraclitum promisit, & dedit. *Joannis* 14. *Act.* 2. Petrum fluctuantem in mari Dominus benignè de fluctibus liberavit. *Matth.* 14. Stephano posito in tribulatione Martyrii Dominus benignè cœlum apertum & seipsum ostendit, cujus aspectu Stephanus recreatus, spiritum suum illi cum lætitia commendavit. *Actorum* 7. Latronem clamantem in suis tribulationibus consolatus est Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiso. *Lucæ* 23. Jonam devoratum à balena Dominus misericorditer liberavit. *Jonæ c.* 2.

Benignus est Deus justis & rectè viventibus. Ideò Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quærunt Deum 2 *Paralip.* 30. Misit Dominus benignè Angelum Raphaelem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit. *Tob.* 5. *usque ad* 12. Magdalenam pio operi intentam Christus benignè, discipulis murmurantibus excusavit. *Matthæi* 26. *Marci* 14. Exaudivit Dominus innocentem Susannam, & benignè eam ab injustis senibus liberavit. *Danielis* 13. Discipulos Christus benignè defendit tempore Passionis dicens; Si me quæritis, sinite hos abire. *Joannis* 18.

Benignus est Dominus prælantibus pro justitia, eos confortando, & adjuvando. Ideò obedivit Dominus voci Josuæ dicentis, Sol contra Gabaon non moveatur, *Josuæ* 10. Gedeoni dedit bis signum in vellere, quod de hostibus victoriam obtineret. *Judic.* 6. Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. 1. *Machab* 10.

Benignus est Dominus peccatoribus; volentibus pænitere. Ideò benignè pepercit David confitenti peccatum

cùm à Nathan fuit reprehensus 2. *Reg.* 12. Exemplum Christi de filio prodigo, maximam Dei benignitatem in peccatores ostendit. *Luca* 20. Zachæus Publicanus qui Christum desiderabat videre, benignè fuit à Domino visitatus. *Luca* 19. Latroni petenti sui à Christo memoriam, promisit brevi tempore Paradisum. *supra Luc.* 23. Magna pietas Christi quâ Petrum ter negantem non abjecit, sed potiùs benignè respexit. *Luca* 22. Thomam non credentem non repulit, sed se ab eo tangi & palpari permisit. *Joan.* 20. Saulum persecutorem prostratum & excæcatum benignè erexit & illuminavit. *Act* 9.

Benignus est Dominus agris & infirmis. Nam circumibat Jesus totam Galilæam, sanans omnem languorem & infirmitatem. *Matth.* 4. *&* 9.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò benignus Deus vocet ad pœnitentiam.* F. Silvest. n. 1. l. 2. *omnia disponit in misericordia.* Dom. III. Aug. Sab. *plena est eâ terra.* fer. 2. Ps. 32. *unica causa redemptionis.* Dom. IV. Adv. n. 2. l. 2. V. Consolatio divina.

Vide cum Sententiis supra *Amor Dei*, & infra *Consolatio divina.*

BLASPHEMIA.

BLasphemi in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita. Nam filius mulieris Israëlitæ, quia blasphemaverat Deum, jussus est à Domino lapidari. *Levit.* 14. Vir dixit ad Regem Israel, qui dixerat: Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. *Reg.* 20. Multum displicuerunt Domino blasphemiæ servorum Senacherib Regis Assyriorum, propter quas percussit Deus 185. millia hominum de exercitu ejus 4. *Reg* 19. Multum aggravavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blasphemare nomen Domini. 2. *Reg.* 12.

Blasphemia ex magna superbia oritur. Undè Nabuchodonosor dixit tribus pueris, quis est Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia statuam ejus adorare nolebant. *Daniel* 3. Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Ostendam tibi quod non sit Deus in terra nisi Nabuchodonosor. *Judith.* 6. Dicentibus Judæis Nicanori: Est Deus potens in cœlo, qui jubet custodiri Sabbathum, Respondit, & ego potens in terra, qui jubeo sumere arma. *Machab.* 15.

Blasphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Undè cum Jesus ejecisset dæmonem Pharisæi clamabant. In Beelzebub Principe dæmonorum ejicit dæmonia. *Matth.* 12. *Luca* 11. Pendente Christo in Cruce prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah! qui destruis templum Dei, & in triduo reædificas illud. *Matth.* 22.

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita impii sicut canes rabidi contra Deum & Dominum suum blasphemant. Linguam habent blasphemi instar Serpentis, quæ non novit aliud, quàm venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quasi in suo sinu fovet.

VIDE EX BREVIARIO *Quomodò blasphemia flagellet Christum* Dom. IV. Quad. fer. 2. l. 2. *frequentior vita quam lingua* 7. Aug. n. 2. l. 1. *blasphemi regnum Dei non possidebunt.* Dom. I. Epiph. fer. 4. l. 2. *qui diligit maledictionem veniet ei.* Sabb. Ps. 108.

Sententiæ sacræ de Blasphemia.

NOn assumes nomen Domini Dei tui in vanum (quanto minus ad blasphemandum) *Exod.* 20.

Qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur. *Levit.* 24.

Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus, si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? *Reg* 2.

Davidi dictum. Quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi morte morietur. 2. *Reg.* 18.

Docuit iniquitas tua os tuum, & quia imitaris linguam blasphemantium, condemnabit te os tuum, & non ego. *Job.* 15.

Vir multum jurans replebitur multa iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Eccl.* 23.

Omnia remittentur filiis hominum peccata &c. at qui blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remissionem in æternum. *Marc.* 3 *& Luca* 12.

Non minus peccant qui blasphemant Christum regnantem in cælis, quam qui crucifixerunt ambulantem in terris. *August.*

Quæstiones Theol. supra de Blasphemia & juramento contra 2. præceptum, vide *Tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 5. *cap.* 2.

C.

CASTITAS, ET CONTINENTIA.

CAstitas servatur in societate bonorum, & perditur in consortio malorum. Quamdiu Dina fuit cum fratribus suis, & patre, mansit casta, sed exiens mulieres peregrinas curiosè videre, corrupta est. *Gen.* 34.

Castitatem violantes graviter puniuntur. Nam cùm Sichem violasset Dinam filii Jacob, fratres ejus Sichem & patrem & populum occiderunt. *Gen.* 39. Amon propter deflorationem Thamar ab Absolone in convivio est occisus, 2 *Reg.* 13. Post violationem uxoris Levitæ plusquam sexaginta millia hominum sunt occisi. *Jud* 20.

Castitas cara res est, & multum diligenda. Ideò Joseph licet esset juvenis & sollicitaretur à domina, maluit incarcerari & diffamari quàm perdere castitatem. *Gen.* 39. Sic diligebat Sara castitatem ut diceret; Tu scis Domine quia nunquam concupivi virum. *Tobiæ* 3. Graviter fuit Susanna molestata à senibus; sed nec famam, nec vitam præposuit castitati. *Dan.* 13. Virgo Maria non est oblita votum castitatis servare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei nasceretur. *Luc.* 1.

Castitatem maximè servare debent, Sacerdotes & ministri Dei. In cujus figura dicitur quod mundi debeant esse a mulieribus qui panes sacerdotales manducarent, ut habetur 1. *Reg.* 24.

Argumentum est castitatis Prælatis & Clericis, quod Stephanus in primitiva Ecclesia tam castus fuerit, ut non dubitaverint eum mulieribus præficere. *Act.* 6.

Castè debent vivere relicta, & viduæ, quibus castitas est difficilior. Ideò Judith post mortem viri sui non cognovit alium virum, sed cum puellis suis clausa morabatur, habens cilicium supra lumbos, & jejunans cunctis diebus. *lib. Judith.* Anna vidua fuit usque ad annos octoginta quatuor; quæ non descendebat de templo, jejuniis, & orationibus vacans. *Luc.* 2.

Castitas debet aliis virtutibus adornari. Quod ostenditur in Parabola de decem Virginibus ubi tot Virgines fatuæ exclusæ, licet castæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. *Matth.* 25.

Castitas similis est purissimo Speculo, quod minimo halitu obscuratur. Similis est Rosis, & floribus, qui si tangantur marcescunt, intacti fructum gratissimum ferunt. Vide *Luxuria.*

VIDE

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò faciat amabiles.* Dom. III. n. 2. l. 2. *sine bonis operibus non est magna.* Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *Servanda maximè Ecclesiásticis.* 28. Aug. n. 2. l. 3. *per vim violata, duplicat coronam.* 13. Decemb. n. 2. l. 3. *Virginitati juncta valdè sublimis* 22. Novemb. n. 3. l. 1. *summis laudibus extollitur.* 2. Com. Virg n. 2. l. 2. *fluxit de cœlo.* ibid. l. 3. *æternum Patris Verbum è cælo traxit.* ibid. *conjugio prævalet* Dom II. Epiph n. 3. l 2. & fer. 5. ibid. *Deo charos facit.* 6. Maji n. l. 3. *Angelis similes.* Com. Virg n. 2. l. 2. *Premium ejus summum erit.* 5 Feb. n. 3. *non est servatus impossibilis,* 5. Febr. n. 3. *sola ad salutem non sufficiens.* Com. Virg. n. 3. l. 3.

CALUMNIA vide *Detractio.*

Sententiæ selectæ de Castitate.

PEpigi fœdus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. *Iob.* 13. multo magis ne oculis fixè contemplemur.

Ne aspicias in mulieris speciem, & ne concupiscas mulierem à specie. *Eccles.* 25.

Scio, quoniam non possum esse continens, nisi Deus det. *Sapient* 2.

Melius est mihi incidere absque opere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini. *Daniel.* 13. Ita Susanna de libidine iniquè accusata.

Sunt Eunuchi qui castraverunt seipsos propter regnum cælorum. *Matth.* 19.

Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt. 1. *ad Corinth.* 7.

Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego. 1. *ad Corinth.* Præclarum pro illis ipsius Apostoli exemplum.

Qui matrimonio jungit virginem suam bene facit, & qui non jungit, melius facit. 1 *ad Cor.* ubi consilium illud Evangelicum comprobatur.

Fructus Spiritus est charitas, continentia, castitas. *ad Galat.* 5 ubi continentia & castitas Charitati reginæ virtutum proximè adjungitur.

PATRES. Non dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. *August.*

Pudicitia virtus animæ est, & comitem habet fortitudinem. *Idem de Civitate Dei.*

Quacumque virtute polleas, quibuscumque operibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahes. *Hieron.*

Majus miraculum est de carne propria fomitem eradicare luxuriæ, quam expellere immundos spiritus de corporibus alienis. *Venerab. Beda.*

CHARITAS. V. AMOR.

A*Mor Dei facit misericordiam obtinere.* Ideò daturus Dominus Legem Moysi dixit: Ego Dominus facio misericordiam his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea. *Exod.* 20.

Amor Dei principium & finis est omnium mandatorum. Ideò dixit Moyses quid petit Deus à te, nisi ut ambules in viis ejus, & diligas eum. *Deut.* 10. Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema sit: ac si diceret defectu charitatis hominem à Deo separari 1. *ad Corinth.* 16. Hoc est etiam quod Paulus dixit; Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem non habeam factus sum sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens *&c* 1 *ad Cor.* 13.

Vide suprà fusius *Amor Dei, & Amor proximi.*

CHRISTUS.

CHristi vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in totò Evangelio, in quo ut singula facilius inveniantur, præcipua mysteria & loca breviter audiamus. Christi Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Matth.* 1. *Lucæ* 1. *&c.* Baptismus Christi & vox de cœlo. *Matth.* 3. *Marci* 1. Jejunat 40. diebus & tentatur à dæmone. *Matth* 4. Vocatio Apostolorum. *Matth.* 4. Sermo Christi in monte, octo beatitudines, & excellentia legis Evangelicæ enarratur. *Matth.* 5. Mittit Apostolos ad prædicandum, & dat ipsis virtutem operandi miracula. *Matth.* 9. *v.* 37. *Luc.* 10. *v.* 2. Transfiguratio Christi gloriosa, & vox de cœlo audita. *Matth.* 17. *Lucæ* 9. *v.* 29. Instituit cœnam Eucharisticam sui corporis & sanguinis. *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Lucæ* 22.

Christi miracula & misericordia in curandis infirmis. Sanat decem leprosos & dæmoniacum. *Lucæ* 17. Illuminat cœcum. *Marc.* 10. & plures alios infirmos & socrum Petri. *Matth.* 8. Paraliticum per tectum demissum. *Matth.* 9 Hydropicum. *Lucæ* 14. Manum aridam. *Marc* 3. Languidum ad piscinam. *Joan.* 5 Servum centurionis. *Matth.* 8. Filium Reguli. *Joan.* 4. Mulierem à fluxu sanguinis. *Matth.* 9.

Christi doctrina in variis parabolis eleganter ab eo proposita. In parabola seminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ. *Lucæ* 8. In zizaniis exponit malitiam dæmonis, hæreticorum, & improborum hominum. *Matth* 13. In grano synapis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth* 13. In negotiatore emente pretiosam margaritam studium regni cœlestis præ rebus terrenis. *Matth.* 13. In ove perdita ostenditur charitas Christi in quærendis & recipiendis peccatoribus, *Lucæ* 5. Eadem declaratur in filio prodigo, *Lucæ* 5. Et in homine à latronibus sauciato & à Samaritano benigne curato.

Charitatem erga proximum in remittendis injuriis, explicat in servo qui debeat 100. talenta, *Matth.* 18. *Humilitatem & superbiam* in Publicano & Pharisæo. *Luc.* 18. *Diligentiam* in exercitio bonorum operum commendat in operariis in vineam missis. *Matth.* 20. *Vocationem* variam ad gloriam regni cœlestis aptè exponit in parabola de invitatis ad nuptias, & ad cœnam magnam, *Matth.* 22. *Luc.* 14. Et de decem virginibus, & quinque talentis, *Matth.* 25. *Luc.* 19.

Christi pro salute hominum passio, mors, & sepultura, Matth. 27. Marc 25. Luc. 23 Joan. 22.

Christi Resurrectio à mortuis, & Apparitio varia, Matth. 28. *Ejus gloriosa in cælum Ascensio,* Marc. 16. Lucæ 24. Joan, 13. *Christus in cœlo noster mediator & advocatus* Joan. 6. *&* 14.

VIDE EX BREVIARIO. Christus *Agnus,* 13. Novemb. nocturno. 2. l 3. & 30. n. 2. l. 2. & fer. 3. Maij hebd. n. 1. l. 1. & 14. Sept. n. 3. l. 3. *Angelus.* 20. Mart. n. 2. l. 2. *Aquila.* fer. 3. infra Dom. Ascens. n. 2 *Avis.* ibid. fer. 4. n. 3. l 3 *Flos.* Dom. II. Adv. n. 2. l. 2. *Gallina.* fer 6. Dom. III. Quadr. l. 3. *Granum frumenti.* 1. Febr. n. 3. *Lux* Sabb. Dom. IV. Quadr. *Mons* Dom. Palm. n. 3 l. 2. Com Doct. n. 3. l. 3. *Sella.* die 6. infra Epiph. n 3 l 2. *Sol.* Octav. Ascens. n. 3. l. 1. *Via* Dom. Quinquag. n 3. l. 3. *Vitis.* Com, plur. Mart. temp. Pasch. n. 3. *Caput Ecclesiæ.* Dom. IV. Epiph fer. 3. n. 1 *Medicus.* Dom. in fra Ascens. n 2. *Pater,* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Parachtus.* ibid. *Pascha nostrum.* Dom. I. Epiph. fer 3. l. 2. *Propitiatio nostra.* Fest. Joan. Evang. n. 1. l. 2. *Dominus.* Dom. VIII. Pentec. n. 2. l. 1. *Rex.* Sabb. ante Dom. Palm. *Sacerdos.* fer. 3. infra Corp. Christ.

Christ.n.2.l.2. Virtutes ejus: *Charitas.* Octav. Innocent. n.l.3. *Humilitas per quam nostram superbiam increpavit.* 12. Maji. *Justitia, quam cum mansuetudine exercuit.* Dom. III. Quad. Sabb. l. 3. *Obedientia.* Dom. infra Epiph.l.3. *Oratio.* fer. 6 Pent.l.1.25. Aug.n.3 *Paupertas.* Com.non Pontif.n.3.l.3. Passio ejus. *Nec solus Deus, nec solus homo pati potuisset.* Octav. Ascens. n.3.l.3. *In cruce extendens manus, contradicentes exspectabat.* fer. 5. Maji hebd. n.2. l.3. *Vulneribus suis nostra sanare voluit.* fer.3. Pasch.l.2.& Dom II.Pasch.n l.3. *Extra portam passus est.* Dom.6.Epiph.Sabb.l.3 *Neque attendebat à quibus, sed pro quibus pateretur.* Dom. Pasch. fer.2. l.3. Resurrectio. *Per hanc majorem gloriam acquisivit.* Com. Evang.n.3 l.3. *Est spes nostra.* Dom. infra Ascens. numero 2. lectio 2. *Ejus Ascensio nostra glorificatio.* Dom. infra Ascens.n.2.l.2 Majestas *in facie ejus occulta relucebat.* 21. Sept. n. 3. l.1. *Honor ei debitus.* Dom. II. Adv.n.3.l.1. *Imitandus* 12. Aug.n.3.l.2. Figuræ ejus *Jacob.* Dom.II.Quadr.n.2.l.2. *Jonas.* Dom.I.Quadr. fer.4. *Salomon.* Dom VIII.Pentec.n.2. *David* Dom.IV. Pent. *Elias.* ibid.lect.2.

HÆRESES circa personam Christi V. supra. *Tom.1.pag.148.* & circa ejus Incarnationem *Tom. 2. part. 1. pag.55.*

CONFESSIO PECCATORUM.

PLacet Deo humilis peccati confessio. Reprehensus David à Nathan peccatum suum patenter & humiliter est confessus dicens, peccavi Domino, & confestim veniam obtinuit 2. *Reg.* 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata sua. *Matth.3. Marc.1.* In cujus figura dixit Christus leprosis Ite, ostendite vos Sacerdotibus, *Lucæ* 17. Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata sua, *Actor.19.*

Confessio peccatorum debet esse cum spe veniæ, & non cum desperatione. Ideò confessio Cain Deo non placuit, nec ipsi profuit, quia cum desperatione dixit; Major est iniquitas mea quam ut veniam merear, *Genes.4.* Judas confessus est peccatum suum, dicens, Peccavi tradens sanguinem justum &c. Sed ipsi non profuit, quia cum desperatione fecit. *Matth.26.*

Confessio peccatorum debet esse cum proposito ulterius non peccandi. Ideò Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confessio; quia non intendebat desistere à peccato & duritiâ cordis sui, *Exod.10.* Simile accidit Sauli, cùm reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, 1. *Reg.15.* Sed quia David agnovit suum peccatum cum intentione ulteriùs non peccandi, Dixit ei Nathan, Transtulit Dominus peccatum tuum. 2. *Reg.12.*

Confessionem inducit aliquando tribulatio & afflictio. Ideò dicit Psalmista; Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, posteà acceleraverunt, scilicet ad confessionem, *Psal.15.* Afflicti Israëlitæ per serpentes dixerunt Moysi: peccavimus, quia locuti sumus contra te, *Num.21.* Oppressi filii Israël à Philistæis & filiis Amon confessi sunt, dicentes, peccavimus. *Iud.10.*

Confiteri debent homines quantumcumque justi, & se peccatores reputare. Exemplo Neemiæ dicentis; ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus, *Neem.1.* Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel 9.* Sextus illorum septem fratrum Machabæorum confessus est qui pro Domino sustinebant Martyrium, vide Controversias & Hæreses de confessione *Tom.1. pag.72. & pag.137.* Hæc patimur quia peccavimus, 2. *Machab.7.*

Vide infra in Catechesi c.4. de Sacram. Pœnit. Item in Resol. Theol. Tripart. part.3. cap.1. &c.

VIDE EX BREVIARIO. Confessio. *Qui ejus effectus.* In Festo Joan. Fu.n.1.l.2. *Ad salutem necessaria.* Com. Dedic. n.3.l.3. *Initium bonorum.* fer. 2. Pentec.l.3. *& vulnerum Animæ ruptio.* Dom II. Quadr. fer.5. Absolutio *quanta efficacia* Dom.I. Quadr. Sabb.l.2. *Non erubescendum confiteri.* Dom.IV. Aug. Sabb.l.2. & fer. 2. Pent. lect.3.

Sententiæ selectæ &c. de Confessione Peccatorum.

NOtandum, in his non agi de sola Confessione Sacramentali.

Confessio fit ad salutem. *ad Rom.* 10.

Confitemini alterutrum peccata vestra. *Iacobi* 5. Confitentes peccata sua. *Matth.3.*

Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. *Ioan.16.*

Si confitemur peccata nostra, Deus fidelis est & justus ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. *Ioann.1.*

Vade lavare septies in Jordane, & recipiet caro tua sanitatem, & mundaberis. 4. *Reg.* 5.

Delictum meum cognitum tibi feci & injustitiam meam non abscondi. *Psal.31.*

Confitebor adversum me injustitiam meam Domino &c. *Psal.11.*

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Psal* 28.

Non confundaris confiteri peccata tua. *Eccles.4.*

Vade & ostende te Sacerdoti, & offert munus tuum. *Matth.8.*

PATRES. Quem pænitet, omnino pæniteat, & dolorem lacrimis ostendat, repræsentet vitam suam Deo per Sacerdotes, præveniat judicium Dei per confessione. *Augustinus.*

Non operui sed aperui, ut aperires; non cælavi ut tegeres, nam quando homo detegit, Deus tegit, cum homo cælat, Deus nudat, cum homo agnoscit, Deus ignoscit. *Augustinus.*

Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, quærat Sacerdotem scientem ligare & solvere: ne cum negligens circa te extiterit, negligatur ab illo. *August.*

O homo quid times confiteri? illud quod per confessionem scio, minus scio, quam illud quod nescio: cur confiteri erubescis peccata tua? peccator sum sicut & tu: homo sum, humani à me nihil est alienum. Confitere homo homini, homo peccator, homini peccatori: Elige quod vis, si non confessus lates, inconfessus damnaberis. *Augustinus in Psalmos.*

Qui promereri vult quod expetit, debet malum confiteri quod fecit: valde enim facile est, ut peccatorem se quisque fateatur, cum nihil pro peccato suo patitur. *Gregorius 8. moralium.*

Confessio sanat, confessio justificat, confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordiæ est: nulla tam gravis est culpa, quæ per confessionem non habeat veniam, *S. Isidorus.*

Quantum displicet Deo imprudentia peccatoris, tantum placet verecundia confitentis. *Bernardus.*

O Beata confessio, quæ æternum tollit opprobrium. *Cassiodorus.*

Con-

Confessio aperit paradisum, confessio spem salvandi tribuit: unde scriptura dicit, dic tu iniquitates tuas, ut justificeris. *Ambrosius.*

CONSILIUM BONUM.

C*Onsilium Sapientum servandum est.* Ideò dicebat filio Tobias, Consilium semper à sapiente perquire, *Tobiæ* 4.

Qui non credit Consiliis Sapientum perit: Sicut filii Israel, qui noluerunt credere Moysi sapienti & experto dicenti, non ascendatis, ideò victi fuerunt, *Num.* 14. Roboam quia non tenuit Consilium Seniorum ad clementiam, sed consilium juvenum ad jugum durissimum subditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, 3. *Reg.* 12. Daniel plenus sapientiâ dedit bonum consilium Nabuchodonosor, ut peccata sua eleëmosynis redimeret, sed ipse non credidit, ideò ad bestias est translatus. *Daniel.* 4.

Consiliis amicorum est credendum. Nam fidele consilium dabat Achior Holoferni cum quo erat in exercitu, sed quia non credidit, occisus fuit, *Judith* 5. Godolias qui non credidit Consiliis Joannan ut sibi caveret, mortem incurrit, *Ierem.* 41. Judas cum paucis pugnaturus contra multos, noluit acquiescere consiliis amicorum, ut meliorem opportunitatem expectaret, ideò in prælio interiit. 2. *Machab.* 9. Consilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Christus in monte. *Matth.* 5.

Consilium bonum *Simile* est optimæ Medicinæ, quâ homines ad salutem perducuntur, & à morte conservantur: consilium verò perversum simile veneno, aut pesti, quâ homines inficiuntur & pereunt.

VIDE EX BREVIARIO Male vivitur sine bono consilio Dom. IV. Aug. n. 2. l. 2. *Malorum Consilium disperdet Deus* fer. 2. Psalm 32. *Manente consilio Domini in æternum.* ibid. *Consilia Evangelica, custodiunt præcepta divina.* in Communi Virginum nocturno 2. l. 2.

Sententiæ selectæ de bono Consilio.

A Udi verba atque consilia, & erit Dominus tecum. *Exodi* 18.

Gens absque consilio. & sine prudentiâ, utinam saperent & intelligerent, ac novissima providerent *Deut.* 2.

Pete à Deo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. *Tobiæ* 4.

Custodi consilium, & custodiet te. *Prov.* 2.

Custodi legem meam, atque consilium meum, & erit vita animæ tuæ, *Prov.* 3.

Consilium semper à Sapiente perquire. *Tobiæ* 4.

Qui Sapiens est, audit consilia, *Prov.* 12.

PATRES. Quid tibi prodest habere Sapientiam, si consilium neges. *Ambrosius.*

Dare stulto consilium charitatis est, dare Sapienti ostentationis; dare verò tempore perversitatis, sapientiæ. *Ambrosius.*

Nullus fidelior tibi ad consilium potest esse, quam qui non tua, sed te diligit. *Greg.*

Omnia prius consilio experiri quam armis, Sapientem decet. *Terentius.*

Consilium nobis Resque, Locusque dabunt. *Ovidius.*

CONSILIUM MALUM.

C*Onsilium malarum mulierum detestandum est.* Nam Eva malè consuluit & persuasit viro, ut de ligni vetiti fructu manducaret; quod & fecit, ideoque amœnissimum locum paradisi perdidit, *Genes.* 2. Domina cui serviebat Joseph malè consulebat ei, ut castitatem perderet, cui non acquievit, & factus est Dominus Ægypti, *Genes.* 39. Mulieres persuasionibus perverterunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur 3. *Reg.* 11. Nefandum consilium dedit Herodias filiæ, dicens, nihil aliud petas nisi caput Joannis, *Matth.* 14. *Marc.* 6.

Consilium malum aliquando dant subditi Principibus & Prælatis. Sic populus Israël malè consulit Aaroni ut faceret iis vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron stultè credidit, & scandalum incurrit, *Exodi* 32.

Malum consilium consultori pessimum. Sic Aman consilium dedit ut suspenderetur Mardochæus, & ideò ipse suspensus fuit. *Esther* 7. Achitophel videns suum consilium contemni laqueo se suspendit, *Reg.* 17.

Triplicem Similitudinem consilii dolosi adducit sapiens, *Eccles.* 29. Qui *foveam* fodit, incidet in eam: & qui stravit *lapidem* proximo suo offendet in eo: & qui *laqueum* alteri ponit peribit in illo.

Sententias plures hoc vide in Titulo præcedenti.

CONSOLATIO DIVINA.

C*Onsolatur Dominus obedientes mandatis suis.* Ideò Abraham postquam exivit de terra sua ad mandatum Domini Dominus consolatus est eum diversis apparitionibus: *Gen.* 12. 15. & 37. Filiis Israël qui obedientes Deo exierunt de Ægypto ut sacrificarent in deserto, misit Dominus consolationes quando pluit eis in deserto manna, &c. *Exodi* 16.

Consolatur Dominus tribulatos post tempestatem tribulationis; Juxta illud Psalmi, secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideò fugiente Jacob à facie fratris sui Deus eum multipliciter consolatus est in somno. *Genes.* 28. Moysi exulanti apparuit Dominus in deserto Consolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exodi* 3. Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Estherem fuerunt à tanto periculo liberati. *Hester.* 9.

Consolatur Deus obsessos, carceri mancipatos, &c. Sic filios Israël obsessos ab Holoferne in Bethulia consolatus est in victoria per manum fœminæ Judith. *Iud.* 10. & 13. Petrum inclusum in carcere Herodis consulatus est per Angelum suum liberans eum. *Act.* 22 Paulum & Silam positos in carcere Dominus misso terræ motu consolatus est frangens vincula & liberans eos, ut habetur *Actorum* 16.

Consolatur Dominus justos in operibus bonis. Sic consolatus est Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros ejus occiderat, ut habetur *Tob.* 8. Danielem justum bis positum in lacu leonum, Dominus consolatus est per Angelum, Habacuc. *Daniel* 6. & 14. Susannam quæ adulterio nolebat consentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit. *Daniel* 13. Implevit Dominus promissam consolationem, quando in Pentecoste Apostolis Spiritum sanctum misit. *Actorum* 2.

Vide supra V. *Benignitas Dei*, & infra V. *Tentatio. Patientia*, &c.

Sententiæ aliæ de eâdem.

C Onsolamini, consolamini popule meus. *Ieremiæ* 40.

Ego convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo. *Ieremiæ* 31.

Bene-

Benedictus Deus, Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 1. *Cor.* 1.

Aliæ sententiæ infra V. Tentatio &c.

CONSTANTIA & FORTITUDO.

F*Ortem, strenuum, & audacem reddit hominem puritas conscientia.* Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exodi* 5. *& seqq.* Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. *Iud.* 6. In illa fortitudine liberavit Israel. *Iudicum* 8.

David fortiter superavit leonem, & ursum, & Goliathum 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter transivit Jordanem, & irruit in hostes suos. 1. *Machab.* 5. Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipse posteà sit mortuus. 1. *Machab.* 6. Machabæus & socii more Leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum. 2. *Mach.* 11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia adversorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi; Deus potest nos eripere de camino ignis. *Daniel* 3. Stephanus plenus gratiâ & fortitudine, viriliter sustinuit lapides; & sic de aliis Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat eum tribulationem incurrere. Nam Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cæcitatis evenisset ei, Tob. 2. Ridetur in Evangelio homo inconstans qui cæpit ædificare, & non potuit consummare. *Luca* 14.

Perseverandum est in bono proposito, nec respiciendum retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens, in statuam salis est conversa. *Genes.* 19. Socii Danielis multùm constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Dan* 3.

Eleazar multa tormenta constanter sustinuit, ne ad impietatem declinaret. 2. *Machab.* 6. Christus laudavit constantiam Joannis Baptistæ, quod non similis esset arundini, quæ facilè in omnem partem movetur. Salutem denique æternam constantiæ promittit, dicens, Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. V. infra *Fortitudo. Perseverantia* & plures de illis Sententias Fortitudini proprias.

Vide sententias alias infra verbo, *Fortitudo* &c.

CORREPTIO FRATERNA.

PErfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. *Matth.* 18. Joannes Baptista cum magno fervore corripiebat Pharisæos, quod essent progenies viperarum. *Matth.* 3. *Luca* 3. Multâ audaciâ & zelo arguebat Herodem, dicens, Non licet tibi habere uxorem fratris tui. *Matth.* 14. *Marc.* 6. Unus de latronibus qui pendebat in cruce cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. *Luca* 23. Stephanus in concilio Judæorum ferventer & audacter increpavit eos quod essent duri corde, & Deo resisterent, *Act.* 7.

Corrigere debent Prelati subditos suos, & eos de vitiis arguere. Sic Sacerdotes restiterunt Oziæ Regi volenti offerre incensum, quod non erat sui officii, dicentes; Non est tui officii adolere incensum. 3. *Paralip.* 26. Sic reprehendit Esdras filios transmigrationis, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum. 1. *Esd.* 9. & 10.

Item debent eos reprehendere de violatione Festorum, sic arguebat Neemias portantes munera Sabbatho, dicens. quæ est hæc res mala quàm vos facitis & prophanatis diem Sabbathi, ut habetur *Neem.* 14.

Item debent eos reprehendere de mendacio & pravo exemplo, sic Petrus Ananiam & Zaphiram. *Act.* 5. Sic Paulus Elymam magum durè reprehendit, qui nitebatur à fide avertere proconsulem. *Act.* 13. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum sanctum. *Actorum* 8.

Item de peccato carnis: Sicut Apostolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione. 1. *Corinth.* 5.

Item de irreverentia circà Sacramenta: Sicut Paulus eosdem arguit de irreverentia erga Eucharistiam. 1. *Corinth.* 11. v.

VIDE EX BREVIARIO. Correptio *Sapientis melior, quàm adulatio stultorum.* Dom. II. Aug. fer. 5. l. 2. *Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris.* Dom. V. Aug. fer. 6 l. 2. *cum quis à Deo corripitur, non deficiat.* Dom. I. Aug. fer. 2. l. 3. *Correptio debet fieri ex amore proximi.* Dom. III. Quad. fer. 2. l. 1 *Perversi difficulter corriguntur.* Dom. II. Aug. n. l. 3. & Sabb ibid. l. 3. *Nullius desperandà.* fer. 3. Maji hebd. n. 2. l. 2. *Debet fieri in spiritu lenitatis.* 17. Sept in Fest. Stigm. n. 1. *&* Dom. VIII. Pent. fer. 5. *& per dulcedinem charitatis.* Dom. III. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Exhortatio.*

Sententiæ selectæ de Correptione fraterna.

MElius est à sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi. *Eccles.* 7.

Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. *Matth.* 8.

Non ut confundam vos hæc scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. 1. *Cor.* 4.

In convivio vini non arguas proximum. *Eccles.* 31.

Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. 2. *Timoth.* 4.

Plus profuit correctio apud prudentem, quam centum plagæ apud stulum. *Prov.* 17.

Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus. *Eccles.* 10.

Argue sapientem & diliget te. *Prov.* 9.

Qui abjicit disciplinam despicit animam suam, qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. *Proverb.* 15.

Virga atque correctio tribuit sapientiam. *Prov.* 29.

Si te audierit (corripientem) lucratus eris fratrem tuum. *Matth.* 18.

PATRES. Correctio est, errorem innatum, vel consuetudine factum, fræno rationis inhibêre. *Aug.*

Quæ peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt, ut omnes timeant: qui secretò peccavit in Te, secretò corripe: nam si solus nosti, & eum vis coram aliis arguere, non es corrector, sed proditor. *August.*

Foris terribilis personet increpatio: intus lenitatis teneatur dilectio. *August.*

Magis amat objurgator sanans, quam adulator dissimulans. *August.*

Peccatum unius quod cognitum non arguitur, multos contaminat. *Idem.*

Qui non corrigit, resecanda committit; & facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. *Gregor.*

Non nunquam qui inter flagellorum duritiem remanent

nent incorrecti, dulci sunt admonitione mulcendi. *Gregor.*

Alterius pœnis, sit castigatio lenis.

SENT. POET. ET PHIL. Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ovid. metaph. lib.* 8 in mala exempla.

Qui quem vult ridet, non sua facta videt. *Stanihurstius.*

Si culpare velis, culpabilis esse cavebis, *Idem.*

Amici vitia si feras, facis tua. *Seneca.*

Cum his versare, qui te corrigant. *Idem.*

Vitia transmittit ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit. *Seneca.*

Bonis nocet, qui malis parcit. *Idem.*

Nobilis equus umbra virgæ regitur, ignavus nec calcaribus concitari potest. *Seneca.*

Qui non vetat peccare, cum possit, jubet. *Seneca Poeta.*

CURIOSITAS.

Curiosi desiderant semper nova scire, & illâ scientiâ majores apparere. Ideò prima mulier, quæ desideravit sicut Deus scire bonum & malum, pomum curiosè aspexit, & divinum præceptum contempsit. *Genes.* 3. Discipulorum curiositatem scire volentium tempus secundi Adventus reprehendit Dominus dicens; Non est vestrum nosse tempora vel momenta. *Act.* 1. Athenienses, qui erant curiosi, non vacabant saluti, sed ut semper nova scirent. *Act.* 17. Judæi videntes miracula à Christo fieri, adhuc signa de cœlo curiosè quærebant. *Luca* 11. Herodes curiosè desiderabat videre Christum, non ut crederet, sed ut videret ab eo signa fieri. *Luca* 23.

Curiosi debent admoneri à prudentibus ut utilia sectentur & curiositatem relinquant. Ideò prædicante Apostolo in Ephеso multi qui fuerunt curiosa sectati congesserunt libros, & combusserunt coram discipulis. *Act* 19. Reprehendebat Apostolus quosdam Thessalonicenses curiosè ambulantes, & nihil operantes. 2. *Thessal.* 3. Adolescentiores viduas monet Apostolus esse vitandas, quæ sunt frequenter vagæ & curiosæ, 1. *ad Timoth.* 4.

Similes sunt curiosi piscibus & volucribus, quæ per loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore aut mente secum habitant. *August. in Psalmos.*

VIDE EX BREVIARIO. Curiositas. *Altiora te ne quæsieris.* Dom. IV. Aug. fer. 5. *est enim curiositas occupatio pessima.* Dom. 2. Aug. n. 1. lect. 3.

Sententiæ selectæ de Curiositate.

Qui investigator malorum est, opprimetur ab eis. *Proverb.* 12.

Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. *Actorum* 1.

PATRES. Curiosum genus hominum ad cognoscendum vitam alienam, desidiosum ad corrigendum suam. *Aug. lib. confess.* 10.

Curiosus foras egreditur, & exterius omnia considerat. *Bernardus.*

Quæ Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda. *Prosper.*

PHILOS. POETÆ. Curiosus nemo est, qui non sit malevolus. *Plautus.*

Non multum nocebit tibi ista transire, quæ nec licet scire, nec prodest. *Seneca.*

Novit fœmineum genus omnia, novit & illud,
Junonem duxit, quo pacto Jupiter olim. *Theodoricus.*

D.

DEIPARA.

Deiparæ laus imitatio deducenda est ab æstimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut est Humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abstinentia, Castitas, Compassio sive misericordia erga homines &c. Quæ omnia in hoc Apparatu invenies, & harum Virtutum exempla sub suis Titulis, quæ in aliis quidem magna, in Deipara autem maxima fuisse ostendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex variis ejus Figuris ex Scriptura desumptis. *Genesis c.* 3. Est secunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ serpentis caput contrivit.

Exodi 3. Est Rubus ardens & incombustus, quia Christum ut ignem cœlestem concepit, & virginitatis florem non amisit.

Judicum 6. Est vellus Gedeonis, quia sola Deipara mansit nullo peccati imbre madefacta.

Numer. 17. Est virga Aaronis, quæ sola floruit absque germine, & Christum peperit absque semine.

Ezech. 44. Est Porta clausa, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, in Christi nativitate, &c.

Comparatur etiam apposite cum Rebecca, cum Juditha, cum Esthere, cum Susanna, & aliis mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio mortis æternæ salvatum est genus humanum. Vocatur etiam propter eximiam castitatem Hortus conclusus, Fons signatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formosa, lilium inter spinas, oliva fructifera, Rosa in Jericho. Propter Gloriam & potententiam dicitur etiam pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata, & mulier amicta sole, lignum vitæ in paradiso Ecclesiæ. Tanquam mediatrix inter Deum & homines dicitur scala Jacob, per quam ascendit oratio & descendit misericordia, Civitas refugii, & propitiatorium. Plures alii conceptus percurrendo Litanias Lauretanas facilè occurrunt, ut turris Davidica, fœderis Arca, Janua cæli, Stella matutina &c. Quæ prudens Concionator facilè Virgini applicabit, v. g. considerando proprietates Stellæ, & eas in dotibus Deiparæ demonstrando. Vide de cultu Deiparæ & SS. contra Novatores Tom 1. pag. 78.

VIDE EX BREVIARIO. Figuræ Deiparæ *Eva* 8. Sept. noct. 2. l. 2. & 9. ejusd. n. 2 & 13. ejusd. n. 2. & Offic. de B. V. in Sabb. in Martio, Maij. Jun. *Virgo Sacerdotalis Vellus Gedeonis,* 11. Sept. n. 2. l. 3. *Porta orientalis.* ibid. *Mulier Apocalyptica* Vigil Pentec. n. 2. l. 2. 11. Sept. n. 2. *Mater Dei vera.* 20. Mart. n. 3. *Animata Arca Dei viventis* 14. Aug. n. 2. *Cœlum animatum.* ibid. l. 2. *Thalamus Sponsi cœlestis.* Dom. 19. Pentec. n. 3. l. 3. *Radix Jesse.* Dom. 2. Adv. n. 1. & 2. *Flos campi & lilium.* 8. Sep. n. 2. *Novum quod fecit Dominus.* 11. Sep. n. 2. *Miraculum.* 12. Sep. n. 2. l. 2. *Ecclesiæ decus.* ibid. l. 3. *Causa vitæ nostræ* 13. Sep. n. 2. l. 2. *Margarita pretiosa & lampas orbis.* 15. Sep. n. 2. *Templum indissolubile.* ibid. *Mons sublimis.* Offic. B. V. in Sabb. in Aug. *Speculum & forma omnium virtutum*, 8. Dec. n. 2. 21. Novemb. n. 2. l. 2. Dom. III. Adv. fer. 4. l. 2. *Exemplar Castitatis.* 12. Sep. n. 2. l. 1. *Humilitatis.* Dom. 3. Adv.

Adv. fer. 4. l. 3 *Verecundia*. 21. Novemb. n. 2. l. 2. Offic. B. V in Sabb. in Decemb. *Parsimonia, & Vigilia*. 21. Novemb. n. 2. l. 2.

De virtutibus ejus in communi *vide* 25. Mart. & in omnibus ejus festivitatibus, & Offic. in Sabb. de Beata Virgine *Apparet suis cultoribus*. 5. August. num. 2. *Mediatrix nostra*. Offic. in Sabb. in Octob. *Ejus beneficia cœlum & terra experiuntur*. 15. Sept. n. 2. l. 2. *Patrocinium ejus invocandum*. 9. Sep. n 2. 3. & 12. ejusd. n. 2. l 1. *Præsentia ejus magnum bonum adfert*. 2. Jul. n. 3. l. 2. *Imago ejus servos alloquitur*. 17. Jul. fest. Alexii. *Item dignitatem ejus negantes*. 20. Mart. n. 2. l. 3. *stellis coronata in cælis*. 11. Sept. n. 2. l. 2. *quo cum corpore & anima assumpta est*. 18. August. n. 2. l. 2.

HÆRESES circa Deiparam vide supra. *Tom.* 1. *pag* 152. verbo *Maria Virgo*. De *Cultu* Deiparæ *ibid. pag.* 78.

De *Mysteriis & Festis* Deiparæ, vide *infra* inter *Festa* per Annum.

DETRACTIO, & CALUMNIA.

Detrahunt homines pessimi viris bonis solùm ex malitia, falsa imponentes. Sicut uxor Putipharis, cui inserviebat Joseph, iniquè detraxit ei apud virum suum, imponens ei quod eam voluisset opprimere. *Genes.* 29. Senes illi pessimi Susannam turpiter infamaverunt, crimen adulterii falsò imponentes. *Daniel* 13. Simon malè loquebatur de Onia provisore & defensore gentis. 2. *Mach.* 4 Falsi testes detraxerunt Stephano dicentes: Homo iste non cessat loqui contra Deum. *Actorum* 7.

Detractio vitium est invidorum, qui altos infamant, ut eos infra se opprimant. Sic principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum. 1. *Regum* 29. Satrapæ Darii invidentes fœlicitati Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Daniel* 6. Pharisæi invidentes Christo multoties detraxerunt ei, quia cum Publicanis conversabatur. *Matth.* 9. *Luc.* 5.

Detractores graviter puniuntur à Deo in præsenti & in futuro sæculo. Nam Maria soror Moysis contra eum locuta est detrahendo ex modica occasione, sed citò est secuta lepræ pæna. *Num.* 12. Filii Israël detraxerunt terræ promissionis, sed in malum, quia nullus eorum intravit eam, sed mortui sunt ab hostibus & bestiis consumpti in deserto. *Num.* 13. & 14. Etiam propter detractionem Chore & multi complices ejus fuerunt occisi *Num.* 16.

Detractio à superbia & ambitione procedit. Sic Absalon ambiens regnum patris, detrahebat ei, singulis dicens: Non est qui audiat te constitutus à Rege. 2. *Reg.* 15. Aman superbus, quia non adorabatur à Mardochæo detraxit omnibus Judæis coram Rege, *Hester* 3. Alcimus qui volebat fieri summus Sacerdos detrahebat Judæ coram Demetrio 1. *Machab.* 7.

Detractores non debent audiri, nec verbis eorum est adhibenda fides. Nam Siba servus Miphiboseth nequiter detraxit Domino suo coram Davide, & David temere fidem adhibuit verbis ejus, & ideò perversum dedit judicium, 2. *Reg.* 16. Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros pestilentes qui venerunt adversus Jonatham detrahentes ei, & interpellantes Regem adversùs eum, nullatenùs audire voluit, 1. *Mach.* 10.

Detractor semper vertit bona in mala, vel tanquam malâ intentione facta. Nam si jejunas, dicit te hypocritam, si comedis voracem, si quiescis pigrum, si rides inquietum, si taces stultum, si loqueris, præsumptuosum, si tua pauperibus das vel erogas, dicit te esse vanum & gloriosum, si non erogas, avarum, si sapiens es, superbum. si religiosus, dicit te hypocritam. Ideò de Joanne Baptista multum jejunante dicebant quidam detractores, dæmonium habet; De Jesu autem comedente dicebant: Ecce homo vorax, & potator vini. *Matth.* 11. Viso miraculo de cœco nato detraxerunt Christo Pharisæi, dicentes, Nos scimus quia hic homo peccator est, & maledixerunt ei. *Joan.* 9. Ejecto dæmonio & loquente muto, quidam detrahentes Christo miraculum perverterunt, dicentes, in Belzebub principe dæmoniorum ejicit dæmoni, *Luc.* 11. *Matth.* 12.

Comparat Scriptura detractionem cum Morsu serpentis, & gladio acuto. Serpens qui non edito sibilo, mordet, detractori per omnia similis est, *Eccl.* 10. Hi hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Detractores similes sunt Canibus, qui contra omnes prætereuntes latrant, & nemini parcunt.

Sicut porticus Olympiæ acceptam vocem per consonantiam septies remittebat, ita detractores & contumeliosi uno verbulo offensi sexcenta convitia ingeminant. *Plinius.*

VIDE EX BREVIARIO. Detractio *nocet velut gladius acutus*. fer. 4. Ps. 56 & 63 ad Matut. *Ad iam obsurdescendum*. fer. 2 Ps. 37. & fer. 3 Ps. 3. *Qui detrahit proximo, detrahit legi*. Jac. 4. fer 6. Dom 4 Pasch. l. 3. *Hinc David detrahentem proximo persequebatur*. Ps. 100 in Sabb. *& varia mala tali optabat*. Ps. 108 ibid.

Sententiæ selectæ &c. de Detractione.

Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum, *Psal* 13.

Lingua eorum gladius acutus. *Psal.* 56.

Acuerunt linguas suas sicut serpentes. *Psal.* 139.

Beati estis cum maledixerunt vobis homines &c. *Matth.* 5.

Lingua inquietum malum est, plena veneno mortifero. *Jacob.* 3.

Si mordeat serpens in silentio, nihil minus habet, qui occultè detrahit. *Eccles* 10.

Detractores Deo sunt odibiles. *Rom.* 1.

Nec rapaces, nec maledici, regnum Dei possidebunt 1. *Corinth.* 6.

Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem, detrahit legi, & judicat legem. *Jacobi* 4.

Abominatio hominum detractor. *Prov.* 24.

Bilinguis serpens habetur, atque mortalis, eo quod diaboli minister aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur. *Augustinus.*

Detractor & auditor diabolum portat, alius in aere, alius in lingua. *Bernard.*

Quisquis amat dictis absentem rodere vitam.
Hanc mensam vetitam noverit esse sibi. *August.* mensæ suæ inscripsit.

Difficilem oportet habere aurem ad crimina. *Seneca.*

Ex lingua stulta veniunt incommoda multa.
Dico prudentes homines non multa loquentes.

DISCORDIA.

Discordia multoties oritur ex invidia etiam inter fratres. Patet in prima discordia inter Cain & Abel, quam movit ex invidia Cain, quia munera Abel Deo placebant. *Genes.* 4. Occiso à David Philistæo & auditis cantantibus, *Saul percussit mille, & David decem millia*, Saul invi-

invidia motus, quia minùs dederant sibi, persecutus est Davidem. 1. Regum. 18.

Discordiæ fiunt aliquando ex avaritia Nam propter multam substantiam quam habebat Abraham & Loth, facta est discordia & rixa inter eorum Pastores, *Gen.* 13. Quia Jacob decepit Esau inhæreditate & benedictione paterna, facta est discordia inter eos *Genes.* 27. Propter avaritiam & tenacitatem Nabal facta est discordia cum Davide, sed per liberalitatem Abigail uxoris fuit sapienter sedata, *Reg.* 1. c. 25.

Discordiæ oriuntur multoties ex superbia & ambitione. Hinc orta est discordia inter Absalon & David, 2. *Reg.* 15. Propter superbiam, & duram Responsionem quam Roboam fecit populo, divisum est ejus Regnum, 3. *Reg.* 12. Contentio inter discipulos facta est, quis eorum esset major, quæ per humilitatem sedata fuit. *Luca.* 22.

Discordiæ sunt frequenter propter mulieres, & luxuriam. Occasione Dinæ quam Sichem oppressit, facta est discordia, & secuta sunt homicidia, *Genes.* 33. Quia Thamar violata est ab Amon fratre ejus, facta est discordia inter fratres, ex qua frater jussit interfici fratrem, 2. *Reg.* 12. & 13. Propter uxorem Samsonis alteri traditam dissensio facta est cum Philistæis, *Judicum* 15.

Discordiæ oriuntur aliquando ex vitio gulæ. Sicut accidit de filiis Israël: qui jurgati sunt contra Moysen doctorem eorum, propter defectum cibi & potus. *Exodi.* 16. & 17. Iterùm filii Israel recusantes manna cibum cœlestem, rixati sunt contra Moysen petentes carnes. *Numer.* 21.

Discordes & rixantes debent Prælati & Majores corrigere: Sicut Moyses corripuit rixantes Hebræos contra invicem *Exodi.* 2. Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum vera justitia prudenter sedavit, 1. *Reg.* 3. Contentionem discipulorum, quis esset major, Christus sedavit, de sua humilitate exemplum præbens, *Luca.* 22.

Sicut inflando, ex Scintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ discordiæ oriuntur. *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex se tranquillum est, ventorum vi agitari & turbari videmus, sic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari solet.

Quemadmodum singula Hastilia seorsim separata facilè franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, sic cives inter se diffidentes facile superantur, concordes verò insuperabiles manent, *Plutarchus.* Vide, *Pax*, *Concordia.*

VIDE EX BREVIARIO. Contentiones *aboleantur a Christianis.* Dom. 1. Epiphan. n. 1. & *scissuræ*. fer. 5. Maij hebd. Bellum *trahit ex malis concupiscentiis originem.* fer. Dom. 4. Pasch, *Malum prisdem usitatum.* Dom. Quinquag. fer. 3. l. 2. Com. plur. Mart. n 3. l. 1. *Non a quovis geri debet aut potest.* Dom. 2. Octob. fer. 4. *Deus per hoc maximè punit peccata.* Dom. 5. Novemb. n. 1. & fer. 3. ibid. *propterea dicitur vocare fortes in ira sua.* Dom. 2. Adv. fer. 2. l. 1. *In hoc plerumque nulli parcitur.* ibid. fer. 6. *sed omnia vastantur.* Dom. 5. Novemb. n. 1. & Dom. 4. fer. 3. *etiam Templa.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 2. *Exactiones insuper extorquentur.* Dom. 2. Adv. fer. 3. l. 2. Ante *ejus congressum, auxilium à Deo (magna cum fiducia) petendum.* Dom. 2. Octob. Sabb. l. 2.) 14. Sept. n. 2. *qui justè bellantes protegit.* Dom. 5. Octob. fer. 6. l. 1. *Bellum tunc justum, quando pro gloria Dei suscipitur.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 3. *quavis etiã ex aliis motivis geri possit.* Dom. 3. Octob. num. 2. Quamdiu *durat bellum? donec placuerint viæ hominum Domino.* Dom. 1. Aug. Sabb. l. 2.

Sententiæ selectæ de Discordia.

HOmo perversus suscitat rixas, & verbosus separat Principes. *Prov.* 6.

Qui provocat iras producit discordias.

Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subjectos tibi. *Eccles.* 4.

Omne regnum in se divisum desolabitur: Et omnis civitas, vel domus divisa contra se non stabit. *Matth.* 12. & *Luca.* 11.

Non est dissentionis Deus sed pacis. 1. *Cor.* 14.

Si invicem mordetis, & commedetis, videte, ne ab invicem consumamini. *Gal.* 5.

PATRES. Dissentiones nunquam debent amari. *Augustinus.*

Discordiâ nemo benedicit Dominum. *Augustinus.*

Perversos ipsos unitas corroborat dum concordant, & tanto magis incorrigibiles quanto magis unanimes fecit. *Gregor.*

PHILOS. POETÆ. en quo discordia cives perduxit miseros? en queis consevimus agros. *Virg.* eclog. 1.

Discordia demens.

Intravit cælos superosque ad bella coegit. *Virgilius.*

Si cupias pacem, linguam compesce loquacem. *Staniurtius.*

Concordia res parvæ crescunt, discordia res maximæ dilabuntur. *Salustius.*

DURITIA CORDIS.

DVri & obstinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur: Sunt enim sicut duri lapides, super quos si cadet aqua interiùs non molescunt. Sic Heli filios verbo corripuit, sed non profuit, ideoque interierunt, ut habetur 1. *Reg.* 2. Nabal fuit ita durus, ut ad dulcia verba nuntiorum David flecti non potuerit, 1. *Reg.* 25. Judas ita fuit durus, ut osculo Christi emolliri non potuerit. in Evang.

Duri manent obstinati quantumcunque viderint signa & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, qui ad nulla signa quæ Moyses de mandato Domini faciebat, emolliebatur ad credendum Domino. *Exodi.* 6. 18. & 19. Judæi qui apprehenderunt Jesum fuerunt durissimi, qui neque per sanationem auriculæ, neque per alia signa moti fuerunt, *Luca* 22. *Joan.* 18.

Duri & obstinati non solùm non quiescunt, sed etiam si reprehenduntur pejores fiunt. Sic tam durus fuit Cain correptus admonitione Domini, ut fratrem occiderit, *Genes.* 4, Obstinati Judæi Zachariâ increpante & admonente, eum crudeliter occiderunt, 2. *Paralip.* 24. Stephanum increpantem Judæos de eorum duritia, ipsi eum impiè lapidaverunt, *Act.* 7. Vide *Avaritia*; & è contra *Pœnitentia*, *Obedientia*, *Liberalitas.*

VIDE EX BREVIARIO. Obstinatio *vitium est maximè Judæorum.* Fest. Epiph. n. 3. *Ejus causa etiam in aliis est neglectus Verbi Dei*, Dom. 3. Pentec. n. 2. l. 3. & *inspirationis internæ.* Dom. 3. Sep. Sabb. l. 3.

Vide supra *Avaritia*, *Pænitentia*, *Obedientia*, &c. cum Sententiis selectis.

E.

EBRIETAS.

Ebrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Iſraël fuit de potu, ſecunda de cibo, *Exodi* 17. & 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, priùs ipſum gulâ, quam alio vitio aggreſſus eſt, *Matth.* 4.

Ebrietas vitium luxuria nutrit. Hinc eſt quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum propriis filiabus peccavit, & duplicem inceſtum commiſit *Geneſis* 19. Sicut enim pinguia facilius flammam concipiunt, ita ebrioſi flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Noë qui erat vir perfectus, inebriatus ſic dementatus eſt, ut ſine verecundia denudatus jaceret; *Geneſ.* 9. Fatuus & demens factus eſt Eſau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri ſuo, *Geneſ.* 25. Propter veſaniam in epulis dives Epulo in ſiti & flammis cruciatur, *Lucæ* 16.

Crapula vitium in Clericis & religioſis eſt maximè deteſtabile. Ideò dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer.* 16.

Crapula & ebrietas multoties cauſa vel occaſio eſt mortis. Undè Philiſthæis epulantibus & lætantibus domus cecidit ſuper eos, *Judic.* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Abſolone occiſus, 2. *Reg.* 13. Comedit Jonathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; ſed populus ipſum liberavit 1. *Reg.* 14. Benedab Rex Syriæ temulentus per Principum provinciarum pueros ad mortem fugatus eſt, 3. *Reg.* 20. Filiis Job veſcentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppreſſit, *Job.* 1. Propter ebrietatem Holofernis Judith habuit opportunitatem eum occidendi, *Judith* 12. Reverſus Aman à convivio lætus, ſtatim fuit cum duabus filiabus & cum decem filiis occiſus, *Heſter* 9. Fecit Ptolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filiis interfecit. 1. *Machab. ultimo.* In convivio natalis Herodis innocens Baptiſta propter veritatem impiè decollatus fuit, ut habetur *Marc.* 6. *Matth.* 14.

En quibus *S. Chryſoſt.* comparat ebrioſos: Homo, inquit, ebrius eſt mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excuſatione carens, commune generis noſtri opprobrium. *Homil.* 1. *ad pop. Antioch.*

Ebrioſus ſimilis eſt Anſeri, qui amat ſemper os in liquidò habere, clamare, & otiari; ſed ſicut Anſer in fine deplumatur, & ad ignem aſſatur, ita ebrioſus tandem omnibus bonis deplumatur à creditoribus, & poſteà in inferno aſſatur à dæmonibus.

Ebrioſi ſunt ſicut paludes, in quibus tantùm generantur ranæ, & ſerpentes, & noxia animalia, ita & in ebrioſis otium, & luxuria; & inſania, & omnia vitiorum genera aluntur.

VIDE EX BREVIARIO. Ebrietas, *huic acclamatur væ!* Dom. 3 Adv. fer. 2. *Ejus varia mala.* Dom. 1. Adv. n. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. Dom. Sexag. fer. 5. l. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. *Peſſimum eſt, quod etiam Regno Dei privet.* Dom. 1 Epiph. fer. 4. *hinc Propheta prædicit, quod ebrii ululavunt.* Dom. 4. Novemb. fer. 3. *Cavenda ergo, maximè Eccleſiaſticis.* Dom. 1. Adv. n. 2. *& deteſtanda,* Dom. 1. Pentec. fer. 3. *utique cùm diabolus illâ delectetur.* Dom. 3. Nov. n. l. 3. *& legem divinam per jejunium acceptam* Moyſes, caſſaverit. D[...] 4. Quadr. n. 2. *non cogendum ad potum* 3. Sept. n. 1. l. 3. Vide *Gula.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Ebrietate.

Sicut ignis probat ferrum durum, ſic vinum corda arguet inebrietate potatum. *Eccleſiaſt.* 3.

Non in comeſſationibus & inebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, ſed induimini Jeſum Chriſtum. *Apoſt. ad Rom.* 13.

Neque ebrioſi, neque maledici, regnum Dei poſſidebunt. 1. *Corinth.* 6.

Regnum Dei non eſt eſca aut potus, ſed pax & gaudium in Spiritu S. *Ibidem.*

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt cor. *Joſeæ* 4.

Nolite inebriare vino in quo eſt luxuria. *ad Theſſal.* 5.

Operarius ebrioſus non locupletabitur. *Eccleſ.* 19.

Nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas. *Proverb.* 31.

PATRES. Ebrietas eſt flagitiorum omnium mater, culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubverſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, animæ corruptela. *Auguſt. ad ſacras Virgines.*

Vinum potatum moderatè, eſt medicamentum, plus juſtò ſumptum venenum eſſe cognoſcitur. *Auguſt.*

Valde turpe eſt, ut quem non vincit homo, vincat libido, & obruatur vino qui non vincitur ferro. *Idem.*

Ebrietas eſt blandus dæmon, dulce venenum, ſuave peccatum. *Idem.*

Ebrioſus quem abſorbet vinum, abſorbetur à vino, abominatur à Deo, deſpicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, deſtituitur à virtutibus, confunditur à dæmonibus, conculcatur ab hominibus. *Idem lib. de pænitent.*

Noë ad unius horæ ebrietatem nudavit femora ſua quæ per ſexcentos annos contexerat. *Hieronymus.*

Ubicumque ſaturitas & ebrietas ibi libido dominatur. *Hieron. Epiſt. ad Tit.*

Ebrietas in laico crimen eſt, in ſacerdote ſacrilegium: quia alter animam ſuam necat vino, alter ſpiritum ſanctitatis extinguit. *Petrus Ravennas.*

PHILOS. ET POETÆ. Ebrius atque ſatur, nunquam bene philoſophatur.

Multum merum pauca cogit ſapere. *Menander.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terentius.*

Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri,
Arcanum demens detegit ebrietas. *Ovid.*

Ebrio nemo ſecretum ſermonem committat. *Seneca.*

Refertur Alexandri Macedonis exemplum, qui Clitum chariſſimum ſibi ac fideliſſimum inter epulas transfodit, & intellecto facinore mori voluit. *Seneca.*

Abſentem lædit qui cum ebrio litigat. *Idem:* quia ebrius ſibi præſens non eſt.

ECCLESIA.

Eccleſia cum ſollicitudine & fervore debet à fidelibus ædificari. Ideò ferventior fuit Salomon in ædificatione templi, quam domus ſuæ; quia templum in ſeptem annis, domum verò in duodecim perfecit, 3. *Reg.* 3. Magnam curam habuit Dominus de ædificatione Eccleſiæ, quando præcepit Cyro ut ædificaret ei domum in Hieruſa-

Hierusalem, quod priùs prædixerat per Esaiam, *Esaia* 2. & 1. *Esd* 3.

Ecclesia ædificata debet solenniter & cum gaudio consecrari. Ideò magnam solemnitatem fecit Salomon in dedicatione templi, 3. *Reg.* 8.

Ecclesiam debet homo intrare mundus à peccato. In cujus figura dixit Dominus Moysi; facies labrum æneum ad lavandum, & missâ aquâ lavabant Aaron & filii ejus manus suas & pedes cùm ingressuri erunt tabernaculum. Per *manus* signantur operationes, per *pedes* affectiones, *Exodi* 30. Non licebat nisi paucis & mundis intrare templum & tangere vasa ejus, *Numer.* 4. Sæpè mundavit Dominus templum ejiciens vendentes, & ementes, & mensas, & boves, & columbas, quæ templum reddebant immundum. *Matth.* 21. *Luca* 19.

Instruendi sunt tam pueri quam provecti, ut Ecclesiam visitent. Exemplo Christi, qui die 40. à nativitate voluit ad templum deferri: & duodennis in templo in medio Doctorum, fuit à Matre inventus, *Luca* 2. Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam; & tunc claudum Petrus sanavit, *Act.* 3. Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopum veniebat in Hierusalem ad visitandum templum, *Act.* 8. Vide infra, *Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Ecclesiæ, vide exempla in *Catechesi* infra de Symbolo cap. 1.

ARGUMENTA octo pro Ecclesia Romana, & contra Sectarios &c. vide supra in Controversia Tom. 1. cap. 3. &c.

VIDE EX BREVIARIO: Ecclesia *Columna & firmamentum veritatis.* Dom. 5. Epiph. fer. 2. l. 3. *Sanctorum varietate ornatur.* 1. Novemb. num. 2. *habetque status diversos.* Dom. 6. Epiph. n. 3. l. 3. *Comparatur Sagenæ.* Dom. 5. Epiph. n. 3. l. 3. *Vineæ.* Dom. Sep. n. 3. *Lunæ* Octav. Ascens. n. 3. *Ipsi B. Virgini.* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Corvis* Dom. 9. n. 2. l. 3. *Regno Dei.* Dom. 19. n. 3. & Com. Virg n. 3. *Pusillo gregi* 2. Com. non Pontif. n. 3. *Decem Virginibus.* Communi Virg. *Agno.* Com. Virg. N. 2. *Fundamentum ejus est Petra* 18. Ian. n 3. l. 2. *licet prematur non opprimitur.* Sabb. infra Dom. Quinquag. *potius augetur.* 3. Iul. n. l. 1. *Cura ejus petro commissa.* Dom. 2. Pasch. n. 2. *supra quem ædificata.* 18. Ian. N. 3 *Romana omnium Ecclesiarum primatum tenet.* 16. Ian. N. 2. l. 3. *Cujus Episcopus universalis etiam Ecclesiæ Episcopus* 12. Mart. n. 2. l. 2. Dedicatio *Ecclesiarum jam olim consueta.* Dom. 2. Octob. fer. 2. *ejus origo, modus, & tempus celebrand.* Octav. Dedic. n. 2. *Dedicatio templi materialis, est figura spiritualis in nobis.* Commune Dedic. N. 2. & fer. 6. n. 2. Templa *principaliter ad Dei honorem (in quibus singulariter habitare vult.* Dom. 8. Pentec. n. 1.) *construuntur* die 6. Dedic. n. 2. l. 3. *& ad Verbum Dei prædicandum, Sacramenta administranda, Missamque celebrandam.* 2. Aug. *Consecratio eorum* 9. Nov. n. 2. & 18. n. 2. l. 2. *item eorundem Dedicatio.* 5. Aug. n. 2. l. 3. Vide supra hic. *Templa ædificare Deo gratum.* Dom. 7. Sab. l. 3. Dom. 5. Nov. fer. 5 l. 2. 5. Aug. n. 2. *atque laudabile.* die 6. Dedic. n. 2. *quamvis propter peccata populi eadem deinde DEUS abominetur.* Dom. 8. n. 1. l. 2. *Templa etiam Angeli ædificarunt.* 8. Maij n. 2. l. 3. 23. Novemb. n. 2. l. 3. *possunt etiam ex ædibus profanis fieri.* 6. Ian. n. 2. l. 2 *Frequentanda* Dom. 2. Pentec. fer. 2. *& negligentes puniendi.* Dom. 5. Novemb. fer. 5. l. 2. *Veneranda propter SS. Reliquias.* 18. Novemb. n. 2. die 6. Dedic. n. 2. l. 3. *sæcularia in his non tractanda.* Dom. 1. Quadr. fer. 2. *Augenda muneribus & donis* 8. Octob. n. 3. l. 3. 18. Novemb. n. 2. l. 3. *Spoliatores eorum non erunt impunes.* Dom. 4. Octob. fer. 4. *Destructa restauranda.* Dom. 2. Octob. num. 1. *Prophanata reconcilianda.* 27. Maij lect. 2.

Sententiæ sacræ &c. de Ecclesia.

EGo dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. *Matth.* 26.

Fundamentum (Ecclesiæ) aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus 1. *Corinth.* 3.

Hæc tibi scribo, fili, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia &c. *Tim.* 3.

Ecclesia columna est & firmamentum veritatis. *Paulus Apost.*

PATRES. Adhuc habet Ecclesia, quo crescat, donec impleatur, dominabitur à mari usque ad mare. *August. super Matth.*

Ecclesia velut Lilium inter spinas, malis & bonis est permista. *Idem August.*

Hoc habet proprium Ecclesia, dum persequitur floret, dum opprimitur crescit, dum contemnitur proficit; dum læditur vincit; dum arguitur intelligit; tunc stat quum superari videtur. *S. Hilarius.*

Sancta Ecclesia consistit unitate fidelium, sicut corpus unitate membrorum. *Gregorius.*

Proditorem se esse noverit, quicumque est ille qui vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei speluncam vult facere dæmonum. *Bern.*

Sponsa, id est, Ecclesia Christi nihil sibi gloriosius putat, quam Christi portare opprobrium. *Bernhardus.*

EXHORTATIO.

EXhortatio *retrahit à peccato.* Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidii retraxit, 3. *Reg.* 25. Quamdiu vivit Sacerdos Iojada, tamdiu Ioas probus fuit, sed eo mortuo factus est pessimus, 4. *Reg.* 12. Ad exhortationem Neëmiæ Usurarii reddiderunt usuras, & ulteriùs non acceperunt, *Neem.* 5. Baptistâ exhortante populum, multi baptizabantur confitentes peccata sua, *Matth.* 3.

Exhortatio bona confortat in tribulatione. Ideò Tobias adibat omnes in captivitate positos exhortans eos, ut habetur *Tobiæ.* 1. Tribulato Iob venerunt amici ejus ad confortandum eum. *Iob* 2. Primum septem fratrum Machabæorum, cùm in sartagine torqueretur, cæteri cum matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur ut habetur 2. *Machabæorum* 7.

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobiæ monuerunt eam honorare soceros, maritum diligere, & gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobiæ* 18. Moriturus Mathatias filios efficaciter hortatus est ad agendum viriliter pro lege Domini, quod ipsi optimè servaverunt 1. *Mach.* 2.

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exhortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith suâ exhortatione, animavit cives Bethuliæ ad viriliter resistendum Holiferni, & placandum Deum, *Judith* 8. Iudas Machabæus hortabatur & armabat populum sermonibus bonis, 1. *Machab.* 3. & 4. & 2. 8. 10 Paulus & Barnabas hortabantur fratres & animabant ut permanerent in fide, *Actorum* 14.

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores libere & li-

& libenter præstare. Propterea dixit Dominus, *Es.1.* Clama ne cesses, quasi tubâ exalta vocẽ tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.

Ioannes Baptista prædicando monuit Herodem de incestu, & Christus Iudæos de incredulitate, etiamsi ideò se morituros prævidèrent.

Exhortatione opportunâ peccatores & infideles ad Deũ convertuntur. Sicut prædicatio Ionæ convertit Ninivitas, qui propter peccata subverti debebant, *Ionæ 3.* Petrus in Pentecoste sic prædicavit ut circiter tria millia hominum converterit ad fidem, *Act. 2.* Iterum ad prædicationem Petri tot crediderunt, ut factus sit numerus credentium quinque millia, *Act 4.* Prædicantibus Paulo & Barnabâ Iconiis crediderunt multi Iudæi, & Græci. *Act. 14.*

VIDE EX BREVIARIO. Prædicatio *Verbi Dei præmittenda, ut sequatur Christus.* Commune Evang. n. 3. l. 2. *Prædicatores Verbi Dei debent magnâ libertate id facere* 30. Sept. n. 3. l. 2. 14. Octob. n. 3. l. 2. *Charitate tamen bene se munire debent*, Commun. Evang. N. 3. l. 2. *& dicta bono exemplo confirmare* fer. 3. 12. Mart. N. 3. l. 2.

Vide supra, *Consilium bonum, Correptio &c.* cum Sententiis selectis.

EUCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus *memoriam fecit mirabilium suorum.* Res mira, solo Dei verbo Cœli formati sunt, magis mirum Christum solo verbo è cœlo in terras adduci. Solo verbo dixit Deus, *Fiat lux*, & facta est lux; *fiat firmamentum*, & factum est firmamentum: Solo verbo jussit Iosue solem stare & stetit. Sed magis mirandum Christum filium Dei, Solem justitiæ, cœli terræque Dominum, solo verbo, *Hoc est corpus meum*, è cœlo descendere, sub panis & vini speciebu collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Mysterium hujus Sacramenti variis *Figuris* in Scriptura adumbratur, & explicatur. *Exodi 12.* Deus jubet offerri & manducari *Agnum Paschalem*, in Eucharistia manducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deserto filios Israel pavit *manna cœlesti* per 40. annos, Deus in deserto hujus vitæ pascit Christianos Sacrâ Eucharistiâ, ut non deficiant in via patriæ cœlestis, & in alimentum vitæ æternæ, ut apertè dicitur *Ioannis 6. Non sicut manducaverunt Patres vestri manna in deserto & mortui sunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

Exodi 40. Offerebatur Domino *Panis propositionis*, qui solùm à puris & sanctificatis sumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet nisi purus accedere, alias ut ait *Apost. Iudicium sibi manducat & bibit non dijudicans Corpus Domini.*

Genesis 14. Melchisedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi*; sic panis Eucharisticus offeretur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Eucharistiæ accedens debet priùs *sordes peccatorum* per pœnitentiam aut Confessionem abluere. Sic enim Christus ante institutionem Eucharistiæ discipulorum *pedes lavit*, *Ioan. 13.* Et Apostolus monet *1. ad Corinth. 11. v. 27. Probet autem seipsum homo & sic de pane illo edat & de calice bibat*, id est, examinet se an sit dignus tanto Sacramento. Narratur *Matth 27.* Ioseph ab Arimathia acceptum Christi jam defuncti corpus involvisse in syndone munda, & collocasse in monumento novo, quantò magis oportet Christi viventis corpus in animam mundam suscipere, & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti institutio, fructus, & effectus tribus potissimum locis in Scriptura exprimuntur. *Ioan. 6. v. 48. Ego sum panis vitæ &c.* fusè *Matth. 26. v. 17.* de ultima cœna. Et *1. ad Corinth. 11.* ubi exponitur institutio, & dispositio requisita ad Eucharistiam.

De hoc Sacramento contra Hæreticos vide tradita in Controversiis *Tom. 1 part. 2. cap. 3.* de Eucharistia.

Varia Exempla vide infra in Catechesi cap 4 de Eucharistia & Sacrificio Missæ.

VIDE EX BREVIARIO. Eucharistia *est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi.* fest. Corp. Christi n. 1. & fer. 3. infra Octav. n. 2. l. 1. & 3. Maij l. 2. & 2. Aug. & Octav. ejusdem Corp. Christi n. 2. *Illo nihil pretiosius.* Fest. ejusd. N. 2. *nihil mirabilius.* ibid. *nihil salubrius.* ibidem l. 2. *Miraculorum omnium maximum*, ibid. *De hac nihil carnale sapiendum*, fer. 6. ejusdem n. 3. l. 2. & fer. 2. infra Dom. ejusdem n. 2. *Conficitur verbis Christi*, fer. 2. ibidem n. 2. l. 1. & fer. 4. ibidem n. 2. *sub una specie exhibita.* 7. Dec. n. 2. l. 3. 2. Aug. l. 2. *Cujus frequentatio cœpit non longè post Pentecosten.* fer. 6. infra Corp. Christi n. 2. l. 2. *sumenda ab omnibus*, 22. April. n 2. *sed Baptizatis*, 3. Maij n. 3 l. *à morituris*, 7. Dec. n. 3. 27. Ian. n. 2. l. 3. *sed non nisi à bene dispositis*, fest. Corp. Christi n. 1. l. 3. *& mundis*, ibidem n 3. l. 2. 12. Aug. n. 3. *Exhortatio ad Communicaturos*, Dom. infra Octav. Corp. Christi n. 2. l 2. & fer. 2. ibidem n. 2. lect. *Pœna indignè communicantium non parva*, ibidem. l. 2. *Communio unit nos Christo.* Sabb. infra Octav. Corp. Christi n. 2. & fer. 4. ejusdem n. 3. l. 2. & Octav. n. 2. & 3. *etiam corporaliter Vitam conservat* 30. Ap. n. 2. l. 1. *morbos pellit, sævientemq; membrorum nostrorum legem sedat*, Octav. Corp. Chr. n. 3. l. 3 *hostesque corporales fugat*, 12. Aug. n. 3. l. 3. Reverentiam *illi exhibendam Angeli docent*, Dom. infra Corp. Christi n. 2. l. 2.

Sententiæ sacræ de Eucharistia.

FIGURÆ EUCHARISTIÆ. Panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. *Sap. 16.*

Manna tuum non prohibuisti ab ore eorum. *Neh. 9.*

Anima polluta, quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis. *Lev. 7*

Leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi donec sanetur. *Lev. 22.*

PATRES. Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit, sic vive ut quotidie merearis accipere. *August.*

De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Sermo igitur Christi qui potuit ex nihilo facere, quod non erat: non potest ea quæ sunt, mutare in illud quod non sunt? Non enim minus est novas rebus dare formas, quam mutare naturas. *Ambrosius.*

Liquet, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus ex Virgine est: Quid quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse partus ex Virgine. *Ambros. Ibid.*

Qui vulnus habet medicinam requirit. vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est cœleste & venerabile Sacramentum. *Idem ibidem.*

Christus tangi potest, sed affectu, non manu, voto non oculo, fide non sensibus: tanges manu fidei, desiderii digito, devotionis amplexu, oculo mentis. *Bernardus.*

FIDES

F.

FIDES IN DEUM, FIDUCIA.

F*idem magnam habentes in Scripturis frequentissimè commendantur.* Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiam, *Gen.* 15. Moysen ex magna fide commendat Apostolus: Fide Moyses magnus effectus est, *ad Hebr.* 11. Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens: Beata es, quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino, *Luc.* 1. Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens, non inveni tantam fidem in Israël, *Matth.* 8. Credentes Dominus dicit Beatos, Beati qui non viderunt & crediderunt, *Ioan.* 20.

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Ideò postquam filii Israel transierunt mare rubrum miraculosè divisum, & viderunt Pharaonem submersum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exodi* 14. Magi videntes Stellam in Nativitate Christi miraculosè refulgentem, novam in Christum fidem receperunt, firmiter credentes ipsum esse Deum, *Matth.* 2. Viso miraculo de claudo sanato per Petrum & Ioannem factus est numerus credentium quinque millia, *Act.* 4.

Fidei attribuitur victoria: Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb.* 11. Hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra. Ideò dixit Ionathas cum magna fide armigero suo, non est Deo difficile salvare in multis vel paucis qui posteà victoriam obtinuit, 1. *Reg.* 14. Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, hasta, & clypeo: Ego autem ad te venio in nomine Domini; & sic de eo triumphavit, 1. *Reg* 18. Magnâ fide dixit Aza: Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliaris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit, 2. Paralip. 14. Judas Machabæus idem dicens, de hostibus triumphavit. 1. *Mach.* 3.

Fides sæpius operatur miracula. Ideò Christus dixit, si habueritis tantam fidem, sicut granum sinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare, fiet ei *Matth.* 21. *Marc.* 11. Signa autem eos qui in me credent, hæc sequentur, in Nomine meo dæmonia ejicient &c. *Mar. ult.*

Fides sæpè confert salutem animæ & corporis. Ideò mulier patiens fluxum sanguinis ait intra se: Si tetigero fimbriam vestimenti ejus salva ero, & sanata est, *Matth.* 9. Magna fuit Magdalenæ fides, propter quam dixit ei Christus, Fides tua te salvam fecit, *Luca* 7.

Ex fide sanavit Christus cœcum dicens, respice, fides tua te salvum fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apostolus plurimis Patrum exemplis, *ad Heb.* 11.

Fidem modicam habentes à Deo nihil reprehendantur, & puniuntur. Ideò Zachariâ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percussit, dicens, Non poteris loqui quousque hæc fient, pro eo quod non credidisti, *Luca* 20. Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitasti, *Matth.* 14. Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens: Noli esse incredulus sed fidelis, *Ioannis* 20.

Homo confidens in Domino comparatur in Scriptura, *Ieremia.* 17, cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices suas, & non timebit, cum venerit æstus, scilicet tentationum aut injuriarum, quia spes illius in Domino firmissimè radicata est.

Sicut spes futuri emolumenti omnes Artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis studium excitare debet spes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim securam & tranquillam faciunt, sic spes & fiducia in Deo debet esse anchora quâ homo Christianus in omni periculo intrepidus efficitur.

ARGUMENTA & Sententias pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamque Christi Ecclesiam &c. vide *Tom.* 1. *in Controversiis cap.* 1. 2. 3.

Exempla plura de Fide, vide infra in Catechesi cap. 1.

VIDE EX BREVIARIO. Non cuivis spiritui credendum. Dom. infra Ascens. fer. 3. *Fides in miraculis olim probata.* Dom. 8. Sabb. *etiam hodie miris Dei operibus.* Dom. in Alb. n. 3. l. 2. *& signis.* Sabb. infra Ascens. post Octav n. 3. *probatur etiam per fidelium patientiam.* Dom. 4. Pasch. n. 1. Fides *si non sit ficta.* Dom. 5. Epiph. l. 2. n. 1. *reputabitur ad justitiam.* Fest. Circumcis. n. 1. l. 2 *sine operibus nulla est.* fer. 2. Pentec. *adeòque mortua.* Dom. 4. Pasch. fer. 4. *ad fidem veram opera requiruntur.* Dom. 5. Epiph. fer. 6. l. 3. *&* fer. 6. infra Ascens. n. 1. l. 3. 8 August. n. 3. l. 2. *credit, qui moribus non contradicit.* Sabb. infra Ascens. n. 2. 8. Aug. n. 3. l. 2. *sed operando exercet.* 21. Decemb. n 3. l. 3. *Vera fides effectus illuminare sicut lucerna.* 11. Novemb. n. 3. *montes transferre.* 17. ejusdem n. 3. l. 2. *Vitam dare.* Dom. 3. Epiph. fer. 2. *sine fide impossibile est placere Deo.* Dom. 4. Epi. fer. 6. l. 2. *per eam cognoscimur à Deo.* Commun. Evang. n. 2. *quam qui non habet, est in regno diaboli.* Dom. 3 Quadr. n 3. l. 3. *propter quam Martyres tanta passi sunt.* Sab. infra Ascens. n. 2. l. 1.

FILIORUM EDUCATIO.

F*ilii instruendi sunt, & erudiendi in Lege Domini.* Præcepit Dominus filiis Israël, ut docerent filios magnalia quæ fecerat eis, ut eum magis honorarent, ut habetur *Deut.* 10 Sollicitus erat Job de filiis suis, ne forte Deum offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat, *Iob.* 1. Mater septem fratrum strenuè instruebat eos, in his quæ fidem & Deum spectabant, 2. *Machab.* 7.

Filii corrigendi, & increpandi sunt de vitiis quæ committunt. Sic Jacob increpabat Joseph filium suum revelantem somnia, ne superbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, & fratribus dominari. *Genes.* 33. Quia Heli malè corripuit filios suos ipsi cum eo graviter sunt puniti, 1. *Reg.* 4. Adonias quia non fuit correptus à patre volens superbè regnare, fuit à fratre occisus. 3. *Reg.* 2.

Parentes debent filios, & filias bonis moribus instruere. Sicut David appropinquans ad mortem instruxit filium suum Salomonem de bono regni regimine. 1. *Paralip.* 28. *& Reg.* 2. Tobias optimis monitis instituit filium suum ab infantia, *Tobia* 1. & posteà in juventute, *Tobia* 4. posteà in morte, ut habetur *Tobiæ ultimo.* Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobia* 18. Quia Parentes Susannæ fuerunt justi, & optimè eam erudierunt, ipsa noluit adulterio consentire, *Danielis.*

Similes sunt pueri molli Ceræ, quibus parentes instar sigilli quamlibet formam, sive Angeli, sive dæmonis, imprimere possunt.

VIDE EX BREVIARIO. Filii, *seu liberi à Deo aliquando impetrantur.* Dom. 1. Pentec. fer. 3. l. 2. 2. April. n. 2. 7. Maji n. 2. *Filius sapiens lætificat Patrem; stultus contristat Matrem.* Dom. 1 August. fer. 5. Com. Pontif. n. 2. l. 1. *non semper sequuntur suos, etiam sanctos parentes.* fer. 6. Dom. 2. Pentec. lect. 1. *mali filii genimina viperarum.* Dom. 4. Adv. n. 3. *Parentum monita audiant.* Dom. 4. Aug. fer. *& eos honorent.* ibidem l. 2. *atque obediant.* Dom. 4. Epiph. fer. 4. l. 2. Dom. 3. ejusdem Sabb. *nec correctionem eorum spernant.* Dom. 1. Aug. n. 1. l. 2. *multo minùs in contumelia eorum glorientur.* Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. *Liberorum seu filiorum copia, est plerumque signum benedictionis divinæ.* Psalm. 127. fer. 4. vesp.

Senten-

Sententia sacra de Fil. Educatione.

Confusio patris est filius indisciplinatus. *Eccles.* 22

Lacta filium & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. *Eccles.* 30.

Non des filio potestatem in juventute, & ne despicias cogitationes illius. *Eccles.* 30.

Melius est ut filii te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. *Idem c.* 33.

Qui parcit virgæ odit filium suum. *Sap.*

Super filiam luxuriosam confirma custodiam, ne quando faciat te in opprobrium venire &c. *Sap.* 33.

Filius sapiens lætificat patrem, filius verò stultus mæstitia est matris suæ & despicit eam. *Proverb.* 10. *&* 15.

PHIL. POETÆ. Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem. *Horatius.*
Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit,
A vitiis nescit desistere, quando senescit.
Ut flos, ut ventus, transibit nostra juventus.

FORTITUDO.

Fortem & audacem reddit hominem puritas conscientiæ. Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exodi* 5 Judith quia puram & bonam intentionem habebat, Holofernem strenuè interfecit, *Judit.* 12. & 13. Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime, *Judicum 6.* Et post hoc in illa fortitudine liberavit Israël. *Jud.* 8.

Unus formidolosus dissipat, unus fortis roborat totum exercitum. Ideò dicit Gedeon; qui formidolosus est, revertatur. *Jud* 7. David fortiter superavit leonem & ursum in eremo, & Goliath, 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter transivit Jordanem & irruit in hostes suos, 1. *Machab.* 5. Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret se casu elephantis opprimendum, 1. *Machab.* 6. Machabæus & socii more leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum, 2. *Machab.* 11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia rerum adversarum. Undè teste Philosopho; fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpessio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi, Deus potest nos eripere de camino ignis, *Dan.* 3. Stephanus plenus gratiâ & fortitudine viriliter sustinuit lapides: & sic de aliis Martyribus.

Fortes comparantur altis & firmissimis Rupibus, quas nullæ maris procellæ, nullæ res adversæ commovere valent. Item Turri munitissimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari potest.

VIDE EX BREVIARIO. Fortitudo *quorundam insignis.* Dom. 1. Octob. n. 2. *qua in adversis maximè probatur*, Dom. 3. ibidem n. 2. *est clavis ad cœlum.* 2. Novemb. numer. 2. l. 2. *Martyrum magnanimitas in tormentis, & fortitudo; Non tantùm viri, sed & fœminæ, imo pueri teneræque Virgines, imperterriti usque ad effusionem sanguinis decertarunt.* Sabb. infra Ascens. n. 2. *gratias egerunt.* 14. Maij l. 1. 18. Aug. n. 3. l. *hymnos decantarunt.* 15. Jun. l. 2. & 18. ejusdem 9. Novemb. n. 3. l. 3. *lictores osculati pacem comprecantes.* 25. Jul. n. 2. l. 3. *velut ad epulas.* 18 Jun. *vel ad thalamum accurrerunt.* 2. Jan. n. 2. l. 3. *tormenta flores reputant.* 11. Aug. n. 3. l. 3. *bestias alliciunt.* 1. Febr. n. 2. l. 2. *tyrannis insultant.* Dom. 5. Octob. fer. 2. 10. Aug n. 1. *simulacra confluunt.* 30. Aug. *instrumenta salutant.* 10. Novemb. n. 2. l. 2. *ultrò in tormenta ruunt.* 9. Febr. 23. Sept. n. 3. l. 3. *tormenta non senserunt.* 17. Aug n. 2. l. 2. *spectaculum Angelis & hominibus*, Commun. Apost. n. 1. l. 2. *Eorum miracula, & virtutes magicis artibus attributa.* 11. Aug n. 3. l. 3. & 30. ejusdem 19. Sept. n. 2. l. 2. 27. ejusd. n. 2. l. 2. *Martyrium potius vitam dat, quam eripit*, 22. ejusdem n. 3. l. 3. *dum crescit pugna, crescit & pugnantium gloria*, 1 Novemb. n 2 l 1 *non temere eis se inspiciendum*, 2. Maij n. 3. l. 3. *Martyris crudelitate primum perterriti; sed dein animosiores effecti*, 26. April. n. 2. l. 2. & 28. 20. Jun. n. 2. l. 2.

Vide *Constantia, Patientia, Perseverantia.*

Sententiæ selectæ &c. de Fortitudine.

Exspecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. *Psal.* 26.

Fortitudo mea & laus mea Dominus. *Exodi* 15.

Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ. *Psal.* 67.

Omnia possum in eo qui me confortat. *Philipp.* 4.

Si Deus pro nobis quis contra nos? *ad Romanos* 8.

Melior est sapientia quam vires; & vir prudens quam fortis. *Sapient.* 6.

PATRES. Hæc est vera fortitudo, quæ naturæ usum, & sexus infirmitatem, mentis devotione transgreditur. *August.*

Ille solus vir fortis debet judicari, qui temperans est, moderatus, & justus. *Lactant.*

Fortitudo atque constantia via regia est, à qua declinat ad dexteram qui temerarius est & pertinax, ad sinistram qui formidolosus est & pavidus. *Hieronymus.*

Justi & fortis viri est nec adversis frangi nec prosperis sublevari sed in utroque esse moderatum. *Hieronymus.*

Stultus ut luna mutatur, sapiens enim non metu frangitur, non potestate mutatur, non extollitur prosperis, non tristibus mergitur: ubi enim sapientia, ibi virtus est, ibi constantia ibi & fortitudo. *Ambrosius.*

Justorum fortitudo est carnem vincere, propriis voluptatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare. *Gregorius.*

Virum fortem injuriæ probant. *Aug.*

PHILOS. POETÆ. Casibus adversis fracta qui mente recumbit.
Fortunâ nescit prosperiore frui. *Martialis.*
Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit Mœnia.
Haud est virile, terga fortuna dare. *Senec.*
Superanda omnis fortuna ferendo est. *Virgilius.*
Audaces fortuna juvat, timidosque repellit. *Idem.*
Rebus in angustis facile est contemnere vitam.
Fortiter ille facit, qui miser esse potest. *Martialis.*
Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.
Quâ tua te fortuna sinet. *Virgilius Æneidos lib.* 6.
Audentes Deus ipse juvat. *Ovidius metamorphoseos. lib.* 10.

Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris. *Axioma S. Ignatii.*

Magnanimi est rebus prosperis non insolescere, neque adversis dejici. *Cicero.*

Dul-

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.

Necessitas etiam timidos fortes facit. *Sal.*

Adagium omnium Antiquorum commune, Sustine; & Abstine. Facile autem animus fortiter *sustinet*, dum corpus à vitiis *abstinet*.

G.

GLORIA CÆLESTIS.

GLoria æternæ magnitudo. Illam exponit Apostolus 1. *Cor.* 2. *v.* 9. Oculus non vidit, nec audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.

Pro gloria cœlesti calamitates tolerandæ. Quia, inquit Apostolus, Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, *ad Rom.* 8. *v.* 18. Momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum insublimitate, æternum gloriæ operetur 2. *Cor.* 4. 17. Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. *ad Rom.* 5. *Ad gloriam illam Dei* omnia purè referenda suis semper inculcat. *S. Ignatius.*

Omnis qui reliquerit domum, vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam possidebit, *Matth.* 14. Lazarus pauper in sinu Abrahæ, id est, in statu gloriæ, vidit à longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miseria. Dicitur enim *Apoc.* 11. *t.* 4. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò clamat Propheta, ô Israel quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, *Baruch.* 3. *v.* 24.

Comparat sæpè Scriptura cœlestem gloriam cum Ierusalem, civitate sancta, & ornata auro, saphyro, smaragdo &c. ut *Apocal.* 21. *v* 2. 18. *&* 21.

Vide supra *Beatitudo*, & infra in Catechesi alia Exempla *cap. ultimo* Et in *Tom.* 2. *part.* 1. de Beatitudine; & visione Dei Dogmata Theologica.

VIDE EX BREVIARIO. Beatitudo *non consistit in sola oculorum visione*, Dom. 12. n. 3. *nec in voluptatibus corporalibus*, 2. Commun. Apost. n. 3. l. 3. *Nec in numero annorum*, ibid. *ejus speciem Christus proposuit* 6 Aug. n. 3. l. 3 *quæ perjucundè describitur.* 2. Novemb. n. l. 3. & 4. ejusdem n. 2. *Habet verò suam diversitatem*, 5. Ejusd. *propter retributionem variorum laborum* 8. ejusdem n. 2. l. 5. *Cujus contemplatio merito Martyres confortavit*, ibid. *gaudia ejus ineffabilia*, ibidem n. 2. l. 3. *&* n. l. 1. *quæ non sine labore acquiruntur*; ibidem *&* 14. Novemb. n. 2. l. 3. Psalm. 23 Fer. 2. ad prim. *est portus tranquillitatis cœlestis* Com. non Pontif. num. 3. *Beatus est qui multis virtutibus ornatus est.* Psal. 1. Dom. Offic.

Sententiæ supra de Beatitudine.

GRATITUDO ERGA DEUM.

GRates sunt agendæ generaliter pro multitudine beneficiorum quæ à Deo recepimus: Ideò Iacob à Deo abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens: Domine memor sum omnium &c. *Genes.* 32. Audiens David multa beneficia sibi promissa, gratias humiliter egit. 2. *Reg.* 7. Daniel pro multis beneficiis quæ à Deo acceperat, benedixit Dominum dicens: Sit nomen Domini benedictum, *Dan.* 2. Paulus Apostolus gratias agebat pro beneficiis fratribus collatis, & omnes homines ad agendas gratias inducebat, dicens; semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, *ad Ephes.* 5. *& prima ad Thessal.* 5.

Gratiæ reddendæ sunt Deo singulariter pro liberatione à periculis Ideò voluit Dominus ut liberatio filiorum Israel de servitute Pharaonis nunquam recederet ab eorum memoria, dicens: Erit quasi signum in manu tua, *Exod.* 13. Postquam filii Israel liberati sunt transito mari rubro dixerunt; cantemus Domino gloriosè, *Exodi* 15. Tres pueri benedicebant Deum, de ignis incendio liber. ti: *Danielis* 3.

Gratiæ reddendæ sunt Deo pro triumphis & victoriis: Ideò post mirabilem victoriam filii Israel obtulerunt Domino dona. *Num.* 31. Similiter post victoriam de Sara, Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt. *Iud.* 4. Habitâ victoriâ, & mundato templo per Iudam Machabæum benedixerunt in cœlum, 1. *Mach.* 4.

Gratiæ referendæ sunt Domino pro bonorum filiorum impetratione: Post Conceptionem Filii Dei in se, Beata Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnificat anima mea Dominum &c. *Lucæ* 1. Nato Ioanne Zacharias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, *Lucæ* 1.

Gratias debet homo agere pro sanitate à Deo recepta: Nam cum Tobias recuperasset visum, ipse & uxor ejus, & Nati glorificabant Deum: *Tobiæ* 11. Turbæ videntes Par. lyticū curatum à Domino, glorificabant Dominum, qui dedit talem potestatem: *Matth.* 9. *Marc.* 2. Unus de decem leprosis curatus reversus est cum magna voce magnificans Dominum, *Lucæ* 22.

Homo gratus *Similis* est Terræ Bonæ & fæcundæ; quæ ex Dei donis tanquam semine, gratitudinis fructum copiosum Domino reddit.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo *erga Deum* Dom. 3. Sep. fer. 5. l. 1. *Tobiæ*; *Iudith*; Dom. 4. Sep. Sabb.

Vide infra *Ingratitudo.*

GRATITUDO ERGA HOMINES.

GRatus debet esse homo ei qui eum juvit, vel à periculo liberavit: Sic gratus fuit Abrahæ Rex Sodomorum, qui eum & populum suum à captivitate liberavit, offerens ei omnia spolia, *Genes.* 14. Benè remuneratus est Iosue Raab, conservando totam ejus familiam, quia exploratores ejus ab hostibus liberavit; *Iosue* 6. Cum Gedeon liberasset populum, gratus populus dixit: Dominare tu nobis, *Iud.* 8. Tobias gratus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cœcitate, uxorem à dæmonio, & filium à devoratione piscis, offerens ei multa munera, quia hominem credebat esse, *Tobiæ* 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit Helisæo, licet ipse renueret, 4. *Regum* 5. Helias ut gratus esset propter beneficia recepta à vidua, ejus filium à morte resuscitavit, 3. *Regum.* 17. Helisæus benè remuneratus est mulierem Sunamitem, apud quam transire & habitare consueverat, impetrans ei filium, & suscitans mortuum, 4 *Regum.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. *Gratitudo erga homines*, Dom. Sep. fer. 6.

Sententiæ de hac Gratitudine.

MEliora meretur suscipere qui probatur suscepta beneficia à corde non amovere. *Cassiodorus*...

Grates persolvere dignas.

Non opis est nostræ, ubi præmia numen ab alto.

Digna dabit tanti meriti, non immemor unquam, *Virgilius Æneidos* 1.

Bis

biam & ambitionem: Sicut Abimelech occidit septuaginta fratres suos, ut ipse solus dominatum obtineret, *Judic.* 9. Zambri occidit Elam Dominum suum temulentum, ut regnaret post eum, 3. *Regum* 16. Athalia tantâ libidine exarsit dominandi ut omne semen Regium interfecerit, 4. *Reg.* 11.

Homicidium valde Deo displicet, & graviter punit. Nam homicidium Cain punivit acerbè dicens, *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me*, *Gen.* 4. Deus noluit ut David qui sanguinem innoxium effuderat: sed potiùs Salomon templum sibi ædificaret, 3. *Reg.* 7. Quia Joas fecit Zachariam injustè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in sepulchro Regio conditus fuit, 2. *Paral.* 24.

De Homicidio vide Quæst. Theologicas supra *Tom.* 2. *tract.* 5 *cap.* 5.

VIDE EX BREVIARIO. Homicidium *est grave peccatum*, Dom. Sept. fer. 5. Domin. Sexag. fer. 4. l. 3. Dom. 5. Pentec Sabb.

Vide, *Inimicitia*, *Invidia*.

Sententiæ aliæ &c. de Homicidio.

Omnis qui odit fratrem suum homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem, *Joannis* 3.

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. *Gen.* 9.

Qui percusserit hominem volens occidere; morte moriatur, *Exod.* 21.

Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur, *Exod.* 21.

Qui percusserit hominem & occiderit, morte moriatur, *Levit.* 24.

Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit, qui percusserit reus erit homicidii, & ipse morietur, *Jerem.* 35.

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. *Matth.* 27.

PATRES &c. Ille gladium accipit, qui nulla superiori, ac legitima potestate vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur, *August.*

Periculosè decipiuntur, qui æstimant eos tantum homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potiùs eos, per quorum consilium, & fraudem & hortationem homines extinguuntur. *Augustinus.*

ADAG. Homo homini Lupus. i. vitæ inimicus & insidiator.

HONOR PARENTUM.

Honorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam: Sic Salomon honoravit Bersabee matrem suam, & surrexit de solio suo in ejus occursum & posuit eam super sedem suam, 3. *Reg.* 2. Tobias justus inter alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit, Honorem habe matri tuæ, *Tobiæ* 4.

Honorare debet homo patrem & matrem, in præceptis omnibus obsequendo: Ideò filii Heli, quia non obedierunt Patri, ut desisterent à rapina in Sacrificiis, divinam sententiam gravissimè incurrerunt, 1. *Reg.* 2. Jonathas quia non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis sententiam incurrit, 1. *Reg.* 14. Puer Jesus ascendens in Nazareth cum parentibus, erat subditus illis, *Lucæ* 2. Et moriens matrem Joanni dilecto discipulo commendavit, *Joan.* 19.

Honorare debemus parentes propter præmium, & pœnam consequentem: Undè ait Dominus: Honora patrem & matrem, ut sis longævus super terram: & sequitur: Qui maledixerit patri vel matri, sit ille maledictus, & morte moriatur, *Exodi* 20. & 21. Quia Sem & Japhet patrem denudatum honoraverunt, ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, sed derisit, ejus maledictionem incurrit, *Genes.* 9. Filio Ruben incestuoso dixit Jacob: Non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, *Genes.* 49 Absolon impiè persecutus est patrem suum, ideò fuit morte pessimâ interemptus 2. *Reg.* 18.

VIDE EX BREVIARIO. Honorandi Parentes *ore & opere.* Dom. 3. Quadr. f. r. 4. l. 2 Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. *cum filios laudabiles habent, ipsi laudabiliores sunt.* 24. Jun. per totum, *eorum negligentia erga filios castigatur*, Dom. 1. Pentec. fer. 4 6. & Sabb. *Moneant diligenter filios dum vivunt*, Dom. 3 Septemb. num. 1. lect. 2. *etiam morituri*, Domin. 8. Pentec. fer. Dom. 1. Octob. fer. 5. *Qui honorat Parentes, multis bonis replebitur*, Dom. 4. August. fer.

Sententiæ &c. de Honore Parentum.

Audi patrem tuum, qui te genuit, & ne contemnas cum senuerit mater tua. *Proverb.* 23.

Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius, & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute &c. *Eccles.* 3.

Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi Dominus serviet his, qui se genuerunt. *Eccles.* 3.

Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, & retribue illis, quomodo & illi tibi: Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses. *Eccles.* 7.

Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est Domino. *Coloss.* 3. & 5.

Et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. *Matth.* 15.

Qui honorat patrem suum vitâ vivet longiore. *Eccles.* 3.

Qui percusserit patrem suum aut matrem morte moriatur; qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur, *Exod.* 21.

PATRES, PHILOS. Amandus est generator, sed præponendus est Creator. *August.*

Preces parentum adversus filios sæpe audiuntur. *Plato.*

Matres plus diligunt filios, quam patres, quia certiores sunt de eis. *Arist.*

Qui dubiat utrum oporteat Deos venerari, aut parentes honorare, non indiget ratione, sed pœna. *Aristoteles.*

Nemo patricidæ supplicio misericordiâ commovetur. *Seneca.*

HOSPITALITAS.

Deus multum commendat erga peregrinos hospitalitatem, *Deuteronomii c.* 10. Deus amat peregrinum; & dat ei victum & vestitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuistis, Christus testatur seipsum in suis discipulis hospitio recipi, *Lucæ* 10. Qui vos recipit me recipit, Paulus Apostolus impensè commendat hospitalitatem, *ad Hebræos cap.* 13 Hospitalitatem nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Inter opera misericordiæ recensentur etiam hospites esurientes pascere, recipere, & eorum pedes lavare.

Hoſpitalitatem ſæpe remuneratur Deus etiam in hac vita. Loth in ſpecie peregrinorum Angelos hoſpitio recepit, neceſſaria miniſtravit, & ab injuriis defendere voluit. Et ideò Deus illum per eoſdem peregrinos liberavit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Gen. cap.* 19. Abraham etiam in ſpecie peregrini Angelos ſuſcipere meruit, *Geneſ. cap.* 18. Elias hoſpitio benignè exceptus. mulieris filium apud quam hoſpitabatur à morte ſuſcitavit, 3. *Regum cap* 17. Eliſeus etiam dum tranſiret ſæpius à muliere Sunamitæ hoſpitio exceptus, grandi ſane mercede filium illi à Deo impetravit, quem poſtea mortuum ſuſcitavit, 4. *Regum cap* 4. Martha & Magdalena Chriſtum cum diſcipulis hoſpitio excipientes, meruerunt ut earum frater Lazarus qui jacebat quatriduanus in ſepulchro ad vitam excitaretur, *Luc.* 10. Zachæus qui Chriſtum & diſcipulos in domum ſuam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abrahæ, & amicus Dei, *Luca* 19.

Vide *Miſericordia*, *& Liberalitas.*

Sententiæ ſelectæ, &c. de Hoſpitalitate.

FRange eſurienti panem tuum, & egenos vagoſque induc in domum tuam. *Eſaia* 58.

Qui accipit ſi quem miſero (dicit Chriſtus) me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui miſit me. *Joannes* 13.

Hoſpitalitatem nolite oblviſci, per hanc quidam placuerunt, etiam Angelis hoſpitio receptis. *Hebræos* 1.

PATRES. Diſce Chriſtiane, ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem, ne forte cui domum clauſeris, cui humanitatem negaveris. ipſe ſit Deus. *Auguſt.*

Qualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui ſuſcipit peregrinantem. *Chryſoſtomus.*

POETÆ PROFANI. Turpius ejicitur quam non admittitur hoſpes. *Ovid. triſt. 5. eleg. 7.*

Vivitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus. *Ovidius.*

SACRI. Quando eris in menſâ, primum de paupere penſa.

Oſtia cur claudis, dum vocem pauperis audis?
Fac quod Chriſtus amat, dum pauper ad oſtia clamat:
Tunc bene pandetur, cum Chriſtus adeſſe videtur:
Si des, ipſe dabit; ſi non des, ipſe negabit.

HUMILITAS.

CUm humilitate debent homines aliis reſpondere. Quia juxta Sapientis ſententiam; Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Jacob fratri Eſau humiliter reſpondebat, ideò compeſcuit iram ejus, *Gen.* 33. Si Roboam humiliter reſpondiſſet, nequaquam decem partes populi perdidiſſet, 3. *Regum* 12. Quia mulier Chananæa reſpondit humiliter verbis Chriſti, quæ aſpera videbantur aſſerens ſe eſſe quaſi Catellum qui comedit de micis menſæ Domini, ſanitatem integram filiæ procuravit. *Matthei* 15.

Juxta Salvatoris ſententiam, qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. In cujus figura Saul qui quærebat aſinas, fuit à Domino ſuper regnum Iſraël exaltatus, 1. *Regum* 1. Petrus humiliter dixit Chriſto: Exi à me, quia peccator ſum ego; & poſteà officium Apoſtolatus ipſi Dominus benignè commiſit. *Luca* 5. Optimam regulam humilitatis oſtendit Salvator, dicens: Cum invitatus fueris ad nuptias, recumbe in noviſſimo loco. *Luca* 14.

Humiles debent eſſe homines ne in factis ſuis quærant ventum vanæ gloriæ. Nam Chriſtus publica ſua miracula prohibebat dici, uti patet in leproſo mundo, *Matth.* 8. Et de duobus cæcis liberatis, *Matth.* 9. Et de ſurdo & mutuo ſanato, *Marc.* 7. Et ſimiliter de transfiguratione, *Matth.* 17. Ad fugiendam jactantiam & vanam gloriam, de bonis quæ agimus, multum valet exemplum de ſuperbo Phariſæo, & de humili Publicano, *Luca* 18.

Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum. Achab nequiſſimus imponens ſibi pænam debitam pro peccatis humiliatus eſt, & Deus ipſi pænam temperavit, 3. *Regum* 21. Roboam & Principes ejus humiliati ſunt, & Dominus mutavit ſententiam per Prophetam ſuum, 1. *Paralip.* 12. Ezechias humiliatus eſt: idcircò non venit ira Dei in diebus ejus, 2. *Paralip.* 19. Nabuchodonoſor humiliatus recognovit ſtatum ſuum, & reductus eſt ad ſtatum priſtinum, *Daniel* 4. Quia viri Ninivitæ humiliati ſunt, non eſt eorum civitas ſubverſa, *Joan.* 3. Magdalena quia ad pedes Chriſti humiliter acceſſit peccatorum veniam impetravit, *Luca* 7.

Humilitatis exemplum à Chriſto accipiendum eſt. Humilis fuit in ſtatu Nativitatis, vitæ, & mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Joan.* 1. Item de humili matre, *Luca* 1. Collocari in humili præſepio, *Luca* 2. Quomodo humiliter vixit, humiliter docuit, plena ſunt omnia Evangelia. De morte autem, fuit veſtibus ſpoliatus, in carne vulneratus, inſipiens reputatus, à diſcipulis derelictus, hoſtibus traditus, flagellis cæſus, ſpinis per ludibrium coronatus, & inter duo latrones crucifixus.

Sicut quo profundius eſt in terra *Fundamentum* domus, aut *Radices* arboris, eo altius Domus, & arbor aſcendet ad cœlum, ita fit in iis qui ſe profundè humiliant.

Sicut *Rami* arboris quantò plures fructus habent, tantò magis ſe incurvant ad terram, ita faciunt humiles multis virtutibus præditi.

Sicut *Aurum* & gemmæ in arca abſconduntur ne abripiantur, ita optima virtutum cuſtos eſt humilitas.

VIDE EX BREVIARIO. Humilitas *facit membrum Chriſti.* Dom. 3. Adv. n. l. 1. *juſtificat.* Dom. 4. n. 3. l. 3. *Debet eſſe fundamentum noſtræ fabricæ.* 4. Octob. n. l. 2. *Humilia reſpicit Deus.* Pſal. 112. Dom. Veſp. & Dom. infra Aſcenſ. n. 2. l. 2. *humilitatem ſingulariter requirit.* 24. Febr. n. 3. *præferenda opibus.* 5. Febr. n. 2. l. 1. *meritò diſcenda.* 15. Jan. n. 3.

Vide, *Superbia.*

Sententiæ ſelectæ &c. de Humilitate.

QUi ſe humiliat exaltabitur. *Matth.* 23.

Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. *Matth.* 11.

Quicumque humiliavit ſe ſicut parvulus iſte, hic major vocabitur in regno cælorum. *Matth. ibidem.*

Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles. *Luca* 1.

Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo &c. *Philip.* 2.

Reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, ſcil. Deiparæ.

Gloriam præcedit humilitas. *Proverb.* 15.

Humi-

Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. 1. *Pet.*5.

Ad quem respiciam nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & trementem sermones meos. *Esaia* 66.

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Apostol.*

Excelsa est patria, humilis est via: ergo qui quærit patriam quid recusat viam. *Aug.*

Multi humilitatis umbram, veritatem pauci sectantur. *Hieronymus.*

Virum humilem patientia ostendit *Hieron.*

Virginitate placuit Maria, humilitate concepit. *Bernardus.*

Esto parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei: tanto enim eris apud Deum pretiosior, quanto fueris in oculis tuis despectior. *Isidorus.*

Contemnit laudem virtus, licet usque sequatur.

Vide infra, *Superbia.*

HYPOCRISIS.

H*ypocrita & simulatores intendunt semper aliquam aliis deceptionem inferre.* Sicut Ammon simulavit se languere, ut sororem suam Thamar deciperet, & opprimeret, quod & fecit, 2. *Regum* 13. Giezi simulavit Dominum suum vestibus indigere, ut Naaman deciperet, & ipse acciperet vestimenta, 4. *Regum* 5. Pharisæi placida verba Salvatori dicebant, volentes eum capere in sermone. *Matth.* 22. *Marc.* 12.

Hypocritæ cavent sibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes culicem, & deglutientes camelum*, *Matth.* 23. Pharisæi noluerunt intrare in Parasceve Pilati Prætorium, ut non contaminarentur, & dicebant, sibi non licere interficere quemquam; Christum tamen innocentem eâdem die occidere non dubitarunt, *Joan.* 19.

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quæ de viri consilio, mutato habitu, se aliam simulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, & flagella, simul cum nece filii, nunciavit, 3. *Regum* 14. Cum Scriptura divina generaliter impium detestetur, tamen singulariter hypocritis comminatur, dicens; Væ vobis hypocritæ, *Matth.* 26. Manifestè Hypocrisim Ananiæ & Saphiræ Petrus acriter increpavit, & morte punivit, *Act.* 5. Elymam magum Paulus graviter de hypocrisi increpavit, *Act.* 13.

Christus comparat hypocritas *sepulchris dealbatis*: quæ foris apparent pulchra & candida, intus plena sunt tantùm ossibus mortuorum spurcitia, & fœtore, *Matth.* c. 23.

S. Chrysostomus Hom. 30. Simulatorem comparat *Meretrici*, quæ ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophil. comparat *Histrioni* qui semper personam mutat, & nunquam seriò agit.

VIDE EX BREVIARIO. Hypochrisis *veritate fraudat.* 26. Jun. n. 3. *fermento comparatur.* 9. Octob. n. 3. l. 3. *Deum, quem fictè quærit, nunquam inveniet.* die 2. Epiph. n. 4. *eo periculosior, quod sub nomine servitutis Dei decipit.* fer. 4. Ciner. & fer. 6. ibidem *in negotio salutis declinanda.* Domin. 5. Octob. n. 1.

Vide, *Mendacium*, *Instantia*, v. *Superbia.*

Sententiæ selectæ &c. de Hypocrisi.

INnocens contra hypocritam suscitabitur in judicio. *Job.* 17.

Cum facies eleemosinam, noli ante te tuba canere, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus. *Matth.* 6.

Cum oratis non eritis sicut hypocritæ, amen dico vobis receperunt mercedem suam. *Matth.* 6.

Hypocrita, ejice primo trabem de oculo tuo. *Matth.* 7.

Non quæro hominibus placere, si hominibus placerem Christi servus non essem. *ad Galat.* 1.

Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Matth.* 23.

Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, &c. *Matth.* 23.

Vestimentis induti sunt ovium, & intus sunt lupi rapaces.

Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra *Luca* 16.

Satanas transfigurat se in Angelum lucis. 2. *ad Corinth.* 11.

PATRES. Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est & simulatio. *Aug.*

Leviùs est in alium apertè peccare, quam simulare & fingere sanctitatem. *Hieron.*

Væ peccatori terram ingredienti duabus viis &c. *Sapien.*

Vult hypocrita scire divina eloquia, nec tamen facere, vult doctè loqui, nec tamen ita vivere. *Reginaldus.*

Omnis hypocrita corpus per abstinentiam afficit, sed tamen per amorem gloriæ mundo vivit. *Idem.*

Hypocritæ volunt esse humiles sine despectu, bene vestiti sine sollicitudine. *Bern.*

PHILOS. POETÆ. Est facies testis, quales intrinsecus estis.

Vix placet ambobus, qui vult servire duobus.

Qui fingit se amicum & non est, pejor est eo, qui facit falsam monetam. *Arist.*

Compendiaria est via ad gloriam, ut qualis quisque haberi vult talis sit. *Cicero.*

Simulatio in omne re vitiosa, tollit enim judicium viri, idque adulterat, tum amicitiæ repugnat.

Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus. *Laertius.*

I.

INFERNUS, DAMNATIO.

A*Nimæ impiorum sepeliuntur in inferno.* Sic Christus dicit de Epulone divite & avaro: mortuus est dives, & sepultus in inferno, &c. *Luca* 16. *v.* 22. Et alio loco monet: Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Christus in judicio reprobis dicet: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus, *Matth.* 25. *v.* 41. Et posteà additur. Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Homines ex delitiis transeunt ad pœnas inferni. Via peccatorum complanatur lapidibus, & in fine illorum inferni, & tenebræ, & pœna. *Eccles.* 11. *v* 10. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, *Job.* 11. *v.* 13. Quantum glorificavit, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum & luctum, *Apocal.* 18. *v.* 7.

In inferno erit ignis, luctus, & tenebræ, & vermis con-

conscientia. Ideò interrogat Propheta peccatores; Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit cum ardoribus sempiternis? *Esaia* 30, *v*.14. Et Christus dicit de obstinatis Judæis: Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium, *Matth*.8. Et iterum, monet melius esse luscum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes, habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc*.9. *v*.47.

Comparat S. Chrysost. Infernum cum *Carcere* ex ferro ardenti, undè nullus unquam dabitur egressus. Alii cum *Stagno* profundissimo ex ardenti sulphure & pice, undè nullus datur ascensus. Alii cum *Exilio* longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regressus. Contra omnem peccandi tentationem semper cogitanda est hæc sententia: Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

VIDE EX BREVIARIO. Certa damnatio. Dom. D. Pentecost. num.3.l.3. *Ejus pœna aeterna*, Dom. 1. Quadr. fer. 2. l.3. *In tentationibus carnis meditanda*. Dom.5.num 2.

Sententiæ selectæ &c. de Inferno.

INfernus & perditio nunquam replentur, similiter oculi hominum insatiabiles. *Proverb*.3. & 7.

Ignis nunquam dicit sufficit. *Prov*.30.

PATRES. Horrendo modo miseris est mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit. Mors perimit, & non extinguit, dolor cruciat, sed nullatenus pavorem fugat, flamma comburit, sed nequaquam tenebras excutit. *Gregorius*.

Quisquis ad toleranda inferni mala descendit, nequaquam ad lucem ulterius redibit: quia nequaquam ultra misericordia parentis liberat quos semel in locis pœnalibus justitia judicantis damnat. *Gregorius*.

Tunc edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit. *Idem*.

In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cedentium, horrida visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. *Gregorius*.

POETÆ. Quod quisque fecit patitur, auctorem scelus
Repetit; suoque premitur exemplo nocens. *Seneca Poeta*.

Facilis descensus averni,
Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. *Virgilius*.

INGRATITUDO.

I*Ngrati sunt homines Deo, ipsius beneficia oblivioni tradentes*. Sic filii Israël educti à Domino de servitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exodi* 32. Citò etiam obliti sunt beneficiorum Dei, quando fastidiebant manna, & murmurabant, *Num*.21. Reprehendit Angelus Judæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Jud*.2. Sublimavit Deus Jeroboam super decem tribus, & ille avertit populum à cultu Dei, 3. *Regum* 12. Ingratus fuit Judas Christo qui post tot beneficia pro 30. argenteis illum inimicis tradidit, *Matth*.27. *v*.3.

Ingrati sunt aliquando homines erga eos qui sibi fideliter serviunt. Sic ingratus fuit Præpositus pincernarum adversùs Joseph, qui succedentibus prosperis sui interpretis est oblitus, *Gen*.40. Laban multoties voluit fallere Jacob, sibi fideliter servientem, *Genesis* 29. Multa servitia receperat a Davide Saul, & tamen eum occidere sæpiùs nitebatur, 1. *Regum* 18. Valdè ingratus fuit David Uriæ sibi fidelissimo, cui tradidit litteras mortis, 2. *Reg*.11.

Homo ingratus *Similis* est *Serpenti*, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo est quasi *Ventus urens*, qui exsiccat fontem gratiæ divinæ, ne plura beneficia profundat.

Ingrati sunt sicut pessimi *Debitores*, qui quo plus debent, eo minus solvunt.

Vide, *Gratitudo*.

Sententiæ &c. de Ingratitudine.

PATRES. Quanto majora beneficia sunt hominibus constituta, tanto graviora peccantibus judicia. *Chrysostomus*.

Ingratitudo est hostis gratiæ, inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo, quemadmodum ingratitudo. *Bernardus*.

Quid eo miserius cui beneficia excidunt, hærent injuriæ. *Seneca*.

Perversi cordis est, occasiones ingratitudinis investigare. *Bernardus*.

Improbus est homo qui beneficium scit sumere, & reddere nescit. *Plautus*.

Pertusum vas est ingratus homuncio, semper.
Omne quod infundis, perfluit in nihilum.

Adagium. Pasce canes, & mordebunt te.

INIMICITIA.

I*Nimici quærunt bona corrumpere*. Sicut diabolus, qui dormientibus hominibus superseminavit zizania, ut corrumperet triticum, *Matth*.13.

Inimicitia surgit ex invidia. Nam invidentes fratres Josepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui, *Genes*.37. Ægyptii oderant filios Israël, quia creverunt & multiplicati sunt, & affligebant eos, *Exodi* 1. Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populus eum diligeret, factus est ejus inimicus, 1. *Reg*.18.

VIDE EX BREVIARIO. Hostis (*per quem Deus punire solet*) *propter insolentiam etiam punietur*. Dom. 2. Adv. fer. 3. & 16. ejusdem fer. 4. & Dom.3. Adv. fer. 5. Dom.4. ejusdem fer. 6. Etiam *hosti servanda fides*. Dom. 3. Aug. num.2. l.2. *Occultus aliquando plus nocet quam apertus*. Dom.5. Quadr. num 2. l.3. *Filius iræ idem est, ac gehenna* Dom. 4. Quadr. fer. 4. *Ira viri, justitiam Dei non operatur*, Dom.4. Pasc. fer. 2. Odium, *suscitat plerumque rixas*. Dom.1. Aug. fer.5. l. 3. *In via Domini contrarios, suo modo odisse licet*. Com. un. Mart. n.3. l.3. *& peccatoribus ex bono zelo indignari*, Dom.3. Pentec. n.3. *Diabolum unicum serio odisse licet*, fer.3. Maij hebd. Dom. n.2. l.2. *Non verò inimicum; potest enim esse ut sit frater tuus*, ibidem.

Vide *Invidia*, *Discordia*, *Odium*.

Sententiæ &c. de Inimicitia.

AB inimicis tuis separare. *Eccl*.6.

In labiis suis inculcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. *Eccles*.12.

Verbum

Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, *Ecclef. 6.*

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum & vade prius reconciliari fratri tuo, & tum veniens, offers munus tuum, *Matth 5.*

S. Gregorius. Frustra exteriores inimicos vincimus si interioribus parcimus.

Gravissimum inimicitiæ genus est, esse corde adversarios, & lingua simulare devotos, *Cassiodorus.*

Boetius. Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus.

Ovidius. In fraudulentum inimicum Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit, (scilicet)

Cum pecore infirmo quæ solet esse lupus.

IRACUNDIA.

Vide supra *Inimicitia.*

Ira est homini maximè noxia in corpore & spiritu, & illius remedia.

Virum stultum interficit iracundia, *Iob.* 5.

Fatuus statim indicat iram suam. *Proverb.* 12.

Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignationem facilis est, erit ad peccandum proclivior, *Proverb.* 15. & 29.

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectutem adducunt. *Ecclef.* 30.

Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. *Prov.* 26.

Grave est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior. *Proverb.* 27.

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem, *Prov.* 15.

Qui imponit stulto silentium, iras mitigat, *Proverbiorum* 26.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, *Proverbiorum* 22.

Ego dico vobis, quoniam omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio, *Matth.* 5.

Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ, *Apost. ad Rom.* 12.

Ira malorum & invidorum maximè declinanda est. Sic Cain iratus contra fratrem Abel eo quod munera illius magis essent Deo accepta, illum fraudulenter foras deduxit, & occidit, *Genef.* 4.

Saul audiens Davidem præ se decantari & laudari, irâ concitatus cum amplius ferre non potuit, 1. *Regum* 18.

PATRES, PHIL. POETÆ. Ira inveterata odium est: ira festuca est, odium trabs: homines quotidie irascuntur filiis, non tamen oderunt filios, *Augustinus.*

Divina bonitas ideo irascitur in hoc seculo, ne irascatur in futuro, & misericorditer temporalem exhibet severitatem, ne æternam ultionem inferat. *August.*

Rectè illud laudatur *Archita* Tarentini, qui cum villico iratus, jam te inquit, occiderem, nisi iratus essem, *Hieron.*

Ira sæpe etiam innocentes ad crimen adducit, quia dum justo amplius irascimur & volumus aliena coërcere peccata, graviora committimus, *Ambrosius.*

Melior est qui vincit iram, quam qui capit civitatem, *Cassiodorus.*

Ovidius. Si quoties peccant homines sua fulmina mittat.

Jupiter, exiguo tempore inermis erit.

Vince animos, iramque tuam, qui cætera vincis. *Ovidius ad Cæsarem.*

Ira, furor brevis est, animum rege, qui nisi paret.

Imperat, hunc frenis, hunc tu compesce catenis. *Horatius.*

Cum spirat ira sanguinem, nescit regi. *Seneca Poeta.*

Amantium iræ amoris redintegratio est. *Terentius.*

Furor, iraque mentem præcipitat, *Virgil. Æneidos lib.* 2.

Quaslibet infirmas, adjuvat ira manus. *Ovidius.*

Adagium. Qui non novit dissimulare, non novit regnare.

Odium magis rationi obtemperat, quam ira *Aristoteles.*

Irasci in quibus non oportet, insipientis est, *Aristoteles*, *Valerius &c.*

Maximum remedium iræ, est dilatio, *Seneca.*

INTENTIO BONA, AUT MALA.

Ex intentione opus judicatur. Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Matth.* 27. David dixit, peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, 2. *Regum* 12. Ex turbis quidam sequebantur Christum, ut eum nequiter observarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur *Luca* 14. Quidam ut de panibus ejus saturarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Ioan.* 6. Alii ut audirent verba ejus, & inde ædificarentur, & hi multum merebantur, *Luca* 5.

Intentio & voluntas pro facto sæpe reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de ædificando templo, licet ipse noluerit ut ædificaretur per eum, 2. *Regum* 7.

Intentio sæpe dissimilis est operi externo. Nam David misit ad Uriam ut veniret & quiesceret, non propter ejus quietem, sed ut suum peccatum celaret, 2. *Regum* 21. Ornavit se Judith, uti solent se ornare lasciviæ mulieres, sed illa ornatus non ex libidine, sed ex maxima virtute patriam defendendi processit, *Judith* 11. Herodis intentio erat Christum occidere, sed eam sub adorationis pallio abscondit, *Matth.* 2. Sic orationem, jejunium, eleëmosynam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, sed placendi Deo, qui in abscondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Matth.* 6.

Intentio bona similis est Auro, quod omnia quibus applicatur splendescere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebat in aurum convertere.

Intentio mala similis est Vermi, qui fructum operum nostrorum rodit & corrumpit.

VIDE EX BREVIARIO. Per hanc soli Deo placere debemus, 3. Commun. Virgin. n. 3. l. 2. *sit ergo occulta*, fer. 4. Cin. l. 1.

Vide *Astutia*, *Adulatio*, *Hypocrisis*, cum Sententiis.

INVIDIA.

Invidia occasio est spiritualis & corporalis mortis. Nam, ut scribit Sapiens, invidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum. Cain motus invidiâ Abel fratrem suum occidit, quia ejus munera & non sua Dominus accepit, *Genesis* 4.

Non

Non miseris sed positis in divitiis & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Isaac, & multiplicatus est, ideo invidebant ei Palæstini, *Genesis* 26. Propter honorem quem dabant Davidi canentes, Saul percussit mille, & David decem millia, invidere cœpit Saul, & persequebatur Davidem, 2. *Regum* 18. Videntes Satrapæ & Principes quod Daniel eos honoribus superabat, quærebant occasionem contra eum, ut dicitur *Daniel*. 6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Christum honorari, O sanna filio David, & videntes miracula, sunt contra Christum per invidiam indignati, *Matth*. 21. *Luc*. 19. Audientes Pharisæi Lazarum suscitatum, & videntes turbam sequentem Christum, invidentes contra eum collegerunt Concilium, *Ioan*. 11.

Invidi non parcunt etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ sorori suæ invidebat propter fœcunditatem, *Genesis* 30. Fratres Joseph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Genesis* 37. Frater filii prodigi videns fratrem suum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luca* 15.

Sicut in sole ambulantes comitatur umbra, sic homines virtute illustres sequitur invidia.

Sicut vermis qui nascitur in ligno, ipsum lignum corrodit; sic invidia ipsum invidum consumit, *Chrys*.

Invidi similes sunt pessimis Canibus, qui non desinunt contra omnes latrare. Similes etiam sunt Vulturibus, qui amant cum fœtidis cadaveribus, id est, cum hominum vitiis occupari, *Basil. Hom. de invid.*

VIDE EX BREVIARIO. Invidia. *Hanc Deus aspernatur.* Dom. 3. Quadr. fer. 2. l 1. *sibi nocet*, Dom. 2. Aug fer. n. *etiam cum suo incommodo cavenda*, ibid. Æmulatio *parit invidiam*, Dom. 4. Pentec. fer. 4. l. 2.

Vide *Inimicitia*, *Amor proximi*.

Sententiæ &c. de Invidia.

AN oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? *Matth*. 20.

Non in contentione & æmulatione, *ad Roman*. 13.

Vir qui festin t Domino ditari, & aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei. *Proverb*. 28.

Deponentes igitur omnem malitiam, & invidias & omne opus pravum, *Jacobi* 3.

Sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite &c. 1. *Petri* 2.

PATRES. Invide quid suspiras? propriumne malum, an alienum bonum? *Basilius*.

Ut ærugo ferrum, sic invidia quem nescit, animum consumit, *Basilius*.

Invidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immitissimum convertit, *Chrysostomus*.

Fuge invidiam, quæ non solum alienos, verum multo magis, eum quem possederit, lacerare consuevit, *Ambrosius*.

Invidia est filia superbiæ: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: ubi fuerit, continuo parit: suffoca matrem, & non erit filia, *Augustinus*.

Tolle invidiam, & tuum est quod habeo; tolle invidiam, & meum est quod habes, *Idem*.

O invidia, quæ sibi semper est inimica: nam qui invidet, sibi quidem ignominiam facit, illi autem cui invidet, gloriam parit, *Chrysostomus*.

PHILOS. POETÆ. Nunquam melius torquebis invidos, quam virtuti & gloriæ serviendo, *Seneca*.

Invidus seipsum tamquam hostem offendit, *Democritus*.

Nulli magis nocet invidus quam sibi.

Similis invidet simili: & figulus figulum odit, *Aristoteles*.

Fertilior seges est alieno semper in agro.
Vicinumque pecus, grandius uber habet. *Ovidius*.
Invidus alterius rebus marcescit opimis. *Horatius*
Dum canis os rodit, socium quem diligit, odit.

JUDICIUM JUSTUM.

IUdex debet causam prius diligenter examinare ut rectè cognoscat, quam sententiam ferre debeat, Ideò dicitur, causam quam nesciebam diligenter investigabam, *Iob*. 29. Deus quem nil latere potest, ut de hoc Judicibus exemplum demonstraret, descendit videre civitatem quam ædificarunt filii Adam, antequam eos puniret divisione linguarum in Babylonia, *Genesis* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverunt, *Genesis* 19. Salomon subtiliter & diligenter investigavit causam duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & sic justum judicium protulit, ut patet, 3. *Regum* 3. Diligenter & distinctè examinavit Daniel duos senes de falso crimine in Susannam, *Daniel* 13. Noluit Festus Præses subitò Paulum judicare, sed dixit: Non est Romanis consuetudo aliquem judicare antequam accusatus fuerit, & detur locus defendendi ad objecta crimina, *Actorum* 25.

Judex ut rectè judicet, consulere debet Consilium divinum, pariter & humanum. Sic Moyses Consilio Jetaro acquievit, ut Dei populum salubriter judicaret, *Exodi* 28. Ob hanc causam constituit Moyses majores judices, & minores, ut simul haberent Consilium, *Exodi* 18.

Sicut *Bilanx* sive statera, ut sit bona & justa, non debet ex se magis in unam partem quam in alteram pendere, ita judex æquus non debet ex suo affectu uni parti præ altera favere, sed debet sequi pondus rationis.

Sicut qui ad *Metam jaculatur* non debet supra vel infra sed directè ad scopum collimare, sic qui vult esse justus debet omninò contendere ut causam veritatem & justitiam attingat.

VIDE EX BREVIARIO. Judex *debet esse virtute potens*. Dom. Aug. fer. 2. l. 2. *& patres, maximè erga pupillos*. Dom. 4. Aug. fer. 6. l. *Sedulo studendum ne in hoc causæ pauperum negligantur*, 2. Aug. n. 2. l. 3.

Vide etiam de *Iudicio justo*, Sententias &c. post Titulum sequentem.

JUDICIUM INIQUUM.

IUdex tunc iniquè judicat, quando, signis & relationibus citò credit. Dominus Josephi nimis citò credidit verbis conjugis, Joseph falsò accusantis, & ipsum sine examine carceri mancipavit, *Genesis* 39.

Judicat injustè qui per avaritiam incorruptus pervertit judicium. Sicut dicitur de filiis Samuelis: Declinaverunt post avaritiam, & perverterunt judicium, 1. *Regum*. 8. Injustè protulit David sententiam in Miphiboseth propter munera quæ dedit ei Siba, 2. *Regum* 15. De judicibus malis dici potest quod de judicibus & Principibus Israël: Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, aurum sequuntur, ut dicitur, *Esaiæ* 1.

Judicat non rectè, qui judicat cum ira & furore. Sic Nabuchodonosor malè judicavit quando in furore & ira

ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia ejus somnium ignorabant, *Daniel* 2. Herodes iniquè judicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hierusalem & omnibus finibus ejus, *Matth.* 2.

Judex non rectè judicat quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Persarum sciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satraparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Daniel* 6. Ad unius saltatricis petitionem jussit Herodes Joannem justissimum decollari, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Judæorum, volens ei placere, Barrabam seditiosum dimisit, & Jesum innocentem tradidit morti, *Matth.* 27.

Sicut oculo respicienti per vitrum rubrum omnia videntur esse rubicunda, etsi sint maximè candida; sic qui ergo alium habet animum malè affectum, judicat ejus opera pessima, etsi in se sint optima & æquissima: habet enim suum judicium, quod est mentis perspicilium, odio, aut invidia aut aliâ passione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipsis maximè appareant, sic aliqui ad sua vitia non respiciunt, sed in aliorum operibus improbandis plusquam lyncei esse volunt. Quos etiam Christus pulchra comparatione pertingit: Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras, *Matth.* 7.

VIDE EX BREVIARIO. Iudicium impiorum est fallax. Com. non Pontif. n. 1. *Recidit communiter in suum Iudicem*, Fest. Silvest. n. 1. *Et plerumque quando alios judicamus, nos ipsos condemnamus*, Dom. 6. Pentec. n. 1. & Fest. Silvest. n. 1.

Vide *Inimicitia*, *Invidia*.

Sententiæ de Iudicio justo &c.

ÆQuum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester. *Exodi* 24.

Non pervertes judicium advenæ & pupilli: nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *Deut.* 24.

Cognoscere personam in judicio non est bonum, *Proverb.* 28.

Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & pervertunt causas justorum. *Deut.* 16.

Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos: *Esaiæ* 10.

In judicando esto pupillis misericors, ut pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius altissimi obediens, & miserebitur tui &c. *Eccles.* 4.

Quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam & venite & arguite me dicit Dominus *Esaiæ* 1.

Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ. *Deut.* 27.

Qui justificat impium, & qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum. *Proverb.* 17.

PATRES, PHILOS. &c. Feci judicium & justitiam, in judicio non contempsi pauperem, non oppressi viduam in personam, divites non recepi, in omnibus operibus misericordiam reservavi. *August. in Ps.* 118.

Gravius lacerantur pauperes à pravis judicibus, quam à cruentissimis hostibus. *Isidorus.*

Seneca. Qui statuit aliquid, parte inauditâ alterâ,
Æquum licet statuerit, haud æquus est.

Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum
Quærere, quæsito tempore tutus eris. *Ovidius*

Dicam si potero, male verum examinat omnis
Corruptus judex. *Horatius.*

Tu es judex, ne quid accusandus sis vide. *Terentius.*

Accusare non licet, & simul judicare. *Menandez.*

Amor & odium, & proprium commodum, sæpe faciunt judicem non cognoscere verum. *Aristoteles.*

Est sapientia judicis in hoc ut non solum quid possit, sed etiam quid debeat ponderet. *Cicero.*

Ad pænitendum properat, qui cito judicat. In judicando criminosa est celeritas. *Sen.*

De *Iudicis*, *Advocati*, & *Testis* obligatione ad restituendum &c. Vide supra *Tom.* 2. *part.* 2. *Tract.* 5. *Cap. ultimo.*

JURAMENTUM.

IUrare possunt homines licitè ad servandum promissa. Sic Abraham juravit Abimelech quod non noceret ei, *Genesis* 22. Pepigit fœdus amicitiæ Jonathas cum David, & juraverunt ambo, 1. *Reg.* 20.

Faciunt aliqui temerè juramentum perversum observandum. Sic temerè jurabat David destruere Nabal, & omnia quæ habebat, 1. *Regum* 25. Simile juramentum fecit Jezabel, quod occideret Heliam Prophetam. 3. *Reg.* 19. Nabuchodonosor juravit per thronum suum quod vindicaret se de filiis Israël, *Iud.* 1, Male juravit & pessimè servavit juramentum Herodes, dare saltatrici quicquid volebat, & concessit ei caput Joannis Baptistæ, *Marc.* 6. *Matth.* 14.

Sicut in judiciis hominum non licet personam Regis in testem adducere, utpote majorem illis qui citant & inducunt, quantò minus licebit temerè, & irreverenter Deum in testem advocare.

Sicut qui habet vestem valdè pretiosam non vult eâ abuti quotidie illam gestando, sic maximus est abusus per consuetudinem jurandi pretiosum Dei nomen quotidie in ore habere.

Vide *Blasphemia.*

Sententiæ de Iuramento &c.

NOn assumes nomen Domini Dei tui invanum &c. *Exodi* 20.

Et per nomen externorum Deorum non jurabitis. *Exodi* 23.

Non usurpabis nomen Dei tui frustra, quia non erit impunitus, qui super re vana nomen ejus assumpserit. *Deut.* 5.

Vir multum jurans, implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Ecclesiastici* 23.

Ante omnia autem fratres mei, nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum: sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub judicio decidatis. *Iacobi* 5

Nemo est qui frequenter jurat, qui aliquando non pejerit. *Chrysostomus.*

Ah miser! & si quis primo perjuria celat:
Sera tamen tacitis pæna venit pedibus. *Tibullus.*

Non bene conducti vendunt perjuria testes. *Ovidius.*

JUSTITIA DIVINA & HUMANA.

IUstitia exigit ut malis retribuatur eadem mensurâ quam ipsi aliis retribuerunt. Adonibozeth justè amputatæ

putatæ sunt manuum summitates, sicut ipse amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur, *Jud.*1. Agab qui sine liberis fecerat mulieres, remansit sine liberis mater ejus, 1. *Regum.* 15. Superbus Aman suspensus est in eodem patibulo, quod paraverat Mardochæo, *Hest.* 7. Hostes Judæorum eodem die occisi sunt, quo ipsi Judæos occidere decreverant, *Hester* 9. Viri qui Danielem fecerunt mitti in lacum leonum, missi sunt in eundem & devorati sunt, *Daniel* 14. Duo senes qui voluerunt injustè occidere Susannam, à populo interfecti sunt, *Daniel* 13. In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, 2. *Machab.* 4. Jason qui multos interfectos & insepultos abjecerat, insepultus ipse abjectus est, 2. *Machab.* 5. Antiochus blasphemus & homicida, pessimo ulcere interfectus est, 2. *Machab.* 9. A servo nequam qui noluit conservo dimittere, repetit Dominus debitum jam dimissum, *Matth.* 18.

Sicut præsente sole maculæ etiam minimæ apparent, sic coram justitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico separantur, sic justitia divina in extremo judicio separabit malos de medio justorum, & mittet eos in caminum ignis, *Matth.* 13.

VIDE EX BREVIARIO. Judicium Dei est pondus & statera. Dom. Aug. l. 3. Sabb. *& secundum veritatem.* Fest. S. Sylvest. n. 1. *Judicia Dei non scrutanda.* Octob. S. Joan. Evan. n. 3 l. 2. *Sed potius timenda,* die 2. Epiph. n. 2. l. 3. *& 6.* ibidem n. 2. l. 3. *Quamvis punitionis divina causa non semper sciatur.* Dom. 4. Pentec. fer. 6. l. 2. *tamen ut plurimum propter peccata fit,* Dom. 4. Nov. fer. 2. *cum impio aliquando etiam justus involvitur.* Dom. 2. Nov. n. 1. l. 1. *Deus in punitione non aufert omnem misericordiam,* Domin. 5. Pentec. fer. 5. l. 3. Ps. 88. fer. 6. *&* Cant. ad laudes ibid.

Sententiæ &c. de Justitia.

Dico vobis quia nisi abundaverit justitia vestra, plusquam Scribarum & Pharizeorum, non intrabitis in regnum cælorum. *Matth.* 5.

Justitiæ Domini rectæ lætificantes corda. *Psal.* 28.

Et annuntiabunt cæli justitiam ejus. *Ps.* 21.

Omnis qui facit justitiam, ex Deo natus est. 2. *Joannis.* 2.

Septies de die cadet justus, & resurget. *Proverbiorum* 24.

Benedictio Domini super caput justi. *Proverbiorum* 10.

Fructus justi lignum vitæ. *Prov.* 30.

In memoria æterna erit justus. *Psal.* 111.

Nomen eorum vivet in generatione & generationem. *Eccles.* 44.

PATRES &c. Hæc est perfecta justitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. *Augustinus.*

Justitia magis aliis quam sibi prodest, & utilitates suas negligit, communia emolumenta præponens. *Ambrosius.*

Justitia non novit patrem, non novit matrem, veritatem novit, personam non accipit, Deum imitatur. *Cassiodorus.*

Justitia utilibus rectum præponere sua fundet. *Claudianus.*

Justum & tenacem propositi verum.
Si fractus illabatur orbis.
Impavidum ferient ruinæ. *Horatius.*

Dat veniam Corvis, vexat Censura columbas, id est Innocentes.

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exempla nobis præbuit Christus. Nam relinquentis temporalia promisit æterna: Centuplum in præsenti, & vitæ æternæ gloriam tribuens in futuro, *Matth.* 19. Non debet liberalis procrastinare beneficia: Sicut Christus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiso, sed hodie, *Luca* 23.

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites. Job liberalis fuit ad pauperes qui ait; Cor viduæ consolatus sum, Pater eram pauperum, *Job.* 29. Liberaliter magi Christo pauperi pannis involuto in præsepio stabuli reclinato, munera obtulerunt. *Matth.* 2. Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret, ut habetur *Matth.* 13. *Marc.* 8. Multum largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quem defraudavi reddo quadruplum, *Luca* 19. In Evangelio valdè liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio suo, & misit vocare invitatos ad nuptias, donec mensæ discumbentium implerentur, *Matth.* 22.

Liberalitas debet esse reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petiit, 3. *Regum.* 10. Julius liberaliter recepit Paulum & socios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram restituit sanitati, *Actorum* 27. Quia viri Sochot & Phanuel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter sunt puniti, *Judicum* 8. Nabal in maximo, propter tenacitatem suam, fuit periculo, nisi largitas Abigail supplevisset, 1. *Regum* 25.

Similis est homo liberalis uberrimo Fonti, qui suas aquas sibi non servat, sed eas aliis profluere & prodesse permittit: è contra avarus est instar stagni in quo aquæ semper manent, & putrescunt.

Sicut sol circuit orbem ut lucem suam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obscuratur; sic homo liberalis quærit occasionem aliis benefaciendi, & omnes ejus aspectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, si pulsentur, optimum concentum præbent, ita optimè convenit inter divitem benignum & pauperem vacuum & egenum.

VIDE EX BREVIARIO. Liberalitas *non habet gratiam, si injuria perseverat.* Dedic. die 1. n. 3. l. 2. Eleemosyna *habet Deum inspectorem.* Dom. 6. Aug. fer. 5. l. 3. *Omnibus dictum est: Oculos à paupere non avertas.* Dom. 4. Aug. fer. 6. l. 3. *Sic danda, ut abstinentia jejunantis, sit refectio pauperis.* Dom. 3. Adv. n. 2. l. 3. *idque ex compassiva charitate.* Dom. 3. Sept. fer. 6. l. 3. *peccata redimit.* Dom. Novemb. fer. 4. l. 3. *Sicut ignem aqua extinguit.* Dom. 4. Aug. fer. 5. l. 3 *non facit pauperem.* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *horrea replet..* Dom. I. Aug. fer. 2. l. 2. *multis bonis in vita beat.* Ps. 40. fer. 3. *& æternis post mortem.* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *liberalis Regis Hungariæ manus post mortem incorrupta.* 20. Aug. n. 3. l. 3. 22. Novemb. n. 3. l. 3. Exempla *liberalis Eleemosinæ.* 19. Jan. n. *&* 30. ejusdem n. 2. 26. Jun. 12. Aug. n. 3. l. 3. 16. Sept. n. 2. l. 3. 21. Oct. l. 1. 22. Nov. n. 2. l. 3.

Vide *Avaritia, Hospitalitas.*

Senten-

Sententiæ &c. de Liberalitate.

Divitiæ addunt amicos plurimos. *Proverb.* 19. scilicet liberaliter expensæ.

Hilarem datorem diligit Deus. 2.*Cor.*6.

Date & dabitur vobis *Evang.*1.

Nesciat sinistra quid faciat dextera tua. *Matth.*6.

PATRES, PHIL. POETÆ. Liberalitas est motus quidam animi, faciens & approbans, liberas largitiones sine spe retributionis: *Augustinus.*

Modus liberalitatis tenendus est, ut quod benefacis quotidie facere possis. *Ambros.*

Non solum quæritur quantum, sed de quanto, & quo animo detur. *Idem.*

In ipsa liberalitate modus adhibendus est rerum & personarum: rerum ut non omnia uni, sed singulis quædam præstentur, ut pluribus prodesse possimus . . . . . . personarum, ut primum justis, dein peccatoribus. *Gregorius.*

Nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bona voluntate. *Idem.*

Martialis. Extra fortunam est, quidquid donatur amicis.

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Collige thesaurum, qui gemmas vincit & aurum,

Tollere quem nequeunt fures, nec rodere mures.

Gazas congestas præcellit mentis honestas. scil. liberalitas.

Cicero. Liberalitate nihil est naturæ hominis accommodatius.

Melius apud bonos, quam apud fortunatos, beneficium collocatur. *Cicero.*

Unum bene positum beneficium, multorum amissorum solvit damna. *Seneca.*

Bis est gratum, si quod opus est ultro offeras. *Seneca.*

Bis dat, qui cito dat. *Idem.*

LUXURIA.

Luxuria causa vel occasio est homicidiorum. Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem sunt occisi, *Genes.*34. Amon propter violationem sororis suæ Thamar, ab Absolone in convivo fuit occisus, 2. *Regum* 13. David pulchritudine Bersabeæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, 2. *Regum* 11. Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Joannes Baptista decollatus. *Matth.*6. *Marc.*14.

Luxuria dejicit potentes. Sic dejecit Sampsonem Dalila, *Jud.*16. *Decipit prudentes.* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhæsit, 3. *Regum* 11. *Diminuit viribus pollentes*, sic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Judith quam concupivit, *Jud.*12. & 13.

Destruit ætate senescentes. Sic destruxit duos senes propter Susannam, ejus pulchritudinem aspicientes, *Dan.*3.

Luxuriam sequuntur graves pœnæ. Nam causa diluvii videtur fuisse luxuria, quia omnis caro corruperat viam suam, dixit Deus ad Noë: delebo hominem, *Genesis* 6. Quia in animam quæ libidini vacat, habent potestatem dæmones, petierunt dæmonia intrare in porcos, id est luxuriosos. *Matth.*8. Duo senes luxuriosi volentes Susannam opprimere, à populo sunt lapidati, *Dan.*13. Mulier in adulterio deprehensa jubetur à Moyse lapidari, *Levit.* 20. Sodoma & Gomorra ob libidinem deleta sunt.

Sicut filius prodigus vivendo luxuriosè dissipavit substantiam suam, & inter porcos vesci & vivere debuit, *Luca* 18. Sic alii per luxuriam dissipant & perdunt patrimonium regni cœlestis, & digni sunt ut potiùs inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes superaret in vepribus se tamdiu volutavit, donec voluptatis sensus dolore opprimeretur, ut narratur in Breviar. die 22. Martii lect.4.

Sicut nemo nisi insanus vellet haurire venenum mortiferum, etsi modico melle condiatur, ita insanum est luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti febri laborant, præ sensus stupore, suavitatem cibi non sentiunt, sic libidinosi veræ virtutis gustum non percipiunt, *Cic. Phil.*2.

Ut favus distillans labia meretricis, novissima autem ejus amar quasi absynthium, *Proverb.* 5.

Sicut duobus modis ignis extinguitur; subtrahendo ligna, vel inspergendo aquam; sic flamma luxuriæ suffocari debet subtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum.

VIDE EX BREVIARIO. Luxuria, *hanc etiam mortuorum casti oculi aversantur.* 29. Aug. l.2. Adulterium *est iniquitas maxima.* Dom. 2. Sept. fer.4. *lapidatione olim puniebatur*, Sabb. Dom.3. Quadr. l.2. *de facto privatione regni Dei*, Dom.1. Epiph. fer.4. l.2. Dom.3. Epiph. fer. Fornicatio *fugienda*, Dom. 1. Epiph. fer.3. & fer.4. ibidem l.3. Dom.4. Epiph. fer.6. l.1. *imò, nec nominetur in vobis*, Dom 3. Epiph. fer.6. l.1. *Fornicatores regnum Dei non possidebunt*, Domin.1. Epiph. fer.4. l.2. *Qui etiam singulariter judicabuntur*, Dom.4 Epiph. Sabb. l.1 *Item, molles regnum Dei non consequentur.* Dom.1. Epiph. fer.4. l.2.

Vide *Castitas.*

Sententiæ &c. de Luxuria.

PATRES &c. Luxuria est inimica Deo, inimica virtutibus, perdit omnem substantiam (scilicet corporis & animi.) *August.*

Sævus criminum stimulus libido est, quæ nunquam quietum patitur affectum, nocte feret, die anhelat. *Ambrosius.*

Dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. *August.*

Qui luxuriatur, vivens mortuus est. *Hieron.*

O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna. *Idem Hieronymus.*

Luxuriæ currus quadrigâ volvitur vitiorum, ingluvie ventris, libidine coitus, mollitie vestium, otii soporisque resolutione: trahitur equis æque duobus, prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præsident duo, ignaviæ torpor, & infida securitas. *Bernardus.*

O extrema libidinis turpitudo! quæ non solum mentem effeminat, sed corpus enervat, non solum maculat animam, sed fædat personam. *Beda.*

Ovidius. Otia si tollas periere cupidinis arcus.

Florentes, quondam luxus quot vicerat urbes.

Quippe nec ira Deum tantum, nec fela, nec hostes,

Quantum sola noces animo illapsa voluptas. *Silius.*

Turpe senex miles, turpe senilis amor. *Ovidius.*

Libidinosa, intemperansque adolescentia, effectum corpus tradit senectuti. *Cicero.*

Viros triumphales, victores gentium, luxuria vicit. *Macrobius.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terent.*

M.

MATRIMONIUM.

Debet uxor esse socia, non domina, nec ancilla. Ad quod designandum Dominus formavit Evam de costa viri, quæ est in medio, non de capite, nec de pede, ut eam diligat sicut cor suum, *Genesis* 2.

Matrimonio juncti debent habere unitatem. Vir enim unam solam debet habere, & è converso: idcò dixit Deus, Erunt duo in carne una, *Genesis* 2.

Honestissima causa ducendi uxorem: Est illa quam exposuit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timore Dei, & amore filiorum magis quàm amore libidinis, ut habetur *Tob.6.* Propter hanc causam novi conjugati priùs deberent vacare orationi, quam operi conjugali, sicut Tobias, qui primâ nocte, secundâ & tertiâ, docuit uxorem orare antequam conjungerentur, *Tob.8.*

Matrimonium in novo testamento & veteri Deus multipliciter honoravit. Nam ordinem matrimonialem in Paradiso constituit, quando mulierem homini sociavit, *Genesis* 2. Destruente Domino mundum per aquas diluvii, solos Matrimonio conjunctos salvavit, scilicet Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxoribus eorundem, *Genesis* 7. Matrimonialibus nuptiis Christus cum matre & discipulis voluit interesse, & ibi primum manifestum miraculum operari, ut ipsum Matrimonium honoraret, *Joannes* 2. Cœleste & spirituale convivium, matrimonialibus nuptiis, à Domino assimilatur, *Luca* 14.

Sicut corpus nihil potest operari absque anima, nec anima sine corporis adjutorio, sic ut res familiæ rectè gerantur, vir & uxor inter se concordiam habere debent.

Sicut meritò suspectus est de morbo qui multum agit cum medicis, sic infirma judicatur fidelitas viri aut uxoris, si minimum affectat consortium cum personis alienis.

HÆRESES de Nuptiis, vide *Tom.1. pag.* 153. de Sacram. Matrimonii. *Tom.2.pag.252.tract.5.*

VIDE EX BREVIARIO. Matrimonium *est indissolubile.* Virg. Epiph. n. 1. & Dom... Epiph. fer. 5. l.3.5, Febr. n.3. l.1. *adeoque non solvendum.* 2. Commun. Virgin. n.3 *Divortium est à diabolo,* Dom.1. Epiph. n.3. l.2. *Matrimonium à Christo ad Sacramenti dignitatem elevatum*, Dom.2. Epiph. n.3. l.3. *etiam inter virgines esse potest,* 8. Decemb. n.3. l.2.14. Jul. n.3. l.3. *magnum est ejus debitum, seu obligatio*, Dom. 1. Epiph. fer. 5. Nuptiæ *Christiani comparantur nuptialibus servis*, Com. non Pontif. n.2. l.3. *& Christus habet suas nuptias,* Dom. 19. n.3. *& virgines ipsæ*, Dom. 2. Epiph. n 3. l.3.

Sententiæ &c. de Matrimonio.

Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum masculum & fæminam creavit eos. *Gen.1.*

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. *Matth.19.*

Honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus, fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. *Hebræos* 13.

Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat. 1. *Corinth.7.*

Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro. *Ibidem.*

Trade filiam & grande opus feceris, & homini sensato da illam. *Eccles.7.*

Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino. *Eccles.5.*

Viri diligite uxores vestras, sicut Dominus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea. *Ibidem.*

Viri debent diligere uxores suas ut propria corpora, qui suam uxorem diligit seipsum diligit. *Eccles* 5.

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, fecit eam mœchari, & qui dimissam duxerit mœchatur, *Matth.5. Luca* 16.

Alligatus es uxori, noli quærere solutionem. 1. *Corinth.7.*

Propter hoc relinquet homo.... Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia: *Eccles.5.*

PATRES &c. Deus masculum & fæminam propagandi generis causa nuptiari castitate conjunxit, & secundas nuptias (post mortem) quæ in unoquoque testamento permittuntur licitas esse monstravit. *Aug.*

Nemo melius scire potest, quid sit uxor vel mulier, illo qui eam passus est. *Hieron.*

Si tu abstines sine uxoris voluntate, tribues ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ. *Aug.*

Hanc maximè duc in uxorem quæ prope te habitat. 1. tibi nota.

Non bene inæquales veniunt ad aratra juvenci.
Si qua voles apte nubere, nube pari. *Ovid.*

Quæ nubit toties, non nubit: adultera lege est. *Martialis.*

Uxorem quare locupletem ducere nolim.
Quæritis? uxori nubere nolo meæ.
Qui capit uxorem, capit absque quiete laborem:
Uxorem duxi, sed quantum postea luxi.

MENDACIUM.

Mendaces iniquè quærunt decipere audientes. Sic primum mendacium fuit à diabolo prolatum, scilicet: Nequaquam moriemini, ut hominem decipiendo traheret ad peccatum, quod & fecit. *Genesis* 3. Gabaonitæ callidè cogitantes, Josue mendacio voluerunt decipere, sed ille bono usus Consilio pactum initum non fregit, sed eos ut meruerant in servitutem redegit, *Josue* 9. Proditoriè Tryphon mentitus est Simoni, quando argentum & obsides pro Jonathæ liberatione recepit, qui postea Jonatham & filios ejus interfecit, 1. *Machab.13.*

Mendaces sunt pessimi testes falsi. Sic duo Falsi testes producti contra Naboth injuste lapidari fecerunt, eum blasphemasse Deum mendaciter asserentes, 3. *Regum* 21. Contra Susannam falsum testimonium protulerunt

lerunt duo iniqui senes, & falsi judices, *Daniel* 13. Duo falsi testes qui locuti sunt contra Stephanum, injustè eum lapidari fecerunt, uti patet *Act.*7.

Os illius qui mentitur occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Ananias & Saphira excusantes se mendaciter coram Petro, diræ mortis sententiam incurrerunt, *Act.* 5. Christus sæpè exprobravit Pharisæis mendacia, ut *Joan.*8.*v.*44. Vos ex patre diabolo estis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Propter quod, inquit Apostolus, Deponentes mendacium, Loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum.

Mendaces similes sunt Nocti & tenebris, quæ ortâ veritatis luce statim disparent. Item Latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique similes sunt Araneis quæ magno labore retia effingunt ut muscas capiant, sed facillimè rumpuntur.

Vide ex Breviario. *Os quod mentitur occidit animam,* Dom.3.Aug.n.1.l.3.*ideò fugiendum*, Dom.5. Aug. fer.2. l.3. *mendax est, qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non servat,* Dom.infra Ascens. n.1.l.3.

Vide *Astutia, Adulatio.*

Sententiæ &c. de Mendacio.

Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum *Levit.*19.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. *Ephes.*4.

Verbum mendax justus detestabitur. *Proverb.*13.

Vanitatem & verbum mendacii longe fac à me 30. *Proverb.*

Lingua fallax non amat veritatem. *Proverb.*17.

Qui quod novit loquitur, judex justitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. *Proverbiorum* 12.

Quoniam non est in ore eorum veritas. Sepulchrum patens est guttur eorum &c. *Psal.*5.

Melior est pauper justus, quam vir mendax. *Proverb.*19.

Os autem quod mentitur, occidit animam. *Sapientiæ* 1.

PATRES &c. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo: ream linguam non facit, nisi rea mens. *Augustinus.*

Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, sic diabolus lapsus, genuit quasi filium mendacium. *Augustinus.*

Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, ait *Psalmistus.*

Nonnumquam pejus est, mendacium meditari quam loqui, non loqui plerumque præcipitationis est, meditari verò studiosæ pravitatis. *Gregorius.*

Qui est multiloquax, idem sæpissimè est mendax. Quia, ut *Sapiens* ait, in multiloquio non deerit peccatum.

Mendax hoc lucratur, ut cum vera dixerit, ei non credatur. *Aristoteles.*

MORS.

Mortis sententiam homo pro peccato incurrit. Invidia enim diaboli mors introivit orbem terrarum, *Sapient.* 2. Non solùm secundùm corpus sed & secundùm animam homo moritur certo modo per peccatum. Nam dictum fuit homini à Deo: quacumque horâ comederitis, id est mandatum transgressi fueritis, moriemini, *Gen.*2.

Mors bona, & in statu bono homini appetenda est. Tobias justus desiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace deponi spiritum meum, *Tobiæ* 3. Apostoli sic sunt post adventum Spiritus Sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, *Act.*5. Desiderabat Paulus mortem cum dicebat: Non solùm ligari, sed & mori, *Act.* 21. Et cupio dissolvi, & esse cum Christo: *ad Philip.* 5. Martinus multum desiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus se ad mortem præcederet; in Breviar. 10. Aug. lect.4. die 3. infra ejus Octavam.

Mortem desiderant homines, cum graves sustinent dolores, ut ab eis citiùs eruantur. Sic Elias sedens sub Junipero, quem persequebatur Jesabel, petiit ut moreretur, 2.*Reg.*29 Post contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperii hujus eripias me, *Tob.*3.

Christianus debet pro justitia mortem libenter sustinere. Sic Christus factus est obediens usque ad mortem crucis durissimam, *Matth.*27. Post Christum pro fide & justitia lapidatus est Stephanus, & mortem libenter subierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus certa. Nam sicut omnia flumina currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati sunt.

Hora autem mortis incertissima. Hinc Christus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia nescimus diem neque horam.

Vide ex Breviario. *Pro fide & justitia lapidatus est Stephanus, & mortem subierunt libenter Martyres innumeri*, videndi eorum dies. *Impiis cum morte videntur fœdus iniisse* Dom.3. Adv. fer.2. l.3. *Mors peccatorum pessima.* Psalm.33. fer.2. *Hæc à Christo est destructa*, Dom. 5. Epiph. fer.3. l. 3. *mors corporis comparatur somno*, 22. Novemb. n. 3. l.3. *non adeò timenda*, 27. Jan. n. 3. l. 3. *Sanctorum mors pretiosa in conspectu Domini*, Psalm. 116. fer.2. Vesp. *eos cœlos parturit*, 24. Jun. n. 2. l.1. *Mors aliquando optari potest; præsertim quando meliùs est mori, quàm enormia mala videre.* Dom. 1. Sept. fer. 4. Dom. 1. Octob. Sab. l. 3. & 21. Jul. l. 1. Commun. non Pontif. n. 1. *Mors eligenda potius, quàm Deum offendere.* 11. Aug. n. 3. l. 1. Præparatio, *seria præmittenda; cum etiam sanctis sit terribilis*, Dom. 2. n. l. 3. *& à dæmone tum maximè homines tententur*, 11. Novembr. n. 2. l. 3. *Hinc meritò admonentur: Ante obitum operare justitiam.* Dom. 5. Aug. fer. 5. l. *virtutis operatio est ad mortem dispositio.* Dom. 5. Aug. n. 2. Morituri, *eos, quos sua cura habuerunt, piè adhortentur ad perfectionem Christianam*, 17. Jan. n. 2. l. 3. *ad charitatem mutuam.* 18. Aug. n. 2. l. 3. *ad pietatem*, ibid *Crucis signo se muniant*, 27. Jan. 2. l. 3. *cœlum intueantur.* 11. Nov. n. 2. l. 3. *inimicis maximè condonent.* Octav. Stephan. n. 1.

Vide *Timor Domini.*

Sententia &c. de Morte.

Si mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum illo. *Rom.*8.

Anima peccaverit ipsa morietur. *Ezech.*18.

Peccatum quod consummatum fuerit generat mortem. *Jacob* 1.

Dimitte mortuos sepelire mortuos. *Matth.*8.

Stipendium peccati mors. *Rom* 6.

Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2. *Reg.* 14.

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes justificarentur. 1. *Cor.* 15.

Stimulus autem mortis peccatum est. *Ibid.*

Vigilate quia nescitis diem neque horam. *Evang.*

Melior est mors quam vita amara: & requies æterna quam languor perseverans. *Ecclesf.* 90.

Justus si morte præoccupatus fuerit in refrigerio erit. *Sap.* 4.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Apocalip.* 14.

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. *Proverb.* 11.

Verè enim mors peccatorum pessima.

Nescis qua hora mors veniet: semper vigila, ut quod nescis quando veniet, paratum te inveniat quum venerit, *August.*

Timor de futura morte mentem necessariò concutit, & quasi clavis carnis omnes motus superbiæ ligno crucis affigit, *August.*

Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies: sero parantur remedia, quum mortis imminent pericula. *Idem.*

Non potest male mori qui bene vixerit: & vix bene moritur qui male vixit. *Idem.*

Nudi omnes nascimur, nudi morimur, nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi forte quia gravius fetent divitum corpora, luxuriâ distenta, *Ambros.*

Quid in rebus humanis certius est morte? quid incertius hora mortis invenitur. *Bernardus.*

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Grata superveniet, quæ non sperabitur hora, *Horatius.*

Pervigili curâ, semper meditare futura.

Exiguâ fossâ, claudentur pellis & ossa.

Dic homo quid speres, qui mundo totus adhæres?

Dum tumulum cernis, cur non mortalia spernis?

Tali namque domo, clauditur omnis homo.

Cum moritur dives concurrunt undique cives.

Dum moritur pauper, sequitur vix unus & alter. *Stan.*

Contra vim mortis, non est medicamen in hortis.

Serius aut citius metam properamus ad unam.

Mors sceptra ligonibus æquat.

Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres.

O.

OBEDIENTIA.

O*Bedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt saluti contraria.* Undè Matathias dixit nuncio Regis Antiochi, & si omnes obediant Regi Antiocho, ego & filii mei obediemus Deo, 1. *Machab.* 2. Unus illorum septem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati sumus mori prius, quam transgredi Legem Dei, ut dicitur 2. *Mach.* 7. Petrus & Joannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Jesu loquerentur, responderunt, Si justum est vos potiùs audire, quam Deum, judicate, *Act.* 4. Deindè cum arguerentur à Principibus dixerunt. Oportet obedire Deo magis quam hominibus, *Actor.* 5.

Obedire oportet Prælatis, sive sint boni, sive mali, dummodo bona præcipiant. Ideò dixit Christus; super cathedram Moysi sedebunt Scribæ & Pharisæi, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Math.* 23. Paulus electus in socium Barnabæ ambulabat confirmans omnes Ecclesias, & præcipiens obedire præceptis Apostolorum, *Act.* 15.

Obedire debet homo parentibus, si non præcipiant quæ impediant salutem. Ideò dicit Paulus; Obedite filii Parentibus vestris in Domino, *ad Ephes.* 6. *ad Coloss.* 2. Tobias junior dixit Patri: omnia quæ præcepisti faciam Pater, *Tobiæ* 5. Descendit puer Jesus cum Maria & Joseph in Nazareth, & erat subditus illis, *Lucæ* 2.

Obediendum est promptè & non procrastinandum. Sic obedierunt illi Apostoli, qui statim relictis retibus secuti sunt Salvatorem, *Matth.* 3. Simile etiam legitur de Matthæo, qui relictis omnibus, secutus est eum, *Matth.* 9. *Lucæ* 5. Paulus audiens vocem Jesu, promptè respondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo quantumcumque mandetur difficile. Nam Abraham mandatum circumcisionis licet esset difficilè non distulit adimplere, *Genesis* 17. Grave erat Abrahæ de filii immolatione præceptum, quod tamen nisi Deus aliter ordinasset sine mora voluit implere, *Genesis* 22. Propter hanc causam exemplum obedientiæ in Salvatore nostro proponit Apostolus dicens: Factus est obediens Patri usque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ sequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum; & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, *ad Philip.* 2.

Obedire nolentes graviter puniuntur. Nam prima præcepti transgressio in parentibus gravibus maledictionibus est punita, *Genes.* 3. Quia mandatum Josue transgressus est Achior, ideò fuit à populo lapidatus, & Josue & populus ex illa inobedientia in bello fuerit superatus, *Jos.* 7. Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit & Agag Regi contra præcepum Domini parcere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Regum* 15. & 16. Dixit Dominus Salomoni quod si non custodiret mandata Dei, deleret de terræ superficie thronum ejus, 2. *Paralip.* 7. Jonas qui refugiebat Domino obedire præcipienti, ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino disponente conjectus fuit, *Jonæ* 2.

Sicut Lutum in manu figuli, aut Lignum in manu fabri permittit se scindi, poliri, & in omnem formam mutari, sic homo obediens debet permittere à manu sui Creatoris se dirigi, disponi, & in omni fortuna ab ejus voluntate gubernari. Aliam similitudinem veri obedientis assignat S. Ignatius de Baculo in manu senis, qui ad omnem usum ei inservit qui eum manu tenet.

Sicut optimus est Equus qui obtemperat fræno, ita obediens, qui se legibus accommodat. Sicut nos volumus ut Jumenta & creaturæ nobis serviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

VIDE EX BREVIARIO. Est iter regni cœlestis, Dom. 4. Pentec. n. 3 l 2. *ideo inculcanda*, Dom. 5. Epiph. fer. 6. *Alia est erga Deum*; *& hæc præponenda omnibus hominum mandatis.* 11. Aug. n. 3. Commun. Apost. n. 2. l. 3. *Alia filiorum erga Parentes.* Dom. infra Epiph. n. 3. l. 3. *Alia servorum erga Dominos*, Dom. 3. Epiph. Sabb. Dom. 4. ejusdem fer. 3. l. 3.

Sententiæ &c. de Obedientia.

QUid autem vocatis me Domine, Domine & non facitis quæ ego dico vobis, *Lucæ* 6.

Omnia

Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes. *Exod.* 24.

Multo enim melior est obedientia, quam stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali, *Ecclef.* 4.

Nunquid vult Dominus holocausta & victimas & non potius ut obediatur Nomini Domini. 2. *Regum* 1. & 5.

En propono in conspectu vestro hodie, benedictionem & maledictionem: benedictionem si obedieritis mandatis Dei vestri, maledictionem, si non audieritis, *Deut.* 11.

Mens justi meditabitur obedientiam, *Prov.* 15.

Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite, *Matth.* 23.

Obedite præpositis vestris, & subjacete eis: illi enim rationem reddunt pro animabus vestris, *Hebræos* 13.

PATRES &c. Non semper malum est, non obedire præcepto, cum Dominus jubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est. *Augustinus.*

Quid iniquius, quam velle sibi obtemperari à minoribus, & nolle obtemperare majoribus, *August.*

Obedientia, non servili metu, sed charitatis affectu servanda est, non timore pœnæ sed amore justitiæ, *Gregor.*

Obedientia sola virtus est, quæ menti cæteras virtutes inserit, insertasque custodit, *Gregorius.*

Si vis esse sapiens, esto obediens, sic enim scriptum est: concupiscis sapientiam, serva mandata, & Dominus dabit illam tibi. *Bern.*

Perfecta obedientia legem nescit, *Bernar.*

OPUS & INTENTIO BONA.

OPeratio bona ubique homini necessaria est. Voluit Deus ut in Paradiso homo operaretur: dicitur enim *Genesis* 2. Posuit Dominus hominem in Paradiso ut operaretur, & custodiret illum: sic nullus status quantumvis bonus conservari potest nisi benè operando. Et iterum de homine extra Paradisum posito dicitur, Emisit eum extra Paradisum ut operaretur terram, & additur, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, *Genesis* 2.

Arguuntur à Christo qui stabant tota die otiosi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diversitate operis diversa merces retribuitur, *Matth.* 20.

Servus qui accepit quinque talenta, & cum eis lucratus est alia quinque à Domino laudatur, sed qui nihil operando abscondit pecuniam Domini sui, talentum perdit, & à Domino reprobatur, *Matth.* 25. Ex opere bono cognosci electos indicat Christus dicens, *Si filii Abrahæ estis opera Abrahæ facite. Ioannis* 8.

Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus. Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus, optimo scil. affectu & intentione, ideò respexit Dominus ad Abel & munera ejus, ad Cain verò non respexit, *Genesis* 4.

Opera & prodigia in speciem similia fecit Moyses & ministri Pharaonis in Ægypto, sed quia hæc non erant sincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta esse, *Exodi* 7.

Ozias Rex Juda voluit incensum super altare Domini adolere, quod in se opus bonum est, sed quia benè, & licito modo non fiebat, Rex subito leprâ à Deo percussus fuit, 2 *Regum c.* 6.

Opus bonum comparat Apostolus Sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt. Et ut ad operandum animet. Qui, inquit, parcè seminat parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet, 2. *ad Corinth.*

Vide supra *Intentio, Adulatio* &c.

ORATIO.

ORare debent Prælati pro suis subditis, ut suis orationibus a populo iram Dei avertant. Sic cum post adorationem vituli Deus populum vellet destruere, Moyses eorum prælatus pro eis ferventer oravit, & veniam meruit à Domino invenire, *Exodi* 32. Propter orationem Moysi absorptus est ignis, qui devorabat castra murmurantium præ labore, *Num.* 11. Pro afflicto populo ignitis serpentibus oravit Moyses, & erecto serpente æneo à Deo remedium habuerunt, *Num.* 21. Samuel dixit ad populum: Absit à me hoc peccatum, ut cessem orare pro vobis: Ostendens peccare prælatos qui pro suo populo non orant, 1. *Regum* 12.

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis, *Genesis* 18. Moyses multoties exoravit ut Deus plagam averteret ab Ægypto, & licet Ægyptii essent mali, fuit tamen à Domino sæpiùs exauditus, *Exodi* 8. 9. & 10. Salvator noster pro inimicis orare nos docuit, *Matth.* 5. Et ipse pro Crucifixoribus suis oravit, *Lucæ* 23. Ferventiùs oravit Stephanus pro suis persecutoribus quam pro seipso, quia pro se orans stetit, pro suis persecutoribus genua flexit.

Orare debet homo tribulatione ut de adversitatibus liberetur. Sic Tobias cœcus uxoris improperiis tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tobiæ* 3. Filii Israël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Jud.* 4. Afflictus Mardochæus pro se, & populo Dominum exoravit, *Hester* 4. Azarias & socii ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Daniel* 3. Jonas afflictus in ventre ceti oravit, & salvus à Domino est eductus, *Ion.* 2. Quando Petrus servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, & liberatus est, *Act.* 12.

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leprosus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine si vis potes me mundare, *Matth.* 8. *Marc.* 1. Humiliter oravit Centurio pro paralytico servo, indignum se reputans præsentia Jesu Christi, *Matth.* 8. Ad orandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit remissionem omnium peccatorum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori, ut habetur *Luca* 8.

Oratio debet esse assidua. Non dimisit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, sicut antè consueverat facere, *Daniel cap.* 6. Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos semper orare & nunquam deficere, *Luca* 18. Ad orationis constantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduæ, quæ judicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes instanter sibi petiit commodari, *Luca* 18.

Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni sunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo, licet valdè devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, 2. *Reg.* 12. Sic reprobata erat oratio Jeremiæ, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo isto, nec sumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam eos,

eos, *Ierem.* 11. Jacobus dicit, Petitis & non accipietis eò quod malè petatis, *Iacob.* 4. Populo indigno & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes vestras non exaudiam vos, quia manus vestræ sanguine plenæ sunt, *Esaia.* 1.

Oratio imperat remissionem peccatorum. Sic per orationem Moysis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me scripsisti: Dominus populo suo peccatum dimisit, *Exodi* 32. Propter hanc causam docuit nos Salvator ut peccatorum remissionem in oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, *Matth.* 6. *Luca* 11. In cujus figura dimisit Rex omne debitum servo qui eum rogaverat, licet posteà ex hujus nequitia debita dimissa repetita fuerint, *Matth.* 18.

Oratio impetrat filios in sterilitate. Nam Isaac deprecatus est Dominum pro uxore sterili, & filios meruit obtinere, *Genesis.* 25. Anna similiter devotè Deum oravit cum lacrymis, & filium à Domino impetravit, 1. *Regum* 1. Helisæus hospitæ suæ sterili impetravit à Domino filium: quem similiter suis orationibus resuscitavit, 4. *Reg.* 4.

Oratio facit Deum operari miracula. Nam per orationem Heliæ clausum est cœlum ne plueret, & per orationem ejus ad pluviam est apertum, 3. *Regum* 17. Martha & Maria Dominum orarunt & impetrarunt Lazarum suscitari, *Ioan.* 11. Decem leprosi orantes ad Dominum, meruerunt recipere sanitatem, ut habetur, *Luca* 17.

Similis est oratio scalæ Jacob per quam homines animo & conversatione à terrenis ad cælestia ascendunt. Est enim oratio ascensio mentis in Deum.

Oratio est instar Thuris suavissimi, cujus odor in cœlum ascendit & Deum oblectat, sicut ait Psal. Ascendat deprecatio mea sicut incensum in conspectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, sic anima vivit per orationem. Oratio est sicut Armatura quâ Christianus se contra mundi, carnis, & dæmonis assultus defendere debet.

VIDE EX BREVIARIO. Oratio *non consistit in solis verbis*, Dom. 3. Sept. fer. 4. l. 3. Domin. 1. Pentec. fer. 3. *Magister ejus Christus*, fer. ante Ascens. l. 1. fer. 6. Pent. 24. Aug. n. 3. l. 2. *negotiis nostris præmittenda.* 7. Mart. n. 2. l. 2. 24. Aug. n. 3. l. 2. *Bona est cum jejunio & eleemosyna*, Dom. 3. Sept. fer. 5. l. 2. *& gratiarum actione*, Dom. Epiph. fer. 2. l. 2. *&* fer. 4. l. 3. ibidem, *qui petit alienum à salute, nihil impetrat.* 2. Commun. plur. Mart. Paschali n. 3. l. 3. Vera oratio *Publicanos justificat*, Dom. 10. n. 3. *dæmones pellit*, Dom. 3. Sept. fer. 4. *Montes transfert*, 17. Nov. n. 2. Locus *orationis principaliter est Templum*, Ps. 5. fer. 2. ad laud. Ps. 25. fer. 4 ad prim. *in quo etiam efficacior promissio facta est.* Commun. Dedic. n. 1. l. 3. *Pro invicem orare Deo gratum est.* fer. 6. Pentec. l 2. 14. Sept. n. 1. l. 3. Dom. 2. Pentec. fer. 4. l. 2. Dom. 2. Septemb. Sabb. *pro inimicis orandum.* 2. Maij n. 2. l. 3. Octav. Steph. n. 1, l. 3. *Vivi benefaciunt, orando pro mortuis.* 4. Maij l. 2.

Sententiæ selectæ de Oratione.

AMen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis &c. *Ioannis* 16.

Petite & accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. *Joannis* 16.

Humilium & mansuetorum semper placuit deprecatio. *Judith.* 9.

Cum oraveris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem in abscondito &c. *Matth.* 6.

Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam vobis, *Ioan.* 14.

Qui diligit Deum, orabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione Dierum exaudietur, *Eccles.* 3.

Vigilate & orate ne intretis in tentationem, *Matth.* 26.

Qui obturat aurem suam ad vocem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur, *Proverb.* 21.

Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis & fiet vobis. *Ioannis* 15.

Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo 2. *Ioan.* 3.

Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Deum & curabit te, *Eccles.* 38.

PATRES. &c. Multi languescunt in orando, & in novitate conversionis suæ ferventes orant: postea languidè, postea frigide, postea negligenter, quasi securi sint; vigilat hostis, dormis tu, *August.*

Oratio tua locutio est ad Deum, quando legis, Deus tibi loquitur, quando oras, cum Deo loqueris. *Idem Aug. in Psal.* 85.

Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus hujus vitæ & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit utilius, magis novit medicus quam ægrotus, *Augustinus.*

Oratio oranti est subsidium, Deo sacrificium, dæmonibus autem est flagellum. *Idem.*

Hæ sunt duæ alæ orationis, quibus volat ad Deum, si ignoscis delinquenti, & donas egenti, *Idem.*

Quum oras, clama non voce sed mente.

Moyses ad bella non vadit, sed orat, & tum vincit Israël. *Hieronymus.*

Quando fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit. *Bernardus.*

Oratio serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitiis, sublevat ad cœlestia, *Cassiod.*

Dum cor non orat, nihil est quod lingua laborat. *Stan.*

P.

PATIENTIA.

HOmo *patienter ferre debet injurias.* Joseph patienter tulit injuriam quam ei fratres proprii intulerunt, eisque posteà illatam injuriam clementer indulsit, ut dicitur, *Genesis* 37. Citò oravit Moyses pro Maria sorore sua quæ eum offenderat murmurando, *Numer.* 12. David persecutionem sustinuit, quam ei proprius filius inferebat, 2. *Regum* 15. Tobias patienter tulit consanguineorum improperia pariter & uxoris, ut habetur *Tobiæ* 2.

Patienter debet homo ferre tribulationes & pœnas à Deo, vel Dei causâ inflictas. Sic Tobias excœcatus patienter sustinuit cæcitatem, *Tob.* 2. Job fuit patiens perdendo sua, & filios, & quasi se ipsum per gravem infirmitatem, *Iob* 1. & sequentibus: Eleazarus duros sustinuit patienter pro legum observantia cruciatus, 2. *Machabæi* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in suis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, 2. *Machab.* 7.

Homo

Homo debet patienter offensas dimittere ex corde, non solum semel sed plures. Nam Petro quærenti quoties dimitteret proximo, non solum septies, sed septuagies septies, *Matth.* 18. Ad patienter portandum injurias inducit nos Christus exemplo servi nequam, cui dimissa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth.* 18. Exemplum etiam patientiæ habemus in Christo tempore passionis, quia patientiam conservabit in verbis detractoriis & contumeliis, in factis & illusionibus, & verberibus, crucifixione, blasphemiis, & morte, *Matth.* 26. *Marc.* 14.

VIDE EX BREVIARIO. Est omnium virtutum tutela. Dom. 5. Pasch. n. 2. *nobis necessaria*, Commun. un Mart. n. 2. *per eam perdita recuperantur*, Dom. 2. Sept. Sabb. Dom. 3. ibidem fer. 5. *est melior quam arrogantia*, Dom. 2. Aug. Sabb. l. 2. *debet esse constans*, Dom. 5. Pasch. n. 1.

Vide *Tentatio, Tribulatio, Perseverantia.*

Sententiæ &c. de Patientia.

IMpatiens operabitur stultitiam, *Prov.* 14.

Patientiâ lenietur Princeps, *Prov.* 25.

Longanimus forti præstat, & qui animo suo imperat ei qui expugnat urbes, *Prov.* 16.

In patientia vestra possidebitis animas vestras, *Luca* 21.

Charitas patiens est, benigna est &c. 1. *Corinth.* 13.

Qui patiens est multâ gubernatur sapientiâ, qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam, *Prov.* 14.

Qui timent Dominum custodient mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius, *Eccles.* 2.

PATRES &c. Paratus debet homo esse justus, & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, *August.*

Tu bonus tolera malos: nam & Christus Judam, cum sciret furem esse, toleravit. *Idem.*

Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens, *Gregor.*

Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit & cum malis bonus. *Idem.*

Nos sine flamma & ferro Martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter custodimus, *idem.*

In propriis injuriis patientem esse, laudabile est, injurias autem Dei dissimulare, impium est, *Chrysostomus.*

Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam, *Chrysostomus.*

Sunt quidam mites, sed quam diu nihil dicitur, vel agitur, nisi pro eorum arbitrio: patebit autem quam longè sint à vera mansuetudine, si levis oriatur occasio, *Bernardus.*

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara. *Poeta.*

O passi graviora! dabit Deus his quoque finem. *Virgilius.*

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim.

Sæpe tulit lassis succus amarus opem. *Ovid.*

Læsa sæpius patientia, fit furor. *Valerius.*

Libenter feras quod necesse est, dolor patientiâ vincetur *Seneca.*

Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. *Seneca.*

Summa est stultitia summo confici mœrore. *Cicero.*

PAX.

DEus pacem diligit. Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annunciaverunt, *Luca* 2. Pacem præcepit discipulis inter se habere, *Ioan.* 14. Pacem commisit Apostolis prædicare, *Luca* 10. *Matth.* 10. Pacem in testamento reliquit, *Ioan.* 14. Et post resurrectionem suam pacem discipulis suis nunciavit, ut habetur *Luca* 24. *Ioan.* 20.

Aliquando pacem perturbat invidia. Nam fratres Joseph invidentes ei, non poterant ei quidquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat, & discordias suscitat inter propinquos, ut patet in Davide & Absolone ejus filio. 2. *Regum* 15.

Econtra, *Pacis colendæ amor*, patet in Davide erga Saulem se ubique hostiliter persequentem, quem cum in spelunca conclusum occidere potuisset, noluit eum attingere, sed maluit potius amicum præbere, & fateri se esse unum pulicem, indignum quem Saul persequeretur, & sic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam superavit, eumque adegit ut Davidem in gratiam reciperet, & illum se meliorem ac justiorem esse fateretur, 1. *Regum. cap.* 24. & 26.

Voluit expresse Deus Templum sibi à Salomone ædificari, ex eo quod esset Rex pacificus, & à bellis abstineret, 1. *Paral. c.* 22. Sic & nos Templum Dei esse non possumus, nisi in animo, cum aliis pacem conservemus.

Pax *falsa & ficta*, apparet in Antiocho, qui cum Arcem cum nomine Sion expugnare non potuisset, cum obsessis pacem simulavit, & juravit se eam servaturum, sed intra mœnia receptus Arcem & omnia funditus evertit, 1. *Machab. c.* 6.

Alcimus Sacerdos cum à Iudæis ad Demetrium Asiæ Regem defecisset, simulans tamen amicum esse suis fratribus & Judæis, pacem illis juravit, & nihil se mali illaturum, sed postea ex illis sexaginta viros uno die crudeliter necavit, 1. *Machab.* 7.

Triphon simulatâ pace cum Jonatha, cum in urbem honorificè introduxit, sed mox clausis portis Jonatham comprehendit, & omnes qui cum eo venerant occidi jussit, 1. *Mach. c.* 13.

Sicut mundus non potest subsistere nisi inter Elementa terram, aquam, aërem, & ignem sit pax & concordia: sic omnis respublica & familia perturbatur & dissolvitur, nisi pax sit inter cives, & domesticos.

Sicut dissonantia chordarum turbat musicam, ita discordia cordium & amorum perturbat familiam.

Pax est vinculum animorum, quam si sustuleris perit societas humana, & succedit confusio, sicut factum est per confusionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

VIDE EX BREVIARIO. Cum Deo habenda. Octav. Innoc. n. 1. l. 1. *Pax reddetur, si cessaverit prævaricatio, & peccatum*, Domin. 3. Nov. Sabb. *Pro pace merito laudandus Deus*, Domin. 2. Adv. Sabb. *pro victoria*, ibidem & Dom. 5. Aug. fer. 4. l. 3. Cantic. fer. 5. *est à Deo.* 30. Jun. n. 2. l. 3. *quamvis etiam impio detur*, Dom. c. Novemb. n. 1.

Sententiæ selectæ de Pace.

IPse est pax nostra qui fecit utraque unum, scil. Christus, *Ephes.* 2.

Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, *Luca* 2.

Pacem

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis &c. *Joannis* 14.

Non est pax impiis dicit Dominus, *Esaia* 48.

Pax multa diligentibus legem tuam Domine, *Psal.* 118.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. *Ps.* 119.

Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, *Rom.* 12.

Non enim est Deus dissentionis, sed pacis. 1. *Cor.* 14.

Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una, *Actorum* 4.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, *Matth.* 5.

PATRES &c. Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. *Aug.*

Si Dei vocantur filii qui pacem faciunt, procul dubio satanæ sunt filii, qui pacem confundunt. *Augustinus.*

Melius est ut pereat unus, quam unitas. *Bernardus.*

Lingua quandoque pacem prædicat, sed sæpius turbat. *Hug. vict.*

Pax optima rerum
Quas homini novisse datus est. *Silius.*
Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum.
Pax belli exacti pretium est. *Mantuanus.*
Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes, *Virg.*
Si cupias pacem, linguam compesce loquacem, *Stan.*

Omne quod est, tam diu manet, atque persistit, quam diu est unum, sed interit atque dissolvitur pariter atque unum esse desierit. *Boetius.*

Quietissimam homines agerent vitam in terra, si hæc duo verba à nativitate omnium tollerent, *meum*, & *tuum*, *Seneca.*

PECCATUM.

P*Eccatum nocet homini, quia multoties pœnâ corporali punitur.* Ut patet in Adamo & Eva expulsis de Paradiso cum aliis pœnis. Sodomitæ etiam pæna ignis & sulphuris sunt puniti, *Gen.* 29. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini se vertendo retrò, in statuam salis est conversa, *Genes.* 19. Pharao etiam propter peccatum cognovit se flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exodi* 10. Quia filii Israël multoties Deum offenderunt, ab eo sæpiùs flagellati sunt. *Num. Jud. Josue. Regum, Judith*, & per totum quasi vetus testamentum, *&c.*

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud de quo dixit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris clamat ad me de terra. *Gen.* 18. Clamor peccatorum vestrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Jacobi* 5.

Scriptura comparat peccatum cum Igne ardente, qui hominem absumit. Cum Serpente venenato, *Eccles* 11 *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Et cum Gladio ancipiti: *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagâ illius non est sanitas, ibid.*

S. Cyprian. serm. de lapsis: Peccata sunt lapsis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sæva tempestas.

Peccator, quia transgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga est Sanguis, quia peccator meretur mortem, 2. est Rana, quia volvitur in sordibus peccatorum, 3. est Cinificies, propter aculeum conscientiæ, 4. est Musca, quæ ad candelam alas suas stultè comburit, ita peccator igne infernali, 5. Pestis animalium, quia habet animam peste peccati infectam, 6. Vesica turgens, per peccatum luxuriæ, aut superbiæ, 7. Grando significat morbos & pænas cælitus immissas, 8. Locusta omnia devorans, opera peccatoris infructuosa, & sine merito, 9. Tenebræ densissimæ, sunt cæcitas peccatoris à via salutis aberrantis, 10. Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ, & maledictionem posteritatis juxta psalmistam; *Semen impiorum peribit.* Et sicut Ægyptii cum Pharaone post has plagas fuerunt submersi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus est diabolo & angelis ejus.

VIDE EX BREVIARIO. Peccatum *mortale animam occidit*, Dom. 4. Quadr. fer. 5. Dom. 15. Pentec. *cœlo excludit*, Dom. infra Asc. n. 2. *venialis & mortalis differentia*, Dom. 3. Quad. f. 3. l. 3. *&* fer. 3. infra Octav. Corp. Christi n. 3. l. 3. Domin. 5. Pentec. n. 3. Scandalum *est magnum malum*, 8. Maii. n 3. 29. Sept. n. 3. *causa alterius peccati*, Domin. oct. Pentec. num. 2.

Vide singula peccata in particulari *Superbiâ, Avaritia, Luxuria, &c.*

Sententiæ &c. de Peccato.

SEnsus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia. *Genes.* 8.

Non est ei bene, qui assiduus est in malis, *Eccles.* 12.

Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet, *Eccles.* 9.

Non est enim homo qui non peccet, 3. *Regum* 2.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, 1. *Joannis* 1.

Per quæ quis peccat, per hæc & punietur; *Sapientiæ* 11.

PATRES &c. Nullus sanctus & justus caret peccato, nec tamen ex hoc desinit esse justus sanctus, vel cum affectu teneat sanctitatem, *August.*

Qui pectus suum tundit, & se non corrigit; peccata solidat, non tollit. *Aug.*

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore; non dicit non sit, sed non regnet: inest peccatum quum delectaris, regnat cum consenseris, *August.*

Nolite contemnere venialia, quia minima sunt, sed timete, quia plura sunt, plerumque enim bestiæ minutæ multæ necant, *August.*

Timenda est ergo ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. *Idem.*

Major est culpa, manifestè quam occulte peccare, dupliciter enim reus est qui aperte delinquit, quia & agit, & docet. *Isidorus.*

Nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet. *Seneca Phil.*

Si male feeisti, mox respice vulnera Christi.
Per miserere mei, tollitur ira Dei. *Stan.*

PÆNITENTIA.

P*Ænitentia non debet differri usque ad senectutem, vel mortem.* Hoc est etiam Consilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de servis vigilantibus, & exspectantibus Dominum suum, quia diem & horam mortis

mortis penitus ignoramus: Nam secundum Gregorium, nihil certiùs morte, nihil incertiùs horâ mortis.

Pœnitentia debet esse cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier pœnitens lachrymis pedes Domini lavit, *Lucæ* 7. Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehensæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Vade, amplius noli peccare, *Ioannis* 8. Petrus postquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amare; *Matth.*26.

Pœnitentia post Contritionem requirit peccatorum Confessionem. Dominus transtulit peccatum à Davide, quia ad reprehensionem Nathan se humiliter accusavit, dicens se peccatum commisisse, 2. *Regum* 12. In cujus figura Dominus decem leprosis pœnitentibus dixit, ite & ostendite vos Sacerdotibus, & sequitur, dum autem irent mundati sunt, *Lucæ* 7.

Vide *Confessionem.*

Pœnitentia post Confessionem requirit integram satisfactionem. Hæc maximè consistit in asperitate jejuniorum, devotione orationis, & largitione eleemosynarum. Viri Ninivitæ fecerunt pœnitentiam induti sacco, & jejunaverunt, & Deus indulsit, *Ionæ* 3. Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aspergentes, & lumbos accincti ciliciis, ad crepidinem templi provoluti, 1. *Machab.* 3.

Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam. Sic Christus Magdalenam recepit & multum commendavit, ut habetur *Lucæ* 7. Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè fuit receptus à patre, *Lucæ* 15. Deus de se testatur, Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat Et Christus ait, Non veni vocare justos, sed peccatores.

VIDE EX BREVIARIO. Pœnitentia *est via ad cœlum.* die 4. Epiph. n 3. *&* die 6. ibidem. *non est differenda*, Dom. 5 Aug. n. 2. Conversio, *ad conversionem peccatoris tria miracula concurrunt*, Dom. 3. n. 3. l. 1.

Sententiæ selectæ de Pœnitentia.

PÆnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum, *Matth* 3.

Dico vobis quod ita erit gaudium in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente quam super 99. justis, qui non indigent pænitentia, *Lucæ* 15.

Pænitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra, *Act.* 3.

Fili peccasti, non adjicias iterum, sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur, *Eccles.* 21.

Nisi conversi fueritis gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum, *Psal.* 4.

Ne differas de die in diem, nam subito veniet ira illius. *Eccles.* 5.

Septies de die cadet justus, & resurget, impii autem corruent in malum. *Proverb.* 24.

PATRES &c. In tribunal mentis ascende contra te, & reum te constitue ante te *Aug.*

Pænitentia sera raro vera. *Idem.*

Sunt multi quos peccare non pudet, sed pudet pænitere: ò incredibilis insania! de vulnere ipso non erubescis. & de ligatura vulneris erubescis. *Idem Aug.*

Peccavit David, quod solent Reges, sed pænitentiam egit, flevit, ingemuit, quod non solent Reges, *Ambrosius.*

Apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris, *Idem.*

Fit plerumque gravior Deo, amore ardens vita post culpam, quam in securitate torpens innocentia, *Idem.*

Quis in seculo peccavit enormius Paulo? quis in religione gravius Petro? Illi tamen pænitentiam meruerunt assequi, *Petrus Chrysollogus.*

O pænitentia! quid de te novi referam, omnia ligata tu solvis, omnia clausa tu reseras, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, *Cyprianus.*

Utile propositum est sævas extinguere flammas,
Nec servum vitiis pectus habere suum, *Ovid.*
Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mal per longas invaluere moras, *Idem.*
Adagium. Sero sapiunt Phryges, *Cicero.*

PERSEVERANTIA.

HOmo non debet desistere à bono jam incepto. Alias accidit exemplum de homine deridendo, qui cæpit ædificare & non potuit consummare, *Lucæ* 14. Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cœcitatis ei obvenisset, *Tobiæ* 2.

Perseverandum est in toleratione tormentorum pro Nomine Christi, & defensione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perseveranter sustinuit, ne faceret contra legem, 2. *Machab.* 6. Stephanus firmiter perseveravit, duros ictus lapidum alacriter sustinendo, donec Christo moriens Spiritum commendaret, *Act.* 7.

Perseverandum est in malorum operum detestatione. Quia respiciendum non est retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens in statuam salis est conversa, *Gen.* 19. Socii Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Daniel* 3.

Laurentius Justinianus *lib. de ligno vitæ c.* 10. comparat Perseverantiam cum viatore, qui non solet ab incepto itinere desistere donec ad destinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non discedit de loco certaminis nisi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non sufficit posuisse fundamentum ædificii, nisi ad culmen perducat. Cum agricola, qui frustra seminat, si nolit messem exspectare.

Quid prodest Navarcho quod totum pelagum fæliciter emensus sit, si tandem suâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca ægri salutem promovisse, si postea manum subtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, sed in peroratione plausum accipere solet. Ità in studio salutis aut virtutis parum est inchoare, nisi per perseverantiam ad optatum exitum perveniatur, ita ferè S. Chrysost. Hom. 24. ad Hebræos.

Vide *Patientia.*

VIDE EX BREVIARIO. Perseverantia *petita impetrat*, Dom. 1. Quad, f. 22. Julii, n. 2. 17. Aug. n. 2.

Sententiæ &c. de Perseverantia.

ESto firmus in via Domini, *Iob.* 17.

Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei, *Luc.* 9.

Quis enim ex vobis volens turrim ædificare: nonne prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt ad perficiendum, *Lucæ* 4.

Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, *Matth.* 10.

In disciplina perseverate, *Heb.* 12.

Sic currite ut comprehendatis, 1. *Cor.* 9.

PATRES &c. Non requiruntur in Christiano initia, sed finis, *Hieronymus.*

Vos fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum in Domino custodiatis, & usque ad finem vitæ perseveretis, *August.*

Incassum bonum agitur, si ante vitæ terminum deseratur: quia & frustra velociter currit, qui priusquam ad metas venerit, deficit, *Gregorius.*

Bonam vitam ego puto, mala pati, & bona facere, & sic perseverare usque ad mortem, *Bernardus.*

Perfer & obdura dolor hic tibi proderit olim, *Ovid.*

Resiste: magnis in malis vinci malum est, *Senecæ.*

Principium nihil est, si non vis tangere metam,

Præmia dat finis, principiumque nihil.

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

SAbbathum interpretatur requies. Quia in Sabbathis seu festis debet homo quiescere ab omni opere servili, & festa celebrare: quia requievit Dominus die septimo ab omni opere suo quod patraverat, *Gen.* 1. Ob hanc causam filii Israel colligebant manna pro die festo in duplici mensura, ut Sabbatho feriarentur. Mulieres sanctæ paraverunt aromata ad ungendum Christum, sed Sabbatho siluerunt, *Marc.* 16. In hujus figura requievit Dominus die Sabbatho in sepulchro, *Lucæ* 23.

Benedixit Dominus diei septimo quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, *Gen.* 2.

Sabbathum non custodientes debent corripi & puniri. Nam colligens ligna in Sabbatho jussu Domini fuit lapidatus, *Num.* 15. Arguit Neemias calcantes torcularia, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem.* 13. Vide Catechef. de præcepto. 2. Decal. & præcept Ecclesiæ.

VIDE EX BREVIARIO. Sabbathi observatio. *Magna illius olim reverentia fuit,* Dom.. Oct. n. 1. & Dom. Oct. n. 2. *non violatur per opera misericordia,* Dom. 3. Quadr. fer. 5. lect. 2. & Sabb. infra Pentec. Dominicus dies *etiam permittit laxare animum,* die 3. Dec. n. 3. l. 2.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

SApientia & prudentia in rebus agendis est optima gubernatrix vitæ humanæ. Exemplum est in *Rebecca* muliere prudentissima, quæ direxit filium suum Iacob quomodo possit parenti suo placere, & illius benedictioem obtinere præ suo fratre primogenito Esau; & postea prudenter illum recedere fecit à conspectu fratris sui Esau, donec ejus ira cum tempore desineret; *Gen. cap.* 37. Et ipse Iacob postea prudenter egit demulcendo fratrem suum & mittendo ei munera, potius quam litigando, & ejus iram in se provocando, *Ibidem.*

Summa fuit sapientia Iosephi in domo Pharaonis, somnia Regis sapienter exponendo, & famem prædicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui ipsum vendiderunt pacificè & amicè excipiendo, *Gen. cap.* 41.

De Davide in ipsius laudem dicitur, 1. *Reg. c.* 18. quod in omnibus prudenter se agebat: etiam tunc quando apud Regem Achis se quasi fatuum simulabat, ut sic illæsus ab eo dimitteretur, 1. *Reg.* 21. Sapientis enim est in loco & tempore suo desipere.

Abigael sapienter admodum Davidem à marito suo Nabal graviter offensum placavit, munera præmittendo & se illi humiliter subjiciendo, 1. *Re. c.* 5.

Salomon litem inter duas mulieres, de infante utrius esset, summa sapientia diremit, quasi volens infantem inter utramque dividere, & sic veram illius matrem exploravit, 3. *Reg. c.* 3.

Rex Ezechias intelligens Regem Assyriorum venire ad Hierosolymam obsidendam, sapienter præcepit capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus hostilis aquam haberet, *Paralip. c.* 32. Sic oportet fontes & occasiones vitiorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginæ Estheris & Mardochæi in liberando populo suo ab exitio quod Aman illis paraverat, pulchre describitur *in libro Esther c.* 5. 6. 7.

Daniel adolescens sapienter duos senes ex ipsorum ore convicit, & Susannam innocentem à morte liberavit, *Danielis c.* 13. Idem sapientissimè Nabuchodonosoris somnium exposuit, & ab eo honorari meruit, *Daniel c.* 2. Christus jubet Apostolos & fideles esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbas, *Matth. c.* 10. Unde patet prudentiam non in versutia, & fraude; sed in simplici veritate, & virtute positam esse.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth. c.* 25. dicuntur à Christo prudentes, quia curarunt in lampadibus suis oleum habere, id est, bona opera, fidem, charitatem, &c.

Similitudo est primò inter Sapientes & bonos Medicos, sicut enim Medici sanant morbos corporis, Sic Sapientes curant infirmitates, & passiones animorum.

Sapientia est instar Odoramenti fragrantissimi, quia non tantum Sapientem, sed etiam alios vicinos, & qui cum illo agunt Sapientiâ & doctrinâ suâ oblectat, & meliores facit. Hinc Regina Saba aliique concurrebant, ut audirent Sapientiam Salomonis.

Socrates apud Stobæum *sermon. de virtute* comparat Os sapientis, Ianuæ templi, quâ apertâ, & altaria, & Sanctorum imagines, & pulcherrima virtutum simulacra conspiciuntur.

Sicut Navarchus novit se ventorum mutationibus variis accommodare, & ita ad portum pervenire; sic etiam Sapiens per prospera & adversa tendit ad Deum ut finem ultimum & portum salutis æternæ.

Sapientia est instar Salis, quia per eam condiuntur mores hominum ne sint insulsi, & à corruptione vitiorum conserventur.

Sapientis Mores in multis moribus Divinis assimulantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè omnium loquitur, ita Sapiens. Deus per peccata hominum maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita Sapiens. Deus præsens est inter omnes totius orbis mutationes, & ipse nunquam mutatur, ita Sapiens. Deus extra seipsum beatitudinem & solatium non quærit; ita Sapientis proprium est ab animo suo rectè disposito omnem suam lætitiam & felicitatem habere, & solatia à creaturis non emendicare. Hæc sunt prima veræ sapientiæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ sapientiæ cum aliis tradit ipse Cicero lib. 5. Tusculan. Moderari & sistere cupiditates. Sicut (inquit) Stultitia, etsi adepta est quod concupivit, nunquam tamen se consecutam putat, ad alia, & alia inhians; sic Sapientia semper eo contenta est quod adest, & ita nunquam illam sui pænitet.

Sententiæ de Sapientia, & Prudentia.

FOns ſapientiæ Verbum Dei, *Eccleſ.*1.

Trahitur ſapientia de occultis, *Iob* 28.

In malevolam animam non introibit ſapientia, *Sapient.*1.

Initium ſapientiæ timor Domini, *Pſ.*110.

Sapientiam atque doctrinam ſtulti deſpiciunt, *Prov.*1.

Sapiens timet & declinat à malo, *Prov.* 14.

Neminem diligit Deus, niſi eum qui cum ſapientia inhabitat, eſt enim hæc ſpecioſior ſole, *Sapient.*7.

Sapiens non odit mandata & juſtitias, *Eccleſ.*33.

Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens, 1. *Cor.*3.

Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, *Rom.*1.

Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum, 1. *Cor.*3.

PATRES &c. Sapientia vera eſt noſcere ſeipſum.

Ad veram ſapientiam pervenire non poſſunt, qui falſæ ſuæ ſapientiæ fiduciâ deſipiunt, *Gregorius.*

Sapientia illa clara eſt, non quæ in verbis volat, ſed quæ virtutibus conſtat, *Gregorius.*

Diſcat qui neſcit, nam ſic ſapientia creſcit, *Stan.*

Odi ſapientem, qui non eſt ſibi ipſi ſapiens, *Menander.*

Non ætate, verum ingenio adipiſcitur ſapientia, *Plautus.*

Iſtuc eſt ſapere, qui ubicumque opus ſit, animum poſſit flectere, *Terentius.*

Conſilia omnia verbis prius experiri, quam armis, ſapientem decet, *Terentius.*

Nihil ſapienti neceſſe eſt, *Seneca.*

Sapientia eſt ſanitas animi. *Cicero.*

Nihil eſt turpius, quam ſapientis vitam, ex inſipientium ſermone pendêre. *Cicero.*

Prudentia.

EStote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

Ubi non eſt gubernator, populus corruet, ſalus autem ubi multa conſilia, *Prov.*11.

Melior eſt ſapientia quam vires, & vir prudens quam fortis, *Sapien.*6.

Filii hujus ſeculi prudentiores filiis lucis in generatione ſunt, *Lucæ* 16.

Verba prudentum ſtaterâ ponderabuntur, in fatuorum cor illorum, *Eccleſ.* 21.

Stultus ſi tacuerit ſapiens reputabitur, *Prov.*

Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, quia prudentia abſque bonitate malitia eſt, & ſimplicitas abſque ratione ſtultitia nominatur, *Hieronymus.*

Ex lingua ſtulta veniunt incommoda multa, *Stan.*

Fac mala, dic multum, ſi vis te reddere ſtultum, *Idem.*

Qui non os claudit, quod non vult ſæpius audit, *Idem.*

Prudentiæ eſt futuram injuriam præcavere. *Democritus.*

Prudentes poſſumus dicere providentes. *Cicero.*

Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur, præterita cogita, præſentia ordina, futura prævide. *Seneca.*

Non poteſt eſſe jucunda vita à qua abſit prudentia. *Cicero.*

Adag. Annoſa vulpes haud capitur laqueo.

Eum auſculta, qui quatuor ſunt aures, id eſt, qui multum audit antequam loquitur.

SPES. FIDUCIA.

S*Perare debet homo bonum repromiſſum, licet differatur.* Multis annis exſpectavit Abraham filium, quia Centenarius erat quando natus eſt ei Iſaac, *Gen.* 21. A promiſſione facta Abrahæ uſque ad ingreſſum ſeminis ſui in terram promiſſionis fluxerunt anni 460. *Gen.* 15. Erat Simeon in Jeruſalem diu exſpectans conſolationem Iſrael, id eſt, adventum Chriſti, *Lucæ* 2. Aſcenſurus Chriſtus in cœlum præcepit Apoſtolis, nè deſcenderent, ſed exſpectarent promiſſum Patris, *Actor.*1.

Sperare debent homines conſolationem in tribulatione. Afflictus corpore, ſpoliatus rebus, orbatus filiis ſic dicebat Iob, Si occiderit me in ipſo ſperabo, *Iob.* 13. Parentibus Tobiæ irridentibus eum & dicentibus: Ubi eſt ſpes tua? Reſpondit, Filii Sanctorum ſumus, & vitam illam ſperamus, quam daturus eſt Dominus his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Tob.* 2. Cùm Suſanna eſſet morti condemnata, erat cor ejus in Domino fiduciam habens, *Daniel* 13.

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur ſtellæ polari, ad quam nautæ in tempeſtate reſpiciunt & curſum dirigunt: ſic nobis in omni tribulatione reſpiciendum eſt ad Deum & ejus auxilium ac promiſſa, ut curſum hujus vitæ rectè & ſecurè dirigamus ad portum ſalutis. Præclarè hanc ſpem & fiduciam explicat totus *Pſalmus* 90. *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi &c.*

Spem noſtram Lucernæ comparat S. Auguſtinus *in Enchir.* Lucerna, inquit, animæ ſpes ejus, ad illam operatur omnis homo quidquid boni ad ſpem facit, & in nocte ardet lucerna noſtra. Oleum hujus lucernæ eſt verbum Dei & ejus promiſſa, quæ faciunt, ut lucerna ſpei noſtræ non extinguatur.

Sicut peregrinantium labores & tædia relevat ſpes perveniendi in ſuam Patriam, ſic labores hujus vitæ multum mitigat ſpes perveniendi ad patriam cæleſtem: hic enim ſumus *hoſpites & advenæ ſuper terram*, ut loquitur Apoſtolus.

Spem noſtram vocat *Laurentius Iuſtinianus, in ligno vitæ cap.* 2. Columnam firmiſſimam qua totum ſpirituale ædificium ſuſtentatur, ſpe autem deficiente, totum ædificium corruit in barathrum deſperationis.

E contra ſpes quæ extra Deum reponitur in Homine, aut favore, aut opibus, eſt inſtar Arundinis, cui ſi innitaris ſtatim frangitur & te in lapſum præcipitat, Eſt etiam inſtar myricæ ſive terræ ſiccæ ac ſterilis in qua nihil creſcit, & nullum fructum habes, poſt inanem laborem: Hinc rectè *Hieremias*, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus, *Hier. c.* 17.

VIDE EX BREVIARIO. Spes, Commun. non Pontif. n. 3. lect. 2. & Octob. Aſcenſ. n. 2. l. 2.

Vide *Fides*, *Benignitas Dei.*

Sententiæ ſelectæ de Spe & Fiducia.

QUi ſperat in Domino beatus eſt, & non infirmabitur, *Prov.*16.

Beatus vir qui confidit in Domino, *Ieremia* 17.

Beatus vir cujus eſt nomen Domini ſpes ejus, *Pſal.*39.

Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. *Psal.* 72.

Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est, *Sap.* 3.

Spes hypocritæ peribit, *Iob.* 8. Spes impiorum deficiet, *Prov.* 10.

Fides credit, spes, & charitas orant, *Augustinus.*

De spe incassum præsumit, qui timere Deum in suis operibus temnit, *Gregor.*

Qui nihil potest sperare, desperet nihil. *Seneca.*

Sola spes hominem in miseriis consolari solet. *Cicero.*

Qui duos insectatur lepores, neutrum capit. i. in eos qui nimis multa simul sperant.

Corvum delusit hiantem. *Horat.* in raptorem spe sua frustratum.

SUPERBIA.

S*Vperbia ducit hominem ad ruinam*: Ideò Christus dicit, qui se exaltat humiliabitur, *Matth.* 23. Volentes superædificare turrim in cœlum dispersi sunt per divisionem linguarum, *Genesis* 11. Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando superbe populum numeravit, 2. *Regum.* 24. Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo suspensus, *Hester* 7. Nabuchodonosor per superbiam depositus est de solio, & gloria ipsius ablata est, *Dan.* 4. Balthasar per superbiam interfectus est, & Darius successit ei, *Dan.* 5. Herodes superbè indutus, cum populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo est percussus, *Actorum* 12.

Superbi similes sunt Fumo, qui suâ levitate in altum extollitur, & ipsâ elatione in magnum globum intumescit, sed quanto globus ille fit altior, tanto magis evanescit. sic superbus, quantò magis exaltatur, tantò citiùs deficit, *Ita S. Aug. in Psal.* 36.

Similis est superbus Ebrioso, qui optimo vino abutitur ad vertiginem & insaniam, sic homo per superbiam suas virtutes vertit sibi in arrogantiam & jactantiam, & aliorum contemptum, *ita S. Hier.*

Quemadmodum corpus perditâ humorum rectâ temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amissa humilitate omnibus passionibus & vitiis exponitur, & redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, & tantùm non stultus, ut vix seipsum amplius cognoscat.

Quemadmodum avari quantò plus opum accumulant, tantò magis se egere existimant, ita superbi & arrogantes quantò majori honore fruuntur, tantò magis magisque cupiunt honorari.

Quod in corporibus Tumor, hoc in animabus superbia est, sicut enim corpus quod immodicè turget sanum esse non potest, ita & animos tumidorum dicimus mentis sanitate carere, *S. Chrysostomus Homil.* 13. *in Timoth.*

Ut in area extollitur Palea super triticum, non quòd sit dignior, sed sit levior, sic in hac vita superbus fertur super humilem, non ob meritum & virtutem, sed ob vanitatem & falsam opinionem.

VIDE EX BREVIARIO. Superbia *quid sit*, Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. Domin. 2. Septemb. num. 2. lect. 3. *Initium omnis peccati*, 2. Novemb. num. 3. lect. 1. Gloriatio vana *perdit beneficia accepta*, Domin. 2. Sept. num. 2. lect. 3.

Vide *Humilitas.*

Sententiæ selectæ de Superbia. V. *supra de Humilitate.*

AUdeo dicere superbis, utile esse cadere in aliquod apertum & manifestum peccatum unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant, *August.*

Vermis divitiarum est superbia: difficile est ut non sit superbus qui dives est; tolle superbiam & divitiæ non nocebunt, *August.*

Humilitas homines sanctis Angelis similes facit, & superbia ex Angelis dæmones reddit, *Augustinus.*

Superbia de superis cælestibus ad ima præcipitat, humilitas ab imis ad alta levat, *Bern.*

Superbia de Angelo diabolum fecit, & homini mortem intulit, *Cassiodorus.*

Omnis fere diligit sibi similem, solus superbus odit elatum, unde inter supetbos semper sunt jurgia, *Cassiod.*

Omnis insipiens arrogantiâ & plausibus capitur, *Menander.*

Video nos nihil aliud esse præter simulachra quædam, quotquot vivimus, aut umbram levem, *Sophocles.*

Inquinat egregios adjuncta superbia mores, *Claudianus.*

Est verum verbum, frangit Deus omne superbum.
Cum fex, cum limus, cum res vilissima simus,
Unde superbimus? nescimus quando perimus, *Stan.*

IACTANTIA. Filia est superbiæ.

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, *Rom.* 1.

Dum causâ jactantiæ pauper pascitur: etiam ipsum misericordiæ opus in peccatum convertitur, *Isidorus.*

Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, nisi sceleratus appareas, *Bernardus.*

Jactantia non est vitium laudis humanæ, sed vitium animæ perversæ amantis humanam laudem, spreto testimonio conscientiæ, *Augustinus.*

Qui sese laudat, laudis se munere fraudat.

T.

TENTATIO.

T*Entat Deus aliquando hominem ut probet illum*: Sic tentavit Abraham & dixit ei, tolle filium tuum quem diligis & offer illum, *Gen.* 22. Dixit Dominus ad Philippum: Undè ememus panes ut manducent hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipse verò sciebat quid esset facturus. *Ioan.* 6. Postquam Tobias fuit cæcatus sustinuit tentationem, quam permisit Deus pervenire illi, ut posteris exemplum patientiæ daretur, *Tob.* 2. Judith dixit tempore obsidionis, memores esse debetis quomodò tentati sunt patres, ut probarentur si verè colerent Deum, *Judith* 8. Iob propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quasi aurum quod per ignem transit, *Iob* 23. Tentavit Deus Petrum ambulantem supra mare per ventum validum, id est, tribulationem, *Matth.* 14.

Non debent homines Deum tentare: Sicut populus Israël multoties tentavit Deum in deserto, *Num.* 8. Oziam qui statuit populo terminum, reprehendit Judith, dicens: Qui estis vos qui tentatis Deum; *Judith.* 8. Judæis quærentibus, si liceret censum dare Cæsari, ut Jesum caperent in sermone, reprehendit eos, dicens: Quid me tentatis hypocritæ? *Matth.* 22. Cum ejecisset

Jesus

Jesus dæmonium & locutus est mutus, quidam tentantes eum quærebant signum de cœlo, *Matth.* 16. Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum sanctum, ut patet *Act.* 5.

Tentat Diabolus mentiendo, unum pro alio ostendendo: Sic falsò dixit Evæ: Nequaquam moriemini, & promisit bona ex transgressione: Eritis sicut Dii, *Gen.* 3. Salvatori etiam ostendit regna mundi, dicens mentiendo. Hæc omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, *Matth.* 4.

Tentationes volentes vitare, sapientiâ uti debent in resistendo: Christus à dæmone tentatus in gula, superbia, & avaritia, ad quæ possunt omnes aliæ tentationes reduci, sapienter ostendit quomodò oporteat nos tentationes superare, *Matth.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. Tentatio *fit suggestione, consensu, delectatione*, Domin. 1. Quadr. num. 3. l. 3. *tam de bono quam de malo periculosa est*, Dom. Passio n. 2. l. 3.

Vide *Tribulatio, Consolatio divina.*

Sententiæ selectæ de Tentatione.

QUi non est tentatus, pauca novit, *Ecclesiast.* 34.

Fili, accedens ad servitutem Dei sta in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, *Eccles.* 2.

Fidelis Deus qui non sinet vos tentari supra id, quod potestis. 1. *Cor.* 10.

PATRES. Vita nostra in peregrinatione non potest esse sine peccato, & sine tentatione, *Augustinus.*

Tantum admittitur diabolus tentare, quantum tibi prodest ut exercearis, *Idem.*

Hostis noster quantò magis nos sibi rebellare conspicit, tantò amplius expugnare contendit. *Gregorius.*

Humanum est in corde tentationem perpeti, dæmoniacum totum est in tentationis certamine superari, *Gregorius.*

In tentationibus esto fortis, multos enim majorum nostrorum illæ arguerunt. *Bernard.*

Diabolus, quando decipere quempiam tentat, prius ad naturam uniuscujusque intendit, & inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum aspicit. *Gregor.*

Bellum grave quia occultum, *Cassiodorus.*

Vide infra sententias plures, Verbo *Tribulatio.*

TIMOR DOMINI.

O*Mnis Dei timor, etiam ex metu pœnæ, per se bonus, & utilis est contra peccatum*: Timor Domini expellit peccatum, *Eccles.* 1. Beatus homo qui semper est pavidus, *Prov.* 28. Verebar omnia opera mea, sciens quia non parces delinquenti, *Job.* 9. Et ideò à S. Bonav. timor comparatur ostiario, qui stare debet ad ostium cordis, ne permittat inimicum intrare, scilicet dæmonem, peccatum, tentationes, & pravas cogitationes. S Bernardus multas breviter similitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm.* 86. Timor verecundus & castus est omnium ætatum ornatus: est splendida gemma morum in vultu adolescentis: est bonæ spei nuncius: est bonæ indolis index: est testis innocentiæ: est lampas pudicæ mentis. Est famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, naturæ laus, insigne totius honestatis.

Timere debet homo Deum omni tempore. Quia in hac vita non potest esse securus. Nam Angeli in cœlo, & primi parentes in terrestri Paradiso peccaverunt, ut patet *Gen.* 3. & *Esaia* 4. Loth qui inter pessimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen postquam exivit est inebriatus & cum filiabus peccavit, *Gen.* 19.

Timor Domini facit hominem à peccatis desistere, & cavere. Obstetrices Deum timuerunt, ideò non necaverunt filios Hebræorum, *Exodi* 1. Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc patior 2. *Machab.*

Timor Domini causa est quod homo benè operetur & diligat Deum. Ideò voluit Dominus filiis Israël timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare, *Exodi* 20. Josaphat docuit judices ut timor Domini esset inter eos si benè vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum & sepeliebat ea, ut patet, *Tobiæ* 2. Item commendatur Iob, quod esset bonus, justus, & timens Deum, *Iobi* 1.

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam omnes quos misit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non timuerunt Deum, & misit Deus Leones qui interficerent eos, *Regum* 17. Ionas qui Deum non satis timuit tempestatem meruit, id nautæ videntes, timuerunt Deum, *Ion.* 1. Ob hanc causam dixit Dominus: Timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam, *Matth.* 10.

Sicut qui transit angustum Pontem semper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat, sic Christianus inter angustias & pericula hujus vitæ semper metuit ne labatur in peccatum, antequàm veniat ad statum securum vitæ æternæ.

Sicut necesse est ut semper timeat qui Thesaurum portat per loca prædonum insidiis infesta, ita necesse est in decursu huius vitæ formidare, ubi infestissimi animarum prædones, dæmon, mundus, caro nituntur, nos pretioso divinæ gratiæ thesauro spoliare.

Quemadmodùm Fræno opus est equiti ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita fræno timoris divini opus est, ne ab indomitis cupiditatibus & vitiis nostris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in Scholis à negligentia ac petulantia deterrentur dum vident socios suos examinari & supplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti solis Radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea sunt illuminat, ita si timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia sua peccata etiam minutissima observet, *Climacus de discret. grad.* 26.

Sicut per Corium acu perforatum priùs seta, & post eam filum ingreditur, sic timor Domini in animam hominis charitatem & justitiam introducit, *S. August. in Epist. S. Joannis.*

VIDE EX BREVIARIO. Timor Domini discendus, Dom. 5. Nov. n. 2. l. 3. *timor sanctus est salutaris*, Dom. 1. Aug. n. 2.

Vide supra *Pœnitentia, Humilitas.*

Sententiæ selectæ de Timore Domini.

INitium Sapientiæ Timor Domini, *Prov.*

Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. *Matth.* 10. *Luca* 12.

Noli altum sapere, sed time, *Rom.* 11.

Beatus homo qui semper est pavidus, qui verò mentis est duræ corruet in malum, *Proverb.* 28.

Qui

Qui timet Dominum nihil negligit. *Ecclesiast.* 7.

Timor Dei initium dilectionis ejus. *Eccles.* 25.

Dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum Domine. *Psal.* 60.

Beatus vir qui timet Dominum: potens in terra erit semen ejus, gloria & divitiæ in domo ejus, *Psal.* 111.

Timenti Dominum bene erit in extremis & in die obitus sui benedicetur. *Eccles.* 1.

Plenitudo sapientiæ est timere Deum, *Ibidem.*

Qui timet hominem cito corruet. *Proverbiorum* 29.

Si Deus pro nobis, quis contra nos. *Roman.* 8.

PATRES, Deum time & mandata ejus observa, hoc est omnis homo, ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo. *Bernardus.*

Facile deviat à justitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit, *Chrysost.*

Si amor Dei te tenere non potest, saltem teneat & terreat timor judicis, *Gregor.*

Stultos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali, fortissimus ille est
Qui promptus metuenda pati, *Lucanus.*
Degeneres animos timor arguit, *Virgil.*
Audaces fortuna juvat, timidosque repellit.
Parva necat morsu spatiosum vipera taurum.
A cane non magno sæpe tenetur aper. 1. Parvi etiam timendi. *Ovid.*

Stultitia est timore mortis mori. *Cicero.*

Stultum est timere, quod vitari non potest. *Idem.*

Tutissima res est nil timere præter Deum. *Idem.*

Adag. Umbram suam metuere. *Plato.*

In eos, qui pueriliter minima trepidant.

Item, ante tubam trepidat.

Domi Leones, in acie Vulpes. In eos qui in suos sævi, in subditos imperiosi, in alios nihil audent.

TRIBULATIO.

T*Ribulationem libenter & patienter sustinentes sequitur consolatio.* Nam Joseph plus crevit & prosperatus est in exilio, quam si fuisset inter fratres suos, *Gen.* 14. Quantò magis Pharao filios Israël affligebat, tantò plus multiplicabantur, & crescebant, *Exodi* 1. Heliam persecutum à Jezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit, 3. *Regum* 19. Excæcatum & derisum Tobiam Dominus multipliciter consolatus est, *Tobiæ* 2. & 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam consolationem, cum quibus Nabuchodonosor vidit similem filio Dei, *Dan.* 3. Undè per Psalmistam dicit Dominus, Cum ipso sum in tribulatione.

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideò fratres Joseph dixerunt. Meritò hæc patimur, *Genesis* 42. Quia post obitum Judæ Machabæi surrexerunt iniqui & peccatores, facta est fames magna, 1. *Mach.* 9.

Tribulationum remedium est oratio. Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudisti eos, *Num* 9. Susanna in damnatione mortis posita, non habens recursum ad humanum adjutorium, flens oravit & suspexit in cælum. *Dan.* 11.

Sicut Avis à canibus circumdata & in terra posita, non habet refugium nisi elevet se in altum, & volet versus cælum, ita homo in tribulatione.

VIDE EX BREVIARIO. Tribulatio. *In tribulatione non deficiendum*, Sabb. post Ciner. *ex ea alia virtutes oriuntur*, Octob. Innoc. n. 1. & 2. *Quare immittatur*, Dom. Pass. n. 2. 5. Maij. n. 3. l. 3. Domin. 11. Pentec. n. 2. l. 1. Ægritudo *morbi aliquando vitia significant*, Sabb. Pent. lect. 3. Domin. infra Ascens. n. 2. Malum *sæpe in melius bonum permittitur*, Fest. Epiph. n. 2. l. 2. & Domin. Septuag. n. 2. l. 3. *Inter malos vivere magna virtus*, Domin. 1. Septemb. n. 2. l. 3. Paupertas, *est parens aliarum virtutum*, 2. plur. MM. n. c. l. 3. Persecutio *facit Ecclesiam crescere*, 3. Julii n. 2. 8. Nov. n. 3. l. 2. *duo genera ejus*, 26. Junii. n. 3. l. 3. *non timenda*, ibid. & 14. Oct n. 3. l. 3.

Vide *Tentatio. Patientia.*

Sententiæ selectæ de Tribulatione.

SI bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus, *Iob.* 1.

Probasti cor meum & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas, *Psal.* 16.

Multæ tribulationes justorum, *Psal.* 33.

Sicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Dominus. *Prov.* 17.

In paucis vexati in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos &c. *Sap* 3.

Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis, *Eccles.* 27.

Infirmitas gravis sobriam facit animam, *Eccles.* 31.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam &c. *Matth* 5.

Qui perdiderit animam suam propter me, Inveniet eam, *Matth.* 10.

Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, *Luca* 24.

Gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur &c. *Rom.* 5.

Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio &c. *Rom.* 8.

Sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis, 2. *Cor.* 4.

Omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu persecutionem patientur, 2. *Timot.* 3.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petri* 2.

PATRES &c. Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, *August.*

In fornace ardet palea, & purgatur aurum: illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exuritur, *August.*

Nullus servus Christi sine tribulatione est: si putas te non habere persecutiones nondum cœpisti esse Christianus, *Idem.*

Si promissa patris bene agnovisti, non timeas flagellari sed exhæredari, *Idem.*

Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpe prosperitas hujus mundi claudit, *Gregor.*

Cum recognosco Iob in sterquilinio, Ioannem esurientem in eremo, Petrum extensum in patibulo, Iacobum decollatum ab Herodis gladio, cogito qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobat, qui ita dure affligit, quos amat, *Gregorius.*

Parva toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui nos invitat ad cælum, *Cassiodorus.*

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.

Vide Sent. de *Patientia, Tentatione.*

V.

VERITAS.

V*Eritas apud malos homines odium parit.* Sic Zacharias filius Jojadæ verè & justè arguebat Regem, & Princi-

Principes, quod Dominum & ejus legem dereliquissent, & ideò in odium veritatis ad imperium Regis Joas lapidatus fuit, 2. *Paralip. c.* 24. Achior quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Israëlitico, indignatus est illi Rex Holofernes, & coactus est exulare, *Judith. c.* 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixisset Regi Joachim vera de futura captivitate Israël, jussit Rex volumen in ignem projici, *Hieremiæ c.* 36. Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hierusalem captivitatem prædixit, in lacum missus fuit, *Hieremiæ cap.* 38. Et Daniel quia apertè probavit idolum Beel non esse Deum, in locum leonum missus fuit, unde ipsum Deus & veritas liberavit. *Daniel c.* 7. Quia Joannes Baptista veritatem dixit Herodi. *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, in carcere decollatus fuit, *Matth. c.* 4. Cæcus a Christo illuminatus, quia Pharisæis veritatem apertè dixit, extra Synagogam eum projecerunt, *Joannis* 9. Quando Apostoli Principibus Sacerdotum de doctrina Christi vera prædicabant, cæsi fuerunt, & jussi ne de Christo amplius loquerentur, *Actuum c.* 5.

Cur denique passi sunt tot Martyres, Confessores, & hodie verbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Nisi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus assentiri nolunt.

Qui veritatem studiosè sectantur, Similes sunt illis qui ex visceribus terræ aurum effodiunt: & qui è profundo maris gemmas pretiosas ac lucidissimas educunt.

Comparat S. Augustinus Epist. 9. Veritatem Christianam cum pulcherrima Helena Græcorum pro quâ nostri martyres, tot sæculis fortius dimicant, quam Græci pro sua Helena adversus Trojanos.

Bonorum ingeniorum est veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodest clavis aurea, si aperire non potest, hoc est, ad veritatem ducere, idem *S. August. l.* 4. *de doct. Christiana c.* 2.

Sicut perdix optimus est cibus, non tamen si proponatur crudus; sic etiam veritas debet proponi excocta & condita sale prudentiæ, id est, suo tempore, & loco.

Sententiæ selectæ de Veritate.

Super omnia vincit veritas, *Esdræ* 3.

Scuto circumdabit te veritas ejus, *Ps.* 90.

Veritas Domini manet in æternum, *Psalmus* 116.

Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos, *Joan.* 8.

Ego sum via, veritas, & vita, *Ioan.* 14.

Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. *Matth.* 22.

Ergo in hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati, *Ioannis* 18.

PATRES &c. Veritas dulcis est, & amara: quando dulcis est parcit, & quando amara curat, *August.*

Si de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum quam veritas relinquatur. *August.*

Ille veritatis defensor esse debet, qui cum rectè sentit, loqui non metuit nec erubescit, *Ambrosius.*

Veritas sola liberat, sola salvat, sola lavat, *Bernardus.*

Non amat veritas angulos, *Idem.*

Obsequium amicos, veritas odium parit. scil. apud perversos, *Terentius.*

VOTUM.

V*Otum offerunt Deo homines tribulationibus oppressi ut liberentur*: Debellato Israël & ablatâ prædâ, votum vovit Israel Deo, & posteà victor fuit, *Num* 21 & *Iudith* 20. Viri qui erant in navi cum Jona tempore tempestatis timentes immolaverunt hostias, & voverunt votum Domino, *Iona* 1. Antiochus postquam percussus est à Domino insanabili plagâ, vovit se mirabilia facturum, si evaderet mortem, 2. *Machab.* 9.

Votum indiscretum non debet homo facere, aut servare. Tale votum fecit Iephte quando promisit immolare quod primo ipsi occurreret, *Iud.* 11. Pro indiscreta & mala causâ vovit Absalon, volens rebellare patri, 2. *Reg.* 15. Crudele votum & impium fecerunt Judæi dicentes, & devotione vovimus nos nihil gustare donec occidamus Paulum, *Act.* 23.

Votum facientes debent votum reddere Ideò Anna quæ vovit pro filio obtinendo, statim cum obtinuit filium adimplevit votum, 1. *Reg.* 2. Aza Rex Juda quæ voverat pater suus obtulit in domo Domini aurum & argentum, ut ostendatur quod aliquando vota Patrum debent reddere filii & hæredes, 2. *Paral* 15. Omnis populus post victoriam venit in Hierusalem & tulerunt holocausta & vota sua, *Iud.* 16.

ZELUS BONUS.

Z*Elus bonus est arguere acriter delinquentes.* Nam videns Neemias onera portantes, & uxores ducentes alienigenas, & objurgavit eos, & acriter arguit, *Neemiæ* 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, & Prophetas Baal fecit occidi, 3. *Reg.* 18. Miro zelo fervebat Joannes Baptista, dicens Judæis, Genimina viperarum &c. *Matth* 3. *Luca* 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Durè increpavit Dominus Scribas & Pharisæos, dicens, Væ vobis Scribæ & Pharisæi &c. *Matth.* 23. Ardenti zelo Stephanus arguebat Judæos, dicens, dura cervice &c. *Act.* 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo & omni fallaciâ, *Act.* 13.

Zelus bonus est etiam punire acriter injuriam Deo inferentes. Moyses iratus est de vitulo facto à populo, & tabulas confregit, & populum arguit, & eos acriter punivit, *Exodi* 32. Multum placuit zelus Domini, quem habuit Phinees quando transfodit adulterantes. *Numer.* 25. Præcepit Josue Achior lapidari, & supellectilem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, *Iosue* 7. Magnus erat zelus Mathatiæ, qui trucidabat homines impios super aram Domini, 1. *Machab.* 2. Plures ejecit Dominus vendentes & ementes de templo, facto flagello de funiculis, *Ioan.* 2. *Luca* 19.

ZELUS INDISCRETUS.

Z*Elus indiscretus est quando correctio non procedit ex justitia, sed ira vel vindicta.* Sic Abisai voluit amputare caput Semei maledicentis David, sed David id non permisit, 2. *Regum* 18. Jonas iratus propter hederam desiccatam, volebat ut Deus destrueret Civitatem, *Ionæ* 4. Jacobus & Joannes irati, quia nuncii Domini non fuerunt recepti, voluerunt ut ignis de cœlo descenderet, & consumeret non recipientes, sed Christus reprehendit eos, *Luca* 9.

Zelus erat indiscretus Judæorum pro observatione Sabbathi, quando Christum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, *Matth.* 12. Item quando argue-

arguebant discipulos Christi esurientes, quod in Sabbatho spicas evellerent, & manducarent, *Matth.* 12. Non erat etiam discretus zelus Discipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit super caput Domini, Juda obmurmurante quod pretium istius unguenti non daretur egenis, *Matth.* 26. Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non satis considerato amputavit auriculam servi Principis Sacerdotum, *Matth.* 26. S. Paulus ante suam conversionem zelo non bono æmulator existens paternarum traditionum, trahebat Christianos viros ac mulieres vinctos in Hierusalem, *Actor.* 8. Denique Judæi videntes quod universa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Bernabæ, Repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, *Actor.* 13.

Homo zelosus, sed indiscretus est sicut Equus generosus, qui frænum non habet, currit in incertum, in vepres, in foveas, & seipsum & alios lædit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilem noxiam convertit; sic etiam zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perspicillum viride imponitur non discernit colores, sed omnia etiam candida, ipsi apparent viridia: sic zelus hominis indiscreti nequit discernere inter bonum & malum, justum & iniquum, sed omnia vult judicio imprudenti accommodare, & suo pede curvo omnia metiri. Vide *Correptio fraterna, Charitas, Ira, Invidia.*

Ut in Apparatu præcedenti qualibet Materia promptius reperiatur, hic singulorum Titulorum Indicem jus ordine subnecto.

SYLLABUS APPARATUS

Alphabetici præcedentis.

PRA-

PRAXIS DICTIONEM CONFICIENDI EX *Apparatu præcedenti, & sequenti in Doctrina Christiana.*

§. I.

Praxis conficiendi primam partem Dictionis.

PRima pars Dictionis, facile componi poterit ex sola Narratione *Evangelii quod præsenti Die occurrit, adhibita quadam amplificatione & ornatu oratorio magis obvio, & ex rei natura desumpto. Ars autem hujus amplificationis in eo consistit primò, ut singula partes Evangelii pluribus verbis & sententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, responsiones, similitudines, comparationes dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi præsentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitetur, ut infra in exemplo ostendetur.*

Secundò, assignando causas *cur singula à Christo dicta aut gesta fuerint, v. g. ad nostram doctrinam, ad pœnam malorum, præmium bonorum, &c.*

Tertiò, expendendo modum *rei gestæ, v. g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quæ narratur à Christo, aut alia persona, gesta fuerit.*

Quartò, idem declarando aliqua comparatione aut similitudine, quales supra in Apparatu ad singulos fere Titulos subjiciuntur. Debet autem ejusmodi similitudo *non verbo absolvi, sed per partes deduci, comparando singulas ejus proprietates cum re aut persona cui illam applicare intendimus Exempli causa: quando Amorem Dei cum Igne comparamus, oportet considerare Ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit teporem & negligentiam in obsequio divino: Ignis dissolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lachrymas resolvit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima à peccatis expiatur: igne accenso domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratiæ divinæ: ignis semper ascendit sursum, amor divinus semper animam à rebus terrenis ad cælestia attollit, &c. Simili modo alia* exempla, *& similitudines, quæ breviter assignantur, poterunt latius deduci, & ad præsentem materiam applicari.*

Hoc autem ut facilius fiat, in singulis dictis aut factis latius exponendis, consideranda sunt circumstantiæ quæ memoriæ causâ hoc versiculo aptè comprehenduntur.
Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Cujus rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicæ primæ Adventus de extremo judicio, quæ infra inter Dominicas prima occurret.

Primæ partis exemplum, Narratio Evangelii.

PRoponitur nobis (Auditores) hodie Evangelium de secundo Christi Adventu, & de signis præcedentibus judicium extremum.

Quis illa nobis proponit? Ipse Christus, Deus & homo, judex vivorum & mortuorum, æterna veritas, quæ neminem potest fallere, quia est bonitas infinita, nec potest ipse falli, quia rerum omnium etiam futurarum scientiam habet.

Cur ea nobis pronunciavit? ut præparemus nos ad judicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata præterita per pœnitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo judicio severè vindicanda, *simile*, sicut latrones solent abstinere à rapinis quando vident coram severo judice sibi brevi comparendum esse.

Quomodo Christus illa prædicit? summo affectu erga nostram salutem, tanquam providus parens, qui sollicitè monet filium ut caveat à periculo tempestatis, aut incendii futuri.

Audite igitur ejus verba. *Erunt signa.* Sed *ubi* illa signa apparebunt ut possimus ea cognoscere? *In sole, & luna, & stellis*, nempe in loco maximè conspicuo, ante omnium oculos, in ipsis cæli luminaribus, ut nemo ea possit ignorare. Vis scire *quænam* erunt illa signa *in sole, &c.* Erunt eclipses, tenebræ, fulgura, & stellæ de cælo cadentes. *Comparatio:* Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte cæli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conspicimus, *quanto magis*, quando illa totum orbem occupabunt. *Transitio.*

Sed ne putemus signa judicii extremi in cælo tantum futura, pergit Christus; *Et in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum. Quomodo* trepidabunt homines & maxime peccatores ad hanc pressuram ex terra, & horrendum sonitum ex turbatis totius Oceani fluctibus; *Arescentibus* (inquit) *hominibus præ timore & exspectatione quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur. Quanto magis* debent commoveri corda peccatorum & resolvi ad lachrymas pœnitentiæ, *simile*, sicut post magna tonitrua solent nubes in pluvias resolvi, *Transitio.*

Post hæc tremenda signa in cælo, terra, & mari, videamus quid sequatur. *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.* O quam erit hoc signum jucundum Christi amicis, è contrario, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum majestate magna, *quare?* quia illum è cælo comitabuntur omnes Angeli, & coram illo in terra stabunt judicandi omnes Reges, Principes, & universi homines qui ab initio usque ad finem mundi vixerunt, *simile*, sicut Rex solet summa cum majestate & frequentia comparere quando in publico tribunali judicium exercet. *Simili methodo pergendum est, enarrando reliquam partem Evangelii.*

§. II.

Praxis conficiendi secundam partem Dictionis.

PRo *secunda parte Concionis, eligenda erit ex eodem Evangelio aliqua* sententia *particularis, quæ erit idonea ad instituendum discursum de aliqua virtute, aut vitio, aut alia doctrina ex mente concionatoris.*

Ut pro hoc discursu materia apta inveniatur, in Indice suprà concinnato videnda erit virtus, aut vitium aut alia doctrina circa quam sententia electa, præcipuè versatur; ut si sit Amor Dei, *Vide in littera A. si sit* Justitia, *vide in littera I. & sic de cæteris. Ubi nota quando est discursus de* virtute *posse etiam materiam peti ex* vitio *illi contrario, & contrà, v. g. si agitur de* Amore, *videndus est etiam titulus de* Odio *vel* inimicitia, *vel* invidia.

Postquam in Indice inventa est materia, & exempla ad mentem Concionatoris idonea, expedit illa fusius legere in ipsa Scriptura loco citato. Deindè debent illa Exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta de-

scribi & deduci ad scopum à Concionatore intentum. Deductio autem illa ferè consistet in artificio, quod suprà ostendimus in narratione Evangelii.

Exempli causâ ex præsenti Evangelio eligitur hæc particularis sententia: Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate, *nempe ad judicandum. Quæratur ergò in Indice* Judicium, Justitia, *& ex illis desumatur materia & discursus juxta methodum sequentem.*

Secundæ partis exemplum, in Sententia deducenda.

TUnc videbunt Filium hominis venientem in nube, &c. Quinam videbunt? totus mundus, justi, & impii simul congregati. *Quid* videbunt? Filium hominis scil. Christum cujus passionem & mortem spreverunt. *Quare* tunc Christum videbunt in nubibus venientem? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono judicium exerceat. (Vide *Judicium justum* & ex eo reliqua compone hoc modo) Judex ut rectè judicet debet causas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex sapientissimus, 3. *Reg.* 3. Quando duæ mulieres de filio contendebant utra esset vera ejus mater: ut veritatem exploraret voluit infantem in medio collocari, & deinde jussit sibi gladium adferri, dicens, se velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. *Quid* hic factum putatis? Mulier quæ non erat vera infantis mater, nulla ejus commiseratione tacta, voluit illum in duas partes dissecari. Altera vero totis visceribus commota ex templo jussit potius infantem vivum atque integrum alteri consignari. Hinc statim collegit Salomon causæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapientia eluxit in Daniele quæ narratur, *Daniel* 13. In occulta causæ veritate indaganda. Susanna nobilis matrona à duobus senibus adulterii falso accusata ad extremum supplicium rapiebatur. Daniel, Deo impellente, Susannæ innocentiam sibi explorandam suscepit. Quid hic faceret? Causa erat occulta, aderant accusatores ætate & auctoritate graves, populus ad supplicium convenerat, Susanna jam jam lapidibus obruenda erat (*Narretur decore reliqua historia, & veritas tandem detecta.*)

Ecce quanta cura & sagacitate opus est judicibus ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Christo supremo judici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Judex ergo cum sedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in sylvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione gestum est, ante Judicis oculos manifestè apparebit.

Cognitionem causæ & criminis sequetur justitia: (Vide *Justitia Dei*, & indè perge hoc modo.) Justitia requirit ut qui peccando mala aliis intulerunt ipsis pari mensurâ mala infligantur. Superbus Aman odio incensus in Mardochæum eo quod sibi genua non flecteret, curavit erigi excelsum patibulum ut in eo suspenderetur: *Fusiùs Esther* 7. Sed quid tandem factum? Supplicium quod alteri paravit ipse sustinuit. Nam à Rege Assuero morti judicatus est, ut ex patibulo quod Mardochæo erexit ipse penderet. *Aman* est peccator, qui non dubitat aliis facto, aut verbo, aut pravâ voluntate injuriam inferre. *Assuerus* est *Christus*, qui peccatorem in extremo judicio pari supplicio adjudicabit. Hanc divinæ justitiæ mensuram ut clariùs intelligatis ponite ante oculos Viros iniquos qui curarunt Danielem in profundum lacum leonibus devorandum demitti, *Fusius ex Daniel* 14. Conclusit Dominus ora leonum ne innocentem attingerent. Sed homines scelerati qui Danieli injuriam intulerunt in lacum conjecti ex templo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo judicio instar Danielis homines innocentes à peccatoribus injustè vexati stabunt illæsi & securi. Peccatores autem in profundum inferni lacum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripientur. *Plura exempla si velit ex eodem Indice.* Conclusio.

Cavendum igitur peccatum à justo judice tam severè vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda superbia, cavenda invidia &c. *Descendendo ad particularia crimina, de quibus Concionator cupit suos admonere, quæ etiam in Indice videri possunt, & per Exempla illic posita dilatari.*

§. III.

Tertiæ partis praxis & exemplum, ut supra de Sententia.

LEvate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. Quis hæc verba profert? Christus, qui non tantum est severus judex, sed etiam benignus consolator. *Quibus* hæc dicuntur? Justis & piis hominibus, qui in vita fuerunt injuriis & tribulationibus oppressi, nec permissi caput attollere, tunc tandem in die judicii illis dicetur, *Levate capita vestra.* Vide, *Tribulatio, Tentatio, Patientia*, & ex illis (sicut supra ex *Justitia*) seligantur exempla Josephi, Tobiæ &c. quibus ostendatur justos qui in hac vita multis tribulationibus opprimuntur in die judicii viso Redemptore habituros gaudium, gloriam, consolationem; pro quo videri potest in Indice, *Consolatio, & Gloria æterna. Poterit, si velit, pergere ad aliam sententiam ex Evangelio eligendam, & ex Indice deducendam juxta praxim jam assignatam.*

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis contentione perorare: Scopum etiam dictionis suæ repetere, & ardentius inculcare: quandoque per apostrophen sermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad proposita firma & scopo dictionis consentanea vehementius incitare.

Ad hæc plurimum conducet, primò ante Concionem privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandi à Deo suppliciter postulare: Secundò, piæ meditationis exercitio affectum illum in se concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertiò, modum prædicandi in optimis Concionatoribus accuratè observare, eumque conari in praxim reducere, quantum propriæ naturæ vires & inclinatio patietur: ille enim dicendi modus maximè placere solet, qui minimè affectus apparet.

Porrò, ut prædictus Apparatus & praxis ex eo concionandi facilius ab incipientibus in usum redigatur, assignamus infra per reliquas Dominicas, 1. Evangelium diei: Puncta sive sententias ex eo selectas, & conceptus de singulis punctis ad concionandum idoneos, 3. Apponimus ad singulas sententias Titulum in Indice sive Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam ex qua sententiam suam & conceptum facilè & copiosè deducat.

Denique eâdem praxi, quâ nos pro singulis Dominicis & Festis, pro faciliori tantum norma, aliquas sententias & materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cum placuerit, sententias alias ex eodem

Evan-

Evangelio eligere, & illas materiæ quam habet in Apparatu accommodare.

Ad extremum observa, materiam pro Dictione peti posse non tantum ex Apparatu, sed etiam ex Controversiis superius tractatis, & Exemplis aliisque in Catechesi infra inducendis, eorum Indices aut Titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei mysteriis, & officiis justitiæ Christianæ exempla selectissima fusius deducuntur.

MATERIÆ DICTIONIS
In Dominicis per annum.
DOMINICA I. ADVENTUS.

Evangelium, *Lucæ 21. Erunt signa, &c.*

I. NArratur totum Evangelium Dominicæ: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis*, juxta praxim primæ partis suprà.

II. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.* Adventus Christi erit peccatoribus tremendus, quia stricto judicio omnia occulta examinabit, & pœnam ex æquo retribuet. Vide ex Apparatu *Judicium rectum, Justitia divina.*

III. *Tunc videbunt* Hæretici Christum in nube cum tremore, qui noluerunt illum in Eucharistia, aut in vera Ecclesia agnoscere v. *Eucharistia, Ecclesia, Tunc videbunt* Avari Christum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. *Eleemosyna. Tunc videbunt* Christum in nube lucida Operarii tenebrarum, qui non proposuerunt Deum ante conspectum suum. V. *Luxuria, Astutia. &c.*

IV. *Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra.* Justi & pii qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio & consolatione. Vide *Tribulatio, Consolatio.* Et infra *in Catech. c. 5. in fine 4. Novissima.*

Conceptus alii de eodem Evang.

ERunt signa in sole, luna & stellis. Posuit Deus tam multa & clara signa futuri Judicii, & Mortis: quia horum memoria maximi momenti est ad naturam conversionem, & virtutis exercitium. v. sup. *Mors, Iudicium.*

Cælum, & terra transibunt. Omnia hujus mundi sunt fluxa, & mutabilia ut honores, opes, sanitas, amici, præter solum Deum: ideò rectè additur. *Verba autem mea non præteribunt.* Quia veritas Domini manet in æternum, & ea sola hominem fælicem facit. Vide supra in Apparatu V. *Veritas.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui nolunt sequi doctrinam, & exemplum illius, ut Humilitatem, Patientiam, Charitatem &c. de quibus supra in *Appar.* Nihil magis scandalizat Ecclesiam Christi, quam improbitas Christianorum.

Dominica II. Adventus.

Matth. 11. *Cum audisset Ioannes &c.*

I. NArratio totius Evangelii, juxta praxim Narrationis supra.

II. *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* S. Joannem in carcere, ita justorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, persecutiones in hoc mundo &c. Nam ut purum aurum in igne probatur, ita justi in tribulatione. Vide in Apparatu, A. *Patientia*, & varia ejus exempla, & documenta.

III. *Existis videre arundinem vento agitatam.* S. Joannes mansit in adversis constans, sed homines reprobi instar arundinis cum omni vento tentationis facilè inclinantur ad peccatum. V. *Constantia, Peccatum*, & species peccati, *Superbia, Avaritia &c.* Item *Catech. c. 3. de præceptis.*

IV. Contra Hæreticos. *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides (præsertim nova) debeat miraculis confirmari, vide supra in *Polemicis* part. 1. pag. 40.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

CÆci vident, claudi ambulent &c. *Matth. 11.* Peccatores alii cæci, alii claudi, alii leprosi &c. de hoc vide Alapide ad Ephes. 3. v. 1. item 1. Tim. 2. v. 8. fusè.

Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam. Fragilitas humana instar arundinis, quæ fortunæ ventis exposita est.

Hic dici potest quantam fortitudinem Joannes per tribulationem obtinuerit, quæ hominem Christianum decet, nam inconstantia multos à fide & virtute avertit. Alapide Ephes. 4. v. 13. n. 140.

Abeuntibus illis capit Iesus dicere. Christianum est defendere honorem alienum juxta illud: *Omnia quacumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui non sequuntur doctrinam & exemplum ejus. Nam illorum improbitas scandalosa est Christo & Ecclesiæ.

Dominica III. Adventus.

Joan. 1. *Miserunt Iudæi &c.*

I. NArratio Evangelii, juxta praxim Narrat. ubique servandam.

II. *Tu quis es?* Homines superbi & qui se jactant, solent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potiùs interrogare & examinare seipsos, & sua vitia, Vide in Apparatu. *Iactantia, Superbia.*

III. *Ego vox clamantis in deserto.* S. Joannes ex humilitate dicit se tantum esse *vocem*, quæ est res levissima. Sed melius id possunt dicere multi homines qui tantum habent verba & voces, & nihil veritatis. v. *Humilitas, Mendacium.*

IV. *Ego baptizo in aqua*, Baptismus Joannis tantùm habebat aquam pœnitentiæ, sed Baptismus Christi confert etiam gratiam, & salutem. V. *Baptismus*, item *in Catech. c. 4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

COnfessus est & non negavit, *Ioannis 1.* Mendacium homini noxium & perniciosum, quapropter omnibus ut pestis fugiendum, nam ex mendacio veluti ex fonte promanant, duplicitas, injustitia, furtum &c. Simplicitas seu sinceritas amplectenda, è contra vero hypocrisis fugienda. Confessio recta & sincera hominem ducit ad vitam cœlestem, duplicitas & hypocrisis ad vitam gehennalem.

Ego vox clamantis in deserto parate viam Domini. Humilitas Joannis maxima fuit, & ex humilitate in tantum evasit sanctum, ut sacræ paginæ, non surrexisse majorem inter natos mulierum Joanne Baptista, de eo testentur: si igitur ipsius vestigiis insistere velimus oportet in omnibus actionibus humilem esse, præcipuè tamen hæc virtus exercenda est dum nos ad sacram synaxim præparamus: deinde via, quæ est anima nostra, præparanda est, & videndum num illa recta sit, id est, num illa semper

ſemper habeat rectam intentionem, num ſit juſta, ſuum cuique tribuendo, quod ſuum eſt? Modus quo illa diſponantur eſt confeſſio frequens, fuga occaſionum, emanſio è conſortio pravorum, bona propoſita, &c.

Dominica IV. Adventus.

Lucæ 3. *Anno quintodecimo.* Narr. *Evang.*

I. PRædicans Baptiſmum pœnitentiæ. Pœnitentia neceſſaria: eſt ſecundus Baptiſmus. V. *Pœnitentia, Baptiſmus, Confeſſio peccatorum.* Eadem *in Catech c.4.*

Hæretici male negant *Baptiſmum Pœnitentiæ* per Confeſſionem, & Abſolutionem Sacerdotis: vide *in Polemicis part.1. pag.131.*

II. *Parate viam Domini*: virtutes quæ requiruntur ad parandam viam Domini in noſtra anima, V. *Amor Dei, Humilitas, Fides, Spes, Oratio &c.*

III. *Omnis mons, & collis humiliabitur.* Superbi ſicut montes ſupra alios elati, à Deo deſeruntur, & humiliantur: V. *Superbia.*

Nativitas Domini.

Lucæ 2. *Exiit edictum.* Narr.

I. NAtus eſt vobis hodie Salvator. Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium ſuum pro nobis incarnari, & in ſtabulo naſci. Vide *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum, Chriſtus.*

II. *Invenietis infantem pannis involutum & poſitum in præſepio.* Si Filius Dei è cœlo ad ſtabulum ad nos deſcendit, quomodò non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare, V. *Humilitas, Abnegatio.*

III. *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Homines bonæ voluntatis debent ex amore Chriſti habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conſcientia. Vide *Pax, Concordia.* Item *Odium, Invidia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

INclinavit eum in præſepio, quia non erat &c. Lucæ 2. Cor noſtrum tabernaculum eſſe debet Chriſti Jeſu naſcentis.

Gloria in altiſſimis Deo & in terra pax hominibus &c. Divinæ perfectiones communicantur à Chriſto nato hominibus bonæ voluntatis.

Cum in forma Dei eſſet exinanivit ſeipſum Philip. 2. Cur Dei filius ſe ad ſummam inopiam exinaniverit & humiliaverit? nempe ut nobis exemplum præberet quomodo nos in hoc mundo gerere debeamus.

Parvulus natus eſt nobis, Iſaiæ 9. Facilius nobis cum filio Dei parvulo ſalutis negotium tractatur. 2. Datus eſt parvulus ductor pauperis & cæci hominis mendicantis. 3. Datus eſt nobis Dei filius obſes & pignus noſtræ redemptionis.

Tranſeamus uſque in Bethlehem. Tranſeamus de via peccatorum ad viam virtutum. 2. Ignis cæleſtis, & divinus abſconditus ſub cinere mortalis corporis.

Exultavit ut Gigas ad currendam viam, Pſal.18. Deſideravit valde filius altiſſimi opus redemptionis noſtræ.

Invenietis infantem pannis involutum &c. Filius Dei natus, mundo ignotus, & puer expoſititius.

Dominica I. poſt Nativitatem:

Lucæ 2. *Erant Joſeph & Maria.* Narr.

I. POſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum. Chriſtus improbis hominibus eſt ſeverus judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam, V. *Juſtitia divina, Benignitas Dei, Gloria cæleſtis.*

II. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Sicut hic Deiparæ, ita juſtis hominibus tribulationes proveniunt ad ſalutem, V. *Tribulatio, Patientia.*

III. *Quæ non diſcedebat de templo jejuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.* Et ideò meruit Chriſtum videre, V. *Jejunium, Oratio.*

Circumciſio Domini.

Lucæ 2. *Poſtquam conſummati*, Narr.

I. POſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer. Debent Chriſtiani animum circumcidere amputando peccata, luxuriam, gulam &c. V. *Peccatum, Pœnitentia, Abſtinentia, Luxuria, Gula.*

II. *Vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Id eſt Salvator. Chriſtus pro ſtrena novi anni offert in circumciſione ſuum ſanguinem pro hominum ſalute, vide *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum.*

III. Quot modis ſe Chriſtus hominum Salvatorem demonſtrat, v. *Chriſtus.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT circumcideretur puer, Lucæ 2. Circumciſio ſpiritualis eſt ſenſuum mortificatio.

Vocatum eſt nomen ejus Jeſus. Inchoandus animus ab amicitia nominis Jeſu. 2. reliquit Dominus nomen Terribile quod in lege veteri terrebat, & illud mutavit in dulciſſimum nomen Jeſus, 3. Virtute nominis Jeſu David vicit Goliath: & nos vincemus diabolum, 4. In circumciſione Salvator noſter maximè fuit humiliatus; in receptione nominis Jeſu maximè fuit exaltatus. Ita & nos &c.

In nomine Jeſu omne genu flectatur &c. *Philip. 2.* Nomen Jeſu innocenti ubique auxilium.

Exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Exaltati ſumus per Jeſum fratrem noſtrum ad ſtatum filiorum Dei, de ſtatu filiorum diaboli.

Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, Epheſ.4. Renovandus homo intus & foris ad imaginem Dei.

Et vocatum eſt nomen ejus Jeſus. Oportet nos implêre menſuram nominis Chriſtiani cum Jeſu per virtutes illius.

Epiphania Domini.

Matth. 2. *Cum natus eſſet &c.* Narratio.

I. VIdimus ſtellam ejus in Oriente. Fides eſt ſtella quæ ducit nos ad Chriſtum, v. *Fides, Obedientia & in polemicis argumenta Fides, pag.16.*

II. *Renunciate mihi ut ego veniens adorem eum.* Similes ſunt Herodi hypocritæ & hæretici qui ſimulant pietatem, v. *Hypocriſis, Intentio, Aſtutia.* Item, Genius fallax Hæreticorum, p.151.

III. *Obtulerunt ei munera, aurum, thus, myrrham.* Per hæc tria munera ſignificatur Chriſto offerenda Fides, Spes, Charitas ſive Amor Dei. Item paupertas ſive abnegatio ſui, caſtitas, obedientia, v. Singulas iſtas virtutes in Apparatu.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ECce magi, Matth.2. Non adeo miratur Evangeliſta de paſtoribus quam de magis, quia pauperes & afflicti facilius Chriſtum quærunt, quam divites, 2. Mirandum inſuper tot hactenus Principes & Reges Salvatoris paupertatem amplexos, cum paſſim paupertas vitetur.

Ab

Ab Oriente venerunt. Peccator illustratus lumine gratiæ Dei ad eum se convertit, 2. Ab infantia Deus diligendus est.

Ubi est qui natus est Rex. Christus Rex & Dominus universorum meritò nuncupatur.

Intrantes domum invenerunt puerum. Dominus ab humilibus invenitur, & à superbis se subducit.

Ubi est qui natus est Rex Judæorum? vidimus stellam ejus. Gravius obdurati & ingrati, & scientes, quam ignorantes peccant.

Procidentes adoraverunt eum. Non legitur pastores eum adorasse, quia signum sublimis animi est, se humiliare, Regiæ quoque dignitati conveniens.

Obtulerunt ei munera. Offerenda nobis sunt munera puero Jesu, nempe aurum charitatis, thus pietatis, mirrha amoris, orationis & mortificationis.

Vidimus stellam ejus. Frustra nobis stella divinæ gratiæ lucet, si non ductum ejus sequamur.

Dominica I. post Epiphaniam.

Lucæ 2. *Cum factus esset Jesus.* Narratio.

I. I*Nvenerunt Jesum in templo.* Jesus invenitur in vera Ecclesia, & in Oratione, v. *Ecclesia, Oratio.* Item, Notæ veræ Ecclesiæ &c. part. 1. p. 32.

II. *Nescitis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse.* Serviendum Deo potius, quam mundo aut hominibus, vide *Obedientia, Abnegatio mundi, Amor Dei.*

III. *Et erat subditus illis.* Quantùm debeant honorari parentes, v. *Honor parentum. Educatio filiorum. Et in Catech. c. 3. de precepto honorandi parentes.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E*T cum factus esset annorum duodecim ascendit &c. Lucæ 2.* Hic doceri potest quomodo Dominicæ & Festa sint colenda, 2. Quomodo parentes infantes suos educare debeant in timore Dei &c. 3. Quomodo præcepta Dei sunt servanda & adimplenda.

Secundum consuetudinem. Bona consuetudo arripienda, mala vero superanda & extirpanda est.

Et non cognoverunt eum parentes ejus. Anima nostra quandoque Deum perdit, absque eo quod satis advertit ad statum suum.

Fili quid fecisti nobis sic ecce Pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quomodo Deum debeamus quærere in confessione Sacramentali, in communione, in templis, in bonis consortiis &c. sed non in tabernis, non in hortis voluptatum &c.

Requirebant eum inter cognatos & notos. Deus non est quærendus apud amicos & consanguineos, sed in oratione & bonis operibus, etiam apud inimicos &c. si eos amore prosequamur. Sed amici non nunquam vocationem Dei malè impediunt.

Et erat subditus illis. Quantam ergo pueri obedientiam exhibere teneantur suis parentibus, superioribus, & quomodo puniendi eam recusantes.

Dominica II. post Epiphaniam.

Joan. 2. *Nuptiæ &c.* Narratio.

I. N*Uptiæ factæ sunt in Cana Galilææ.* Matrimonium honorandum est, & ejus leges magnâ curâ servandæ tam à viro quam à muliere, in mutuo amore, fidelitate, concordia, vide *Matrimonium.* Et *in Catech. c. 4. de Sacram. Matrimonii.*

II. *Omnis homo primo bonum vinum ponit &c.* Mundus primò præbet voluptatem, postea dolorem & tribulationem: Deus è contra primò præbet tribulationem: posteà lætitiam & præmium æternum, vide *Tribulatio, Tentatio, Patientia.*

III. *Hoc fecit Jesus initium signorum,* vide *Christi miracula, v. Christus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

N*Uptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, Joannis 2.* Quanta sollicitudine nos præparare debeamus ad sacram communionem: & quomodo puniendi sunt qui indigne accedunt ad has nuptias spirituales.

Vinum non habent. Diva Virgo magnam de clientibus suis curam gerit, quibus prospicit in omnibus cum sit apud Deum potentissima.

Implete Hydrias. Christus ostendit exemplo suo, quantum parentibus deferendum sit.

Cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est. Mundus homines decipit, voluptates eis proponendo, ob quas postea tot tormenta toleranda sunt, 2. Ut mundus hominibus illudit, ita quoque diabolus.

Dominica III. post Epiphaniam.

Matth. 8. *Cum descendisset.* Narr.

I. D*Escendente Jesu de monte, Ecce leprosus venit.* Leprosus dici potest quivis peccator plenus ulceribus superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ &c. v. *Peccatum, Superbia, Luxuria &c.*

II. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Christum recurrere, v. *Fiducia, Pœnitentia.*

III. *Vade ostende te Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata sua aperire & ostendere Sacerdoti in Confessione sacramentali, v. *Confessio peccatorum: Item Sacramentum Pœnitentiæ in Catech c. 4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E*Cce leprosus veniens.* Tribulatio hominem Christo conjungit & si longe ab eo recesserit, ad Deum reverti jubet.

Adorabat eum. Adoratio Deo soli convenit.

Si vis potes me mundare. Tribulatio docet orare, 2. Cordis munditia quanti facienda, 3. Misericordia Dei in hominibus subveniendo maxima.

Accessit ad Eum centurio. Qualis fuerit ille centurio, & ex eo quodnam officium sit Dominorum erga servos: & servorum erga Dominos.

Domine puer meus jacet in domo paralyticus &c. Peccatum paralysis est qui morbus animam maxime affligit, suâ malâ conscientiâ peccatum mortale homini viam sternit ad alia mortalia.

Dominica IV. post Epiphaniam.

Matth. 8. *Ascendente. &c.* Narr.

I. A*Scendente Jesu in naviculam, ecce motus magnus factus est in mari.* Mundus est mare plenum procellis, id est, periculis, discordiis, litibus, vide *Discordia, inimicitia.* Item *Pax.*

II. *Domine salva nos perimus.* Remedium in mundi periculis est auxilium Dei invocare, v. *Oratio, Auxilium Dei, Fiducia. Et in Catech. c. 2. de Orat. Dominica.*

III. *Quis est hic, quia venti & mare obediunt ei.* Si mutæ creaturæ obediunt Dei præcepto, magis homo. v. *Obedientia, Timor Domini, Et in Catech. cap. 3. de preceptis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A*Scendens Jesus naviculam &c. Matth. 8.* Quomodo

modo Christum præcedentem debeamus sequi, 2. Præsentia Dei hominem cohibet à peccato.

Ut navicula operiretur fluctibus. Fluctus maris, id est, mundi hominem opprimunt.

Ipse vero dormiebat. Deus in anima afflicta optime quiescit.

Modica fidei &c. Fides nobis scutum in omnibus periculis & certaminibus.

Imperavit ventis. Quomodo passionibus nostris, quæ ventis non absimiles sunt. imperare oportet.

Dominica V. post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile factum est.* Narr.

I. *Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.* Semen bonum est fides, aut quævis alia virtus, quæ seminatur in anima, ut posteà proferat fructum vitæ æternæ, v. *Fides, Liberalitas, Amor Dei &c. Et in Catech c. 1. de fide.*

II. *Venit inimicus ejus & superseminavit zizania.* Zizania sunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines inducunt, v. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria & alia vitia.*

III. *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Deus permittit probos & improbos simul vivere in hoc mundo, sed in morte & judicio extremo illos separabit, ad præmium. vel pœnam æternam, v. *Mors, judicium, justitia divina. Et in Catech. cap. 5. de quatuor Novissimis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cum autem dormirent homines &c. Matth. 13. Inimicus noster diabolus valde imbecillis est. quod vel hinc patet, quia homines non nisi dormientes, vel impeditos aggreditur, quos vincere haud potest, nisi velint. Vide supra in Apparatu, *Acedia.*

Venit inimicus homo &c. Diabolus nunquam dormit & ideo inter omnia animalia soli vigilantissimo draconi assimilitur. Quia est infensissimus hominis hostis, quapropter nobis vicissim vigilandum est.

Et superseminavit Zizania. Susurrones Deo, Angelis & hominibus odibiles.

Alligata ea in fasciculis ad comburendum. Quandoque propter pravos homines etiam boni luunt & puniuntur à Deo.

Dominica VI. post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile est.* Narr.

I. *Simile est regnum cœlorum grano synapis &c.* Granum synapis est vera fides in Christum, quæ nunc apparet parva, & humilis, posteà autem crescet in gloriam immensam & æternam, v. *Fides, humilitas, tribulatio.*

II. Granum sinapis dum masticatur elicit lachrymas, sed tamen conducit ad sanitatem: ita pœnitentia nunc causat dolorem; posteà verò salutem operatur, vide *Pœnitentia. patientia, tribulatio.* Item *in Catech. c. 4. de pœnitentia.*

III Mundi sectatores non crescunt, sed decrescunt. Homo nō vitans peccata venialia, se ad mortale disponit.

Dominica Septuagesima.

Matthæi 20. *Simile est.* Narr.

I. *Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias.* Regnum cœlorum est Ecclesia ad quam Deus homines vocat ut benè operentur, v. *Ecclesia, Obedientia.* Et *Fides in Catech. c. 1.*

II. *Hi novissimi unâ horâ fecerunt & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei.* Qui Deo serviunt brevi tempore ex pura intentione plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multumque laborant, vide *Intentio bona, mala, Gloria cœli.*

III. *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Pauci sunt salvandi, eo quod pauci deserunt sua vitia, vide *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit conducere operarios &c. Matth. 20. Constat labore salus, ad quem Dei nos vocat amor. paciscens mercedem, 2. Vinea, de qua Evangelium est anima nostra, quæ bene colenda, 3. Horæ diversæ, sunt ætates, nempe puerorum, adolescentium, ac senum, quos vocat ad vineam suam.

Simile est regnum cœlorum Patrifamilias. Quam bonus sit Deus paterfamilias explicandum est.

Quid statis hic tota die otiosi. Otium perniciosissimum omni creaturæ cum sit pulvinar diaboli, & sepultura vivorum. Nam aqua stagnans putrescit ferrum quiescens atteritur rubiginem &c. 2. Non procrastinanda est emendatio vitæ nostræ ne tota præterfluat, & otiosi reperiamur à judice nostro.

Redde illis mercedem. Deus superabunde, virtutes ac bona opera nostra non solum in hac vita, verum etiam in futura remunerat, 2. Injusta retentio mercedis quam operarii labore suo promeriti sunt, est peccatum in cælum clamans.

Murmurabant &c. Murmuratio quantum sit malum, vide in Apparatu. *Detractio.*

An oculus tuus nequam &c. Cur oculus & non lingua reprehensa est? Ratio est quia ille concupiscit, & non lingua.

Multi sunt vocati, pauci vero electi. Nomen prædestinationis neminem à bonis propositis dejicere debet. v. *Tom.* 1. in controversiis.

Dominica Sexagesima.

Lucæ 8. *Cum turba plurima.* Narratio.

I. *Semen est Verbum Dei.* Magni facienda est, Fides & Prædicatio verbi divini, quia est semen vitæ æternæ, vide *Fides, Prædicatio.*

II. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Necessaria ad salutem perseverantia in fide, & bonis operibus inter persecutiones, vide *Perseverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

III. *Hi sunt qui in corde bono & optimo fructum adferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non potest sine patientia, v. *Patientia, abstinentia, abnegatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit qui seminat &c. Luca 8. Docetur hic modus quomodo seminator verbi Dei se gerere debeat, 2. quod semen sit verbum Dei, ager anima nostra, seminator Christus, 3. Qualis debeat esse terra, ut fructum proferat.

Cecidit in terram bonam. Terra bona censentur hi, qui à peccatis purgati, verbum Dei custodiunt & illo fructus bonorum operum producunt, 2. Dici hic posset quam uberes ac suaves fructus verbum Dei in anima nostra germinet.

Aliud cecidit secus viam & conculcatum est &c. Omnis

Omnis respectus humanus contemnendus, quia non curandum est nobis, num ab hominibus despiciamur ac nihili fiamus, dummodo apud Deum valeamus.

Super Petram. Petra sunt omnes obdurati ac inveterati peccatores, qui verbum Dei percipientes nullum fructum ex eo germinant, nec producunt.

Inter spinas. Impedimenta verbi Dei sunt, peccata, divitiæ, prosperitates &c. Hic advertendum quod ex quatuor seminis partibus, una tantum bene ceciderit ac fructum fecerit, ex quo collige exiguum bonorum numerum.

Dominica Quinquagesimæ.

Lucæ 18. *Assumpsit Jesus &c.* Narratio.

I. ECce ascendimus Hierosolymam &c. Quanta Christi benignitas qui ultrò tendit Hierosolymam, ut pro peccatoribus patiatur. Vide *Benignitas Dei in peccatores, Amor noster in Deum.*

II. *Et postquam flagellaverint & occident eum, tertia die resurget.* Maxima consolatio in tribulatione & persecutione est futura mortuorum resurrectio. v. *Tribulatio, persecutio, beatitudo.*

III. *Et ipsi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligunt Christi in se amorem, & beneficia, vide *Ingratitudo, benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ECce ascendimus Hierosolymam, *Lucæ* 18. Passio Christi gravissima fuit: sed memoria illius optimum contra peccata remedium est, 2. Unicus locus quietus in mundo est, nempe mons Calvariæ sive crux Salvatoris nostri.

Cæcus quidam sedebat secus viam &c. Cognitio propriæ miseriæ, ducit ad quærendum auxilium, 2. Peccatores in via cælesti, instar cæcorum currunt, 3. Exoptanda ac procuranda est oculorum cæcitas, in perspiciendis rebus impudicis, 4. Custodia oculorum valde conducit ad inhonestas cogitationes vitandas, 5. E contra oculorum libertas, multorum peccatorum origo, 6. Cæcitas spiritualis, deterior corporali est.

Quid tibi vis faciam? Domine ut videam. Diabolus homines abducit à via cælesti cæcitate, & Deus illuminatione reducit, 2. Homo debet semper esse indifferens ad Dei voluntatem, sive ad patiendum, sive ad gaudendum.

Ipsi nihil horum intellexerunt. Affectus terreni, cognitionem spiritualium, ac cælestium tollunt aut impediunt.

Dominica Quadragesimæ.

Matthæi 4. *Ductus est Jesus &c.* Narratio.

I. CUm jejunasset quadraginta diebus &c. Quàm utile & sanctum sit jejunium Quadragesimæ, exemplo Christi, v. *Abstinentia, jejunium.*

II. *Accedens tentator dixit ei &c.* Christus voluit tentari, ut ostenderet Christianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum, v. *Tentatio, tribulatio.*

III. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falsa bona, mundi divitias, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat, v. *Avaritia, luxuria, tentatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

DUctus est Jesus in desertum à spiritu, *Matth.* 4. Filii Dei, spiritu Dei aguntur, qui illorum dux est, 2. Diaboli filii sunt, qui spiritu dæmonis ducuntur. 3. Spiritus Dei homines ad patiendas difficultates, miserias, cruces &c. inducit, diabolus vero ad voluptates, 4. Christus in solitudinem discessit, ut ibi Deum Patrem suum nobis jejuniis &c. facilem & placatum reddat, 5. Diabolus interdum hominem tentat sub specie boni angeli, quem fallit, 6. Armantur justi à Deo ad victoriam adversus diabolum, 7. Salutaris cuique abstinentia, & recollectio mentis.

Et cum jejunasset 40. diebus &c. Jejunio vincuntur tentationes & extirpantur passiones maximè carnales, 2. Diabolus cum suis hæreticis maximus impugnator jejunii est.

Accedens tentator. Tentatio ut fornax ardens in qua aurum purgatur, & stipula comburitur, id est boni præmium accipiunt honoris &c. mali vero consumuntur, 2. Diabolus bonos semper persequitur.

Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant &c. Diabolus adaptat tentationes juxta cujusque naturam & indolem, 2. Abstinentia justos spiritu Dei confortat & munit, 3. Maluit Dominus convertere panem in corpus suum, quam lapides in cibum corporalem, imo mavult Deus duros lapides peccatorum in flexiles & justos convertere.

Mitte te deorsum. Se deorsum mittere (id est ad terrena despicere) filios Dei dedecet, cum mentem nostram semel occuparunt cælestia. Juxta tritum illud *nemo mittens manum ad aratrum, respiciens retro aptus est regno Dei.*

Non in solo pane vivit homo. Refectio mentis prævalet refectioni corporis, 2. Sacra communio est cibus animæ, 3. Verbum Dei confortat animam adversus peccata.

Dominica II. Quadragesimæ.

Matthæi 17. *Assumpsit Jesus &c.* Narratio.

I. TRansfiguratus est ante eos. Nempe ante discipulos, id est, homines pios, qui deserunt cupiditatem mundi, & ascendunt cum Christo ad montem orationis, aut contemplationis, v. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

II. *Domine bonum est nos hic esse.* Quantum bonum & beneficium est esse cum Christo in vera Ecclesia, in oratione, in operibus bonis, v. *Ecclesia, oratio.* Item *in controvers. part. 1. cap. 2. de vera Ecclesia* contra hæret.

III. *Surgite & nolite timere.* Qui Christum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem &c. v. *Tim. Domini, fiducia, fortitudo.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

TRansfiguratus est ante eos, *Matth.* 17. Peccatum transformat hominem in diabolum, pænitentia in Angelum.

Domine bonum est nos hic esse. Nesciunt quid dicant, qui terram cœlo præferunt.

Ducit illos in montem excelsum. Necesse est hic portemus crucem Christi, ut gloriam cælestem obtineamus juxta illud Thomæ à Kempis. *Non est alia via, nisi via sancta Crucis,* 2. Maxima est stoliditas illorum, qui æternæ felicitati renuntiant, ne hic patiantur aliquantulum.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Quam inexplicabilis est gloria beatorum.

Montem

Montem excelsum. Terminus crucis Christi gloria est, gloria vero mundi est Crux.

Dominica III. Quadrag.

Lucæ 11. *Erat Jesus &c.* Narr.

I. *ERat Jesus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Dæmonium mutum habent illi, qui in Confessione non aperiunt peccata, & qui non laudant Deum in oratione, vide *Confessio, oratio.*

II. *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Quanta damna adferat discordia in regno, in civitate, in familia, v. *Discordia, Pax.*

III. *Qui non est mecum contra me est.* Deus odit simulationem & hypocrisim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, v. *Hypocrisis, Intentio recta.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ERat Jesus ejiciens dæmonium & illud erat mutum, Lucæ 11. Dæmonia natura sua non sunt muta, sed muta dicuntur, quia eos quos obsident mutos efficiunt, 2. Gravior est obsessio animæ quam corporis, 3. Collaborandum est nobis cum Deo, ut dæmonia ex animabus nostris exterminet & ejiciat.

Tentantes signum de cœlo quærebant ab eo. Deus induratis plura salutis media negat, ne gravius postea eos punire debeat.

Cum fortis armatus custodit atrium suum. Associari Christo duci oportet, ut inimicum vincamus, 2. Inimicus imbecillis est, nam Cani catenato non est absimilis, 3. Diabolus totum hominem possidet, dum animam invasit.

Assumpsit alios 7. spiritus nequiores se. Permittit Deus justos à dæmone exerceri, ut sibi comparent thesaurum virtutum, pravos vero terreri ut à peccatorum via declinent.

Omne regnum in se divisum &c. Unio animarum fidelium in Ecclesia necessaria, 2. Dissentio voluntatis humanæ pacem tollit, & discordiarum origo est.

Erat Jesus ejiciens dæmonium. Valde grave peccatum est pusillis scandalo, & peccandi occasioni esse, 2. difficillimum est dæmonem (id est malam consuetudinem peccandi) ex anima peccatoris extirpare, 3. Diabolus omnium perditorum hominum sensus evertit.

Universa arma ejus auferet. Deus diabolum propriis armis impugnat, quia peccatores conversi, olim fuerunt arma diaboli.

Dominica IV. Quadrag.

Joannis 6. *Abiit Jesus trans mare.* Narratio.

I. *ERat autem proximum Pascha dies festus Judæorum.* Quanta apud Catholicos debet esse observatio dierum Festorum & Dominicæ, v. *Sabbathi observatio.* Et *in Catech. 3. de præceptis.*

II. *Discubuerunt viri numero quasi quinque millia.* Exemplo Christi quanta debet esse liberalitas fidelium erga peregrinos, maximè pauperes, & Religiosos qui Christum sequuntur, v. *Liberalitas.*

III. *Jesus ergo ne facerent eum Regem fugit.* Docemur hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à solo Deo exspectare, v. *Humilitas, Intentio bona.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

CUm sublevasset oculos Jesus, Joan. 6. Deus in hac vita sui sectatores milites solatiis gaudiisque afficit, 2. Prospicit etiam eis de necessariis, tam ad vitam corporalem quam ad spiritualem, 3. Spectat Deus afflictionem suorum amicorum & miseretur, 4. Promittit Deus in cælo meliorem communicantibus tractationem.

Sequebatur eum multitudo magna. Filii Dei perseverantes in via salutis, Jesum sequuntur, peccatores sive filii dæmonis, mundum & amorem proprium, 2. Deo non serviendum est propter mercedem ut turba de qua Evangelium, sed ex puro amore.

Unde ememus panes ut manducent hi. Eleemosyna Deo gratissima, & ad cælum consequendum quandoque necessaria, 1. Divina providentia medium juvandi invenit, dum humana deficit, 3. Deus tantam nostri providentiam gerit, quantam mater partus uteri sui, 4. Adjutorio humano deficiente, major consolatio à Deo exspectatur.

Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis. Mundanis non sufficiunt bona quæ possident, sed plura semper expetunt, & sitiunt.

Ut autem impleti sunt. Nulla mundi bona homini satietatem adferre possunt, præter Deum.

Dominica V. quæ est Passionis.

Joannis 8. *Dixit Jesus turbis.* Narr.

I. *QUi ex Deo est verba Dei audit.* Signum est prædestinationis Conciones libenter audire & observare, vide *Prædicatio, Obedientia.*

II. *Si quis sermonem meum servabit mortem non videbit in æternum.* Per observantiam mandatorum obtinetur vita æterna, v. *Obedientia, Gloria cælestis.*

III. *Abraham mortuus est, & Propheta.* Nemo mortem evadet, debemus igitur semper esse parati ut transeamus ad alteram vitam, v. *Mors*, Item 4. *Novissima in Catech. c. 3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

QUis ex vobis arguet me de peccato Joannis 8. Arguitur peccator à Deo Creatore, & redemptore de mala vita, 2. Optimus clypeus contra obtrectatores, innocentia vitæ, 3. Christo similis est, qui verè de peccato argui nequit, 4. Arma movenda contra peccatum, inimicum Christi & animæ nostræ, 5. Conscientiâ bonâ utenti nihil timendum.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Interroget quisque conscientiam suam. *De peccato,* nihil adeo fugiendum quam peccatum, cum adeo sit amarum, ut unica ejus guttula, oceanum beatæ dulcedinis amaritudine sua inficiat.

Qui ex Deo est verba Dei audit. Ex Deo non sunt, qui voluntati ejus ac verbo resistunt.

Ego non quæro gloriam meam &c. Deo cuncta nostra relinquenda, qui melius illa ad bonum nostrum diriget, cum innocentium, id est, bonorum causam cordi habeat ut propriam.

Dominica VI. quæ est Palmarum.

Matthæi 21. *Cum appropinquasset*, Narr.

I. *ECce Rex tuus venit tibi mansuetus,* Christi mansuetudo & humilitas Christianis imitanda, vide *Patientia, Humilitas.*

II. *Straverunt vestimenta sua in via.* Hinc collige non tantùm affectum internum, sed etiam sæpè bona externa pro Christo exuenda esse, v. *Abnegatio, Amor Dei.*

III. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Benedictus

ctus & honorandus Deus in suis Sanctis & ministris, v. *Amor Dei*, *Honor parentum*, Item *cultus Sanctorum in cont. part.2.&c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E *Cce Rex tuus venit tibi mansuetus*, *Matth.* 21. Felicissimus homo est ad quem Dominus Jesus accedit, infelicissimus vero à quo ille recedit, 2. Rex summus est, qui sibi in regno cordis novit imperare.

Asinam alligatam. Peccatores & servi diaboli per asinam figurari possint.

Hosanna filio David, Non sunt fideles amici Jesu, qui cum in sancta Eucharistia indignè recipiunt.

Benedictus qui venit in nomine Domini. Mundi favor in odium facile evanescit: nunc dicit *Benedictus*, post triduum *Crucifige.*

Dominica Resurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena &c.* Narratio.

I. E *Merunt aromata ut venientes ungerent Jesum.* Aromata Christo gratissima sunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ nostræ corruptionem, & Christi membra ungunt in suis pauperibus, vide *Castitas*, *Amor Dei*, *Liberalitas in pauperes.*

II. *Nolite expavescere, Jesum quæritis Nazarenum.* Non debet timere qui seriò Christum quærit, v. *Fides & Fiducia.*

III. *Surrexit non est hic.* Per pœnitentiam oportet cum Christo resurgere ex sepulchro nostrorum peccatorum, vide *Pœnitentia*, *Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

V *Alde mane una sabbathi veniunt*, *Marcus* 16. Primus fructus resurrectionis fervor est pietatis, 2. Salvator ab infantia, diligenti & prompto animo quærendus est.

Maria Magdalena, *&c.* Mulieres magis orationi, devotioni, virtuti, deditæ sunt quam viri: qua de re vide à Lap. 1. *Cor.* 15. *v.* 3. Item 1. *Timoth.* 2. *v.* 9. *Num.* 35. *v.* 2. Magdalena lachrymas tristitiæ seminans, lætitiæ lachrymas collegit, Juxta tritum illud, *post nubila Phœbus.*

Hæc dies quam fecit Dominus, *Psal.* 117. Post mærorem sequitur lætitia: nam ut sol occidens rubicundè, serenitatis est indicium, ita verus sol sanguine tinctus moriens causa gloriæ & pacis fuit.

Quis revolvet nobis lapidem? Videntes lapidis impedimentum, non omittunt inquirere & prosequi intentum, docendo perseverantiam, & constantiam in bonis operibus & virtutibus necessariam; nam illæ virtutes, obices vitiorum fervore spiritus tollunt, aut facilitant. Quoties quis aliquod bonum opus aggreditur, plurima intercurrere solent impedimenta: at peccare volentibus omnia favent.

Viderunt lapidem revolutum. Quanto majores videmus difficultates, tanto magis in Deo confidendum est.

Surrexit non est hic. Vere non resurrexit, qui affectus pravos non exuit, 2. Jesus è sepulchro surrexit, sed nobis è sepulchro peccatorum resurgendum est, 3. Signum resurrectionis nostræ est, renovatio vitæ.

Venit Jesus januis clausis & stetit in medio &c. Invisit Dominus amicos pacificè, inimicos metu percellens.

Dominica in Albis.

Joan. 20. *Cum serò esset.* Narr.

I. P *Ax vobis.* Pax servanda cum Deo, cum proximo, cum nostra conscientia, v. *Pax*, *Discordia*,

II. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus concessa potestas, v. *Confessio peccatorum. Pœnitentia.*

III. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides, v. *Fides*, *fiducia*, Item *in Catech. c.1. de fide.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

P *Ax vobis*, *Joannis* 20. Pax quadruplex est, de qua vide fusius apud Alap ad *Phil.* 4. *v.* 7. & *Coloss.* 3. *v.* 15. 2. Non intrat pax Christi, ut requiescat, nisi ad pacificos, 3. Refugium & securitas pacis nostræ in vulneribus Salvatoris.

Nolite timere. Ne in ullum incidamus peccatum, optimum remedium est timere Deum non homines.

Ubi discipuli erant congregati. Ubi charitas & concordia, ibi Deus, juxta scripturam, *ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Venit Jesus & stetit in medio. Jesus mediator noster in medio est, omnibus æqualis.

Cum sero esset die illa & fores essent clausæ. Qui Deum recipere cupit, debet omnes fenestras sensuum claudere, ne diabolus intret per fores apertas, 2. Non procrastinanda est vitæ nostræ emendatio, ne sero nos pæniteat, quando fores sunt clausæ.

Ostendit ei manus & latus. Retinuit Salvator noster illas thecas medicinales, ut nos sanet, 2. Frustra lingua promittit, nisi cor, manus & opera conspirent.

Dominica II. post Pascha.

Joannis 10. *Ego sum Pastor bonus.* Narratio.

I. B *Onus Pastor animam suam dat pro ovibus suis*, v. *Zelus*, *gloria Dei*, *Fortitudo.*

II. *Ego sum Pastor bonus & cognosco oves meas*, v. *Christus*, *Dei benignitas erga suos fideles*: applicando illi officia boni Pastoris.

III. *Fiet unum ovile & unus Pastor*, v. *Concordia*, *Pax*, Item *Ecclesiæ unitas*, *Controv. part.1. cap.3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E *Go sum Pastor bonus.* Sanctus Paulus insigne exemplar Pontificum, Prælatorum, & Pastorum: vide A Lapide, 2. *Cor.* 4. *v.* 1. de eorum munere &c. 2. Pastor (idem dici potest de Patribus & Matribus familias) pascit tripliciter, vide Alapide in Epistolas canonicas *pag.* 313.

Ponit animam pro ovibus suis. An & quando vita pro proximo exponenda sit, vide ibidem *pag.* 477 2. Vita nostra impendenda est ei, qui suam nobis impendit.

Cognosco oves meas &c. Tota nostra amicitia cum Jesu, dependet à cognitione nostra de ipso, 2. Oves Christi cognoscuntur, ex pia vita, virtutibus, & signo sanctæ Crucis.

Et cognoscunt me meæ. Oves Christi sunt, qui cognitioni sui student, uti Augustinus ait, *Domine Jesu, noverim me, noverim te.*

Et vocem meam audiunt. Oves Christi verbum Dei lubenter audiunt, & correctiones, & mandatorum ejus observantes.

Dominica III. post Pascha.

Joan. 16. *Modicum &c.* Narr.

I. I *Terum modicum & videbitis me.* Totum tempus & bonum hujus vitæ modicum censeri debet, v. *Mors*, *Gloria æterna.*

II. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit,* vide *Tribulatio, tentatio, patientia, servorum Dei.*

III. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium*, vide *Consolatio divina, Gloria aeterna, Beatitudo.*

Conceptus alii de eodem Evang.

MOdicum & jam non videbitis me &c. *Joannis* 16. Sua passio Christo visa est modica, ob magnitudinem dilectionis, 2. Modicum vitæ tempus malis conceditur, ne pejores fiant, 3. Modicum vitæ tempus & gratiæ à quo pendet æternitas, 4. Apud Deum omnia tempora sunt modica: vide A Lapide *ad Hebraeos* 10. *v*.37. *n*.275.

Tristitia vestra vertetur in gaudium. Non est verum gaudium, nisi quod secura mens parit, 2. Quomodo differant tristitiæ sæculi & tristitia quæ secundum Deum est: vide A Lapide, 2. *Corinth.* 7. *v*.9. 3. Fructus tristitiæ ibidem *num*.136. 4. Consolationes divinæ semper sunt majores tribulationibus, 2. *Corinth.* 1. *v*.5. 5. Differentia gaudii Sanctorum & mundanorum, vide A Lapide 2. *Corinth.* 6. *v*.10. 6. Afflictio & tribulatio, quomodo hominem probent, vide A Lapide *in Apocalypsim pag.* 217. 7. Gaudium mundi, quam cito transeat idem *pag*.452. in Epistolas canonicas, 8. Lætitia spiritualis est quidam prægustus cæli, ibidem *pag.* 210. & *pag*.232.

Plorabitis & flebitis vos. Cur Deus amicos suos sæpe durius probet, quam impios, 2. Præstat hoc temporali inferno torqueri, quam cælum amittere.

Iterum videbo vos & gaudebit &c. Deus suos subinde deserit, ut solatio majori compenset.

Dominica IV. post Pascha.

Joann. 16. *Vade ad Deum*, Narr.

I. CUm venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio, vide *Peccatum, Justitia divina, Judicium iniquum, rectum.*

II. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides est à Spiritu Sancto, mendacium & hypocrisis à spiritu maligno, v. *Fides, mendacium, hypocrisis.*

III. *Non enim loquetur à semetipso*. Hæretici quia loquuntur à semetipsis, non à Deo, sunt mendaces & fallaces, v. *Mendacium, fallacia*, Item *vera Ecclesia Contr.p.*1.*c*.3.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

VAdo ad eum qui misit me & nemo ex vobis &c. *Joannis* 16. Deus velut sol, induratos deserit, 2. Non est perniciosior & tristior separatio, quam Dei ab hominibus, 3. Quisque sibi finem suum, ac vitæ suæ media præfigere debet, 4. Mundus carcer est, quo captivi innocentes & rei tenentur.

Nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Ex hac vita discedenti, quantum referat scire terminum, quo ituri simus.

Cum venerit spiritus veritatis. Mendacium homini Christiano perniciosissimum, quia multorum malorum origo, 2. Spiritus veritatis detegit mundi falsitatem.

Arguet mundum de peccato. Unicum peccatum sufficit de quo arguamur & damnemur, 2. Mundus in maligno (id est, malo igne) positus est, est enim sub diabolo suâ malignitate, vide fusius A Lapide *in Epist. Can. pag.* 514. 3. Peccati pœnæ & fructus A Lapide *in Apoc. pag.* 236. 4. Conscientiam assiduè examinandam esse, ibid. *pag*.305.

Dominica V. post Pascha.

Joann. 16. *Amen dico vobis*, Narr.

I. SIquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis, Quanta est vis orationis, v. *Oratio.*

II. *Ipse enim Pater vos amat, quia vos me amastis*, v. *Amor Dei, & Benignitas.*

III. *Et credidistis, quia à Deo exivi:* Fides vera in Christum quanti momenti, v. *Fides, & in Catech. c.*1.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

EXivi à Patre & veni in mundum, *Joannis* 16. Gratias debemus Jesu ductori & protectori nostro.

Petite & accipietis. Dum spiritualia prius petuntur, non negat Deus temporalia, 2. Deus ab amicis rogari cupit, licet pronus sit ad largiendum, 3 Preces amicorum armatæ, Deum etiam quasi invitum cogunt, 4. Debet mens & lingua conspirare ad impetrandum, 5. Efficacissima petitio apud Deum est eleemosynæ largitio, 6 Quænam conditiones in oratione requisitæ, vide A Lapide *Ephes.* 6. *v*.18. 7. Ab oratione omnis nostra actio inchoanda, 1. *Timoth.* 2. *v*. 1. de loco orationis ibidem, *v*. 8. Primum Apostolicorum virorum munus est oratio, idem *in acta Apost pag* 113.

Ut gaudium vestrum sit plenum. Conscientiæ bonæ quantum sit gaudium, vide A Lapide *pag*.332. Propendet Deus ad dandum, idem *in Epist. canonicas pag.* 30.31. & *sequentibus.*

Usque modo non petistis quidquam &c. Frustra peccator petit in nomine Christi mediatoris, nisi se emendare velit.

Amen dico vobis, quidquid petieritis Patrem &c. Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid est contra rationem salutis, ita *August.* 2. Obstringit se Christus promittendo, ut jure debiti exigamus.

Ascensio Christi.

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c.* Narr.

I. EXprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis. Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis, Pœnitentia.*

II. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit.* Quantum Dei donum est Baptismus, v. *Baptismus*, Item *Catech. c.*4.

III. *Quanta Dei gratia est vera Fides*, v. *Fides, Constantia, Perseverantia.*

Conceptus alii de eodem Evang. &c.

VIdentibus illis elevatus est, *Actor.* 1. Elevandum cor ad cælum, alis pietatis & misericordiæ. 2. Affectus terreni non sinunt nos à terra elevari, 3. Spes ascensionis nostræ unicum solamen in hoc exilio, 4. Elevari ad cælum debemus velut animantia, terræ affixa.

Sicut aquila provocans ad volandum, *Deuter.* 31. Viam cæli facilitavit nobis Dominus Jesus velut aquila.

Viri Galilæi quid statis aspicientes in cælum, 1. In cælum oculos defigere identidem oportet, vide A Lapide *in Acta pag.*146. 2. Frustra cælum aspicimus nisi conemur ascendere, 3. Typus egregius ascensionis Christi est chrysolithus, vide A Lapide *in Apocalip. pag.* 331. Ascensionis, ejus forma & modus *in Acta pag.* 46. &c. plura alia invenies apud eundem de ascensione Domini *in c. ad Ephes.* 4. *v*.8. & 10.6. Ascendit Christus in cælum

cælum ut nobis viam & locum præpararet, *ad Hebræos* 7. *v* 10 7. De ascensione spirituali in cælum, idem *Coloss.* 3. *v* 1. *n*.2. 8. Ante Christi ascensionem nullus cælum intravit, ibid. *v*.13. *n*.120.

Sedet à dextris Dei. Ut ibi dexteram Dei vindicativam retineat, ne nos puniat.

Dominica post Ascensionem.

Joann.15. *Cum venerit*, Narr.

I. *CUm venerit Paraclitus*, Paraclitus idem est quod consolator, Spiritus enim sanctus consolatur homines in tribulatione, & operibus bonis, v. *Consolatio divina.*

II. *Ille testimonium perhibebit de me & vos testimonium perhibebitis* Per fidem, spem, amorem, de Christo testimonium perhibemus quod est ei gratissimum, vide *Fides, Spes, Amor Dei.*

III. *Hæc facient vobis quia non noverunt Patrem neque me*: Hæresis, & peccatum excæcat homines, ut non videant quantam injuriam faciant Deo persequendo innocentes, v. *Persecutio, Peccatum, Inimicitia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT *non scandalizemini, Joannis* 15. Scandalum quid sit & quotuplex vide A Lapide *Rom.*4. *v*.13. 2. Scandalizantes proximum, quomodo in Christum peccent, idem 1. *Corinth.*8. *v*.12.

Vos testimonium perhibebitis de me. Catholicorum improbitas, scandalo est, gentibus, hæreticis &c. 2. Doctrinam Christi profiteri nos oportet probitate vitæ, 3. Cur mundus oderit viros sanctos, Vide A Lapide *in Epistolas canonicas*: *pag.*474. Tribulatione summum bonum acquiritur, vide A Lapide ibidem *pag.*13. 4. Crux via ad cœlum, *pag.*252. 5. Christiani ducem suum per aspera sequantur, ibidem *pag.*331.

Venit hora ut omnis qui interficit vos &c. Utitur Deus malitiâ improborum, ad probationem justorum, 2. Non excusat malos, quod Deus eorum malitiâ utatur in bonum.

Dominica Pentecostes.

Joann.14. *Si quis diligit*, Narr.

I. *SI quis diligit me Sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum.* Quantum bonum diligere Deum, & quomodò diligendus, v. *Amor Dei*, Et *in Catech.cap.*3. *de Charitate.*

II. *Qui non diligit me Sermones meos non servat.* Quantum malum non diligere Deum ejus præcepta violando, v. *Obedientia*, Item *peccata in specie.*

III. *Pacem relinquo vobis.* Testamentum ultimum quod Christus hominibus in terris reliquit, est pax cum Deo, & proximo. vide *Pax, Concordia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

APparuerunt illis dispertitæ linguæ, *Actorum* 2. Ignis divinus illuminat intellectum & accendit voluntatem, 2. Proprietates ignis Spiritui Sancto applicari possunt.

Cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes, &c. Separatio à mundo, locum parit ingressui Spiritus Sancti.

Venit Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam. Munienda arx Cordis nostri, gratia Spiritus Sancti contra adversarios.

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto & cæperunt loqui. Operatio & inhabitatio Spiritus Sancti, lingua & sermone proditur.

Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Spiritus Sanctus rector & triumphator est cordis filiorum Dei.

Si diligeretis me gauderetis utique. Christus ab Apostolis amore concupiscentiæ amabatur, quia societate ejus gaudebant, sed amorem amicitiæ exigebat Christus, ut nos ab amicis nostris.

Ut cognoscat mundus, quia diligo patrem. Amans cupit amorem suum palam facere, ut omnes cognoscant.

Ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus. Per Spiritum Sanctum fiunt justi hæredes & domestici Dei Patris, & cohæredes filii Dei. 2. Spiritus Sancti inhabitatio, nos honore & donis replet, 3. Anima cum Deo unienda, vide A lapide 1. *ad Corinth.*6 *v.*17. *& seqq.* 4. Spiritus Sanctus 4. modis est in nobis, idem *ad Romanos* 11. *v*.36. *num.*76. 5. Secundum Spiritum Christiani debent vivere, idem *ad Romanos* 8. *v.*13. 6. Sancti Spiritus sigillum in anima est sanctitas, *ad Ephes.*1. *v*.13. *num.*34. 7. Quodnam in nobis sit testimonium Spiritus Sancti? *Rom.*8. *vers.*16 *num.*130. 8. Quatuor efficacia testimonia quod quis habeat Spiritum Sanctum in se, ibidem *n.*134. *& seqq.*

Dominica SS. Trinitatis.

Matth.28. *Data est mihi &c.* Narr.

I. *EUntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Quanta sunt dona quæ percipimus à SS. Trinitate per Baptismum, & vocationem ad fidem &c. v. *Baptismus*, Item *in Catech.exempla c.*4. *de Sacram. Baptismi.*

II. *Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Non sufficit Baptismus & Fides sine bonis operibus, & observatione mandatorum Dei, v. *Obedientia*, Item *in Controv. tract.* 2. *c.*2. Item *in Catech. cap* 3. *Præcepta decalogi.*

III. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Quantum bonum Christum semper habere præsentem, per potentiam divinitatis, omni loco, per præsentiam humanitatis in sacra Eucharistia, vide *Christus, V. Eucharistia*, Item *in Catech. cap.*4. *de Sacramento Eucharistiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

DOcete omnes gentes baptizantes &c. *Matth.* 28. In Baptismo signantur cruce in nomine sanctissimæ Trinitatis, ut juvet crucem portare, 2. Anima baptizata templum Sanctissimæ Trinitatis est, 3. Egemus potentiâ Dei patris, sapientiâ Filii & justificatione Spiritus Sancti.

Euntes docete omnes gentes. Cura salutis nostræ commissa est à Christo soli Ecclesiæ catholicæ, 2. Necessariò instruendi fideles cognitione Sanctissimæ Triados.

Baptizantes eos, Baptismi vis, vide A Lap. *in Titum* 3. *vers.*4. *&* 5. Et *ad Galat.*3. *v.*27. *num.*88. 4. Baptizatis quare detur vestis candida, 1. *Corinth.* 1. *v.*7. & 1. *Corinth.*5. *v.*7. *n.*67. 5. De ceremoniis Baptismi, *tit. v.*4. *&* 5 6. Immersione in aqua Christo figuramur *Rom.* 6. *v.*5 *n.*10. 7. Baptizati quare ungantur oleo? 1. *Cor.*9. *v* 25. *n.*80. 8. In Baptismo quomodo quasi iterum creemur, *Ephes.*2. *v.*10. *n.*60. 9. Aqua Baptismi est aqua purgans & emundans, *Hebr.*10. *v.*22. *n.*23 10. Baptismus iterari non potest *Hebr.*6. *v.*6. *n.*266. 11.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Crux ad initium operum nostrorum formanda est, vide A Lapide *Philipp.3.v.18.num.42.* 2. De Sanctissima Trinitate, *Rom. 8.v.33. n.222.* item *Rom. 11.v.33.* item *1.Cor.12.v.6.* item *2.Cor.13.v.13.* item *ad Rom.11. v.36.* 3. Eam ex creaturis Philosophi cognoscere non potuerunt, *ad Rom.1.v.19.*

Festum Venerabilis Sacramenti.

Joan.6.v.48. *Caro mea:* Narr.

I. *Caro mea verè est cibus.* In institutione Eucharistiæ Deus fecit memoriam mirabilium suorum, vide *Eucharistia:* Item *in Catech. c.4. Sacram. Eucharistia:* Item *in Controv.tract.2. pag.&c. De Eucharistia Sacram. contra hæreticos.*

II. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt.* Quomodò virtus Eucharistiæ variis figuris in Scriptura adumbratur, *ibid.*

III. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quanta præmia dentur iis qui ad Communionem dignè accedunt, quanta pœna si indignè, *ibid.& infra in Diariis & libri fine.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Caro mea verè est cibus. Ioannis 6. Quanta reverentia ad hoc Sacramentum accedendum in quo Jesus se naturæ nostræ accommodavit per cibum & potum.

Qui manducat hunc panem &c. Dispar effectus & fructus communicantium ex eodem cibo.

Vincenti, dabo edere de ligno vitæ, Apocal.2. Hic cibus antidotum contra venenum serpentis tribuens immortalitatem.

Si dederit homo omnem substantiam, Cantic.8. Infinities plus accepimus à Domino, quam reddere possumus prospexit divina providentia homini non minus de cibo animæ, quam corporis, imo dedit omne quod poterat dare: quando suum corpus & sanguinem nobis testamento donavit.

Notas facite in populo ad inventiones ejus &c. Isaia 12. Invenit divina Sapientia modum veniendi ad nos & manendi in cælo per Euchar.

Et verbum Caro factum est & habitavit in nobis, Ioannis 1. Solo verbo è pane carnem suam fecit, ut habitaret in nobis.

Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos, Ioannis 13. Excessus dilectionis Jesu in S. Eucharistia usque ad finem potentiæ fuit, 2. Excedit Venerabile Sacramentum, omnem mensuram altitudinis, & latitudinis scilicet ad omnes homines, cujusvis conditionis se extendit, longitudinis usque ad finem mundi sine fine dilectionis, profunditatis, humilians se sub vili specie panis.

Memoriam fecit mirabilium suorum &c. Cupit Dominus memoriam sui servari apud nos per venerabile Sacramentum.

Dominica II. post Pentecosten.

Lucæ 14. *Homo quidam fecit cœnam*, Narr.

I. *Et cœperunt omnes simul excusare.* Magna ingratitudo est, Deum per gratiam & prædicatores suos ad cœnam vitæ æternæ invitantem non sequi, vide *Ingratitudo, Exhortatio.*

II. *Primus dixit ei, villam emi &c.* Multi excluduntur à convivio regni cœlestis per cupiditatem & avaritiam, v. *Avaritia*, item *in Catech c.5. de peccato capitali Avaritia.*

III. *Alius dixit, uxorem duxi non possum venire:* Multos etiam cœlo excludit luxuria, vide *Luxuria*, Item *in Catech cap.5. de peccato capitali Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Homo quidam fecit cœnam magnam, Luca 14. Salvator noster neminem excusat à Communione, sed omnes invitat.

Et vocavit multos. Quidquid nocumenti gula primi parentis nobis attulit, id cœnâ Eucharisticâ restauratur.

Misit servum suum dicere invitatis, quia jam parata &c. Ad salutem nostram, cuncta paravit Dominus, tantum deest voluntas nostra.

Ut venirent, non singulis cœnam mittit, sed omnes ad illam convocat quia vult nos quoque cooperari, & venire, & quærere.

Cœperunt omnes simul se excusare. Nulla in negotio salutis excusatio apud Deum acceptatur, nam cuncta videt & cognoscit, etiam intima cordis nostri, quia Dominus est scrutator cordium juxta illud Scripturæ sacræ, ego Dominus *Scrutans corda & renes.* 2. Plerique stultè præferunt lautitias temporales æternis, 3. Metus & respectus humanus neminem excusare possunt, quo minus hanc Sanctissimam cœnam frequententur.

Villam emi & necesse habeo videre illam. Emerat ille villam & non viderat, en stultitiam hominum qui aliquid emunt absque eo quod videant & rem cognoscant. Hic enarrari possunt incommoda & mala quæ ex inconsideratione nascuntur, 2. Per emptorem villæ intelligi potest superbus, 3. Christus est speculum humilitatis, A Lapide *in Epist. ad Philip.2. v.4.* 4. Humilitatis motiva idem *Ephes.4. v.2.* 5. Christiana humilitate, *ad Philip.v.14.* 6. Stimulus ad retundendam superbiam, *ad Romanos 3. v.33. n.170.*

Juga boum emi quinque. Peccator suavissimum Christi Salvatoris nostri jugum ferre recusat, & gravissimum difficillimumque dæmonis jugum portare cogitur, 2. Per emptorem boum avarus potest intelligi, Avaritiæ detestatio A Lapide *ad Ephes.4. v.19. n. 151.* Et *Ephes.5. v.5.* 4. Divitiarum appetitus quot secum incommoda afferat, 1. *Timoth. 6. vers.9. & 10.*

Uxorem duxi & ideo non possum venire. Matrimonium neque nullus vitæ status excusat à servitio Dei, 2. Consortia diversi sexus omnino vitanda, nam mulieris affectus virum omnino attrahit, & maxima mala inde nascuntur, 3. Mulierem tangere quam periculosum A Lapide *1.Corinth.7.v.1. & seqq.* 4. Carnalium hominum descriptio, *2.Corinth.10.v.2.n.183.* 5. Quænam sint arma carnalia ibidem 24. 6. Ex opposito posset hic agi de virginitate, ejusque laude, & commodis A Lapide *1.Corinth.7. v.34. & seqq.*

Pauperes & debiles, cæcos & claudos. Omnes afflicti promissionem cælestem habent.

Compelle intrare. Tribulationes & pauperies stimuli sunt, nos ad paradisum cælestem directè incitantes.

Nemo virorum illorum &c. Ingens malum est hac cæna privari, & contra, 2. Bona conscientia juge convivium, & mala conscientia ferocissimum tormentum.

Dominica

Dominica III. post Pentecosten.

Luc. 15. *Erant appropinquantes.* Narratio.

I. *Quia hic peccatores recipit.* Quanta Dei benignitas qui paratus est omnes peccatores per pœnitentiam in gratiam recipere, v. *Benignitas Dei, Pœnitens*, Item *in Catech. cap. 4. de Sacram. Pœnit.*

II. *Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.* Quantum placeat Deo seria pœnitentia, *ibidem*.

III. Item pax conscientiæ ex pœnitentia & confessione peccatorum, *ibid. & V. Confessio.* Item *Status gratiæ in fine Part. 2.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Erant autem appropinquantes ad Jesum, *Luca 15.* Peccatores pœnitentes Deo gratissimi sunt. 2. Mundi pravitas à Deo homines avertit, quos ejus bonitas ad se attraxit. 3. Nemo tantus Dei inimicus & reus est, quin habeat spem veniæ. 4. Gratissimum Domino Jesu opus est; peccatorum misereri. 5. Summa est Dei erga peccatores clementia. Vide à Lapide in Epistolam 1. ad Timot. 1. v. 13. n. 33. Peccatores tantùm ad Christum accedere nitantur, quantum peccando ab eo recesserunt Alapide *Philip. 3. v. 12. n. 22.*

Murmurabant Pharizæi. Detractores & murmuratores ut pestis fugiendi. 2. Quantum malum sit detractio & murmuratio. sup. in App. v. *Detractio.* 3. Non desinit Dominus bene operari propter obloquia & murmurationes prævisas, ideo respectus humanus contemnendus est. 4. Conversionem peccatorum impedientes, ut Pharizæi. Christum denuo crucifigunt.

Hic peccatores recipit. Susurrones Deo & hominibus odibiles sunt, malum seminant, ut invidiam aliis concitent.

Gaudium est in cœlo super uno peccatore. In nostra manu est exhibere lætum aut triste spectaculum in cœlo. 2. Quantum angeli & Deus lætentur propter bonum nostrum.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem &c. Non parcit Jesus labori ut errantes peccatores ad se reducat.

Dominica IV. post Pentecosten.

Lucæ 5. *Cùm turba irruerent*, Narratio.

I. *Totâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxuriosi, qui totâ nocte, id est, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris prœmium à Deo percipiunt, v. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item *in Catech. cap. 3. & 5.*

II. *Exi à me quia homo peccator sum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deserit illum Christus, v. *Peccatum.*

III. *Relictis retibus secuti sunt eum*: Bona hujus mundi sunt retia quibus anima capitur, & ideò pro Christo abneganda, v. *Abnegatio, Fallacia mundi.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ascendens Jesus in unam navim *Luca 5.* Agi hic poterit de Ecclesia, ejusque certitudine, qua vectores suos ducit ad portum salutis; quomodo eam Deus gubernet, per medios & horribiles hujus mundi fluctus. 2. Ecclesiam nunquam defecisse supra Tom. 1. *in Controversiis.* Item navis est fides, anchora spes, velum, & vexillum, charitas.

Cum turba irruerent. Funibus charitatis Salvator cunctos ad se trahit.

Per totam noctem laborantes &c. In nocte peccati labor inutilis & frustraneus est, secus in die gratiæ. 2. Disparitas magna est inter servos Dei & mundi hujus laborantes, 3. Plures capiuntur retibus diaboli quam Christi.

Duc in altum & laxate retia &c. Enitendum unicuique nostrum est, ut ad altiorem vitæ perfectionem sive virtutis gradum perveniat, 2. Nemo, nisi propriâ suâ culpâ numero electorum excludetur.

In verbo tuo laxabo rete. Cooperatio Dei & hominis ad salutem necessaria est, 2. Quam præclara & Deo grata prompta obedientia est, 3. Omnia nostra opera ad obsequium Dei referenda sunt, A Lapide *Rom. 14. v. 8.* 4. Deo fidendum etiam in rebus desperatissimis, A Lapide *Hebr. 11. v. 17.* 5. Homo ex se nihil potest, in Deo omnia. *1. Cor. 4. v 8.*

Rumpebatur rete. Peccatum discordiæ, læsionis fraternæ charitatis, & schismatis, quantum malum sit, vide A Lapide *Ephes. 4. v. 3.* item *Hebr. 10. v. 26.*

Faciam vos fieri piscatores hominum. Sicuti piscatori multa toleranda, à ventis, mari, frigore, æstu &c. ita & iis qui volunt animas capere multum patientiæ opus est, vide A Lapide *in Dominicam 2. post Pascha.*

Relictis retibus secuti sunt eum. Omnia sunt contemnenda, ut ipsum Salvatorem nostrum lucremur & sequamur.

Dominica V. post Pentecosten.

Matth. 5. *Amen dico vobis.* Narr.

I. *Omnis qui irascitur fratri suo reus erit Judicio.* Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi*: Item *in Catech. c. 3. Charitas proximi.*

II. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quantam pœnam meretur inimicitia, & contumelia contra proximum, V. *supra* in Appar. *Inimicitia, invidia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nisi abundaverit justitia vestra &c. *Matth. 5.* Justitia Christiana abundare debet, non solum internâ, sed etiam externâ virtute. 2. Non est vera justitia, quæ non ponderat culpas graves. 3. Deus veræ virtutis & justitiæ æstimator est. 4. Victoria sui, humanæ prudentiæ & justitiæ nutrix est. 5. Plura ab iis exigentur, quibus plura & majora data sunt, aut qui plura sciunt.

Plusquam Scribarum & Pharizæorum. In operibus bonis, non laus, non propria gloria, sed Dei quærenda est. Externa etiam operatio non sufficit, sed interna intentio requiritur. 3. Agi hic posset contra stolidam hæreticorum confidentiam, qui sufficere ajunt solam fidem ad salutem, de qua hic *Tom. 1.*

Non occides: Peccatum homicidii gravissimum est, cujus malitia non solum actu externo fit, sed etiam sola mente fieri posset.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit &c. Odii fomitem extingues facillimè, sæpius cohibendo iram. 2. Quantum damnum ira homini afferat, Vide suprà in Appar. V. *Iracundia.*

Quomodo iram cohibebis & domabis, vide Alapide in *Epist. ad Ephes. 4. n. 26.* Item quomodo iræ alienæ cedendum: *Rom. 12. v. 9.* Item ultionem non esse quærendam ibidem.

Si offers munus tuum ad altare. Nullum sacrificium Deo gratum est, quod non sale amoris fraterni conditum est.

Relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari. Nullus Deo gratus esse potest qui discors est cum proximo suo.

Dominica VI. post Pentecosten.

Marc. 8. *Cum turba multa.* Narratio.

I. *Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me.* Si tam benignus est Christus erga eos, qui tantùm triduò illum secuti sunt, qualis erit illis, qui totâ vitâ mundum abnegantes illum sequuntur, v. *Benignitas Dei, abnegatio mundi*, Item *in Catech. cap.* 8. *consilia Evangelica.*

II. *Quot panes habetis: qui dixerunt, septem.* Septem panes mysticè designant septem Sacramenta, quibus populus Christianus roboratur & alitur in vitam æternam. V. *Sacramenta in particulari*: Item *in Catech. cap.* 4.

III. *Et præcepit turbæ discumbere*: Christi exemplo exercendo liberalitas erga egenos & esurientes, V. *Liberalitas*: Item *in Catech. cap.* 5. *Opera* 7. *misericordiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Misereor super turbam. Marc. 8. Dei in nos Misericordia, vide Alapide *ad Rom.* 12. *v.* 1. *&* 2. *Cor.* 1. *v.* 3. Item *Hebraeos* 2. *v.* 18. 2. Non potest misericors Dominus suorum indigentiam oblivisci. 3. In Deserto tribulationis veri Dei sequaces cognoscuntur.

Jam triduo sustinent me. De perseverantia in virtute, vide Alapide *Philip.* 1. *v.* 6. Item *Hebræ* 4. *v.* 3. 2. Dei liberalitas in suos effusa prævenit indigentiam eorum. 3. Plus solicitus Deus pro corporis nostri inopiâ, quam nos pro spirituali nostrâ. 4. Amanti longum tempus exiguum videtur, unde huic turbæ non videbatur longum jejunium. 5. Agi etiam hic potest de Providentia Dei non solum erga hunc populum, sed erga omnes creaturas, quas mirè pascit, gubernat, &c.

Si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient. Deus non durus est, ut homines, sed compatitur servis, infirmis & deficientibus.

Dabat Jesus discipulis suis, ut apponerent turbæ. Officium patris familias est, non permittere ut pueri, aut servi patiantur vel affligantur, dum potest mederi, vel avertere.

Sustulerunt quod supererat de fragmentis. Eleemosyna de bonis superfluis quantum curanda.

Dominica VII. post Pentecosten.

Matth. 7. *Attendite à falsis.* Narratio.

I. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium*: Cavendum ab hypocrisi & simulatione, qualis est hæreticorum, V. *Hypocrisis, Astutia, Adulatio.*

II. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur*, V. *Justitia divina, mors, infernus.*

III. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum*: Non sufficit fides sine bonis operibus, & obedientia mandatorum, V. *Controv. Tract.* 2. *cap.* 2. Item *in Apparatu*, V. *Fides, Obedientia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Attendite à falsis Prophetis Matth. 7. Homo cinctus impostorum insidiis eget divino auxilio: 2. Vitandi hæretici ut pestis Alapide 2. *Timoth.* 2. *v.* 16. 3. Hæretici quomodo verbum Dei truncant & adulerant vide in suprà *Tom.* 1. *pag.* 88. 4. Eorum vaniloquentia 2. *Timoth.* 2. *&* 3 5. Eorum Hypocrisis ibidem *v.* 5. 6. Eorum perversa conscientia 1. *Timoth.* 4. *v.* 2 7. Quomodo cum iis sit agendum ad *Titum* 3. *v.* 11. 8. Sunt similes Judæ, ibidem n. 11. 9. Sunt semper superbi 1. *Timoth.* 6. *v.* 1. *n.* 88. Alapide, aliique Interpretes, ibidem.

Intrinsecus autem sunt lupi rapaces: Sunt tales qui exterius se sanctos simulant, & interius odio, furoreque exeduntur.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos: Opera externa Testimonium dant interni hominis.

Non potest arbor bona malos fructus facere: Ex radice bonæ voluntatis, nihil mali nascitur, dum talis manet.

In ignem mittetur: Ignis infernalis, quam diuturnus, vorax, horribilis &c. Vide in Appar. *Infernus.*

Dominica VIII. post Pentecosten.

Luc. 16. *Homo quidam erat dives* Narratio.

I. *Redde rationem villicationis tuæ*: Reddenda est ratio operum nostrorum in hac vita per Confessionem, ne à nobis in morte severiùs exigatur, V. *Confessio, Mors*, Item *in Catech. cap.* 4. *Confessio, & cap.* 5. 4. *novissima.*

II. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* Redimenda peccata per eleëmosynas, V. *Liberalitas*; Item *in Catech. cap.* 5. *opera misericordiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Homo quidam erat Dives: Divitiæ cælestis Patriæ his perituris præferendæ sunt.

Et habebat villicum: Nos omnes in hac vita villici Dei sumus.

Diffamatus est: Cavenda Testimonia falsa sunt, seu accusationes. 2. Amor proprius in se prodigus, in alios durus accusator.

Quasi dissipasset bona: Adjungit *quasi*, quia nullus Deum suis bonis & Dominio privare potest: 2. Etiam bonæ famæ cura habenda est, Alapide 2. *Cor.* 3. *v.* 45.

Quid hoc audio de te? Deus ad vindicandum tardus in hac vita est: 2. Abusus divinæ bonitatis rigorem justitiæ provocat.

Redde rationem villicationis tuæ: Quam horrendum sit futurum judicium post hanc vitam: 2. Memoriam judicii istis semper præ oculis habendam esse, cum valdè ad salutem nostram operandam, conducat: Vide Alapide *Rom.* 14. *versu* 10. 3. Diem judicii instare, Alapide *Philip.* 4. *versu* 6. 4. In judicio isto quisque suum onus portabit, idem *Galat.* 6. *versu* 5. 5. Quisque habet librum computuum & rationum cum Deo, *Philip.* 4. *versu* 15. 6. Liber vitæ quid sit, & quomodo in eo scribamur, *Philip.* 2. *versu* 2. 7. Dilatio reddendæ rationis usque ad finem vitæ nostræ, incurios haud facere debet: 8. Cura carnis, & neglectus animæ, terribile reddit tribunal Dei: 9. Deus exactè, & usque ad ultimum obulum requiret in altera vita: 10. Reddenda erit ratio de vita nostra integra, cui plus impenderimus, an sensualitatibus & vanitatibus, an vero in serviendo Deo & pauperibus: 11. Per-

II. Permutat Deus munia & status ad cohibendos homines.

Ait villicus intra se: Hic agi posset de examine conscientiæ, quam bona sit praxis quotidie se examinare vesperi ante cubitum, & quam utilitatem afferat.

Dominus aufert à me villicationem: Non conquerendum est, dum Deus aufert bona temporalia, uxorem, maritum, filiolum, charissimum, patrem vel matrem &c. quia Dominus omnium illorum est.

Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Opera misericordiæ, patrocinium parant apud judicem,

Quantum debes? Examinando conscientiam nostram facilè videre poterimus, quanti simus Deo debitores.

Filii hujus seculi prudentiores filiis lucis: Sapientia hujus mundi stulta est, vide Alapide 1. *Cor.* 1. *v.* 20. Item 1. *Cor.* 3. *v.* 18. *&* 19. 2. De prudentia carnis & spiritus idem *Rom.* 8. *v.*6.

Dominica IX. post Pentecosten.

Luc. 19. *Cum appropinquaret.* Narratio.

I. *Videns civitatem flevit super eam*: Anima peccatrix rectè compar tur Hierosolymæ brevi destruendæ, talem animam Christus luget, quia illa seipsam non deflet lacrymis pœnitentiæ, Vide *Peccatum*, *Pœnitentia*; *etiam in Catechesi*, *cap.* 4.

II. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. In Templo non fabulis, sed soli orationi vacandum est, V. *Oratio: Ecclesia item in Catech. cap.* 2. *de Orat. Dominica, &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Videns civitatem flevit super illam: Quomodo Dei amor in hominem & indignatio in peccatum simul confligant: 2. Quanti momenti sint justorum lacrymæ etiam peccatorum apud Deum si ex contrito corde promanent: 3. Non minus gaudium Deo justi pariunt, quam impii dolorem: 4. Tam invitus est Deus ad punitionem, quam inimicus ad vindictam pronus: 5. Flevit Jesus prævisas Ecclesiæ suæ afflictiones & damna: 6. Causa propria animæ nostræ tam debet nobis cordi esse quam Christo: adeoque à nobis seriò defleri.

Si cognovisses & tu: Prosperitas hujus mundi oculos nostros claudit, adversitas illos aperit: 2. Cæcitas mentis quantum malum. 3. Cæcitas urbis Hierosolymitanæ causa fuit exitii illius, Vide Alapide *Hebræos* 10. *v.* 25. *Num.* 260. 4. Sicut suo tempore Deus civitatem punivit istam, ita nunc peccatores scelerum mensurâ impletâ: Idem 1. *Thess.* 2. *v.* 16.

Coangustabunt te: Tribulationes Jerosolymitanæ civitatis, Symbolum sunt angustiarum quas anima patitur in malâ conscientiâ.

Dominica X. post Pentecosten.

Lucæ 18. *Dixit Jesus ad quosdam.* Narratio.

I. *Non sum sicut cæteri hominum*: Vitium est jactantiæ præ se alios aspernari: V. *in Appar. Iactantia.*

II. *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur.* Superbis proxima est Dei vindicta & ruina: V. *Superbia* ibidem.

III. *Et qui se humiliat exaltabitur.* Proprium est Deo humiles exaltare in vita præsenti, & futura: V. *Humilitas* ibidem.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Duo homines ascenderunt in templum Luc. 18. Cor humile orantis capacissimum ad hauriendum gratiam: 2. Accessum præbet Deus humilibus in domum suam, superbis negat.

Apud se orabat: Oratio quæ tantùm fit labiis, nulla est, nec ab angelis ad cœlum defertur, mens quoque ad Deum elevetur & collaboret juxta illud Christi, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

Gratias tibi ago Domine: Immunis à gravioribus tantùm delictis verè probus haberi nequit: 2. Pro omnibus Deo gratiæ agendæ sunt assiduo.

Non sum sicut cæteri hominum: Nostri non aliorum defectus considerandi sunt. Cornelius Alapide 1. *Timoth.* 1. *v.* 13. Item *Galat.* 6. *v.* 4. 2. Quomodo omnes debeamus putare alios nobis meliores: Idem *Philip.* 2. *v.*3.

Publicanus à longe stans: Verecunda & humilis confessio, vincit cor Dei offensi. 2. Humilitas viam ad cœlum sternit.

Deus propitius esto mihi peccatori: 1. Prius detestanda delicta sunt, ut Deo conciliemur: 2. Nihil contra corruptæ naturæ pravitatem præstantius, quam propriæ imbecillitatis confessio.

Descendit hic justificatus in domum suam: Deus promptissimus & paratissimus ad peccatorem recipiendum, & peccata ejus condonanda.

Omnis qui se humiliat exaltabitur: Tam avertitur Deus à superbis se erigentibus, quam ad humiles convertitur.

Dominica XI. post Pentecosten.

Marc. cap. 7. *Exiens Jesus.* Narratio.

I. *Adducunt ei surdum, & mutum*: *Surdus* est qui non audit verbi Dei præcones: V. *Prædicatio.*

II. Item *mutus* est qui non audet peccata sua confiteri, V. *Confessio: item in Catech. cap.* 3.

III. *Bene omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.* Inter maxima Christi miracula non minimum est tales surdos & mutos per gratiam suam ad pœnitentiam adducere: V. *Christus*; Item *in Catech. cap.* 4. *exempla pœnitentiæ.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Adducunt ei surdum & mutum Marc. 7. Proximi necessitatibus prospiciendum, la Nuza *Hom.* 22. *n.* 2. 3 4. 2. Theophilactus putat per dæmonem hunc surdum & mutum effectum esse: Dæmoni certè proprium est, homines *Surdos* facere *Hom.* 19. *n.* 43. 44. *Mutos* ibidem *n.* 49. *& seq.* 3. Felix quem Dominus periculo subducens curat & salvat: 4. Non minor miseria spiritualiter, quam corporaliter esse surdum & mutum: 5. Periculosum malum, cui curando non quæritur medicina: 6. Surdus & mutus peccator est *Rom.* 6. *v.* 9. Alapide.

Apprehendens eum de turba seorsim, 1. Cura & correptio fraterna seorsim, & amicè facienda.

2. Si sanari cupis à Domino, subducas te aliquantisper mundanæ turbæ. *LanuZa Hom.* 11. *num.* 12. 13.

Tetigit linguam ejus, 1 Linguam particularem & accuratam requirit medicinam, *Hom.* 23. *n.* 25. & *seqq.* Item *Hom.* 31. *num.* 51.

2. Lingua bene custodienda est à mendaciis, impudicitiis, detractionibus &c.

Suspexit in cælum, & ingemuit. Peccatoribus non est acerbè irascendum, sed misericorditer compatiendum, Lanuza *hom.* 31. *n.* 56. item *homilia*, 32. *n.* 68. 69. *homilia.* 26. *num.* 42. 43. *hom.* 25. *n.* 89. *hom.* 38. *n.* 140.

Præcepit ne cui dicerent, 1. Bona opera per studium humilitatis abscondenda, idem *hom.* 1. *n.* 28.

Quanto magis tu abscondes, tanto Deus apertiv illa manifestabit, *hom.* 26. *n.* 17. 18. 19.

Bene omnia fecit. In utilitatem proximi bene faciendum, non sicut aliqui mundani homines, qui multa magnificè operantur, sed in bonum proprium, & in damnum creditorum, pauperum, subditorum, proximi, *hom.* 8. *n.* 44. *& seqq;* item *homil. eâdem n.* 39. *usque* 45.

Dominica XII. post Pent.

Lucæ 12. *Beati oculi,* Narr.

I. *Dliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,* v. in Appar. *Amor Dei*: Item *in Catech. c.* 3. *de Charitate.*

II. *Et proximum tuum sicut te ipsum,* v. ibid. *Amor & Charitas proximi.*

III. *Homo quidam incidit in latrones, qui & despoliaverunt eum.* Hac parobola pulchrè exhibetur status peccatoris, cujus plagas sanat Christus tanquam pius Samaritanus, v. ibid. *Benignitas Dei, Christus &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Dliges proximum tuum sicut te ipsum, 1. Dilectio proximi prævalet dilectione sui ipsius, vide *Dominicam* 17. *post Pentec.*

2. Sine dilectione est, qui se à proximi subsidio avertit.

3. De dilectione utrâque, vide Alapide *Rom.* 13. *v.* 9. *n.* 182.

Quid faciendo vitam æternam possidebo &c. Etiam tua hæc esse debet præcipua cura & sollicitudo, nam vita præsens brevis & ærumnosa est, indigna nostris votis, quibus æterna & longè majora parata sunt, Lanuza *hom.* 32. *n.* 70. 71. 72. item. *hom.* 49. *n.* 4. 5. 6.

Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho. Per hunc hominem intelligi potest Genus humanum, quod per Adamum, veluti direptorem æternæ fælicitatis, exutum est donis gratiæ; ac præterea in tribus animæ potentiis gravia vulnera accepit. Huic medetur Christus verus Samaritanus oleo charitatis &c.

Infundens oleum & vinum. Peccator mansuetudine & lenitate convertendus, tractandus, corripiendus: non iracundiâ, & asperitate, ne arceatur à confessione & remediis salutis.

Dominica XIII. post Pent.

Lucæ 17. *Dum iret Jesus,* Narr.

I. *Ccurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.* Decem leprosi mysticè sunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideo longè absunt à Christo, v. *Peccatum*, Item *in Catech. c.* 3. *in* 10. *Præcepta.*

II. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum est se manifestare Sacerdoti per confessionem, vide *Confessio*, Item *in Catech. de Sacramento Pœnitentiæ*, Item *Remedia sing. peccat.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ccurrerunt ei decem viri leprosi, Lucæ 17. Morbus & vexatio, occasio fuêre, cur hi 10. leprosi ad Christum accurrant, sic tribulatio nos ad Deum reducit, *Salazar in Prov. Tom.* 1. *pag.* 201. *n.* 86.

IV. Lepra contagiosa est, ideoque vitanda, ita malum consortium, exemplum &c. Alapide 1. *Cor.* 6. *versu* 14. *Hebræ.* 1. *versu.* 25.

V. Sicut mala societas noxia, ita bona maximum ad virtutem incitamentum, Idem *Hebræ.* 10. *v.* 24.

Steterunt à longe. Melius fuisset propius accedere, nam David dicit *accedite ad eum & illuminamini*, à longe stant, qui volunt se emendare, sed non practicant, id est non ad actum perveniunt.

Ostendite vos Sacerdotibus. Requirit Deus, remissâ culpâ, satisfactionem pœnalem ostendendi se Sacerdoti.

Dignitas Sacerdotis maxima, Alapide 2. *Cor.* 3. *v.* 6. Et *Hebr. toto capite.*

Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, 1. Ingratitudo repugnat naturæ rationali, & animalibus detestabilis est. nam ratio docet si flagret domus, homines eripere flammis &c. quamquam inimici sint, multo magis si dona ab eis acceperimus: ratio docet, dum aliquis ægrotat, curare ut sanetur &c. Bruta docent exemplo suo gratitudinem. De leone cui spina extracta &c.

Dominica XIV. post Pent.

Matth. 6. *Nemo potest,* Narratio.

I. *NEmo potest duobus Dominis servire.* Nempe Deo & cupiditati divitiarum, v. *Avaritia*: Item *in Catech. c.* 5. *de* 7. *pecc. Capitalibus.*

II. *Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentia, vide *sup. in Appar. Spes, Fiducia*: *& in Catech. c.* 12. *de Spe.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

NEmo potest duobus Dominis servire, Matth. 6. 1. Mundus ergo contemnendus ejusque vanitates, sed Deo soli adhærendum est.

2. Eodem loco, non potest esse habitatio Dei, & diaboli, quia ædificia illorum nimium differunt, Deus humilis, diabolus elatus, & superbus.

Non potestis Deo servire & mammonæ. 1. Qui divitiis acquirendis student, servi & mancipia divitiarum sunt.

2. Dæmon homines illos decipit, sicut perspicialia punctata, quæ rem in visione multiplicant, sed nihil videnti plus tribuunt.

3. Exigit à nobis Deus integrum servitium, ut solus Dominus, jure creationis & redemptionis, &c.

4. Qui mammonæ servit, curis eviseratur, ideoque Deo servire non potest.

Ne soliciti sitis animæ vestræ quid &c. 1. Cura corporalis moderanda, ne spiritualem impediat.

2. Cogitandum non est nobis de die crastina, quem forte non videbimus, sed hodiernus benè & sanctè transigendus.

Nonne anima plus est quam esca? Prima cura debetur animæ, tamquam parti nobiliori, 2. corpori.

Quærite primum regnum Dei &c. Servitium mundi, & Dei sibi contrariantur, quia mundus proponit, quæ Deus prohibet.

Deus nobis sufficit, divitiæ non possunt nos beare, Alapide *Philip.* 4. *v.* 11.

Do-

Dominica XV. post Pentecosten.

Lucæ 17. *Ibat Jesus in civitatem*, Narr.

I. NOli flere. In fletu, & tribulatione recurrendum est ad consolationem divinam, v. sup. *Tribulatio*, *Consolatio divina.*

II. *Adolescens tibi dico surge.* Quanta Christi potentia & bonitas ut homines juvet, & elevet à morte peccati, vide *Christus, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ECce defunctus efferebatur &c. 1. Deflendi sunt potius spiritu quam corpore defuncti, ut sunt, qui peccarunt mortaliter.

2. Tristior separatio animæ à gratia Dei est, quam à mortali corpore.

3. Nemo ætati fidat ad procrastinandam vitæ correctionem.

4. Peccatum plus damni, quam mors corporalis homini affert.

5. Quando Deus filios mori permittit, sæpe per hoc vult salvare matrem, ipsoque hoc exemplo misericordiam intimat.

Noli flere, 1. Lachrimæ quæ ad bonam, rectam & sinceram confessionem serviunt, utilissimæ sunt.

Lachrimæ viduarum & pupillorum, cælum penetrant, & apud Deum justitiam exigunt

Et accessit & tetigit loculum. Christus ad visum & contactum cadaveris nihil perterritus, accessit, tetigit, mortuum resuscitavit: quid enim sibi vita timeret à morte? Non secus nobis obviandum est diabolo & tentationibus ejus, veniat licet cum magno apparatu & multitudine, qui enim in nomine Domini pugnat, vincit.

Resedit qui erat mortuus, & cepit loqui. Cadaver defuncti, vivax & efficax prædicator est viventibus.

2. De morte, & mortificatione hujus vitæ, vide Alapide *Coloss.3.v.5.n.12.*

3. Quomodo sit mori lucrum, *Phil.1.v.21.*

4. Sancti quomodo ad mortem aspiraverint, ibidem *n.4.v.23.n.46.*

5. Piis mors non est timenda, 2. *Timoth.4.v.6.n.196.*

6. Adolescentes etiam moriuntur, adeoque semper vigilandum, 1. *Thess.5.v.6.*

7. Mortui moderatè sunt lugendi, *Phil.1.v.21.*

Dominica XVI. post Pentecosten.

Lucæ 14. *Cum intrasset Jesus*, Narr.

I. SI licet Sabbatho curare. Diebus Dominicis & Festis exercenda sunt opera pietatis, non verò servilia, ludi, aut sympofita. V. *Sabbathi observatio*: Item *in Catech.cap.3 præcepto 2.*

II. *Recumbe in novissimo loco*: Qui quærunt pro Christo in hac vita esse novissimi, in futura vita erunt primi, & contra, V. *Humilitas, Superbia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

HOmo quidam Hydropicus erat ante illum. Luc. 14. 1. Hydropicus hic ab aliis quidem ferebatur, sed & ipse optimâ erga Christum erat voluntate. Quare non sufficit ut alii pro nobis orent, vel quidpiam boni faciant, sed debemus ipsi saluti nostræ cooperari: 2. Homo avarus siti rerum terrenarum insatiabilis, hydropicus est.

Cum invitatus fueris ad nuptias: Spiritualiter ad Sacramentales nuptias invitamur, & ultimo loco collocare nos convenit, id est magna humilitate accedere: 2. Quam sobriè esse consueverint convivia primorum Christianorum, Alapide ad *Eph.5.v.19.3.* Quomodo in nuptiis agendum sit, nempe parcè bibere, non se ingurgitare &c.

Ne forte honoratior te: Nemo securius in hoc mundo sedet, quam humilis, nam nullus ei ultimum locum invidebit.

Qui se humiliat exaltabitur: 1. Nemo in cælis altius ascendit, quam qui in terris descendit: 2. Humilitas scala ad gloriam est, nam eâ Christo Domino & Mariæ matri Jesu assimulamur, quæ humilitate sua meruit mater esse Jesu, juxta Bernard. *virginitate placuit, humilitate concepit.*

Dominica XVII. post Pentecosten.

Matth. 22. *Accesserunt ad Iesum.* Narratio.

I. ACcesserunt ad Iesum Pharisæi: Peccatores debent accedere ad Christum per pœnitentiam: V. *Pænitentia, Spes.*

II. *Diliges dominum Deum tuum, &c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & Proximi. De hoc vide *suprà in Dominica 12.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

DIliges Dominum Deum tuum. Matth. 22. Deus à nobis totalem dilectionem appretiativam exigit: 2. Requirit a nobis Deus, filialem dilectionem præ servili obedientia: 3. Non patitur Deus partem aut mensuram dilectionis, sed totum cor vult habere: 4. Vult Deus prior esse in affectu, proximus in executione: 5. Non debet dilectio Dei minor esse in adversis quam prosperis: 6. Omnia Dei præcepta servatu facilia sunt, & qui illa observat, diligit Deum, juxta illud: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.*

Unus ex legis Doctor: Homo sapiens (id est qui multa scit) si scientiam suam malitiæ applicet, ad tentandum erit diabolo non multo absimilis.

Dominica XVIII. post Pentecosten.

Matth. 9. *Ascendens Iesus.* Narr.

I. ET ecce offerebant ei paraliticum jacentem in lecto: Similes sunt huic paralitico, qui jacent in lecto luxuriæ, acediæ, & aliorum vitiorum: V. *in Appar. Luxuria, Acedia.*

II. *Tunc ait paralitico*: *Surge, tolle lectum tuum*: Id est, Resurge à peccatis per pœnitentiam, & desere consuetudinem vitiorum in qua Jaces: V. *Pænitentia* ibidem.

III. *Et vade in domum tuam*: Nempe ad Ecclesiam & Patrem cælestem cum filio prodigo, dicens, *Peccavi in Cælum & coram te, &c.* V. *Confessio peccatorum* ibidem.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

OFferebant ei paralyticum. Matth. 9. 1. Affectus peccandi, & habitus hominem paraliticum & insensibilem reddunt: 2. Opus divinum est non humanum, curare inveteratum peccatorem: 3. Fideles amici, ut hi offerentes, non minus alienum bonum, quam proprium quærunt.

Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris: 1. Solus Deus judex, & scrutator cordium & renum: 2. Quantum malum sit judicium temerarium.

Surge tolle lectum tuum &c. Nusquam homo melius est, quam dum domum cordis sui rectè disponit.

Confide fili: In Deo semper sperandum, Alapide *in cap.1. Hebr.13.v.5.n.85. & v.6.* spei & fortitudinis exempla *Hebr.6.v.17.*

Remittuntur tibi peccata tua: 1. Causa multorum malorum & afflictionum sunt peccata: 2. Fiducia in Christo salvatore omnibus necessaria.

Ut autem sciatis &c. Salus corporis, ad salutem animæ ordinatur, ideo Christus ab hac incipit.

Dominica XIX. post Pentecosten.

Matth 22. *Loquebatur Iesus.* Narratio.

I. M*isit servos suos vocare invitatos ad nuptias:* Deus mittit suos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Christi, & vitam æternam, V. *in Appar. Prædicatio, Fides, Gloria æterna.*

II. *Illi autem neglexerunt*: Quam periculosa est negligentia, & duritia cordis quando à Deo vocamur ad animæ salutem: V. *Duritia cordis, Inobedientia,* ibidem.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

R*Ex fecit nuptias filio suo Matth.* 22. 1. Quomodo Ecclesia, & quævis anima, fit sponsa Christi, & Christo desponsata: Alapide 2. *Corinth.* 11. *v.* 2. *n.* 199. 2. Perfectissimè Deo illa desponsatur per votum virginitatis 2. *Corinth.* 11. *v.* 2. *n.* 105.

Et nolebant venire: Omnis malitia à voluntate nostra pendet.

Misit servos suos &c. Salus & perditio nostra ex nobis, cum Deus hic neminem invitandum excipiat. 2. Permittit Deus hominem liberum, ut veniat ad nuptias vocationis divinæ.

Perdidit homicidas illos: Post quam Deus homini misericordiam suam ostenderit, & non se emendaverit, gl dio justitiæ illum aggreditur.

Nuptia quidem parata sunt: Indigni sunt regno Dei, qui temporalia æternis præferunt.

Amice quomodo huc intrasti &c. 1. Christianus inexcusabilis, sine veste nuptiali gratiæ moriens: 2. Vestis nuptialis amissa, tempestivè recuperanda est: 3. Sordidus eris, qualitercumque vestiaris, nisi etiam charitate Christianâ amiciaris.

Ligatis manibus & pedibus mittite eum &c. 1. Nuptias cælestes respuunt, qui hic imparati vivunt: 2. Inferni ignis quam horribilis. De *Ponte Tom.* 2. *H.* 93. 3. De pœna damni: ibidem *Hom.* 96. 4. De puritate requisita in sumptione venerab. Sacramenti: ibid. *Hom.* 82. 5. De præparatione ad eam necessaria: Ibidem *Hom.* 83.

Multi sunt vocati, pauci vero electi: 1. Solatium veris Christianis est, plures ex iis salvandos, quam damnandos: 2. Paucitas Salvandorum, nos sollicitos reddere debet: 3. Solummodo unus hic non vestitus rejectus fuit, quomodo ergo pauci electi? quia amori divino, unus deperditus, plurimi videntur.

Dominica XX. post Pentecosten.

Joan 4. *Erat quidam Regulus.* Narratio.

I. D*Omine descende prinsquam moriatur filius meus:* Si Regulus tam sollicitè orat pro vita corporali filii sui, quantò magis oportet habere zelum pro vita spirituali proximi sui: V. *Zelus, Amor proximi*

II. *Dixit ei Iesus: Vade filius tuus vivit.* Quam potens est humilis oratio ad obtinendam à Christo salutem: V. *Oratio, Christus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E*Rat quidam Regulus. Ioan.* 4. Dives in bonis, sed pauper in fide, pro salute corporali filii sollicitus, pro salute animæ suæ nihil petit.

Erat regulus: Omnes magnates respectu Dei in hoc mundo, tantùm Reguli, imò minores sunt.

Cujus filius infirmabatur &c. 1. Afflictio & ægritudo corporis multis salutaris est: 2. Non est dignus Dei servus, aut miles Christi, nisi exercitatus fuerit; Anima nostra, peccatis venialibus maculata, infirmatur non moritur.

Abiit ad eum: Tribulatio peccatorem ad Deum reducit. Vide suprà *Dominic.* 13 *post Pent.*

Rogabat eum: 1. Orandum assiduè est, ut à Deo aliquid obtineamus, vel aliquo malo liberemur: 2. Tribulatio optima orationis magistra est.

Regulus orat pro filii sui salute: 1. Opes, vitam, & honorem filiorum voluit Deus perdere ob peccata parentum: 2. Parentes filios perficere debent, ut artifex statuam, *Tom.* 2. *Pag.* 18. *n.* 20. *Salazar*: 3. Parentum probitas egregios filios efficit: *Tom* 2. *pag* 259. 4. Sicut hic regulus, sollicitus fuit de salute corporis filii sui, ita parentes esse debent, de salute animæ liberorum: *Alapide Ephes.* 6. *v.* 4. 5. Liberis quantum prosit parentum pietas 2. *Timoth.* 1 *v.* 6.

Domine descende prinsquam moriatur: Compellit necessitas corporis, quos animæ salus non trahit, cupit Dominus in ægritudine & afflictionibus agnosci, ut peritissimus Medicus.

Credidit ipse & domus ejus tota: 1. Ab exemplo parentum & superiorum pendet probitas subditorum: 2. Fides illuminans, & charitas operans, ad salutem necessaria.

Dominica XXI. post Pentecosten.

Matth. 18. *Simile est regnum Calorum.* Narr.

I. M*isertus Dominus servi illius dimisit eum, & debitum dimisit ei*: Docet tota hæc parabola diligendum esse proximum, & injurias ei remittendas: V. *Amor proximi*: Item *in Catech. cap.* 3. *de Char. proximi.*

II. *Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus donec redderet universum debitum*: Deus ex rigore justitiæ meritò nihil remittet illis, qui nihil aliis volunt remittere: V. *Justitia divina.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

V*Oluit rationem ponere cum servis suis Matth.* 18. Tota vita nostra consistit in solutione debitorum, nam sumus debitores 1. Deo 2. Proximo 3. Nobis: in usu creaturarum, & proprii corporis, & animæ.

Patientiam habe in me: Debitor & creditor patiens, est Deus, ita & nobis faciendum ut ei conformes simus.

Misertus autem Dominus servi illius: 2. Deus hominem peccato obnoxium creavit, ut suam in eum bonitatem exerceret: 3. Divina misericordia & bonitas superat malitiam hominum: 4. Nemo hic diffidat de bonitate Dei, cujus thronus gratiæ patet.

Nonne oportuit te misereri &c. 1. Meminisse misericordiæ oportet, jus suum & justitiam non rigidè exigendo: 2. Mitius agit Deus cum peccatore reo, quam homo cum debitore suo: 3. Bonitas & satisfactio redemtoris, docet nos misereri.

Tradidit eum tortoribus quoad usque redderet: Justitia divina, nemini parcet post hanc vitam, sed ei solvendum erit ad ultimum obulum.

Sic & pater meus calestis &c. Misericordiam Dei avertunt, qui alieno exemplo non miserentur: 2. Exemplum aliorum debet nos à peccatis avertere.

Si non remiseritis: De remittendis injuriis Alapide *Ephes.* 4. *v.* 13. *Rom.* 12. *v.* 20. Deum oportet imitari, in remittendis offensis: *Ephes.* 5. *v.* 1.

Dominica XXII. post Pentecosten.

Matth. 22. *Abeuntes Pharisai.* Narratio.

I. A*Beuntes Pharisai consilium inierunt ut caperent Jesum in Sermone*: Similes Pharisæis sunt homines fallaces qui student alios decipere in verbis, contractibus &c. V. *Astutia, Mendacium.*

II. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in ve-*

in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: Ars fallendi præcipua, est adulatio, ideò ab adulatoribus cavendum: Vide, *Adulatio*.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ABeuntes Pharisæi consilium inierunt. *Matthæi* 22. 1. Frustra improbi impugnant veritatem & justitiam: 2. Captiosi homines, vulpibus similes: *Salazar Tom. 1. pag.* 268. *num.* 245. 3. Dolosos & adulatores Deus odio habet *Tom. 1. pag* 460. *num.* 129. 4. Proprium adulatorum est, præsentibus blandiri, & absentibus detrahere *Tom. 1. pag* 922. *num.* 240. 5. Eorum guttur, optime dicitur sepulchrum patens: *Tom. 5. pag.* 983. *num* 37.

Cognita autem Iesus cogitatione &c. Deus cunctas cogitationes cordis cognoscit ac intuetur.

Cujus est hæc imago? 1. Denarius anima nostra est, imago in ea est Dei, quia imagine Sanctissimæ Trinitatis insignita est: 2. Omnes apud Deum æquales sumus signaturâ creationis: 3. Dependet homo totus à Deo, sicut umbra à corpore: In quo sita sit imago Dei in homine, Alapide *Ephes.* 4. *versu* 24. 5. Imago veri Christiani, *Ephes.* 6. *v.* 13. *& seqq.* Ut pecunia, ita anima insignita imagine Dei debet manere, ut pretium habeat.

Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. 1. Hominibus, id est, superioribus dandum est, & obediendum, in quantum non legibus divinis prohibetur, quod præcipiunt, Alapide *Tit.* 3. *v.* 1. *&* 2. 2. Totus homo cum tribus suis potentiis & omnia quæ habet, Deo debentur & reddi debent.

Dominica XXIII. post Pent.

Matth. 9. *Loquente Iesu ad turbas*. Narratio.

I. SI tetigero tantùm vestimenta ejus salva ero. Si tangere vestimenta & reliquias Christi & Sanctorum confert ad salutem, quanto magis tangere corpus Christi in sacra Communione, v. *Eucharistia*.

II. *Confide filia, fides tua te salvam fecit* Cum viva fide & fiducia ad Christum, & sacram Eucharistiam accedendum est, v. *Fides & fiducia*: Item *in Catech. c.* 1. *de fide*.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

ADorabat eum, *Matth.* 9. Tribulationes & miseriæ, etiam Principes se humiliare coram Deo cogunt.

Filia mea modo defuncta est. Quia filia in domo Principis mortua erat, tota domus turbata erat, pari modo fieri debet, dum anima peccato mortali mortua est.

Veni impone manum tuam. 1 Manus Dei, auxiliatrix omnibus ad salutem necessaria, 2. Necessaria impositio manus Sacerdotis, ad animæ vivificationem.

Accessit retro. Qui peccat, retrocedit & Deo deviat, nam peccatum pudorem generat, quo minus propius accedere audeat.

Dicebat intra se, si tetigero tantum &c. Ex defectu fidei, exiguus fructus sacræ Communionis à tangente percipitur, 2. Deus facilius remedium animæ, quam corpori præscribit, quia illam plures facit.

Dominica XXIV. post Pent.

Matth. 24. *Cum videritis abominationem*, Narr.

I. SUrgent enim Pseudochristi & Pseudoprophetæ &c. Monentur Christi fideles ut caveant à fallacia & hypocrisi hæreticorum, vide *Fallacia, Hypocrisis*: Item *in Catech. c.* 1 *de fide*.

II. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & majestate*, v. supra *in Dom.* 1. *Adventus de extremo judicio*: Item *in Catech. de* 4. *Novissimis*.

Conceptus alii de eodem Evang.

TUnc qui in Judæa sunt fugiant ad montes, *Matth.* 24. 1. Solitudo quam desiderabilis, & secura, quia hominem à multis malis præservat, nempe detractione &c. 2. Societas malorum, quantum bonos affligat, *Hebræ.* 10. *v.* 27. *n.* 164.

Cum videritis abominationem desolationis. Oblivio Dei & salutis, rectè dicitur abominatio desolationis.

Tunc parebit signum Filii hominis &c. Crux Christi signum erit justis ad gloriam, injustis ad confusionem.

Mittet Angelos suos cum tuba, Tuba prædicationis incutiat timorem, ne tuba judicii incutiat æternum dolorem, & desperationem.

Nisi abbreviati fuissent dies illi. Peccatores dies suos abbreviant, quam maximè pondere peccatorum: & moriuntur ante tempus suum.

Similitudo sit horologii, si plura pondera ei appendantur, citius cursum seu circulum absolvet, quam si pondus conveniens appendatur.

Reliqua vide, prima Dominica Adventus.

PRAXIS
Concionis conficiendæ in Festis Sanctorum ex Apparatu superiori &c.

Praxis prima de quovis Festo.

PRima est communis cum Dominicis. In prima parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium quod in Festo Sancti occurrit, deducendo juxta methodum ostensam in Evangelio Dominicæ I. Adventus.

In secunda parte, eligenda est in Evangelio vel Epistola aliqua Sententia particularis, quæ referri possit ad aliquam Virtutem in Apparatu contentam: v. g. de Apostolo referri poterit ad *Amorem Dei*, *Fidem*, *Zelum &c.* & ad *Vitia* illis opposita in Auditoribus emendenda. De Martyre ad *Fortitudinem*, *Patientiam*, *Perseverantiam &c.* De Confessore ad *Abnegationem*, *liberalitatem*, *humilitatem &c.* De Virgine ad *Castitatem*, *Orationem*, *Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam *Sententia* ex eodem Evangelio vel Epistola conficienda erit. Conclusio poterit esse brevis repetitio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitiis oppositis.

Praxis secunda de eodem.

PRima & præcipua pars consistet in vita & morte Sancti enarranda, sive ex Breviario, sive ex alio Authore, applicando, ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum quod in ea maximè elucet, v. g. in vita S. Nicolai insignem ejus Liberalitatem erga egenos, recurrendo in Apparatu ad v. *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fusius deducendo, & auditoribus inculcando.

Tertia pars simili modo conficietur, de fælici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, fælicem mortem, amorem Dei, spem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad V. *Mors*, *Amor Dei*, *Spes*, *Gloria cælestis &c.*

Censui etiam, pro majori Lectoris commodo, hic in particulari subjiciendam seriem omnium Festorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Mensis, Evangelii, & Materiæ quæ ex Apparatu, aut aliunde in singulis adhiberi possit.

FESTORUM OMNIUM

Series per Annum, cum Annotatione Diei, Evangelii, Materiæ &c.

Festum Purificationis B. Mariæ.

2. Februarii, Evang.

P*Ostquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi &c.* Lucæ c. 2. Hoc die acquirenda est puritas animi ab omni nævo peccati: Vide in Apparatu, *Pænitentia*, *Confessio Peccatorum*, *Castitas &c.*

Venit in spiritu in templum, scil. Simeon. Quo docemur, spiritu pietatis, & reverentiæ ad templum, & Eucharistiam veniendum, ut Christum, in ulnas & animum recipiamus: vide in Apparatu, *Eucharistia*, *Ecclesia*, *Amor*, *Gratitudo.*

Lumen ad revelationem gentium. Quisque in suo statu, lucernam justitiæ Christianæ gerere debet bono exemplo. Debent Christiani in Ecclesia Dei lucêre velut mundi cerei, qui in hoc Festo exhibentur.

Nunc dimitte servum tuum &c. Securus vivit & moritur Jesu & Mariæ cultor in lumine fidei, spei, & charitatis: qui hæc negligit, mortis metu semper trepidat.

F. S. Matthiæ Apostoli. 24. Feb.

C*Onfiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ.* Matth. c. 11. Quam necessarium est firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate confidere, præsertim inter hujus vitæ tribulationes & persecutiones, vide in Apparatu Fides, *Fiducia*, *Benignitas divina*, *Tribulatio &c.*

Discite à me quia mitis sum, vide bona *Patientia*. *Et humilis corde*, vide in Apparatu exempla *Humilitatis*, in Christo, & Sanctis.

Cecidit sors super Matthiam, *Matth.* 21. Non est sors aut fortuna humana quæ cuncta regit, sed divina providentia, cujus hæc sors effectus fuit. Quisque suam à Divina electione reprobationem sibi adscribere debet.

Venite ad me omnes qui laboratis &c. Exoneratio cordis à pondere peccati parit summam animi quietem. Promittitur auxilium & solamen oneratis, & libertinis ad Deum recurrentibus.

Discite a me quia mitis sum & humilis corde. In mansuetudine & humilitate perfecta cordis quies sita est.

Tollite Jugum meum super vos. Servitium Dei pacificum & honorabile est.

Jugum meum suave est & onus meum leve. Unctio gratiæ Dei cum spiritu patientiæ, reddit jugum crucis leve.

F. Annuntiationis B. V. 25. Mart.

I*Ngressus Angelus ad eam dixit, Ave gratia plena*, Lucæ 1. Quanta sit plenitudo gratiarum in Virgine Deipara, vide in Appar. *Deipara*, item de cultu Deiparæ & Sanctorum contra Novatores *sup.* Theol. Tripartita, *Tom.* 1. *pag.* 231.

Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Virgo Maria per humilitatem concepit, & Dei mater effecta, & supra omnes puras creaturas exaltata est: quam ergo nobis operandum humiliari in terris, ut exaltemur in cælis, V. in Apparatu *Humilitas*, *Beatitudo*, *Gloria.*

Respexit humilitatem ancillæ suæ. Felix quem Deus oculo gratiæ suæ respicit ut exaltet, præcipuè humiles.

Missus est Angelus Gabriel. Homo humilis maximè Angeli dignus est consortio.

F. S. Philippi & Iacobi Apost. 1. Maij.

N*On turbetur cor vestrum, creditis in Deum, & in me credite*, Joan 14. Quanti momenti sit vera fides, vide in Apparatu *Fides*. Sed sola Fides non sufficit ad salutem sine bonis operibus, vide de hoc in Theol. Trip. *Tom.* 1. *pag.* 191.

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. In cœlo quam vasta sint beatis cœlorum spatia. Quanta & quam diversa animi & corporis felicitas, vide in Apparatu *Beatitudo.*

Ostende nobis Patrem & sufficit nobis. Abnegandæ sunt creaturæ ut Creator inveniatur, qui solus animum satiat, Vide *Abnegatio.*

Non turbetur cor vestrum. Difficillimum sanè est in hoc tribulento mundi pelago se quietum, & imperturbatum conservare. Stoici omnem sollicitudinem ex corde humano auferre studebant, sed in vanum laborarunt, solus id potest mundi propter Deum contemptus.

F. Nativitatis S. Ioannis Baptistæ, 24. Iun.

E*Lisabeth impletum est tempus pariendi, Lucæ cap.* 1. Non sufficit concipere bona proposita, sed debet adesse tempus pariendi in exequendo: Vide *Pænitentia*, *Abstinentia*, & alias virtutes. Nec parentibus sufficit prolem parere, sed debent illam in bonis moribus educare: Vide in Appar. *Filiorum educatio*: *Et Zacharias Pater ejus repletus est Spiritu sancto.* Multi magis student repleri vino, aut opibus, quam Spiritu sancto orationis, & amoris Dei, vide in Appar. *Ebrietas*, *Avaritia*, *Oratio*, *Amor Dei.*

Quis putas puer iste erit Lucæ 1. Præstat magnum esse coram Domino quam mundo: Quisque hic in Theatro mundi placere debet Creatori suo & spectatori Deo apud quem præferuntur pauperes & humiles servi Dei cum sancto Joanne.

F. SS. Petri & Pauli Apostol. 29. Iunii.

Q*Vem dicunt homines esse Filium hominis? Matthæi cap.* 16. Notæ & signa quibus vera Christi Ecclesia à modernis Sectis discernitur, Vide *in Theol. Trip. Tom.* 1. *pag.* 52.

Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Agnoscenda est necessariò auctoritas infallibilis in Pontifice Romano Petri successore, Vide *in Theol. Trip. Tom.* 1. *&c.* *Quodcumque solveris* super terram erit solutum & in cælis: Vide ibidem de Confessione peccatorum, & in Appar. Ver. *Confessio.*

Caro & sanguis non revelavit tibi. Fides & zelus gloriæ Dei à carne & sanguine non docentur: Contrena suggerunt homini caro, & Spiritus Dei: Terrena tantùm non cælestia à carne & sanguine suadentur.

F. Visi-

F. Visitationis B. Mariæ, 2. Julii.

E*Xurgens Maria abiit in montana cum festinatione, Lucæ c.* 1. Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, Vide in Appar. *Amor, Zelus.*

Unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? Accommodandum hoc est adventui Christi ad nos in Communione, Vide in Appar. *Eucharistia.*

Beata quæ credidisti. Vera fides radix beatitudinis, vide in Apparatu. *Fides, Beatitudo.*

Abiit in montana cum festinatione: Mulieres extra domos suas festinanter sua peragere debent sine otiosa evagatione.

Et visitavit: Quomodo nos Deus sæpissime visitet unum tribulatione, alterum consolatione, alterum desolatione, alium ægritudine &c.

Exultavit spiritus meus: Lætitia iniquorum spiritum non tangit, sicut lætitia justorum.

F. S. Iacobi Apostoli. 25. Iulii.

A*Ccessit ad Jesum mater filiorum Zebedei adorans & petens aliquid ab eo: Matthæi cap.* 20. Oportet Deum adorare, id est, per Bona opera Justitiam, Abstinentiam, Obedientiam mandatorum, prius honorare, & postea beneficia ab eo postulare: aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant, vide in Appar. *Obedientia. Abstinentia, Opus bonum &c.*

Christus autem dixit ei, Quid vis? Quanta benignitas Dei, paratus est nobis dare quod volumus, modo bona benè velimus, & ad nostram salutem, vide *Benignitas Dei.* Sed ecce stultam matris postulationem: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram*: Vide, *Superbia.* Respondit meritò Christus, *Nescitis quid petatis.* Hinc disce quid, & quomodo orandum: Vide in Apparatu, *Oratio.*

Sampsoni fortissimo similis videtur sanctus Jacobus Apostolus: etenim sicut ille sponsam gentilem acceperat; hic in Hispaniam pergendo, primus exstitit Apostolorum qui Gentibus prædicavit: 2. Si Sampson moriendo plures occidit inimicos, quam vivendo, sanctus Jacobus plures post mortem quam in vita convertit: 3. Si ille in ore Leonis mel reperit, hic in ore crudelis Leonis carnificis inquam, fidei confessionem invenit: 4. Si ille in manus inimicorum suorum à dilecta sua traditus fuerit, hic propter amorem, quem erga sponsam suam, Judæam nempe, gerebat, ab Herode captus & condemnatus fuit: Uterque denique fortitudinem à sancto Spiritu se recepisse cognovit.

Dic ut hi duo filii mei sedeant &c. Matth. 20. Prius hic standum & laborandum, & patiendum, quam sedendum in regno Dei; Qui Deum ex amore proprio colunt, sibi non Deo serviunt.

Nescitis quid petatis: Qui temporalia præ cælestibus petit, nescit quid petat: Nesciunt parentes & homines carnales, quid sibi & filiis expetant.

Festum Assumptionis B. Virginis. 15. Aug.

I*Ntravit Jesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit eum in domum suam.* Quanta merces Hospitalitatis & liberalitatis, præcipuè erga Sacerdotes, & Ministros Christi: Vide in Appar. *Hospitalitas, Liberalitas.*

Martha, solicita es, & turbaris erga plurima. Sic turbantur qui nimis multa volunt habere in divitiis, deliciis &c. Vide in Appar. *Avaritia, Gula &c. Porro unum est necessarium.* Veræ divitiæ, deliciæ, beatitudo sunt in solo Deo: Vide in Appar. *Beatitudo vera.*

Fuit beata Maria fons exiguus præ humilitate, & crevit in flumen magnum propter abundantiam gratiæ: & in solem conversa est, propter gloriam, ideoque de ea melius quam de regina Esther illud dictum fuit.

Maria optimam partem elegit, quæ non &c. Luca. 10. Pars optima in electione vitæ activæ & contemplativæ invenienda: In amicitia Jesu & Mariæ nobis pars optima quærenda.

Martha, Martha sollicita es: Non oportet se nimis dare in conquirendis rebus transitoriis, ne sic æterna obliviscamur.

F. S. Bartholomæi Apost. 24. August.

E*Xiit Jesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei,* Lucæ 6. Quantum absunt qui noctes & dies totos transigunt in symposiis, aut in otio, & vix mediam horam in oratione, Missa *&c.* vide *Ebrietas, Otium, Oratio.* Et exemplum est in ipso *BARTHOLOMÆO.* qui scribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare solitum.

Et omnis turba quærebat eum. 1. Christum, *tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes.* Quare nos non sanamur à morbis nostris animi, & corporis? Quia non satis sæpè & devotè quærimus Christum tangere in sacra Communione: Vide in Apparatu, *Eucharistia.*

Sponsa in Canticis dilectum suum quærens male excepta fuit ab excubiis. *Tulerunt pallium meum, vulneraverunt me.* De hoc tamen minime conquerebatur, sed præ amore Sponsi languebat. Pari modo S. Bartholomæus, adeo divino amore inflammatus fuit, ut nihili faceret pallium, id est, pellem suam amittere, modo Salvatorem suum retinere posset.

Apostolus Paulus corpus nostrum Domum vocat: Sancti de corpore exire non magis curabant, quam domo egredi. Sic S. Bartholomæus libenter propriam reliquit pellem, sciens sibi aliam meliorem præparatam.

Rursum circumdabor pelle mea &c. Job. 19. Induentur bonis æternis qui hic pro Christo temporalibus se exuerunt.

F. Nativitatis B. Virginis. 8. Septemb.

L*iber generationis Jesu Christi,* Matthæi 1. vide in Apparatu, *Deipara,* & ejus prærogativas, & *Castitatem, Charitatem, &c.* ut supra in aliis ejus Festis, præsertim Annunciationis.

Liber generationis, Matth. 1. Felix nobilitas Christianorum è spirituali generatione in Jesu & Maria.

De qua natus est Jesus qui vocatur Christus. Fortitudo animi cohæredes nos facit Jesu & Mariæ.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, Apoc. 21. Sub protectione tabernaculi Mariani cultores ejus quiescunt.

F. S. Matthæi Apostoli. 21. Septembris.

V*Idit Jesus hominem sedentem in telonio Matthæum nomine, & ait illi, sequere me.* Matthæi 9. Vide hic *Benignitatem Dei* omni generi hominum dicentis, sequere me, 2. Quam felix de quo exemplo Matthæi dicitur, *Surgens secutus est eum.* Ut Christum sequaris necesse est prius surgere de cœno vitiorum, *Avaritia, Luxuria &c.* Item surgere de lecto Otii & Acediæ in quo pigri jacent: vide in Appar. *Acedia.*

Vidit Jesus hominem sedentem, Matthæi 9. Virtus in oculo Christi trahente miraculosa. Deserenda sunt viliora bona mundi, pro pretiosis cæli. Oculus divinæ misericordiæ miseros peccatores benignè respicit & vocat.

Festum

F. S. Michaelis Archangeli. 29. Septemb.

Quis putat major est in regno calorum? Matth. 18. Sola humilitas hominem exaltat, Superbia autem præcipitat in ruinam, uti patet in lapsu Angelorum, & primorum parentum: vide in Apparatu *Superbia, humilitas.* Ideo Respondit Christus, *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum calorum.* Expende proprietates parvulorum esse, non studere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non simulare, non mentiri, sed potius aliis se regendos & docendos præbere: vide in Apparatu *Avaritia, Luxuria, Astutia, Mendacium.* E contra qui volunt in mundo magni esse, student artibus politicis, simulationi, mendacio: vide in Appar. *Simulatio, Mendacium, Hypocrisis.* De his simulandi artibus politicis, præclara sunt quæ deducit S. Gregorius in lib. 10. Moral. cap. 6. & habentur in Lect. 2. Nocturni de communi Confessoris non Pont. *Deridetur justi simplicitas &c.*

Angelis suis mandavit de te &c. Psal. 90 De auxiliis, protectione & dignitate Angelorum. Vita humana periculis multis obnoxia, eget Angelo tutelari. Angelorum custodia omnibus necessaria, ob infirmitatem & ignorantiam.

Festum SS. Simonis & Iudæ. 28. Octob.

Hæc mando vobis ut diligatis invicem. Joan. cap. 15. vide in Apparatu *Amor proximi.* Cui contrariatur, *Odium, Invidia,* ibidem. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit:* vide in Appar. *Patientia, Persecutio.*

Si mundus vos odit, scitote quia me &c. Joan 15. Amicis & discipulis Christi parum curandum mundi odium.

Mementote sermones mei, non est servus major Domino suo. Solatium afflictis affert Christi exemplum, & monitum.

Si non venissem & locutus fuissem eis &c. Culpa cujusque est, non uti mediis in statu suo ad salutem necessariis.

Mundus me odit, quia ego testimonium perhibeo. Veritas correptionis odium parit, improbis & superbis.

F. Sanctorum omnium. 1. Novembris.

Beati pauperes spiritu, Marci c. 5. Mundus ponit suam beatitudinem in divitiis, & honoribus, Christus in paupertate & contemptu mundi: vide in Appar. *Beatitudo vera. Abnegatio mundi:* contra, *Avaritia, superbia,* ibid. *Beati qui lugent,* v. Pænitentia. *Beati misericordes,* vide *Liberalitas, Eleemosyna &c.* ibid. *Beati pacifici,* v. Pax. *Beati qui persecutionem patiuntur,* v. *Persecutio, Odium. &c.*

Beati qui persecutionem patiuntur &c. Hinc Beatitudo cælestis contrariâ lege obtinenda, quam mundana.

F. S. Andreæ Apostoli 30. Novembris.

Venite post me. Quanta felicitas abnegare mundum & sequi Christum: Vide in Apparatu, *Abnegatio, Obedientia,* & alias virtutes hominis Christiani. *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Tales hominum piscatores sunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad salutem adjuvant: vide in Apparatu. *Exhortatio, Zelus animarum.* Denique amor Crucis in S. Andrea cruci affixo, v. *Persecutio, Tribulatio, Amor Dei.*

Ambulans juxta Mare &c. Matth. 4. Mare tribulationis sæpè optima dispositio ad conversionem, & salutem.

Venite post me & faciam vos fieri piscatores hominum. Filius Dei omnes ad se trahere venit ex retinaculis mundi per se & alios. Invitamur omnes ad arborem crucis ad carpendos fructus salutis. Explicanda retia zelosæ charitatis ad animas capiendas.

F. Conceptionis Immaculatæ B. V. 8. Decemb.

Liber generationis Jesu Christi &c. Matthæi 1. Non possumus esse amici, aut imitatores Virginis immaculatæ nisi per castitatem, & puritatem à macula peccati: vide in Apparatu, *Castitas, Baptismus, Peccatum.* De Immac. Conceptione, & cultu Deipar. Vide aliqua in Theol. Trip. *Tom. 1. pag.* 137.

Psal. 19. Opus grande est non enim homini praparatur habitatio sed Deo. Omnes suos thesauros & perfectiones Deus impendit Deiparæ Virgini, tamquam suo throno. & habitaculo.

Sanctificabit tabernaculum suum altissimus Psal. 45. Tabernaculum Marianum soli Dei Filio summo Sacerdoti sacratur.

Inimicitias ponam inter te & mulierem, Gen. 2. Sola Virgo Maria nova Eva serpentis morsum evasit, tam originalem, quam actualem.

F. S. Thomæ Apostoli, 21. Decembris.

Thomas unus ex duodecim non erat cum eis quando venit Jesus, Joan. c. 20. Quam periculosum est abesse à consortio fidelium in templo, concione, sacro *&c.* vide in Apparatu, *Ecclesia, Exhortatio, Eucharistia.* Et contra Hæreticos, v. in Theol. Trip. *Tom.* 1. notas veræ Ecclesiæ pag. 32. *&c.* & de Sacramento Eucharistiæ & Sacrificio Missæ ibid. 6. *Beati qui non viderunt, & crediderunt:* vide in Apparatu. Fides, & Eucharistia: in his Christus feliciter creditur, etsi non videatur.

Venit Jesus Januis clausis. Ad Apostolos clausis januis intravit, in cor tamen Sancti Thomæ intrare noluit, nisi illud aperiret, quia hominis libertatem conservare volens, non illi violentiam adhibet.

Pax vobis. Justi in mediis quoque tribulationibus pacem habent.

Dicit Jesus Thomæ, noli esse incredulus sed fidelis. Ad fidem igitur etiam pia voluntas concurrit. Requiritur fides viva, & operativa ad salutem, non sufficit mortua.

Beati qui non viderunt & crediderunt. Magnum hinc nobis solatium qui credimus non per sensum sed per intellectum.

F. S. Stephani Protomartyris 26. Decemb.

Ecce ergo mitto ad vos Prophetas & Sapientes, & ex illis occidetis. Matthæi c. 23. Boni & sancti homines sunt qui præcipuè à malis persecutionem sustinent: vide in Apparatu, *Persecutio, Tribulatio, Odium.* Sed illæ tribulationes sunt claves cæli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit, *Ecce video calos apertos, & Jesum stantem:* vide in Apparatu, *Beatitudo, Gloria calestis, Benignitas divina.*

Ecce video calos apertos. Justus patiens jucundum Deo & cælo spectaculum est. Et vicissim solatium justis patientibus Christum habere spectatorem & remuneratorem.

Lapidabant Stephanum invocantem & dicentem. Lapidibus & malleis afflictionum aptari debemus ædificio cælesti.

F. S. Ioannis Evangelistæ 27. Decemb.

Conversus Petrus vidit illum Discipulum quem diligebat Jesus. Quare Jesus Joannem tantopere diligebat? Propter Joannis singularem Castitatem, Humilitatem, Zelum Apostolicum, Amorem erga Christum: sicut enim ignis ignem excitat, ita amor amorem: Vide in Appar. illas Virtutes, & vitia illis opposita, ut *Luxuriam, Superbiam, Acediam.*

PARS

PARS TERTIA.

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

P. Petri Canisii Soc. IESV.

Cum brevi Elucidatione, & selectis Exemplis nunc primum adjectis.

Præfatio, & notitia operis.

POstquam precedentes Tractatus pœnè ad calcem adduxi, visum est multis ad subsidium animarum, à nobis unicè intentum, plurimum conducere, si huic operi adjungeretur ipsa Doctrina Christiana brevi expositione & exemplis illustrata: ut hac opportunitate tam commodâ Curatores animarum ad Doctrinæ adeò necessariæ frequentem explicationem facilius inducantur. Eoque magis quod simul in eodem Libro adjunctas habeant Controversias Fidei, Theologicas resolutiones, atque Apparatum selectæ materiæ: quæ omnia ad singulas Doctrinæ Christianæ partes doctè accuratèque exponendas, ac probandas subsidium optatissimum suppeditant.

Ut igitur huic opportunitati, & amicorum votis operam meam accommodarem, reliquo Operi hanc Doctrinæ Sacræ Elucidationem adjungere decrevi, non sine auxilio quorundam Theologorum hujus Collegii Lovaniensis, qui ad hoc animarum subsidium operam, exempla quædam opportuna seligendo, promptissimâ voluntate obtulerunt: in hoc imitati non tantùm Bellarminum summosque Theologos, sed ipsum quoque S. Augustinum, qui inter sublimes rerum divinarum commentationes sibi decorum existimavit de Catechizandis rudibus *tractatum utilissimum elaborare.*

Assumpsi autem præ ceteris hac expositione elucidandum Catechismum P. Petri Canisii Soc. JESU Theologi eximii, tum propter dilucidam ejus ordinem & brevitatem, tum propter communem usum atque approbationem; quam in repub. Christiana passim obtinuit. Nam, ut alia prætercam, tam Ferdinandus Imperator, quam Philippus Rex Hispaniarum, hunc unicum Canisii Catechismum in suis ditionibus prælegendum suâ auctoritate ac publico diplomate proposuerunt. Et usus ipse etiamnum docet quantâ verborum energiâ, quantâ soliditate Doctrinæ, quamque perspicua præ cæteris brevitate totam Doctrinæ Christianæ Summam complectatur.

Pro Usu autem adjunctæ à nobis expositionis: Adverte primò, pro meliori distinctione, ipsum Catechismi contextum sive Quæstionem & Responsionem seorsim imprimi, & post modicum spatium, Expositionem cum exemplis singulis pœnè Catechismi quæstionibus subjungi, ut unà cum quæstione, quæ explicatur, ipsa quoque expositio ante oculos habeatur; quod in nullo hactenus Catechismo factum reperimus.

2. Adverte, ex peculiari delectu aliquas quæstiones præ aliis fusiùs illustrari, eo quod ad mysterium aliquod fidei exponendum, vel mores formandos plus momenti habeant, aliquas verò brevius perstringi, quia vel earum doctrina spectat ad quæstionem principalem, quæ explicatur, vel quia in alia Catechismi parte magis appositè elucidantur, non enim debent de singulis semper quæstionibus exempla proferri.

3. Quamvis sæpè de una quæstione plura exempla apponantur, necesse non est ut Cathechista omnia simul producat, sed poterit seligere unum vel alterum quod præsentibus magis convenire judicabit.

4. Narratio exempli, similitudinis, aut sententiæ quam selegit, ut majori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere singulas exempli partes & circumstantias, quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando *&c. Juxta praxim supra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam sacram.*

Praxis tradendi Doctrinam Christianam.

PRimò, debet Catechista ex maturioribus statuere unum vel alterum syndicum, qui pueros advenientes suis locis ordine constituat, & in modestia ac silentio contineat.

II. Hora auditâ, & dato per campanam signo, Catechista stans in medio populi sui, ex utroque latere secundùm sexum discreti, sicut ab omnibus videri & audiri facilè possit, formabit signum Crucis vernaculè; & dum procurat ut omnes se præeuntem clarâ & distinctâ voce sequantur, cavebit ne quis verba sua vel antevertat, vel justo serius subsequatur.

III. Curabit deinde per unum à se designatum, & in medio flectentem clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cujus verba cæteri per partes distinctè repetent: hoc enim modo mysteria fidei facillimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quam à majoribus natu, qui alio ferè modo ea addiscere erubescunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut suprà.

IV. Primum horæ quadrantem dabit petendis quæstiunculis facilioribus, potissimum de iis quæ scitu necessaria sunt necessitate medii, ut Deum esse unum in Natura, trinum in Personis, Remuneratorem nostrorum operum, ac Filium Dei esse nostrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde necessaria necessitate Præcepti, ut Symbolum Apostolorum, decem Præcepta, septem Sacramenta, unaquâque vice unum punctum accuratè enucleando, & identidem idem repetendo variis modis & formulis ut altius inhæreant, errantes suaviter corrigendo, balbutientes juvando, omnes pro merito

rito laudando: neque de facili quemquam corripiat, ob ignorantiam, nisi ortam ex supina negligentia.

V. Secundo quadrante quæstiones proponat paulò difficiliores, easque fere desumptas ex ea lectione quæ Dominicâ proximè præcedenti publicè recitata, & explicata fuit.

Tum jubebit ex modestioribus, doctiorem aliquem clarâ voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominica Catechista attulit ad Lectionis explanationem.

VI. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adversò stantes in medio Catechismi, & si fieri possit, loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox Catechista lectionem jam recitatam clarè & breviter explicabit sermone facili, & ad parvi sui auditorii captum accommodato, idem sæpiuscule aliis, atque aliis verbis repetens, adhibitis brevibus subinde interrogationibus, & responsionibus ut majorem sibi conciliet attentionem.

VII. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum selectum, quod tragicè quidem, & cum emphasi, sed vulgari sermone & phrasi pueris accommodato narrabit. Postea præmonebit, se proximâ vice visurum quis narratum Exemplum optimè retinebit.

VIII. Post hæc iterum formabit crucem, jubebit legi salutationem Angelicam, vel Symbolum Apostolorum, *&c.* per vices; ut hoc modo omnes, qui adveniunt, ea addiscant. Concludet ipse omnibus iterum præeundo in formanda cruce, ut dictum supra. Postea pueros sine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem ne Catechismus spatium horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate sæpius vel tollatur, vel minuatur.

IX. Singulis quos interrogavit præmiolum aliquod vel notam clargiatur statim, vel his deficientibus eorum nomen in librum referat ut postea præmio afficiantur: & adjungat ad bona responsa subinde encomium aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animentur.

Oblatâ opportunitate sæpius inculcet obligationem quam habent Parentes ut mittant prolem ad Catechismum, ut Domini mittant servos & ancillas, Ludimagistri scholares, Magistratus sibi subjectos, præsertim pupillos & orphanos; ac sæpius usu venire, ut quando hac in parte officio suo desunt, & ipsi graviter peccent, & illos quorum curam gerunt, peccatis & erroribus exponant.

Obligatio Curatorum.

UT autem ipsi Curatores animarum intelligant quanta ipsis obligatio incumbat ad plebem sibi commissam Doctrinâ Sacrâ instituendam, audiant ea de re Decretum Concilii Tridentini Sess. 5. cap. 2. *Archipresbyteri, Plebani, & quicumque Parochiales vel qui alias curam animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solennibus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis; docendo quæ omnibus scire necessarium est ad salutem, annunciandoque eis cum brevitate & facilitate sermonis Vitia quæ declinare, & Virtutes quas sectari oportet, ut pœnam æternam evadere, & cælestem gloriam consequi valeant.* Id verò si quis eorum præstare neglig. t, etiam si ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet; etiam si Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monasterio, etiam extra Diœcesim existenti, forsan annexæ, vel unitæ, modò re ipsa in Diœcesi sint; provida pastoralis Episcoporum solicitudo non desit, ne illud impleatur, *Jerem. Thr.* 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Atque Episcopis ibidem demandatur, ut qui post admonitionem trium mensium spatio muneri suo defuerint, ad illud exequendum, si necesse sit, per Censuras Ecclesiasticas, aut alias ad Episcopi arbitrium cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Christiana singulis Dominicis & Festis Solennibus sub gravi obligatione iterum denunciatur in Trident. *de Reformat. Sess.* 24. *cap.* 4. *his verbis.*

Iidem etiam saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis (*Vide Const. Pii V.* Ex debito. 1571. *quam ampliavit Gregorius XIII.* 30. *Octob.* 1572.) *fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, &, si opus sit, etiam per Censuras Ecclesiasticas compellent: non obstantibus privilegiis & consuetudinibus. In reliquis, ea, quæ de prædicationis munere Sess.* 5. *cap.* 2 *de Refor. sub eodem Paulo III. decreta fuerunt, suum robur obtineant.*

Quod si ad hoc munus explendum Curatores animarum severissimis Conciliorum Decretis ubique adstringantur, quantò magis ea obligatione urgentur illi qui in partibus Hæreticorum Pastoris officio funguntur. Facilè enim inserent Hæretici teneris puerorum mentibus errorum suorum semina, nisi providâ veri Pastoris curâ & institutione præveniantur. Inficient paulatim incautos plebis incultæ animos falsæ doctrinæ veneno mortifero, nisi, contra illud virus, Doctrinæ Christianæ antidoto muniantur. Cumque pedetentim hæc pestifera lues occultè irrepserit, ignaros tenellæ ætatis animos infecerit, & cum adolescentibus error & ignorantia sensim adoleverit, tum demum deprehenditur per longam incuriam morbus incurabilis, & cui frustra sanioris Doctrinæ medicina admovetur. Ne igitur Curatores animarum hanc gregis sui ruinam serò lugeant, & neglecti officii rationem in districto Dei judicio reddere cogantur, ad hoc curam ac cogitationem suam seriò adjiciant, ut à teneris annis commissum sibi populum in Doctrinæ Christianæ mysteriis, ac Dei timore constanter erudiant: quo fiet ut animas pretioso Christi sanguine redemptas ab interitu conservent, & amplam sibi in cælo laboris sui mercedem acquirant.

INDEX CAPITUM
Summæ sequentis.

SUMMA

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ.

CAPUT I.

De Fide & Symbolo Apostolorum.

QUÆSTIO.

Quis dicendus est Christianus atque Catholicus?

RESP. Qui Baptismatis Sacramento initiatus, *Jesu* Christi veri Dei atque hominis salutarem doctrinam in ejus Ecclesia profitetur: neque Sectis vel opinionibus ullis ab Ecclesia Catholica alienis adhæret.

Expositio.

SUmma dignitas est habere nomen veri Christiani. Quia per Baptismum & Fidem Christianam homines fiunt filii Dei, & hæredes regni cœlestis. *Quotquot receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri*, Joannis 1.

S. Augustinus lib. de Catechizandis Rudibus *cap.16.* comparat veros Christianos cum optimo Tritico, & falsos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cum tritico permixta sit in Area, id est, in Ecclesia, non erunt tamen simul in Horreo, id est, in Cælo. Non, inquit, sibi blandiantur quod in Area possunt esse cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur.

Exemplo illustri patet, quanta sit Virtus in doctrina veri Christiani, ex facto S. Dominici, qui cum diu disputaret pro Christina Religione, contra hæreticos Albigenses, tandem conventum est, ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigensium pro experimento veræ doctrinæ in ignem projiceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ statim comburitur, Libellus verò doctrinæ Christianæ non tantum ab igne non læditur, sed etiam ex igne longè prosiliit. Et cum secundò ac tertiò in ignem projectus fuisset, semper in virtute veræ ac Christianæ doctrinæ illæsus permansit. Ita fusius tradit S. Antoninus in Chronico *part 3. tit.19. c.1.* & Surius 5. *Augusti.*

Tantam quoque *Virtutem*, ac robur suppeditat nomen *Christiani*, ut S. Blandina Virgo cum inter acerbissima tormenta inclamaret, *Sum Christiana*, nullum doloris sensum passa fuerit, imò visa est inter summas delicias versari, ut refert Euseb. in historia Eccles. lib. 1. c. 5.

Tantus *honor* est nominis Christiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum solitus fuerit dicere, se in nulla parte Regni sui tantum honoris unquam accepisse, quantùm Possiaci. Quia nempe ea in urbe Baptismo initiatus Christiani nomen accepit, ideoque profitebatur se summo cum lætitiæ sensu præ cæteris omnibus in ea urbe commorari, uti per Belleforestum in ejus vita narratur.

Hinc Reges Galliæ nomen *Christianissimi*, & Reges Hispaniæ nomen *Catholici* pro summi honoris titulo à Sede Apostolica acceperunt, & hactenus semper retinuerunt.

Hæretici verò, etsi vocentur Christiani quia in nomine Christi Baptismum susceperunt, non sunt tamen Catholici: quia *Sectis & opinionibus ab Ecclesia Catholica alienis adhærent*: exempli gratiâ negant Missam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur suprà *de Controvers. fidei part. 1. tract. 2. pag. 67 69. & 74.*

Q. Quod signum hominis Christiani?

RESP. Signum sanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Expos. Signum Crucis docet nos unum esse Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò, in nominibus. Et tres esse personas divinas, quia additur nomen trium personarum, *Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Deinde manum demittendo à fronte ad pectus, profitemur secundam personam scil. Filium Dei pro hominum salute descendisse in uterum B. Virginis *Mariæ*. Postremò transferendo manum à sinistra ad dexteram, declaramus per Christum nos translatos esse à maledictione ad benedictionem. Hæc Mysteria scire & credere omnibus adultis necessarium est ad salutem necessitate medii, sic ut ignorantia non excuset. *Unde cum prædicta praxi formandæ Crucis valdè aptè doceri & retineri possunt.*

Signum Crucis est Armatura hominis Christiani, ut exemplo declaratur. Constantinus Imperator ad Christianam fidem conversus circa annum Christi 312. à Maxentio tyranno cladibus variis affectus est: & postea à Licinio Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copiis hosti potentissimo occurre pararet, virtute salutiferæ Crucis ab imminenti periculo liberatus fuit. Nam supra ejus copias lucidissimum Crucis signum in aëre apparuit, & vox de cœlo audita est, *In hoc signo vinces*, cujus præsidio munitus præclaram victoriam ab hostibus reportavit: In cujus rei memoriam deinceps signum Crucis suis vexillis inscribi curavit. Baronius tom. 3. ad annum 312. & 318.

Refert S. Gregorius l. 3. Dial. c. 7. quemdam Judæum nocte ingruente urbe exclusum, in vetusto Apollinis templo pernoctasse. Hic à tenebricosa dæmonum caterva circumcingitur. In his periculis misero Judæo nulla spes auxilii affulget. Tandem occurrit Christianos solitos adversus pericula se Crucis signo munire. Signat igitur se signo Crucis, & ecce tota dæmonum turba extemplo in fugam agitur, exclamans, *Vas vacuum, sed signatum.*

Genevam versus Catholicus cum hæretico iter agebant: orta subitâ tempestate cum tonitru & fulgure, Catholicus de more sese identidem cruce signabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percunctatur, an Catholicus se signando muscas abigeret. Sed Deus non irri-

detur: horrendo statim fragore crucis contemptorem fulmen è nubibus lapsum extinxit, Catholicus qui ejus lateri adhærebat incolumis permansit. Florimond. lib. 8.c.4.§.1.

Q. *Quibus de rebus primum docendi sunt Christiani?*

Resp. De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officiis justitiæ Christianæ.

Q. *Quid est Fides.*

Resp. Donum Dei, ac lumen, quo illustratus homo, firmiter assentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit: sive scripta illa sint, sive non sint.

Expos. Fides debet esse integra: quia qui peccat in uno factus est omnium reus. Sicut navis, quæ in cæteris integra est, si unam rimam habeat, per eam submergi potest.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & hæretici, qui dicunt quemlibet Christianum in sua fide posse salvari, quod supra refutatur *Tom* 1. in contr.p.1.c.3.

Quanta sit vis veræ fidei singulari Exemplo declaratur. Anno Christi 471. Duo Philosophi, quorum alter erat Ariana hæresi infectus, de fide acriter disceptabant. Tandem orthodoxo Philosopho visum est, relictâ verborum contentione, virtute potius divinâ fidei suæ veritatem comprobare; obtulitque Ariano, ut accenso igne luculento uterque in medias flammas descenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis persisteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confisus, ardentem rogum solus ingressus est, & inde cum Ariano illæsus, & intactis etiam vestibus disputavit: Baron. Tom.6. anno 471. & Niceph. Lib.15. cap.23.

Simile exemplum legitur in vita S. Patricii, qui ut Magum Fidei obsistentem convinceret, jussit Benignum comitem suum collocari in domuncula ex aridis lignis & stipulis confecta, Magum ex adverso in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimque igne, Benigno penitùs illæso, Magus cum tecto viridi continuò exarsit.

Huc facit exemplum S. Gregorii Thaumaturgi, qui virtute fidei montem è suo loco transtulit, & plura in Martyrum vitis prodigia. Vide suprà in Apparatu, Ver. *Fides.*

Vide etiam obligationem ad Professionem externam Fidei, sine restrictione purè mentali, &c. supra *Tom.2. P.2.Tr.6.pag.*180.

Q. *Quæ summa est Fidei seu omnium credendorum?*

Resp. Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum articulos.

Expos. Symbolum Apostolorum quivis Catholicus scire & credere tenetur: & peccant parentes si filios suos illud docere negligant. Est enim norma fidei, quâ Christi fideles ab infidelibus distinguuntur. Sicut per tesseram & Sacramentum militare Imperator proprios milites ab alienis discernit & dignoscit.

Præclarum in hoc genere est exemplum S. Petri Martyris ex illustri Ordine S. Dominici. Cùm natus esset ex parentibus Manichæorum hæresi infectis, ab ipsa tamen quasi infantia contra hæreses pugnavit. Dum puer septem annorum scholas frequentaret, à patruo hæretico interrogatus, quid in scholis didicisset: respondit intrepidè se Christianæ fidei Symbolum didicisse. Et quamvis multis Patris, Patruique blanditiis & minis tentaretur, nunquam potuit ab illa fidei constantia & Symboli professione dimoveri. Hujus Professionis magnam illi Dominus coronam præparavit. Cùm enim posteà factus Religiosus, magno ardore fidem & pietatem prædicaret, Deumque sæpè rogaret ut pro ea posset vitam profundere. Ecce tibi Mediolanum redeuntem hæreticus Sicarius ex insidiis aggressus est, & stricto mucrone ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus inflixit. Ille verò, in ipso mortis articulo, consuetum fidei suæ scutum assumens, Symbolum Apostolorum quod à pueritia constanter tenuit, magno animi gaudio recitavit, & cum ea tessera ad perpetuam constantiæ palmam in cœlum migravit, uti patet ex Breviar. Rom. 29. Aprilis.

Q. *Qui sunt illi duodecim articuli?*

Resp. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.
2. Et in *Jesum* Christum filium ejus unicum, Dominum nostrum.
3. Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.
4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.
5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.
6. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.
7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritum Sanctum.
9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.
10. Remissionem peccatorum.
11. Carnis resurrectionem.
12. Et vitam æternam, *Amen.*

Q. *Quid sibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem?*

Resp. Ostendit primam in Deitate personam, Patrem scilicet cœlestem & æternum, cui nihil factu impossibile sit vel difficile, qui cœlum & terram, visibilia simul & invisibilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta usque conservat, & gubernat summâ bonitate, & sapientiâ.

Expos. Omnipotentiam suam Deus vel maximè ostendit, creando, seu, è nihilo producendo totum hoc universum, idque sine labore, sed solo nutu, & imperio voluntatis. *Dixit enim, & facta sunt omnia, mandavit, & creata sunt. Psalm* 148. Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polidorus) insigniter edoctus est Canutus Angliæ Rex, qui ob magnam suam potestatem arrogantior, sedili in tumidi maris littore posito, ipsum mare sic allocutus est: Mare tu regni mei pars es, ego tibi impero, tu mihi volo obtemperes: vix verba protulerat, continuò intumescens mare impetu in Regem facto è solio illum in terram dejecit: Ad se reversus auream hanc protulit sententiam: *Vana est omnium Regum potestas; solus Deus omnipotens:* & coronâ Cruci impositâ pietatis posteà, ac modestiæ cultor extitit egregius. *Polyd. Virgil. ex Chronic. Germanorum.*

Aliud exemplum divinæ potentiæ notius & illustrius patet *Exod. cap.*7. Quando Deus per Moysem debellavit

lavit Regem Pharaonem convertendo virgam in serpentem, & omnes aquas in sanguinem, & dividendo mare rubrum, dum populus Dei transiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obruendo. *Ibid.* etiam *Exod.cap.*14.

Si coram adultis doctrina sacra exponatur, poterit Dei existentia & potentia doctè demonstrari ex rebus creatis, per argumenta superiùs tradita in Controver. *Part.*1.*cap.*1. Vel per exempla ex Apparatu, verbo, *Benignitas Dei.*

Q. *Quid verò secundus articulus: Et in Iesum Christum filium ejus?*

RESp. Commonstrat secundam in Deitate personam, *Jesum* Christum scilicet, filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri consubstantialem, Dominum ac Redemptorem nostrum, ut qui nos perditos liberavit.

Expos. Augustissimum nomen *Jesu* in amore & veneratione habendum docuit Apostolus Paulus ad Philip 2. v.9. *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum.* Sed an etiam utile est nomen illud invocare in angustiis suis? Multò maximè: Refert Athanasius *in vita S. Antonii* 17. *Januarii.* S. Antonium, invocato solo *Iesu* nomine, non semel integram dæmonum cohortem fugasse. Simile exemplum refert P. Petrus Ribadineira in vita S. Ignatii Societatis *Iesu* Auctoris, *Lib.*5. *Cap* 9. his verbis: Dormientem Ignatium strangulare diabolum voluisse Romæ anno 2541. audivi: Guttur ejus quasi manu injectâ præfocare conatus est, tam fortiter ut nullo conatu posset Ignatius *SS. Iesu* nomen invocare: sed cùm nervos omnes intenderet, vim vi repellens in suavissimam vocem tandem erupit, Jesumque inclamavit; quâ voce diaboli conatus repulsus est. Porrò ex contentione Ignatius, quod posteà vidimus, per dies aliquot raucus omninò & sine voce fuit.

S. Bernardinus ex ordine S. Francisci nominis *Iesu* summus cultor fuisse legitur.

Sed qui concipi potest *Iesum* Christum esse verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram generationem procedere? Id facile colliges ex sequenti similitudine: Dum quis speculum intuetur, illicò producit imaginem adeò sibi similem, ut nullum possit inveniri discrimen: quæ imago sine ullo labore, sine instrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo intellectus speculum divinitatis suæ ab æterno intuitus, statim imaginem sibi ipsi simillimam formavit, & hæc imago est Filius. Sed dum nos in speculo producimus nostri imaginem, illa imago non vocatur noster filius; cur magis divina imago vocatur Dei Filius? Ideò scilicet, quia Deus huic suæ imagini, totum esse suum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non possumus. Si opus sit, plura de Christo dabit Apparatus supra, verbo, *Christus.*

Q. *Quid porrò tertius: Qui conceptus est de Spiritu Sancto?*

RESp. Mysterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis descendens, humanam naturam assumpsit: sed modo singulari prorsus, ut qui conceptus fuit sine patre, ex virtute Spirtus Sancti, & natus ex Maria Virgine illibata.

Expos. Mirabilem hanc Christi in utero Virginis Conceptionem, partumque virgineum, & illæsam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, & post partum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco testantur Scripturæ. Isaiæ 7. vers. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, &c.*

Et verò quamvis hæc verba de Mysterii veritate dubitare non sinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certissimam reddere. Hærebat dubius in re certissima magnus Theologiæ Doctor ex Ordine S. Dominici, proposita sibi non fidei, sed rationis difficultate, qui fieri posset ut Maria Mater esset, & Virgo? multos annos hæc anxia fluctuatio viri animum occupavit, cùm tandem illi Magistrum misit Deus: quem putatis? Eximium fortassis Theologum? Minimè: sed humilem Fratrem Ægidium ex Ordine S. Francisci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo se sustentabat, terram pulsans his illum verbis antevenit: Frater Prædicator; Maria, Virgo est ante partum: statimque candidissimum è terra ortum est lilium. Mox iterum percussâ humo: Frater, Maria, Virgo est in partu, alterumque exortum est lilium. Dein tertiò terram feriens, Maria, inquit, etiam Virgo est post partum, simulque tertium prodiit lilium: quo viso miraculo Doctor Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter deposuit. *In vita S. Ægidii apud Surium* 23. *Aprilis.*

Similitudinem, si desideres, quæ mirabilem hanc claustri Virginalis in ipso partu integritatem aliquo modo exhibeat: hanc habe: Sol effectum suum, calorem, & lumen producit per medium aliquod corpus vitreum, ita tamen ut vitrum integrum omninò maneat & illæsum; sic & Christus in hunc mundum prodiit ex utero Virginis, hunc omninò integrum relinquendo & inviolatum. Plura in Appar. V. *Deipara.*

Q. *Quid verò quartus: Passus sub Pontio Pilato?*

RESp. Mysterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei filius secundùm humanam illam naturam assumptam, extrema verè passus est pro nobis & peccatoribus omnibus redimendis. Undè licet agnus esset sine macula, tamen sub Pontio Præside in crucem suffixus, in cruce mortuus, & sepultus fuit.

Expos. Seriem totius Christi Passionis, paucis his verbis contentam dabunt fusius Evangelistæ *Matth.* 27. *Marci* 15. *&c.* imò & Prophetæ, qui de Passione & morte Domini multa vaticinati sunt, ut Davidem omittam, Isaiæ oracula tam clara sunt, ut rectè dici queat eum rem gestam potius exposuisse, quam futuram prædixisse. *Isaia cap.*53. *& alibi.*

Sed si Christus Deus fuit: quî mori potuit? Verè mortuus est Christus, qui Deus erat & homo, secundùm humanam naturam; sicut rectè loquimur dum dicimus ille homo mortuus est: cum tamen anima, quæ altera hominis pars est, mori non possit. Figura hujus mysterii in Veteri Testamento fuit Isaac divinam naturam repræsentans, qui occisus non fuit, sed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat. *Ut notat S. Ambrosius in Psalm* 39.

Sed age videamus quam gratia sit Passionis Christi memoria, de qua Albertus Magnus sic ait: *Simplex recordatio Passionis Dominicæ plus valet, quam si in-*

integrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel si quotidie virgis & flagellis cæderetur usque ad effusionem sanguinis. Idem ferè revelasse Deum Sancto cuidam Eremitæ testatur Ludovicus a Saxonia *de Vita Christi cap.*58. SS.Gertrudi, Brigittæ, Mechtildi, Catharinæ, paria fere revelata tradit Ludovic. Blosius *cap* 2. *Monil. Spirit.*

Rem subinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno cuidam gentili captus quidam adolescens Catholicus, qui gemebundus & dolens regiam obibat, cum tamen liberalissimè haberetur, causam petiit tyrannus; reposuit Dei servus, stigmata Domini sui se in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiar, inquit, num vera sint quæ dicis: jubet itaque aperto Juvenis pectore cor ejus evelli, & bifariam secari: mirum dictu! apparuere in ipso corde, Christi Passionis instrumenta: rei novitate attonitus Tyrannus cum suis ad Christi fidem conversus est. *Cantiprat. lib.*1.*cap.*25. *Part.*8.

Similia Christi Passionis instrumenta inventa sunt in corde B.Claræ de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Augusti. *Fasti Mariani ex Monum Eccl. Mont. Falconis.*

Q. *Quid autem quintus: Descendit ad inferos?*

RESP. Mysterium Resurrectionis Christi complectitur, qui secundùm animam quidem Patres è limbo liberaturus descendit: tertio vero post mortem die, resumpto corpore, vi propriâ factus est redivivus.

Expos. Resurrectionem suam die post mortem tertiâ crebrò in Evangeliis legitur Christum prædixisse Matth.13. *Oportet filium hominis pati, & tertia die resurgere.* Et Cap.20. *Filius hominis tradetur ad crucifigendum, & tertia die resurget.* Figuram hujus Resurrectionis habemus in Veteri Testamento, *Genes.*42. In Josepho qui è carcere ad regnum evectus, Christi post mortem ad suos reditum expressit. Et *Jonæ cap.* 2. in ipso Propheta Jona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, sepulturam Christi & tempus resurrectionis expressit; sicut ipse Christus exposuit, *Matth.*12.*& Luc.*11.

Sed nec post Christi tempora defuerunt figuræ hujus resurrectionis. Septem erant germani Fratres sub Decio Imperatore à patre proditi, quia Catholici, & in specu conclusi, fame omnes enecandi. Mirum dictu, post aliquot secula vivi comparuerunt, eo scilicet tempore quo surrexerat hæresis, quæ resurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingressus omnia videt mutata, pecuniam profert alimenti aliquid cæteris comparaturus, sed nec ipse nec moneta agnoscitur. Ad loci Episcopum, quin & ipsum Imperatorem Theodosium protrahitur, qui re prudenter examinatâ comperiunt septem illos fratres annis omnino 372. dormiisse. Paulò post omnes sacro epulo refecti pariter obierunt, & cum illis simul ista hæresis extincta est.

Exemplum aliud potest esse in Lazaro post quatriduum à Christo ad vitam resuscitato, & pluribus aliis. Quod Deo non est magis difficile, quam efficere ut ex semine quod in terra sepelitur flores & fructus exurgant, de quo plura infra *Art. XI.* de Carnis Resurrectione.

Q. *Quid sextus articulus: Ascendit ad cælos?*

RESP. Mysterium affert gloriosæ Ascensionis Christi, ut qui post expletum Redemptionis nostræ opus, ad Patrem transivit ex hoc mundo, & cœlos sua virtute Triumphator ascendit, atque in ipsa æterna Patris gloria super omnia est collocatus.

Expos. Christi gloriosa in Cœlos ascensio nobis describitur Actor 1. *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Propheta David. Psal 46. *Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Ascensio in Cœlos, uti Christo gloriosa, ita illius grata & pia memoria hominibus salutaris est: Confirmat id Blosius hoc exemplo *tom* 1. *de signis Eccles. lib.*5. *cap.*2. Nobilis quidam ethnicus jam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, invisit illum forte Christianus, narravitque non omninò de sanitate desperatum, si spem poneret in Christo, ejusque nomen imploraret; cujus rei causa, imaginem ægro reliquit Christi ascendentis in cœlum. Ægrotus, hortante Christiano, maximo animi studio Dei nomen imploravit, rogavitque ut per gloriosam in cœlos ascensionem, posset è lecto sanus ascendere. Mirum dictu! multis aspicientibus repente è lecto sanus ascendit, & Christo nomen dedit: quo cognito Imperator Cochinchinæ Legatos Macaum misit qui legis Christianæ prædicatores ad se accirent, quo & ipse & sui subditi veram Christi legem amplecterentur.

Q. *Quid septimus: Indè venturus est judicare?*

RESP. Demonstrat extremum judicii diem, quando Christus humana in carne visibilis rursus de cœlo descendet, ac tremendum aget judicem omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique secundum opera ejus.

Expos. Sanctum Divini hujus & extremi Judicii timorem conceperat S. Job, de quo in Scripturis legitur Jobi 9. *Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti.* Et c.30. *Quid faciam cum venerit ad judicandum Deus?* S. Clemens Petri Successor de Beato Apostolorum Principe scribit, frequenter dicere solitum: *quis peccare poterit si semper ante oculos postremum judicium ponat?* Quam lectionem adeò altè mentibus suis impressam voluerunt viri Sancti, ut semper postremum hoc judicium sibi ob oculos ponerent, quo se à peccatis immunes servarent. S. Hieronymus de se ipso testatur ad Eustochium: *Quoties diem illum considero toto corpore contremisco: sive enim comedo, sive bibo, sive aliud quid facio, semper videtur mihi tuba terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad judicium.* Exemplum de adolescente quodam narrat S. Vincentius Fererius *Concion* 3. *in Sexages.* Illum proposito sibi extremo judicio, ita cohorruisse, ut repente ex timore omnes ejus capilli instar senis canitiem contraxerint. Vide plura exempla supra in Apparatu v. *Timor Domini*, Et v. *Justitia Divina.*

Q. *Quid verò octavus. Credo in Spiritum Sanctum.*

RESP. Exhibet tertiam in Trinitate personam Spiritum Sanctum, qui ex Patre Filioque procedens, unus verus æternusque Deus est, & regnat cum Patre & Filio, & proindè cum utroque simul adoratur & conglorificatur.

Expos. Articulus hic exhibet Spiritum Sanctum cum Patre, & Filio eundem esse naturâ, non personalitate: ut clarè testatur S. Joannes Apostolus, Joann. 5.

Tres

Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.

Et verò bona non mediocria à Spiritu sancto in homines descendunt. Exemplum est in adolescente ex studiosa juventute, qui ad monita salutaria surdus jacebat. Intempestâ nocte virum videt majestate vultus venerandum, Deum scilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum denunciavit. Sub alteram noctem vir adest integrâ ætate crucem humeris bajulans, & sanguinem suum in faciem ejus projiciens, hæc addens: *Erubesce, & tesseram damnationis cape, futuram salutis si malueris.* Desperabat jam æger de salute: Fratris tamen suasu ad Spiritum sanctum se convertit, qui tertiâ nocte apparens misero scelerum veniam, & beatam mortem nuntiavit. *Ex Spec. Exemp. & Fast. Mar. in Fest. Pentec.* Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus sancti, & 12. fructus ejusdem.

Q. *Quid nonus articulus. Sanctam Ecclesiam Catholicam: & Sanctorum Communionem.*

RESP. De Ecclesia docet quatuor nobis credenda esse: Primum, Ecclesiam esse unam, nimirum in uno Spiritu Christi Jesu, in una fide, fideique & Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore universalis Ecclesiæ, Vicario Christi scilicet ac divi Petri Successore. Secundo, hanc ipsam sanctam esse, quia tùm à Christo capite & sponso suo, cui per fidem & Sacramenta conjungitur, & sanctificatur: tum à Spiritu sancto perpetuo gubernatur. Tertiò, eandem esse Catholicam seu universalem, quia toto orbe diffusa, Christi fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & postremò, in hac ipsa Ecclesia Communionem esse Sanctorum, puta non eorum solùm, qui in terris credentes peregrinantur, verum etiam qui carnis mortalitate exuti, vel regnant in cælo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, suorum peccatorum sordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, se invicem juvant mutuis officiis, meritis, orationibus: & sacrosancti Missæ Sacrificii, Sacramentorumque Ecclesiæ virtutem participant.

Expos. In Sanctorum Communione fundantur Indulgentiæ ad quas dispensandas in Ecclesia esse authoritatem patet ex Scripturis: *Quæcumque solveritis super terram erunt soluta & in cœlo.* Matth. 18.

Exemplum est in eo quod contingit S. Francisco, qui cum à Christo ad ejus Capellam de Portiuncula, ipsius Virginis Mariæ instinctu, petiisset Indulgentiam plenariam omnibus qui istam Ecclesiam contriti & confessi subirent. Annuit Dominus, mandavitque ut Vicarium suum Summum Pontificem ea de causa adiret, à quo hujuscemodi Indulgentias impetraret, quas paulò post illi Honorius III. Summus Pontifex liberaliter indulsit: *In vita Sancti Francisci cap.* 88.

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige: Confluebant ad orbis caput Romam ad Indulgentias lucrandas ex omni orbis parte non pauci; inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit, quæ, dum in Patriam omnes iter & reditum parant, repentè moritur, suis apparet in via, & declarat se vi Indulgentiarum rectè cœlum petiisse, addens, si Indulgentias lucrata non fuisset, multis annis se igne purgatorio fuisse torquendam. *Pedagog. Christ. de Indulg.*

Undè qui Indulgentias, vel negligunt, vel contemnunt, non minus stulti sunt quàm ii, qui cum debita sua gravia facilè possent dissolvere ex ærario Regis aperto, id negligunt. Dum enim indulgentias lucramur, dissolvimus pœnas quibus per peccatum obnoxii eramus ex publico Ecclesiæ thesauro per indulgentias ex Christi & Sanctorum satisfactione nobis concessis.

De Indulgentiis fusius agitur suprà Tom. 2. in Resol. Theol. part. 3. *pag.* 171. *& seqq.*

Q. *Quid porrò decimus. Remissionem peccatorum?*

RESP. Offert præsentem Dei gratiam peccatoribus omnibus, ne quis de venia peccatorum suorum consequenda unquam desperet, modò in Ecclesia perseveret Catholica, & ritè ejusdem Sacramentis utatur.

Expos. Duo hic articulus comprehendit: videlicet non solùm remissionem peccatorum in Ecclesia Catholica reperiri, quod omnes Catholici admittunt, & passim extat in Scripturis; sed etiam in ea esse potestatem peccata dimittendi per Sacerdotes, quam Petro & Successoribus dedit Christus Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Undè deplorandum omninò est aliquos Christianos, mediis, quæ in Catholica Ecclesia reperiuntur, non perindè ac deberent, uti ad salutem. Nemo, vel qui læsus est, vel adversa laborat valetudine dubitat ea adhibere remedia quæ sanitati restituendæ possunt conducere, quantò magis illi qui spiritualiter ægri sunt, & in peccatis suis hærent, deberent ea media adhibere quæ Dei sapientia ad curationem animorum, atque adeò ad vitam reparandam instituit, & in sua Ecclesia reliquit?

Porrò in Ecclesia per Christum indubitatam esse peccatorum remissionem declarat exemplum S. Mariæ Magdalenæ *Luca* 7. & boni Latronis *Luca* 24. Accedit exemplum Clodovei Regis Francorum de quo in officio Ecclesiæ Tornac. legitur: Cum excitus famâ S. Eleutherii Tornacum advenisset, occultum gerens animi vulnus, seu peccatum mortale quod confiteri erubescebat: motus piis S. Eleutherii monitis crimen profusis lacrymis fassus est. Sed cum dubius hæreret num crimen sibi esset condonatum, S. Eleutherium rogavit ut pro se Deum deprecaretur, quo id sibi ad securitatem animi constaret. Postero die Eleutherio ad aram facienti adfuit Angelus, qui peccatum Clodovæo remissum nuntiavit. Undè Rex Ecclesiæ Romanæ, cui recens se adjunxerat, dein acerrimus defensor exstitit.

Pro expositione Confessionis Sacramentalis contra Sectarios, vide argumenta suprà *Tom.* 1. in Contr. tract. 2. c. 6. Casus ad eam pertinentes traduntur fusè in Resol. Theol. *Tom.* 2. *Part.* 2. *c.* 1. 2. & deinceps.

Q. *Quid autem undecimus. Carnis Resurrectionem?*

RESP. Mortuos ad vitam excitandos asserit, & novissimum judicii diem confirmat: Nam ante Christi tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, ut recipiat unusquisque, pro ut gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum.

Expos. Carnis resurrectionem tam Vetus quam Novum Testamentum certam facit: illud quidem Job. cap. 19. *Et in carne mea videbo Deum &c.* Hoc vero Joan.

Joan. c. 5. *Qui bona fecerint procedent in resurrectionem vitæ, qui verò mala egerint in resurrectionem judicii.* Sed qui fieri potest ut exustum corpus v. c. cineres qui in flumen projecti sunt, reviviscat? Mirum id minimè videbitur, si Deum omnipotentem esse recolamus, qui si potuerit cœlum & terram è nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad statum pristinum revocare? cum hoc facilius sit quam illud. Et cum cernamus arbores ornatum suum, fructus, & vitam quasi in hieme amittere, sed vere dein appetente, velut quadam resurrectione adveniente, erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur ita inquit S. Gregorius *Homil.* 28. *in Evangelio* mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere?

Mysterii hujus veritatem exemplo comprobat S. Gregorius Turon. *de glor. Confess. c.* 50. S. Severinus cum obequitans fortuitò à mespilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipsoque momento arbor arefacta est. Post dies aliquot rediens, vidensque arborem aridam, orare cœpit Dominum: *Tu Domine in signum quod corpora nostra resurgent, præcipe ut reviviscat hæc arbor.* Mirum dictu! ipso momento arbor frondescere cœpit, & paulatim pristino vigori est restituta. Huc reduci possunt quæ dicta sunt de Resurrectione Christi ad hujus Symboli *Art.* 5.

Q. *Quid demum postremus. Et vitam æternam?*

RESP. Fidei & virtutis Christianæ præmium beatam immortalitatem ostendit, ut certò sciamus, post hanc vitam superesse aliam longè diversam, verèque securam, beatam, ac sempiternam, quæ credentibus & obtemperantibus Christo destinata sit.

Expos. Hanc vitam æternam, seu gloriam cœlestem certam faciunt passim sacri Codices, quanta verò ea sit non explicant, nec porro explicare possunt, ut fatetur Apostolus 1. ad Corint. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se.* Sed qua in re illa gloria seu vita æterna consistit? In eo potissimum quod similes Deo futuri simus in gloria, beatitudine & claritate. *Similes ei erimus quia videbimus eum sicuti est.* 1. Joan. 2. Non minus quam ferrum ignitum, quod etsi ferrum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrum. Vel ut ait S. Cyprian. *de Singul. Cleric.* Sicut sol in speculo apparens vero soli simillimus est, ita homo ad cœlestem visionem elevatus Deo similis erit.

Gloriæ hujus magnitudinem ipse dæmon aliàs mendax aliquando professus est F. Jordano Ordinis Prædicatorum, viro Sanctissimo. Interrogatus enim ubi foret lubentius? In cœlo respondit, idque ut faciem creatoris mei possem intueri: Lubentissimè enim unus omnia omnium damnatorum Tormenta subirem usque ad diem judicii, ut vel ad minimum temporis spatium Deum & ejus gloriam possem intueri. Rogatus dein aliquam cœlestis pulchritudinis cum terrenis rebus comparationem: frustra id quæri respondit dæmon, cum nihil omnino in terris sit, quantumcumque pulchrum, quod vel per speciem cum cœlesti illa beatitudine possit comparari. *Herold. in Promptuario exempl. Litter G. Rho & alii.*

Q. *Quæ est summa omnium Symboli articulorum?*

RESP. Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut sapientius, aut melius potest excogitari, cum & unum in essentia seu natura divina, & trinum in personis esse, utpotè Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: ita ut hi tres unum sint, unus verus, æternus, immensus & incomprehensibilis Deus: ex quo, per quem, & in quo sunt omnia. Pater est Conditor universorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus Sanctus, Ecclesiæ, seu Christi fidelium sanctificator & rector. Igitur huic sanctissimæ & individuæ Trinitati respondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima, quæ de Creatione est, Patri; Secunda, quæ de Redemptione, Filio: Tertia, quæ de Sanctificatione, Spiritui Sancto accommodatur.

Q. *Quid est Ecclesia?*

RESP. Est omnium Christi fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ sub uno & summo post Christum capite & Pastore in terris gubernatur.

Q. *Qui ab Ecclesia prorsùs alieni sunt?*

RESP. Primùm Judæi & infideles omnes, atque à fide apostatæ, deindè hæretici, ii scilicet, qui cum baptizati sint, contra Catholicam fidem cum pertinacia tuentur errorem. Præterea Schismatici, qui à pace & unitate Catholica ipsi se segregant. Postremò qui à Communione Sanctorum, à participatione Sacramentorum, & ab Ecclesiæ suffragiis, divinisque officiis per Ecclesiasticam potestatem legitimè excluduntur: undè & Excommunicati dicuntur: Qui omnes a Christi corpore, quod est Ecclesia, sejuncti & alieni sunt, proindeque spiritualis vitæ ac salutis expertes manent, Satanæ mortique perpetuæ, nisi resipiscant, obnoxii. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, sed imprimis hæretici, & scismatici, non minùs quàm pestes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi sunt.

Q. *Quæ demùm est simplex, brevis & recta fidei regula, qua Catholici ab hæreticis discernuntur?*

RESP. Ea est, Christi fidem atque Ecclesiæ auctoritatem integram profiteri, illudque ratum ac fixum tenere oportere, quod Ecclesiæ Catholicæ Pastores atque Doctores credendum definierunt. Cæterùm si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi, inquit Christus ipse, sicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.

Expos. Unica est Christi Ecclesia, sicut *unus est Deus, una Fides, unum Baptisma*, eaque Romana Apostolica, Universalis, extra quam, sicuti durante diluvio, extra arcam Noë nullus emersit, ita nullus omninò salvari potest, ut præclarè S. August. Lib. 4. de Symb. ad Catech. cap. 13. *Si quis absque Ecclesia inventus fuerit, alienus erit à numero filiorum, nec habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere matrem.* Unde Hæretici & Schismatici neque salvi esse possunt, neque vera sunt membra Ecclesiæ, sed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abscissa, & comparantur ramo ab arbore præciso, item radio, qui si à sole sejungatur, deficit: & fluvio, qui si à suo fonte separetur, necesse est illum exsiccari.

Hanc Ecclesiam contra hostes suos semper Deus defendit, ut staret inconcussa veritas, *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Fridericus II. Imperator Schismaticus, Ecclesiæ Romanæ meditabatur exitium, scribebatque Pontifici Innocentio IV. propediem destruendam omnino Romanam Ecclesiam: reposuit illi Pontifex, brevi illum, ni resipisceret, moriturum, & æterno igne puniendum. Ita evenit, nam

paulo

paulo post à proprio filio Manfredo strangulatus fuit Anno Domini 1250. Ita ex Alberico refert Crispinianus, quamvis Pontificum hostis acerrimus, & ex his Bozius *Signo* 19.

De vera Ecclesia, & Hæreticis extra Ecclesiam, explicatio & exempla data sunt initio hujus Cap. 1. ad Quæst. *Quis dicendus est Christianus? Quod ejus signum? Quid est Fides? &c.* Argumenta 8. pro Ecclesia Romana vera & unica, habes supra in Controv. Part. 1. cap. 2. & 3. &c. Item pro Pontifice, & aliis fidei Articulis contra Hæreticos, vide ibidem.

CAPUT II.

De Spe & Oratione Dominica.

Q. *Quid est Spes?*

RESP. Virtus est divinitùs infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. *Undè modum rectè sperandi & petendi discimus?*

RESP. Ex Oratione Dominica, quam Christus ipse Dominus & Magister noster ore suo sacrosancto tradidit & præscripsit.

Q. *Recita per partes Orationem Dominicam?*

RESP. Pater noster qui es in cœlis, Sanctificetur nomen tuum.

2. Adveniat regnum tuum.

3. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.

4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

5. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

6. Et ne nos inducas in tentationem.

7. Sed libera nos à malo, *Amen.*

Q. *Quid sibi vult initium hujus Orationis, pater noster, qui es in cœlis?*

RESP. Præfatiuncula est quæ nos memores reddit summi beneficii quo Deus Pater per Christum nos sibi in filios adoptivos, & hæredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. *Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?*

RESP. Proborum filiorum justum & liberale desiderium. Hi petunt semper & ubique in se aliisque promoveri cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ majestatis, & quidquid demùm ad summi optimique Patris gloriam spectat.

Q. *Quid secundâ petitione agimus, Adveniat regnum tuum?*

RESP. Petimus gloriam regni cœlestis, æternæque felicitatis nobis donari, ut citò cum Christo in sempiternum regnemus.

Expos. Orationis hujus præstantiam præ cæteris omnibus orationibus inde collige, quod ab ipso Christo Domino nostro facta sit: si enim picturas & alia manu facta eo majoris solemus æstimare, quo auctorem habent magis celebrem, quomodo hanc non æstimabimus orationem, quæ auctorem habet ipsum Deum?

Quanta autem sit hujus orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum: Episcopus quidàm in extasim raptus puerum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu expiscantem. Ad se reversus cœpit ea, quæ viderat, ruminari; ad templum se conferens offendit eundem parvulum sepulchro matris suæ insidentem & orantem: rogatus puer quid ageret; respondit: orare se, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ, cognovit ergo Episcopus hunc esse, quem aureo hamo piscantem viderat, hoc est, Matris animam ex piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberantem. *Auctor Speculi Exempl. Titul. Defuncti Exemp.* 23.

In secunda Petitione, Regnum Dei quærere jubemur, juxta dictum Christi Matth. 6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæsiverunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loiola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuò ferè ad Deum aspirarent cupientes dissolvi hoc mortali corpore, & esse cum Christo. Peregrinamur enim hic omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei est quod his petimus. Pulchrum est quod legitur in hanc rem de S. Adriano apud Adonem Viennens. *in Martyr* 8. *Sept.* Hic Sanctus etiamnum ethnicus videns Christianos maxima tormenta cum gaudio sustinere, ab illis petiit, quodnam pro his præmium exspectarent? Reposuerunt illi, *Adveniet nobis regnum Dei.* Hæc audiens Adrianus suum etiam petiit in Christianorum numerum nomen referri, & post gravia tormenta ad regnum illud Dei illustris etiam Martyr evolavit.

Q. *Quid tertia, Fiat voluntas tua?*

RESP. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adesse, ut Patris voluntatem in terra, sicut Beati omnes in cœlo faciunt, syncerè, alacriter, & constanter adimpleamus.

Expos. Ad regnum Dei perveniet, qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cœlis est, ipse intrabit in regnum Cælorum:* Matth. 7. Quare S. Gertrudis, ut legitur in ejus vita, subinde trecenties sexagesies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua,* piissimè iterabat, hocque gratissimum Deo fuisse sacrificium, ipsi Deus revelavit. Unde quodam tempore à Christo jussa eligere sanitatem aut morbum; respondit: *Vehementissimè desidero Domine ut non facias voluntatem meam, sed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur supra in Apparatu verbo *Obedientia.*

Q. *Quid quarta, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?*

RESP. Petimus suppeditari nobis, quæ ad vitam sive corporis, sive animi fovendam & sustentandam spectant, ut victum & vestitum, verbum Dei & Ecclesiæ Sacramenta.

Expos. Panem quotidianum sic rogantibus Deus elargietur uti promisit: *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis:* Matth. 6.

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur in vita S. Dominici *Lib.3. cap.4.* Cum domi nihil cibi esset, jussit hic vir sanctus Fratres mensæ nihilominus accumbere, & illi benedixit. Vix accubuerant, ecce ingressi duo Angeli eleganti specie singulis fratribus (erant numero centum) singulos candidissimos panes apposuerunt, quo facto exhibitâ reverentiâ disparuerunt. Simile est exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi *Anno Christi* 1219. Accumbente S. Francisco cum quingentis Fratribus, pari modo viginti Angeli succincti, panes & vinum ministrarunt. In Apparatu: V. *Benignitas Dei.*

Q Quid

CAPUT III.

De Charitate & Decalogo.

Q. *Quid est Charitas?*

RESP. Infusa à Deo virtus, qua ipse propter se, proximus autem propter Deum diligitur.

Expos. Vim Charitatis Divinæ insigniter experta est Beata Virgo Theresia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum ignito jaculo sibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Christum charitate flagrabat, ut summis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera sustinere, his verbis; Ignis, Crux, bestiæ, confractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Christo fruar. Cum verò in tormentis jam constitutus sanctissimum *Jesu* nomen sæpius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Respondit: *Quia nomen hoc cordi meo insculptum gero.* Et hoc ita se habere miro prodigio deprehenderunt illi qui post ejus mortem in medio cordis nomen *Iesu* aureis litteris expressum invenerunt. *Ita Pædagog. Christian, ex S. Chrysost. in Epist. ad Ephes.* 4. *vers.* 24. Alia de Charitate hic sequuntur.

Q. *Quot sunt Charitatis præcepta?*

RESP. Duo sunt principalia: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis. Hoc est primum & maximum mandatum. Secundum verò simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his præceptis universa Lex pendet, & Prophetæ.

Expos. Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum observatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Ideo si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione quasi nihil despiciet eam. *Cantic.* 8. Sæpissimè S. Joannes Evangelista, discipulos suos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrum, præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. *Ribadenera in ejus vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleēmosynarius, qui in charitatis exercendæ occasiones continuò invigilabat: Cum ob eximiam planeque profusam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quiesce, inquit, frater, nondum pro te sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus meus Christus.* Lorinus in 1. Joan. c. 2. v. 17.

Q. *Quo indicio se prodit Charitas erga Deum?*

RESP. Si ejus observes mandata. Hæc est enim Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. Et Christus ipse docet: qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.

Expos. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum sunt præcepta Dei, *& dulciora super mel & favum: Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.* Psalm 18. Hac suavitate allectus Rex David exclamat Psalm 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum:* nempe per ardorem charitatis. S. Gregorius Nyssenus, Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Christi Joan. 5. *Iugum meum suave est, & onus meum leve*, ait: *Tale jugum ne detractemus, ne excutiamus, suave est, leve est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, si cupis, vide supra in Apparatu verbo *Amor Dei*, & *Obedientia mandatorum*. Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur hic in fine *de part.* 4. *Praxi Assist. moribundis.*

Q. *Quomodo se prodit & agnoscitur Charitas erga proximum?*

RESP. Charitas patiens est, benigna est: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Expos. Omnis homo est hominis proximus, nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis. Ita S. Augustinus scribens in Psalmum 118. S. Paulinus Nolæ Episcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, seipsum in servum vendidit, vide *Breviar. Rom.* 22. *Iunii.* S. Ignatius de Loyola ut lascivum juvenem ad amasiam properantem corrigeret, aquis se collo tenus hyemali tempore immersit, cumque infelix libidinis mancipium id adverteret, exclamavit Ignatius, Perge miser ad fœdissimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore constringam, donec justissimum Dei furorem in te paratum avertam. *Ribadenera in ejus vita.*

Sed præterire non possum illustre exemplum summæ in proximum Charitatis, simul & humilitatis, *in S. Edvardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio suo juxta Ecclesiam S. Petri moraretur, supervenit unus natione *Hibernus* pedis utriusque officio privatus, sic ut retrorsum fœdum in modum pedum articuli carnibus inhærerent, & suppositis scamnis repere cogeretur. Hic ad Regis cubicularium nomine Ugolinum conversus, Sexies, inquit, limina Apostolorum sic rependo visitavi, & sanitatem nondum obtinui: sed ab ipso Apostolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me suo dorso subvectum ad Ecclesiam palatio vicinam perferret, & hoc si fecerit, me membrorum meorum integram sanitatem obtenturum. Hæc ubi nunciata sunt Regi, summa statim charitate commotus, pauperem, ut erat, sordibus & sanie oppletum, in Regios humeros attollit, ejusque brachia squallida circa suum collum complexus, cæpit cum inspectante populo ad templum deportare. Alii pauperis arrogantiam, alii Regis simplicitatem ab eo delusam irridebant. At cum Rex paululum processisset, ecce subito pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex sanie ac sanguine largè profluente Regia vestis ornatur magis quam fœdatur. Quid plura? Omnes stupore attoniti proclamant, Pauperem jam sanatum, ac tempus esse ut Rex sarcinam tam molestam deponat. Rex autem, ut cæpit, populi clamores nihil moratus, usque ad ipsam Ecclesiam constanter pergit, & ante sanctum Altare holocaustum illud charitatis quod hactenus detulerat, Deo ac S. Petro resignat, atque integrè sanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & consueta peregrinandi pietate commotus, suscepto à Rege

Rege itineris viatico, gratias Deo. & S.Petro acturus, Romam profectus est. *Ludovicus Granatensis in Concione 3. de Sancto Petro part.1.*

Vide aliqua exempla &c. supra in Apparatu verb. *Amor proximi.*

Q. *Cur præcepta Decalogi decem proponuntur?*

RESP. Etsi duo sunt Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis versatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adjiciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. *Quæ sunt præcepta Decalogi?*

RESP. I. Ego sum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, ut adores illud.

II. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim insontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

III. Memento ut diem Sabbati sanctifices.

IV. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

V. Non occides.

VI. Non mœchaberis.

VII. Non furtum facies.

VIII. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX. Non concupisces uxorem proximi tui.

X. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quæ illius sunt.

Q. *Quid sibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?*

RESP. Prohibet ac damnat idololatriam seu cultum falsorum Deorum, artem magicam vel divinatoriam, observationes superstitiosas, omnem denique cultum impium: è diverso autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expos. Sæpius in hac vita vindictam sumit Deus de iis qui divinationibus, vanis observationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochoziæ Regi ob consultum Belzebub Deum Accaron, mortem Dei jussu prædixit Elias, 4.*Regum* 1. Saul coarctatus ab hostibus, Pythonissam consuluit, & postridie in peccatis suis mortuus, seipsum gladio peremit, 1.*Reg.*28.

Quæ spectant ad superstitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum exponuntur supra *Tom.*2. *Resol.Theol.part.*5.*c* 1.

Q. *Licetne Sanctos colere & invocare?*

RESP. Licet: non ad eum quidem modum quo jubemur Deum colere & invocare, tamquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium: at longè inferiori gradu; nimirum, veluti, dilectissimos Dei amicos, nostrosque apud ipsum intercessores & patronos.

Q. *Huicne Præcepto adversatur usus Imaginum Christi ac Sanctorum?*

RESP. Nequaquam: quia Præcepto huic: Non facies tibi sculptile, causa mox additur, Ut adores illud, videlicet Ethnicorum more, qui falsorum deorum statuunt simulachra, & idola sua impiè colunt. Nos autem in imaginibus Christum & Sanctos, quos repræsentant, pio à majoribus tradito more veneramur.

Expos. Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teste magno Augustino, *Multa non concedit, nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officium intercesseris*, Sermone 4. de S. Stephano. Quapropter SS. Patres Christianos adhortantur ut Sanctorum opem implorent: cæteros ut prætercam, loquentem audiamus S.Basilium Oratione ad 40. Martyres: *qui aliqua premitur angustiâ ad hos confugiat, hos oret ut a malis liberetur.*

Quam utilis nobis sit Sanctorum, & maximè Reginæ Sanctorum cultus, probat exemplum quod subjicio. Consueverat pius quidam Virginis cliens Rosarium quotidie persolvere, die quodam iter faciens cum nonnullis, aliqui ipsum præcesserant, qui in latrones incidentes miserè sunt occisi, incidit & hic in eosdem, qui & hunc stricto ferro sunt aggressi, mortem jamjam inferre parati. Procidit hic in genua, breve vitæ spatium tremulo ore flagitat, quo suum de more pensum Virgini persolvat, Conceditur, & ecce mirabile visu, vix preces ad Virginem misericordiæ Matrem fundere inceperat, viderunt latrones ex ore orantis ad *Ave Maria* cadentes Rosas candidas, & ad *Pater noster* rubras; quo facto perculsi latrones, & rei novitate permoti Virginis clientem vitâ donarunt. *Specul. Exemplor. sub titulo B. Maria Virgo.*

Pro cultu Sanctorum, & veneratione Imaginum argumenta Theologica vide supra *Tom.* 1. *in Controv. Tract.*2.*cap.*8.*&* 9.

Q. *Quid secundum prohibet, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum?*

RESP. Vetat abusum divini nominis, & irreverentiam, quæ committitur à perjuris, & blasphemis per Deum, Sanctos, vel creaturam aliquam, absque gravi causa, veritate, ac reverentiâ jurantibus.

Expos. Iurationi, inquit Ecclesiast. Cap.23. *non assuescat os tuum: multi enim casus in illa: Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plaga.* S.Gregorius *Lib.*4. *Dialogor. Cap.*17. scribit de quodam quinquenni puero, qui eo quod blasphemare didicisset, nec ideo à patre redargutus fuisset, è sinu parentis à dæmonibus in infernum abreptus est.

Horrendum est quod narrat Martinus Delrio *Tom.* 2. *Disquisitionum Magicarum Lib.*3. *Quæst.*7.*Sect.*1. In Saxonia Virgo opulenta formoso juveni, at tenuioris fortunæ, matrimonium promisit: at hic cum illam prædivitem & nobilem esse sciret, fidem verbis illius se minimè habere indicavit: illa vero ut fidem dictis suis faceret, diris se devovere cœpit in hæc verba, Si alteri quam tibi nupsero, dæmon me vivam in illis nuptiis avehat. Post intervallum aliquod animum mutat. nubit alteri priore sponso spreto, qui eam non semel promissi, diræque imprecationis admonuit; sed illa posthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipso nuptiali die cognatis & amicis genio lætitiæque indulgentibus, sponsa ex remorsu conscientiæ perjurii memor, redditur solito tristior: Quod dum sponsus & parentes observare incipiunt, duo mali genii sub specie duorum equitum ædes pulsant, benignè excipiuntur, & mensæ adhibentur; A mensa choreæ instituuntur, & equitibus tamquam magnis & nobilibus amicis sponsa honoris causâ adjungitur, qui ubi cum sponsa aliquamdiu saltaverant, eam è conspectu parentum & cognatorum avexerunt. Altero die parentes & amici, dum sponsam quærunt,

runt,

runt, ecce iidem equites occurrunt, vestes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt: Non hæc ornamenta, sed sponsam nobis concessit Deus, filia vestra in inferno æternis flammis torquetur; nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Dei frustra.

Juramenti & voti si cupis fusiorem explicationem, vide supra Tom. 2. in *Resol. Theol. Part. 5. de Precept. Cap.* 2. Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Juramentum.*

Q. *Quid imperat tertium Præceptum, Memento ut diem Sabbathi sanctifices?*

Resp. Vult Sabbathum, seu diem festum, in Ecclesia piis operibus celebrari: quod fit adeundo templum, & audiendo Missam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum esse servilibus, planè interdicit.

Expos. Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentiâ, non comessationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias esse didicistis, sed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Gregorius Nazianzenus Orat 4. in Julianum. S. Gregorius Magnus in Registro, *Rectè ait, Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentia per sex dies agitur, per diem Dominicæ Resurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Judæorum, ab his in prælio cæditur & superatur, 2. *Machab. cap.* 5. Plura exempla de violatione Sabbathi assignantur supra in Apparatu, verbo, *Sabbathi observatio.* Et explicatur fusè *Tom.* 2. *in Resolut. Theolog. Part.* 5. *cap* 3.

Q. *Quid injungit quartum, Honora patrem & matrem?*

Resp. Ut his qui secundùm Deum vitæ nostræ sunt auctores, reverentiam, obedientiam, opemque præstemus, ac omni demùm officii genere illis ipsis satisfaciamus. Deindè jubet ut Magistratus, cùm civiles, tum Ecclesiasticos, parentum & majorum loco habeamus, illorum dictò lubentes pareamus, & revereamur potestatem atque auctoritatem.

Q. *Qua ratione potestatem & auctoritatem Ecclesiasticam reverebimur?*

Resp. Videlicet, si receptis œcumenicis Conciliis, si receptis Apostolorum ac Patrum institutis ac decretis, si probatis majorum Consuetudinibus; denique si summis Ecclesiæ Pastoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam singularem illis debemus observantiam, obedientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & sanctiones cæremoniasque Ecclesiasticas convellunt, atque contemerant: tum qui Synodis & Pontificibus obtrectant, ac in Sacerdotum jura & templa involant, sacra profanantes.

Expos. Apostolus ad Coloss. 3. hortatur liberos ut *parentibus obediant per omnia.* Rechabitæ ne à patris consilio umquam discreparent, vino in perpetuum abstinuerunt: Jerem. 35. *Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem.* Deut. 27.

Nostrâ ætate (ait S. Bernardinus) in quodam Hispaniæ oppido, adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eo devenerat ut anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & suspendio damnatus sit. Erat tum prorsus imberbis, pendenti vero atque exanimi subitò prorupit barba, moxque spectante populo comæ capitis planè canescunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo & toto Clero accurrit Episcopus, omnes in genua prostrati Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculosæ rei causam patefacere. Non vanæ fuere horum preces; divinitus Episcopo revelatur, adolescentem illum victurum fuisse ad ætatem 90. annorum, nisi parentibus inobediens & contumax extitisset. S. Bernardinus *Tom.* 2. *Sem.* 17. *Quadragesima.*

Quomodo honorandi sunt parentes explicatur suprà *in Resolut. Theolog. Part.* 5. *cap.* 4.

Q. *Quid sibi vult quintum, Non occides?*

Resp. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc, iram, odium, rancorem, indignationem, & quosvis affectus ad proximi læsionem quovis modo spectantes excludit, & penitus resecat.

Expos. Propter homicidium Deus maledicit Caino: *quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris super terram:* Genes. 4. de quo „S. Ambros. Cum pœna à Domino cessaret, torquebat „cum suorum conscientia peccatorum, latebat miser „tremens, & timens, & cum adhuc percussor deesset, „ipsa se injusti vita cruciabat. *S. Ambros. in Psal.* 35.

Narrat de sicario, Abbas Sabbatius, qui à patrata per summam immanitatem innocentis pueri cæde, quo scelus occultum melius expiaret, & conscientiam oblatrantem obmutescere faceret, religiosæ vitæ rigorem & habitum assumpsit, jamque aliquamdiu in religione piè vixerat, cum ecce scelus semper animo, & vultus exanguis occisi parvuli identidem oculis obversans, exturbat tandem hominem è monasterio. Pueri enim voces continuò auribus ejus insonare illud videbantur, Cur me occidisti? Nec sinebat, ut auctor ait, una hora conquiescere. Quare semper tremens ac pavens, tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc tristem effugeret, è monasterio excessit, urbem ingressus Diospolim, judici se sistit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave in cœlo empyreo, *Tom.* 2. *in Festo SS. Innocentium.*

Plura si cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium.* Et de præcepto non occides agitur suprà *Tom.* 2. *Part.* 3. *cap.* 6.

Q. *Quid vetat sextum, Non mœchaberis?*

Resp. Fornicationem, adulterium & obscænos, illegitimosque concubitus, tum quidquid honestati, verecundiæ, & ingenuo pudori adversatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo.

Expos. Quam grave malum sit luxuria, & quantopere fugiendum declarat S. Paulinus *Epist.* 2. qui eam vocat paralysim animarum, Clemens Alexandrinus, epilepsiam appellat, S. Basilius Seleuciensis *Orat.* 5. Luxuriam censuit esse *pestem vivacem*, quæ scilicet interiora animæ depascitur. Graves huic vitio Deo vindice decernuntur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum quâ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui scilicet illi erat opportunus monitor, verùm ut illi esset, non fuit impudenti fœminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venerem pellicere dum conatur, eâdem quâ ille priùs tabe corripitur, contabescit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum adsunt & ostium pulsant Æthiopes bini, quorum

rum unus frænum manu gestabat, pulsantibus adest clericus, quæritque ecquid velint, cui illi, mulam, inquiunt, quærimus, quam hic habes domi, negat pernegat ille sibi aliquam esse mulam: Tum illi vim inferentes, domumque subingressi muliebri cadaveris ori frænum imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo fœtore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribus, & animo Clerici ingerebant, *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Ex litteris annuis Soc. Jesu in Regno Peruano, anno 1652. 31. Julii.

Plura ex Sacris Litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu, verbo, *Luxuria.* Alia item notatu dignissima: casus & remedia luxuriæ Vide suprà *Tom.2. de Præceptis cap.6.*

Q. *Quid septimo cavetur, Non furtum facies?*

RESP. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & usurpatio, ut fit in furto, rapina, usura, lucris injustis, dolis malis, & iniquis contractibus; demum quibusvis commutationibus & distributionibus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expos. Neque fures, neque rapaces Dei Regnum possidebunt. 1. *Corinth.6.*

Usurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata sua injustitiæ, absque proposito usuris deinceps abstinendi, aut animo ablata restituendi. Confessarios, quod rectè monerent de restitutione facienda, & propterea absolutionem negarent, diversis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confessarium, qui ut isti nobili placeret, hominem injustum toties quoties relapsum absolvebat, & quod prædives esset u surarius ille, epulabatur quotidie splendidè Confessario ad mensam sæpius adhibito. Cum autem vespere quodam lautè simul fuissent epulati, Confessario domum reverso, subitanea morte defungitur dives, & una cum confessario à duobus dæmonibus, qui in servorum specie eumdem accesserant tamquam hero agenti animam spirituales suppetias laturum, ad inferos detruditur, ut qui injustitiæ particeps fuerat, esset & pœnæ. *In Pædag. Christiano Part.2 cap.3. § 2.*

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla in Apparatu, verbo, *Avaritia.* Resolutiones de furto & rapina *Tom.2. Part.5. cap.7.*

Q. *Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.*

RESP. Interdicitur Testimonium falsum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abusus, ut est in susurronibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus, mendacibus, ac perjuris.

Expos. Abominatio Domino, labia mendacia, Prov. 12. & Psal 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra Christiani conjuges interrogati ab Apostolorum Principe, num tanti agrum suum vendidissent, quanti allatum pretium esset? cum per voculas tantùm duas falsò respondissent, *etiam tanti*, nece repentina quasi fulmine tacti corruerunt ambo, *Actor.5.* Poterant illi retinere sua, nulla eos lex cogebat in alienum ærarium facultates omnes inferre, sed quia videri volebant falsò omnia sua dedisse, subitò sunt extincti. Hinc optimè Job apud animum suum decernens, inquit, *Donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Job. cap.27.

Plura in Apparatu. V. *Mendacium. Astutia. Detractio.*

Q. *Quid postrema duo præcepta, Non concupisces uxorem, nec rem proximi?*

RESP. Vetant concupiscentiam uxoris, ac rei alienæ: quoniam quod alienum est haud solùm injustè & pro libidine nostra occupare non licet, sed ne voluntate quidem ad illud expetendum ferri debemus; ita ut nostris rebus contenti, absque omni invidia, æmulatione, & cupiditate vivamus.

Expos. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide & inseruerunt se doloribus multis, tu autem ô homo Dei hæc fuge, 1. Tim. 6. Cantipratanus Libr. 2. apum, Vidi, inquit, Sanctum magistrum Guidonem, qui cum scholas regeret adolescens incautè semel fœminam contemplatus, per annos tres etiam ipsâ mortuâ sensit acres motus concupiscentiæ & graves tentationes, adeo ut die noctèque illi præsens videretur. Ut turpes & impuras has concupiscentias refrænaret, ad locum in quo sepulta jacebat mulier, se contulit: De nocte clam tumulum defunctæ aperit, nares & faciem putrefacto cadaveri tamdiu admovet ut pœnè fœtore nimio suffocatus extingueretur. Quæ res, ita compressit carnis stimulos, ut nullum concupiscentiæ motum tota vita passus sit.

Plura in Apparatu. V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. *Quæ summa, quisve finis præceptorum Decalogi?*

RESP. Nimirùm, ut Deus & proximus sincerè diligantur, cujus rei Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta distinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad charitatem Dei; in secunda verò septem quæ ad dilectionem proximi spectant, explicantur.

Q. *Quâ ratione præcepta primæ tabulæ Charitatem Dei edocent?*

RESP. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honorique Dei maximè contraria, idololatriam, apostasiam, hæresim, perjurium, superstitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum esse: quod ubi fit, utique solus verus Deus cultu latriæ colitur & adoratur.

Q. *Quomodò præcepta secundæ tabulæ Charitatem proximi explicant?*

RESP. Eo ipso quòd nostrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet, ut non solùm majores honoremus, sed etiam opere, verbis ac voluntate prodesse omnibus, & nocere nemini studeamus, sive corpus proximi, sive persona juncta conjugio, sive bona fortunæ considerentur.

Q. *Quæ summa est præceptorum de proximo diligendo?*

RESP. Hæc ipsa nimirum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcumque vultis, ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ.

Expos. Omnes hæ 4. Quæstiones recolunt ea, quæ dicta sunt de Charitate Dei & proximi in singulis præceptis Decal. de quibus jam actum est.

Q. *Suntne præter Decalogum alia præcepta?*

RESP. Sunt utique; nec solùm utiliter illa, verùm etiam necessariò observanda; præsertim Ecclesiæ præcepta, cui veluti sanctissimæ Matri, Sponsæque Christi aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. *Quot*

Q. *Quot sunt Præcepta Ecclesiæ?*

RESpond. Præcipua quinque numerantur:

1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.

2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audito.

3. Indicta certis diebus jejunia, & à quibusdam cibis abstinentiam observato.

4. Peccata tua Sacerdoti proprio, aut alteri cum ejus facultate, singulis annis confiteto.

5. Sacrosanctam Eucharistiam, ut minimùm semel in anno, idque circa festum Paschæ, sumito.

Q. *Quem fructum adfert horum observatio Præceptorum?*

RESp. Hæc atque id genus alia Ecclesiæ tum instituta, tum præcepta, primùm fidem, humilitatem, & obedientiam Christianam exercent: deindè cultum divinum, honestam disciplinam, & publicam tranquillitatem alunt, conservant, & ornant, eoque mirificè conferunt, ut decenter & ordine cuncta in Ecclesia peragantur, præterquam quod æternam vitam meremur, si illa ex charitate observemus.

Expos. Circa 1. & 2. Ecclesiæ præceptum. De ingenti fructu Sacrificii Missæ (quod in diebus festis præcipitur) sic loquitur Trident. Sess. 22. cap. 2. *Docet sancta Synodus sacrificium illud* (scilicet Missæ) *verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Etiam bona temporalia per Missæ Sacrificium à Deo obtinemus.

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copiosâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero sine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque strenuè operam suam impenderet. Rogatus à socio ditior, qui id fieret? Respondit nullam se scire causam tam blandæ fortunæ, nisi quod sacro quotidie interesset antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, summa pietate deinceps quotidie sacro interfuit, & ditior illico factus, beneficium Missæ agnovit. *Surius in vita S. Joannis Eleemosynarii.* Plura in Apparatu. Ver. *Eucharistia, Sabbathum.* Item Tom. 2. in Cont. de Sacrificio Missæ: Et in Resol. Theol. Tom. 2. Part. 3. Tract. 2. de Sacram. Eucharistiæ. Et Tract. 5. cap. 3. de celebratione Festorum.

Ad Præceptum 3. de Jejunio servando, S. Leo Serm. 2. de Jejun. verissimè dixit, *Quid potest efficacius esse jejunio, cujus observantiâ appropinquamus Deo, resistimus diabolo? semper virtuti cibus jejunium fuit: de abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris unguiculis sextas ferias in memoriam Passionis Dominicæ, pane & aqua contentus transigebat. *Surius in vita 16. Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teste Drexelio tractatu de Jejunio *l. 2. c. 3.* §. 1. ad Religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusavit, dixitque: Mi Pater, mea me caro trahit ad vetita, nec dæmon feriatur, suggerit impura, non sum ferendo tam pravas cogitationes. Cui senex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur juvenis, & dicti rationem deposcit: senex oratione placida respondet: ex quo Monachus sum, nec panis, nec aquæ, nec somni unquam satis admisi. Hinc ergo talibus cogitationem molestiis non urgeor. Alios fructus jejunii vide in Apparatu, ver. *Abstinentia.* Et gulæ damna, ver. *Ebrietas. Gula.*

Ad quartum Ecclesiæ præceptum: de utilitate annuæ Confessionis, Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 12. *Exomologesis, inquit, gehennam in corde extinguit, thesaurum ignis æterni dissipat, & adversus gehennam secunda subsidia præbet: mutæ quidem animæ & irrationales medicinas sibi divinitus attributas in tempore agnoscunt, cervus sagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum, hirundo, si excæcaverit pullos, novit illorum oculos rursus de sua chelidoniâ juvare: & peccator restituendæ sibi sanitati, institutam à Domino exomologesim sciens præteribit?* Non præteribit certè si modò attendat, quæ sibi ab exomologesi parata animæ bona, si admiserit, & quæ mala si eam respuerit, aut sacrilegè peregerit.

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3. Quadragesimæ, ex historia Indica anno 1590. In Urbe Itaa, sita in India Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquamdiu se dedit: ne porro magis dederet eam tetigit vindex Dei manus & lethalem morbum immisit. Ægrotanti adfuit Sacerdos è Societate Jesu, cui novies est confessa, at leviora tantum peccata, semper enim graviores noxas alto silentio pressit. Moritur sacrilega, & se à morte uni ex domesticis sed horribili specie inter circumstantes flammas sistit, & addit, æternis illis ignibus addictam se, quod sacrilegè leviores in Confessione edixisset, celasset autem culpas graviores. Alia in Apparatu, V. *Confessio.* Et de hoc præcepto annuæ Confessionis plurima ad Praxim explicantur. Tom. 2. in Resolut. Theol. part. 3. cap. 2. &c.

Ad quintum præceptum, de Communione Paschali, curandum est, ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctissima Eucharistia in se omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui Sacramentaliter communicant, eumdem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à se composito: *Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali vitæ vel interitus: mors est malis, vita bonis, vide paris sumptionis, quam sit dispar exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ satis illustris, qui sacro epulo in statu lethalis peccati munitus obiit. Nocte insequenti postquam terræ mandatus est, en tibi duo ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis Societatis Jesu, facem manu gestantes, rogant loqui Confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest Confessarius, quem face prælucente deducunt ad summum templum, ubi hic sepultus. Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non esse quod timeret: hinc deducunt ad summam aram & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca asservabatur: jubent ciborium secum deferat, illumque cum facibus deducunt ad sepulchrum defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit: Pater, hic conditus est Dominus qui seriò à Reverentia vestra admonitus ut cum inimico in gratiâ rediret, si salutarem absolutionem accipere vellet, fictè tantùm id præstitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hostiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulsant, & ecce cadaver arcanâ vi assurgit, aperit sacrilegum os, & Hostiam exhibet,

bet, quam Sacerdos in Ciborium recondit. Tum rursus pede terram pulsant, & subitò corpus in abyssum concedit. His peractis Patrem deducunt ad Collegium, & illicò disparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Lucu Evangelica, Dominica secunda post Pentecosten.*

De requisitis in Praxi ad Communionem Paschalem, vide supra *in Resol. Theol. Part. 3. Tract. 2. cap. 4.* Et in Apparatu videri potest, verbo, *Eucharistia.*

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. *Quid est Sacramentum?*

RESp. Est invisibilis gratiæ signum visibile, ad nostram sanctificationem divinitus institutum. Aliud est enim, quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam verò & spiritualem gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expos. Hujus quæstionis explicatio de Sacramenti materia, forma, ministro, intentione, effectu, charactere, *&c.* fusè habetur suprà *Tom. 2. Tract. 2. cap. 1. de Sacramentis in communi.*

Q. *Quot sunt Sacramenta?*

RESp. Septem, quæ à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Ecclesia Catholica semper conservata ad nos usque pervenerunt. Sunt autem hæc, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expos. Cur septem Sacramenta ad hominum salutem à Christo instituta sint, declaratur ex similitudine, quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conservandam & promovendam necessariis. Primò enim per Baptisma homo spiritualiter renascitur: per Confirmationem augmentum gratiæ & robur spiritus additur: nutritur per Eucharistiam, juxta illud Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*: Per Pœnitentiam sanitati restituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiæ aboleutur, gratiaque contra hostium nostrorum insidias confertur. Per Ordinem Ministris Ecclesiæ potestas datur in Rep. Christiana ad munia Ecclesiastica rite decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimâ conjunctione, prolis suscipiendæ & in Domino educandæ.

Numerus septenarius Sacramentorum defenditur contra hæreticos supra Tom. 1. in Contr. Part 1. Tract. 2. cap. ult.

Q. *Quare Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda sunt?*

RESp. Primum quidem, quia à Deo & Christo Domino in lege nova instituta: deindè, quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modò significant, verum etiam seu vasa quædam sacra divini Spiritus continent, & ritè suscipientibus conferunt: ad hæc, quoniam adversùs peccatum præsentissima sunt remedia, seu divina medicamenta nostri Samaritani: Postremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificant.

Q. *Cur Sacramentis cæremoniæ solennes & Ecclesiasticæ adhibentur?*

RESp. Multis profectò & gravibus de causis. Primùm, ut Sacramentorum administrationem spectantes admoneantur, nihil hic profanum, sed arcana quædam, & divinis plena mysteriis geri, quæ singularem reverentiam exigant: Deindè, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promoveant interiorem, quem Deus præcipuè postulat, & cujus veluti signa, Testimonia & exercitia sint cæremoniæ. Præterea, ut Sacramenta ministrantes majori cum dignitate & fructu munus suum obeant, dum veteris Ecclesiæ institutis, Sanctorumque Patrum vestigiis fideliter inhærent. Constat etenim hujusmodi cæremonias plerasque inde à temporibus Apostolorum, per continuam successionem ad nos usque in Ecclesia perseverasse. His demùm retinetur honesta religiosaque disciplina, his fovetur publica tranquillitas, quæ sæpè rituum externorum aut immutatione, aut innovatione graviter interturbatur.

Q. *Quid est Baptismus?*

RESp. Primùm maximèque necessarium legis novæ Sacramentum, quod semel in aqua confertur, quo spiritualiter renascimur, & peccatorum plenâ remissione perceptâ, in filios Dei adoptamur, hæredesque vitæ cœlestis adscribimur.

Expos. Baptismus est instar Januæ, quâ Ecclesiam ingredimur. Neque potest aliquis nisi per hanc januam intrare regnum cœlorum. Est enim Baptismus primò Infantibus necessarius ad salutem necessitate medii: Secundò: adultis necessarius est necessitate præcepti, & medii saltem in voto, (extra Martyrium) quando scilicet justificantur per actum Amoris Dei, quo implicitè desiderant implere omnia præcepta, adeoque suscipere Baptismum à Deo præceptum: juxta decretum Christi Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei.*

Plura de Baptismo traduntur supra Tom. 2. de Sacram. Tract. 4. cap. 2. Et alia in Apparatu. V. *Baptismus.*

Exemplum de virtute Baptismi narratur in vita S. Xaverii *Lib. 4. Cap. 3.* Refertur puellam quamdam vivis excessisse, cujus mors summopere parentem affligebat. Hic auditis à Xaverio patratis prodigiis, ad sui alloquium benevolè eum invitat, adest opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene sperare jubet, filiam vivere: dum pater interim anceps hæret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis resuscitatam nuntient, præ gaudio vix suæ mentis compos ad locum, in quo mortuam relinquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa se ab inferis Xaverii precibus ereptam testatur, quibus æternum fuerat ob Baptismi defectum addicenda. Prima itaque illa ardentissimis votis Baptismum expetiit: deinde secuta cum patre universa familia, omnes sacro fonte lustrati sunt.

De Baptismi virtute præclarum est exemplum de Constantino Imperatore à lepra per Baptismum sanato, quod refertur *in Breviar. in vita S. Sylvestri 31. Decemb.*

Non licet Catholicis infantes suos baptizandos tradere Ministris Hæreticis extra necessitatem: variis prodigiis id sibi displicere Deus ostendit. Refert *Bredembachius Lib. 7. cap. 52. Amstelrodami anno* 1579. Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana hæresi erat infectus. Urgebat hic, ut infans in templo Calvinistarum baptizaretur, illa vero à Catholico Sacerdote ut sacro fonte lustraretur, multis precibus instabat. Cum itaque nihil his proficere se cerneret, clam ipsa infantem baptizavit. Facti hujus ignarus conjux, puerum defert ad Calvinistarum templum: at cum hæreticus Minister eum baptizare jam vellet, contigit, ut derepentè factus sit mutus. Rei novitate perculsus parens domum regreditur, quid circa infantem

tem peregiſſet curiosè uxorem rogat. Hæc intrepidè ſe puerum priùs baptizaſſe confeſſa eſt, & maritus ejuratâ hæreſi cum ſancta Matre Romana Eccleſia ſe reconciliavit.

Exorciſmi adhibentur in Baptiſmo, ad infringendam dæmonis poteſtatem, ſi quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis ſigna in diverſis corporis partibus formata ſignificatur primo, per Baptiſmum certum animæ caracterem imprimi.

II. Ut ſenſus omnes aperiantur ad Deum & Jeſum Chriſtum cognoſcendum & amandum.

III. Ut baptizatus non erubeſcat, publicè fidem ac Catholicam Religionem profiteri.

IV. Ut ſint quaſi ſigna quo baptizatus ſe ſuavi jugo Chriſti ſubjiciat, paratus mortificationem Jeſu Chriſti in corpore ſuo portare.

V. Ut baptizatus intelligat membra ſua Deo conſecrata, & facta habitaculum Spiritus ſancti.

VI. Denique ut ſignificetur vim omnem baptiſmatis virtutem ſuam & efficaciam à Paſſione & Morte Chriſti recipere.

Reliquæ vero cæremoniæ adhibentur, ut ejusdem dignitatem, æſtimationem, gratias, virtutem, effectuſve varios denotent.

Jacobus de Vitriaco *Lib. 2. vita Mariæ D'Ognies.* refert, Beatam hanc Virginem vidiſſe certo tempore, cum puer in quodam prope Nivellas pago ad Eccleſiæ januam baptizaretur, quod dæmon ſummâ confuſione ex infantis corpore egreſſus ſit. Et cum ipſa accurrens puerum de fontè ſacro lavaret, viſibiliter Spiritum ſanctum in animam ejus deſcendentem, ſeque cum eo magna Angelorum multitudine cinctam deprehendit.

Q. *Quid eſt Confirmatio?*

R Eſp. Eſt baptizatis collatum ab Epiſcopo Sacramentum, in quo per ſanctum Chriſma, & verba ſacroſancta confertur gratia, & robur ſpiritus additur, tum ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando ſic eſt opus, liberè confitendum.

Expoſ. Pro præparatione neceſſaria ut hoc Sacramentum validè quis ſuſcipiat, requiritur ut prius ſit baptizatus: Ut vero dignè, debet eſſe in ſtatu gratiæ.

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc doctrina eſt S. Auguſtini in Fulm. 141. Conſignat illis cruce frontem quæ pudoris eſt ſedes, ut conſtanter & intrepidè nomen Domini confiteantur: impingit & alapam, ut Chriſtianam militiam invicta patientia exercendam & ornandam eſſe ſibi perpetua memoria retineant. Debent autem parentes habere curam ut quando pueri pervenerunt ad annos diſcretionis Epiſcopo offerantur.

Miraculum in conſervatione Sacri Chriſmatis refert Milevitanus Lib. 2. contra Donatiſtas. Ampullam Chriſmatis per feneſtram, ut frangeret, Donatiſtæ jactaverant: at non defuit manus angelica, quæ ampullam ſpirituali ſubvectione ſic deduceret ut projecta caſum ſentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæſa inter ſaxa conſedit. *De Confirmationis Doctrina*, V. *Plura Tom. 2. in Reſol. Theol. Tract. 5. cap. 3.*

Q. *Quot præcipua de Euchariſtiæ doctrina Capita ſcitu neceſſaria?*

R Eſp. Quinque: Primùm eſt ejus Veritas. Alterum eſt panis & vini in Chriſti corpus & ſanguinem converſio. Tertium, adoratio debita. Quartum, ejus oblatio: Quintum & poſtremum, ejusdem Sacramenti ſumptio.

Q. *Quæ eſt veritas Sacramenti Euchariſtiæ?*

R Eſp. Nimirum hæc, Chriſtum verum Deum ac hominem verè ac integre in hoc Sacramento contineri, & nobis adeſſe, ubi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis & à Chriſto traditis conſecrarit.

Q. *Quæ ſit converſio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos conſecrat?*

R Eſp. Ea, ut per ipſa verba operante Chriſto panem, & vinum in corpus & ſanguinem Dominicum convertantur & tranſſubſtantientur, atque ita panis & vinum eſſe deſinant in Euchariſtia.

Q. *Quæ Sacramento huic debetur adoratio?*

R Eſp. Eadem ſanè, quæ Chriſto Domino ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præſentem agnoſcimus. Ideoque religioſo cùm corporis, tum animi cultu, ut par eſt, hoc Sacramentum ſupplices veneramur.

Q. *Quare cenſetur hoc Sacramentum oblatio?*

R Eſp. Quia eſt legis novæ ſacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Judaicæ ſacrificiis incruenta ſuccedens, quæ pro vivis ac defunctis Chriſti fidelibus in Miſſa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Euchariſtia non ſolum à fideli populo ſumatur, ſed etiam pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ paſſionis ac mortis continuam commemorationem quotidie immoletur, ſemperque oblata fuerit in Eccleſia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti hujus ſumptione ſervandum?*

R Eſp. Quod fides & auctoritas ſanctæ Matris Eccleſiæ docet, videlicet, Chriſtiano Laico ſat eſſe, ſub una ſpecie panis totum Chriſtum accipere: & ex hac ſumptione conſequi, ut, qui non indignè acceſſerit, ingentem Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti hujus fructus exiſtit: eoque fit efficatior, quo ſæpius ſacra & ſalutaris illa Communio dignè iteratur.

Expoſ. Hoc diviniſſimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. Per arborem vitæ, *Gen* 2. 2. Per ſacrificium Abelis, *Gen.* 4. 3. Per Sacrificium Melchiſedech, *Gen.* 14. 4. Per Agnum Paſchalem *Exod.* 12. 5. Per manna cœleſte: *Exod.* 16 6. Per panes propoſitionis, *Levi.* 24. 7. Per panem Eliæ 3. *Reg.* 19. &c.

Inſtitutum eſt hoc Sacramentum à Chriſto ad hos fines.

1. In Teſtimonium infiniti erga nos amoris.

2. Ut repræſentationem & memoriam paſſionis ſuæ, ac vitæ nobis relinqueret, præſertim cùm nobis, ut in memoriam ejus faceremus, commendavit.

3. Ut per cibum potumque cœleſtem in vita ſpirituali confirmaremur.

4. Ut contra aſſultus dæmonum nobis eſſet Antidotum.

5. Ut maxima inter ſe, & homines eſſet conjunctio.

6. Ut nos ad Fidei, Spei, & Charitatis exercitium invitaret.

7. Ut perpetuum legis novæ eſſet Sacrificium, & perpetuum ſubſidium.

Quod

Quod auditio frequens Sacri prosit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non satis æstimantis sequenti historâ declaratur. Erat vir nobilis, qui pro desiderio quo tenebatur indies Sacrum audiendi, domi suæ Sacerdotem alebat. Is certâ Solennitatis die; quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate Domini sui ad templum se contulerat istic ad aras facturus. Dominus interim ob negotia quædam eo ipso die intercurrentia moras traxit, & serò admodum ad idem templum properavit, multùm per viam anxius ac timens ut isto die festo Sacro interesse posset. Occurrit properanti villicus quidam, quem rogat, nùm fortè spes esset adhuc Sacrum eo die audiendi, cùmque villicus reponeret, spem nullam superesse, cum jam instaret meridies omnesque Sacerdotes celebrassent. Tanto nobilis cœpit mœrore affici, ut ad commiserationem vicillum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus est: Quid dabis mihi, inquit, & omne quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te transcribam, Chlamydem hanc, reponit Nobilis, conditionem suscipit rusticus. Ille chlamydem, hic transfert Sacrificii meritum, utrimque disceditur. Nobilis ad pagum properat, si fortè adhuc Sacro interesse posset: sed, sic præsens spe suâ frustratus est, quod tamen pacatiori, quam ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde sua ex arbore pendulum videt rusticum, temerarium nimis rei Sacræ venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem anteà afflixerat, rusticum invasit, eoque perduxit, ut desperans fauces sibi laqueo eliserit.

Quantum verò prosit Sacrificium Missæ tam vivis quam defunctis præclarè docetur sequenti Exemplo quod refert Beda *in Hist. Anglic. Lib.* 4. *cap.* 22. & *Baron. in Annal.*

Anglus quidam aulicus, cæso in acie Rege Elbuino, captus est ab hostibus, & vinculis arctè constrictus in custodia detinebatur. Verùm certâ diei horâ vincula disrupta subitò & sponte sua decidebant, quantum vis novis funibus & catenis constringeretur. Omnibus rem tam prodigiosam admirantibus, postea compertum est, captivi fratrem, qui fuit Superior cujusdam Cœnobii, solitum fuisse quotidie pro fratre suo, quem in prælio defunctum putabat, sacrum celebrare; eamque fuisse causam cur Deus voluerit in illo ostendere virtutem Sacrificii, uti vivorum, ita mortuorum vincula dissolvi. Quæ res ad curanda pro defunctis Sacrificia populum valdè excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam.

Quantum Amoris debeat excitare hoc Sacramentum Eucharistiæ erga Christum qui se totum in illa nobis tradit, pulchrè declaratur in exemplo uxoris Tygranis, quæ cum viro à Cyro capta, & hic in convivio interrogaretur à Cyro, quid daret pro uxoris redemptione, respondit, meipsum, & vitam meam. Unde & Tygranes cum uxore à Cyro liberatus, uti fusius deducit *Pædagogus Christianus Pag.* 173.

Aliæ quæstiones, quæ spectant ad Eucharistiam, & Missæ Sacrificium contra Hæreticos traduntur suprà Tom. 1. in Cont. Part. 1. Tract. 2. cap. 5. De praxi devote celebrandi aut communicandi vide infra in fide Med. 5. Pro resolutionibus Theologicis de Eucharistia & Sacrificio Missæ, fusè illæ traduntur Tom. 2. Tr. 3. c. 4.

Q. *Quid est Pœnitentia?*

RESp. Est secunda post naufragium tabula, & necessarium relapsis Sacramentum, in quo remissio peccatorum & à reis petitur, & à Sacerdotibus tribuitur.

Expos. Potestas absolvendi Sacerdotibus concessa probatur ex Joan. cap. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Item ex Tridentino Sess. 14.

Ex D. Ambrosio Lib. 1. de Pœnitentia cap. 1. *Peccatores uti leprosi offerre se debent Sacerdotibus ut Levit.* 4. *Item Matth.* 8. *Vade ostende te Sacerdoti & offer munus quod præcepit Moyses in Testimonium illis. Item Luc.* 17. *Ite ostendite vos Sacerdotibus, & factum est dum irent, mundati sunt.* Sic & *qui lepram animæ id est peccata Sacerdotibus patefaciunt cum vero dolore, & emendationis proposito, à peccatis emundantur.*

Exempla ex S. Scriptura in Novo Testamento de bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum, patent sequentibus, Matthæus Publicanus pœnitens ad Apostolatum vocatur, *Matth.* 9.

Petrus post ternam Christi negationem pœnitens Princeps Apostolorum statuitur, *Matth.* 26.

Zachæus Publicanus pœnitens Christum hospitio recipere meretur, *Joan.* 21.

Latro pœnitens de cruce in paradisum migrat, *Luc.* 23.

Maria Magdalena, quæ peccato serviverat, pœnitens à Chaisto benignè excipitur, *Luc.* 7.

Adolescens Prodigus per Pœnitentiam reversus, epulo & convivio à Patre recipitur, *Luc.* 15.

Q. *Quæ sunt partes & actiones Pœnitentiæ?*

RESp. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata sua detestantis, & ad vitam meliorem adspirantis. Confessio, seu peccatorum suorum coram Sacerdote facta explicatio: & Satisfactio denique, seu vindicta punitioque criminum de se ipso sumpta, ad præstandos fructus dignos pœnitentiæ.

Expos. Exemplum doloris animi habemus 2. Reg. 12. *Et dixit David ad Nathan, peccavi Domine. Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.*

S. Gregorius Homil. 34. in Evangelia refert, de quodam Victorino, qui post vitam sat longo tempore perversè in seculo traductam, meliori afflatus spiritu monasterium petiit, in quo orationis, pœnitentiæ, & austeræ vitæ studio ita præluxit Reliquis, ut & divino alloquio ac societate frui fuerit promeritus. Quadam nocte cum in secretiori montis latere Monasterii Abbas cerneret prostratum, tanta derepentè claritas illo in loco visa est, ut tota regionis pars luce candesceret, quo fulgore attonitus Abbas aufugit. Post horæ spatium reversus in cubiculum frater à suo Abbate accersitur, de loco rogatur, exponitur visum. Hic se manifestatum videns, & hoc, & vocem pariter de cælo dilapsam, sibi omnia ob elicitum verum dolorem peccata remissa renunciantem, summo animi gaudio Abbati exposuit.

Confessio requiritur integra, nullo peccato mortali celato cujus conscientia habetur. Seraphinus Razius in Hortulo Exemplorum, Titulo de Confess. *cap.* 3. Horrendam refert cujusdam mulieris ob peccatum præ pudore in Confessione occultatum punitionem. In Italiæ civitate (cujus nomen tacet) fuit nobilis fœmina, pia ac sancta, si externa opera considerasses, & sic apud omnes audiebat. Hæc mortua unicam reliquit hæredem filiam,

filiam, quæ pro animæ matris refrigerio in dies multas preces effundebat. Elapsis à morte matris aliquot hebdomadis, cum mane more suo pro matre oraret, accidit ut subito, & inusitato tremore corriperetur, & convertens oculos ad ostium cubiculi, unde sibi videbatur strepitum audivisse, horribile visu monstrum & gravissimum fœtorem emittens aspexit. Unde cum gravi timore consternata surrexisset à loco orationis, ad cubiculi fenestras citissimè cucurrit, ut sese deorsum præcipitaret: verum audita hac voce, siste gradum filia, à Deo confirmata subsistit, quid horrendum istud spectrum vellet auditura. Quod voce humana talibus cum ea sermonibus egit. Scito hoc primum filia, me esse infelicem heu, ac maledictam matrem tuam, non obstante vita irreprehensibili, quam semper in præsentia hominum duxi, propter enormia tamen quædam clam à me fœde commissa peccata, ac præ verecundia numquam in confessione exposita, æternis inferorum flammis adjudicata sum. Quare ne post hac Deum pro me incassum depreceris. Atque ita factis per varias cubiculi partes saltibus, signisque suæ præsentiæ quasi ferro candenti impressis, evanuit. Puella damnatione matris admodum afflicta, confestim se ad Ecclesiam contulit, totamque rem Patri qui per quadragesimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et ut utrique certior eventus fieret, ambo se ad prædictum cubiculum contulere, ac monstri vestigia, simulque fœtidum odorem percepere. Quare Pater loco lustrali aqua tincto, filiam consolatus est, quæ illi fecit licentiam publicè, si visum esset, factum denuntiandi.

3. Pars est *Satisfactio*, quæ sita est in adimplenda pœnitentia.

Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Crescentium nobilem quod Pontifici infestus vim & arma intulisset, occidi jussit, cui tamen vitam & salutem spondebat. Quod crimen cum ad pedes S. Romualdi Abbatis prostratus retexisset: satisfactionis & pœnæ suæ nomine jussus est nudis pedibus in montem Garganum proficisci, ubi Michaëlis Archangeli memoria propter maxima in eo loco ab ipso accepta beneficia pie frequentatur & colitur. Paruit mandatis Imperator, & per 40. dies solemni jejunio destinatos, horrido, & aspero sacco indutus duro in strato cubavit, aliisque pœnitentiæ operibus corpus afflixit. Interim, in genere, sequens ordo, & modus ritè confitendi præscribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro servata ad hoc usque tempus vita, dataque facultate se cum Deo reconciliandi.

2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus Sancti ut memor esse quis valeat suorum delictorum.

3. Examen instituitur conscientiæ circa cogitata, dicta, facta, omissa.

4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennæ à Deo infligendæ.

5. Integra instituitur confessio, specie & numero peccatorum recensitis.

6. Impletur satisfactio. Uti supra de singulis explicatur *Tom. 2. in Resol. Theol. Tract. 2. Cap. 2. 4. &c.*

Q. *Quid est Extrema Unctio?*

Resp. Est Sacramentum, quo ægroti per oleum sacrum & verba Christi in magnis morbi molestiis relevantur, ut fœlicius ex hoc mundo demigrent, & corpora etiam, si ita expedit, sanitati restituantur.

Expos. De hoc Sacramento clarissimum Testimonium dat Jacobus Apostolus: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Hic recolendum est exemplum quod Joannes Nider *Lib. 4. formicarii Cap. 11.* refert de Ruperto Rege Romanorum, qui hauserat tartaream hanc animo persuasionem, quâ quidam superstitiosè credunt, se post hujusmodi Sacramenti susceptionem omnino è vita migrare oportere. Tandem Juris utriusque periti Doctoris hortatu factum ut salubre adeò corporis & animæ antidotum susceperit. Cum ecce illico se relevari in morbo sentiens exclamavit, revera si hoc Sacramentum scivissem, tantùm pro utroque valuisse homine, dudum ipsum avidissimè postulassem. Hinc Princeps convalescens multis post annis Romanum gubernavit Imperium, & tandem feliciter in bonis perseverans operibus vita functus est.

Aliud exemplum nobis dant annuæ litteræ Collegii Lugdunensis Soc. *Jesu* anno 1599. Æger magno febris æstu conflictatus inter confitendum urgente morbo de potestate mentis exierat. Jam de sua salute actum esse, sempiternis se suppliciis apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat. Confessarius viso ægri furore, ad divina præsidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domesticos ut Sacrum oleum, quod æger ante mentis excessum postulaverat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu, visuque res, simulatque sacro Oleo inunctus est, mentis sanitatem recepit, ac paulo etiam post corporis valetudinem recuperavit.

Recte igitur S. Augustinus Serm. 215. de Tempore, *Quoties aliqua infirmitas supervenerit corpus & sanguinem Christi ille, qui ægrotat accipiat, & deinde corpusculum suum ungat, ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebimur obtinere.* Plura supra Tom. 1. in Controv. Part. 1. Cap. ult. Et in Resolut. Theol. Tract. 4. Cap. 6.

Q. *Quid est Ordo?*

Resp. Est Sacramentum, quo Sacerdotibus, aliisque Ministris Ecclesiæ potestas confertur ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda.

Expos. Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Francisci legimus, eum aliquando dixisse Fratribus, si mihi in platea obvii fierent unà Sacerdos & Angelus, & utrique mihi exhibenda esset veneratio, Sacerdoti primum, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum est ut tantæ dignitatis perpetuo memor, seque eâ indignum ratus, numquam Sacerdotio inaugurari voluerit.

Sacros Ordines indignè suscipiens divinitus punitur. *Surius 3. Septembris* refert, de quodam Religioso, qui commisso sacrilegio se ad Ordines cum aliis fratribus suis contulerat, nec præmissâ confessione, aut de delicto verâ contritione conceptâ, sacrum Diaconatus Ordinem indignus susceperat. Vix à templo in hospi-

hospitium fuerat reversus, dum inter manducandum à mente raptus frendere dentibus ac mirè se collidere cœpit, idque per horas non paucas, donec post multas sociorum pro eo quod Deum fusas preces sibi redditus est, ac domum reversus. Eâ infestatione liber fuit diebus aliquot, sed à commisso tamen scelere minimè resipiscens, validiori modo à tartareo hoste possidetur, cœpitque diebus ac noctibus summâ fratrum suorum commiseratione ac labore excruciari, & exarescere cœpit ejus brachium dexterum quo sacrilegum furtum commiserat: quo factum ut Abbati viro altioris considerationis res suspecta esse cœperit. Subornat ergo quosdam, qui energumenum, dum sibi compos esset, rogarent, num fortè sibi gravioris delicti conscius esset, fore ut Dei misericordiam impetraret. Quid multa? Rubore confusus, commissum à se facinus palam facit, Deum ut pro se rogent, fratres obtestatur. Nec vanæ preces, etenim Abbatis jussu, jejunia, afflictiones corporis, Sacrificia pro ejus incolumitate indicuntur, quibus citò restitutum pristinæ sanitati brachium, & dæmon ab eo fugatus est.

Q. *Quid postremò est Matrimonium?*

RESP. Sacramentum quo vir & mulier legitimè contrahentes individuam vitæ societatem ineunt, gratiâque divinâ donantur, tum ut soboles honestè & Christianè suscipiatur & educetur, tum ut fœdæ libidinis & incontinentiæ peccatum evitetur.

Expos. Hæc societas in Scripturis commendatur. *Relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ*, Gen. 2. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*: Matth. 19. *Iis qui Matrimonio juncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere . . . & vir uxorem non dimittat*: 1. ad Cor. 7. Exemplum in puella, quæ matrimonii pactum juramento confirmatum violavit, supra datum est de *Juramento*.

Non decet Matrimonium contra parentum voluntatem inire, quod infaustum esse solet. Apud *Surium* 1. *Jan.* in vita S. Basilii habetur, quomodò Protetii Senatoris filia ab ejus servo per magum decepta, & insano amore correpta, instanter rogabat patrem ut possit jungi Matrimonio cum illo, qui si consentire noluerit pro ea redditurus esset rationem in die judicii. Aut comple, inquit, desiderium, aut brevi me extinctam videbis, Pater, qui filiam hanc Deo consecraverat, mœrore absorptus, amicorum consiliis jussit fieri quod petebat, ne sibi ipsi exitium afferret. Vade, inquit, misera, multùm lugebis aliquando cum facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur conjugio, quod celaverat maritus jam fecit palam: observatum est eum numquam ingredi Ecclesiam, imo nec Christianum esse. Hoc ubi advertit uxor, humi se prosternere suis unguibus se discerpere, vellere capillos, pectus tundere in has voces erumpere: nemo parentibus non obediens salvus umquam fuit: heu me miseram quæ me sponte conjeci in hanc sortem ipsâ morte deteriorem.

Optima admonitio parentum Saræ, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobiæ* 10. Quanto magis illa dilectio in conjugio Christiano exerceri debet.

Narrat Rodericus Sancius *part.* 2. *Histor. Hisp. cap.* 4. Præclarum amoris conjugalis exemplum. Eduardus Regis Angliæ primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset, fuisseique in via proditoriè à Mauro quodam gladio venenato percussus, & medicorum remediis non tam alleviaretur, quam alligaretur, tandem in Angliam sine salutis spe reversus est. Ejus itaqua uxor, Regis Hispaniæ Filia, novam & inauditam, sed amore ac pietate plenam, adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ vi veneni claudi non poterant, linguâ indies lingebat, sugebatque humorem & pus venenosum quasi dulcissimum liquorem. Cujus vigore sic omnem veneni materiam extraxit ut integratis vulnerum cicatricibus ille plane curatus, illa quoque divino favore servata incolumis evaserit. Alia in Apparatu V. *Matrimonium*. Et *in Resol. Theol. de Sacramentis cap. ult.*

Q. *Estne inter Sacramenta discrimen?*

RESP. Est sanè: Baptismus enim Confirmatio & Ordo semel collata nunquam iterantur, sicuti cætera. Item Baptismus necessario suscipitur ab omnibus, & à relapsis Pœnitentia. Arbitrarium est autem uti reliquis, modò nullum contemnas aut irreverenter sumas, illudve cum sumendi tempus est negligas.

CAPUT V.

De Officiis Justitiæ Christianæ?

Q. *Quot sunt officia justitiæ Christianæ?*

RESP. Hæc duo: Declina à malo sive peccato, &, Fac bonum sive officium Justitiæ.

Q. *Qui potest homo cavere peccatum, & bonum facere seu præstare justitiam?*

RESP. Non id per se quidem, sed Christi gratiâ ac Spiritu instructus Christianus potest, ac debet, quantum hujus quidem vitæ status admittit, justè vivere, & legem implere.

Q. *Quotuplex est peccatum?*

RESP. Duplex: Originale, & Actuale.

Q. *Quid est Originale?*

RESP. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptismum in Christo condonatur.

Expos. De Peccato Originali testatur Scriptura ad Rom 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt.* Sola excipitur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Originali aut actuali inquinata fuit.

Memorandum est exemplum quod de quodam Brasilo, qui à Peccato Originali, sacro Baptismatis fonte, necdum ablutus è vivis decesserat, quod in vita Patris Josephi Anchietæ, Magni Brasiliæ Apostoli, è Societate Jesu, refert *Sebastianus Berettarius*. Quidam nomine Didacus jam pridem Christiana Religione suscepta inter Christianos tanquam Christianus diu versatus, in domo Lusitani civis diem suum obierat. Cadaver diu exanime jacuerat, & sepulturæ paratum. Elapso duarum horarum spatio mater familias Gratia Roserigia nomine, videt cadaver moveri, & horrore concutitur. Mox promptior animo accedit, ut quid rei subsit, propius dignoscat. Didacus jam vitæ redditus Dominam rogat, se illo funebri amictu dissolvat, quo effecto P. Josephum Anchietam advocari jubet. Properè accurritur ad ædes Societatis, & Didacus vitæ restitutus P. Josepho nunciatur. Hic celer advolat, quo viso Didacus de ani-

animæ suæ salute sermonem ingressus, narravit se, ut è vivis decesserat, monitum, non recto itinere in ea loca se venisse, quod per Baptismi ostium, nondum scilicet Peccato Originali deleto, Ecclesiam intrasset. Non negabat se sacro fonte numquam tinctum fuisse, at inscitiam prætexens ab albis hominibus (sic Europæos indigitabat) se Christianam Doctrinam edoctum, sibique Didaci nomen inditum referebat: ab eo verò tempore, cum se perfectum Christianum putasset, præcepta omnia servanda suscepisse, nulla injecta mente de suscipiendo Baptismo. Proinde enixe P. Josephum rogavit, se quam primum sacro Baptismate in Ecclesiam induceret; se enim ad alteram vitam unde regressus esset, properare. Tum Josephus hominem, etsi Christianæ legis non rudem, accuratè tamen instruit, quantum extremi temporis patiebantur angustiæ, & in structum magno cum animi sui fructu baptizavit.

Jam Didacus decedendi veniâ à matre familias petitâ, eam rogavit, ut vilia, quibus tegebatur indumenta, alicui egeno porrigeret, curaretque duo Missæ Sacrificia offerenda, ut saltem cultu illo suo nomine exhibito Deum veneraretur. Tum sibi ardentem Ecclesiæ ritu candelam porrigi postulat, & ad P. Josephum conversus, adsis mihi, inquit, Pater, donec voti compos Deo Sacris undis ablutam animam reddam. Pater piis precibus intendit, inter quas animam demum Peccati Originalis maculâ abstersâ liberatam emisit, cum qua non poterat in cælum introire. Exempla alia quæ possint spectare ad Peccatum Originale, tradita sunt supra de Sacramento Baptismi.

Q. *Quid est Peccatum Actuale?*

R. Esp. Dictum, factum, vel concupitum, contra vel præter legem Dei aut Ecclesiæ.

Q. *Quotuplex est Actuale?*

R. Esp. Duplex: Mortale, sic dictum, quia mortem animæ præsentem adfert: (Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur) & Veniale; ut cui venia facilè tribuitur, & sine quo ne justi quidem vivunt.

Q. *Quibus gradibus ad peccatum deducimur?*

R. Esp. His tribus: Suggestione, Delectatione, Consensu, seu deliberata voluntate peccandi.

Expos. His gradibus prima parens nostra Eva ad peccatum ascendit, & se cum posteris improvida perdidit, *Gen.* 3. Callidus accedit ad incautam serpentis larvâ indutus dæmon: Et, *cur præcepit*, inquit, *vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradisi?* en suggestionem. Hanc, si te salvum velis, repellas illico necesse est. Secus fecit (proh dolor!) mater nostra; quæ & alterno eam cum Serpente fovit sermone. *De fructu*, ait ipsa, *lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur; de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur:* Cui Serpens: *Nequaquam morte moriemini, scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii scientes bonum & malum.* Hoc inquam discursa quæ prius erant blande suggesta fovit mulier malesana, sed & eum fructum tulit quem solent illi, qui ignem sinu exceptum non excutiunt; subditur enim, *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile:* En delectationem, quæ libere admissa animum jam promptum & expeditum nullo labore ad consensum, & hujus præmia pœnas sempiternas pertrahit. Audite exitum: *Et tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit.* En consensum, & extremam peccati ruinam. Quare animæ tuæ saluti si consultum velis, dum dæmon ad peccatum pellicit, in limine resiste, ne ignem illum sinu excipias, quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. *Qui sunt supremi gradus peccantium?*

R. Esp. Eorum, qui scientes ac prudentes ex mera peccant malitia: qui etiam de peccato ipso gloriantur: & qui bene monentibus obstrepunt, ac salutaria consilia prorsus contemnunt.

Q. *Quare peccatum fugiendum?*

R. Esp. Quia Dominum Deum offendit, summum bonum eripit, & summum adfert malum peccanti, dum divinam tollit fruitionem numquam recuperandam, & pœnas ærumnasque homini accersit sempiternas.

Q. *Quæ dicuntur peccata Capitalia?*

R. Esp. illa, ex quibus, veluti capitibus & fontibus, omnia alia peccata proficiscuntur.

Q. *Quot sunt peccata Capitalia?*

R. Esp. Septem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

Q. *Quâ ratione vitari & vinci hæc peccata possunt?*

R. Esp. Si Jesu Christi gratiæ cooperemur, peccatorum damna & pericula considerantes, & virtutes septem his peccatis contrarias exercentes.

Q. *Quæ virtutes peccatis Capitalibus adversantur?*

R. Esp. Hæ septem: Humilitas, Largitas, Castitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Devotio, seu sedula Pietas.

Superbiæ Exemplum.

Angelus assumpto corpore cum Eremita gradiens fœtenti cadaveri in via occurrit; dixitque Eremitæ obturanti nares, ecquid nares constringis? Ille fœtorem cadaveris causam esse objecit. Paulò post juvenis pulcher ad superbiam ornatus phaleris & telâ aureâ equo vectus transibat, qui cum longè abesset, obturavit nares Angelus, quod Eremita admirans, interrogavit rationem: cui Angelus, Ille juvenis superbus & lascivus plus coram Deo & Angelis fœtet quàm cadaver illud quod fœtidissimum odorem spirabat. *Ex Spec. Exemplorum pag.* 42. Vide in Appar. *Superbia.*

Avaritia.

Ribergerus Nobilis ditissimus in Suevia prævidens famem subsecutam, undique corraso frumento implevit granaria; idque tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia ei tradere debuerit. Inter plurimos ecce unus parvulis suis onustus offert sex talares filiorum vestes, promittens postmodum plenam solutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum: Discedens pauper maledixit diviti. Post paucos dies Ribergerus servum ad granaria misit ut ea inviseret, rediitque dicens, illic tres atros boves pascere, & servus die postero mortuus est. Misit & alium, & hic redux nuntiavit non tantum boves, sed & equos qui frumentum devorarent, se vidisse. Ipse itaque vix credens, ascendit, & per foramen aliquod vidit greges pecudum diversos frumentum consumere: attonitus indè mente captus est, eaque dixit & egit ob quæ catenis ligari debuit, sicque

ſicque exemplo punitæ à Deo avaritiæ ab aliis incarceratus fuit: *Ita Mart. Del Rio ex Petro Pizerro fol 261.*

Ex Avaritia furando res alienas ſæpe homines perdunt res proprias. Quidam dum meſſem in area colligeret, ſuſtulerat manipulos proximi ſui, & ad cumulum ſuum illos addebat, ut eum augeret: ſed res aliter evenit. Nam ſtatim cecidit fulmen, & area accenſa eſt. Miſer ille ſtatim currit ad virum Dei qui prope habitabat, & ſuam calamitatem & incendium illi exponit, furtum autem ſuum celare conabatur. Sed vera dicere juſſus, furtum etiam ſuum confeſſus eſt. Juſſit autem vir Dei ut culpam corrigeret, ſi velit à pœna liberari. Nam ſi tu, inquit, manipulos reſtitueris, ignis ille à Deo miſſus extinguetur. Mox ille feſtinus cucurrit & manipulos obtulit illi cui facta fuerat injuria: quo facto, flamma illi viri ſancti oratione ſtatim extincta fuit. Quæ res terrore & horrore furti incolas implevit, & totam civitatem Antiochenam ubi res contigit. Ita narrat *Theodor. in hiſtoria SS. Patrum.*

Quam procul ab Avaritia debeant eſſe Judices ſuo exemplo præclare docuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Accuſatus ille fuit apud Regem, quod a vidua nomine Vaugham poculum aureum accepiſſet poſt ſententiam in judicio pro ipſa latam. Morus acceptum à ſe poculum aureum coram Rege faſſus eſt, ſed rogavit Regem ut interrogaret viduam, quid poſtea de poculo factum fuerit. Illa rogata agnoſcit Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepiſſe, & magnas gratias pro dono egiſſe: ſed convocatâ familiâ curaſſe illud vino repleri, ſibique hilariter propinaſſe, & ſimul cum vino poculum reddidiſſe. Quo cognito Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem objurgatum Moro pro ſuo arbitrio puniendum permiſit. Rem hanc narrat *Thomas Stapletonus in vita Thomæ Mori cap. 3.* Plura exempla vide ſupra in *Apparatu, verbo, Avaritia.*

Luxuria.

Miles defunctus amaſiæ apparens tormentorum rationem reddidit raucâ & horridâ voce, nempe quia cantilenis luxurioſis decantandis ſuavem alias vocem impenderat. Crura ei erant nigerrima & ſcabioſa, gloriatus enim erat in vita de eorumdem pulchritudine, oſtendensque roganti puellæ reliquum infelicis corporis ſtatum, amotâ à pectore chlamide bufonem teterrimum toti corpori quadratum oſtendit, dicens ſe hoc pro lubricis peccatis, aliiſque corporis cum illa delictis pati in æternum debere, adeoque, vanas, quas illa pro eo fundebat preces futuras. *In Specul Exempl. tit. Infernus*, Vide in Apparatu *Luxuria.*

E contra præclarum eſt *Caſtimoniæ* Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem quæ ipſum ad labefactandam caſtitatem ſolicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum caſtitatis donum conceſſit.

Adde exemplum in utroque ſexu prorſus ſingulare *S. Theodoræ*, & *S. Didymi.* Jubetur illa à Maximino Imper. vel fidem, vel virginitatem deſerere. Reluctantem in lupanar detrudi jubet, & violentiam illius caſtimoniæ à militibus adhiberi. Primus militum ad illam *Didymus* ingreditur: ſed ecce repente non caſtimoniæ impugnator, ſed cuſtos fidelis mirâ arte efficitur. Commutat Didymus cum Theodora veſtes: hæc jam virum induta, ac cuſtodiâ ſic elusâ, recedit innoxia: Didymus verò in Theodoræ veſte ac perſona comprehenditur, & ad ſupplicium rapitur. Accurrit mox Theodora, proclamans palmam illam fidei ac caſtitatis non alteri ſed ſibi deberi; veſtem ſe, non cauſam, non perſonam in Didymum tranſtuliſſe: illo ex adverſo pro hac palma ſibi debita firmiter perorante, demum uterque ſupplicio afficitur, uterque duplici fidei & caſtimoniæ conſervatæ laureâ coronatur. Quod fuſius deducit *S. Ambroſius lib. 2. de Virgin.* Et brevius feſti Mariani 28. *Aprilis.*

Iracundia.

Iracundiæ deformitas patuit in domicella quadam nobili, ſed admodum rixoſa & iracunda, ita ut domum, & templa, totam etiam civitatem ſuis rixis impleret, & diſcordiis turbaret. Mortua illâ ſepulta ante templi valvas, viſum eſt ſepulchrum flammas & ignes vomere, quo aperto repererunt ſuperiorem partem corporis flammis ambuſtam & adhuc flagrantem, inferiorem verò partem integram, & in ſignum virginitatis cuſtodiæ illæſam manſiſſe. Ita *Cæſar. lib. 4. c. 22.*

Wenceslaus Rex Bohemorum ex quadam occaſione contra ſuum pincernam vehementi irâ commotus fuit. Et ex illa iracundia ſubitanea voluit eum propriis manibus interficere. Sed ex nimio illo furore, & ardore vindictæ, ſtatim Rex in paralyſim incidit, & intra paucos dies mortuus fuit. Sic enim Ira non tantum nocet animæ, ſed etiam corporis mortem accelerat. Ita habet Crommerus lib. 13. hiſtor. Poloniæ: vide in *Apparatu, verbo, Ira.*

Gula.

Horret animus referre quorumdam Baccho ſe conſecrantium luctuoſum exitium. Nobiles Germani duo in Apeldorn Velvæ Pago inter ſe convenerant, ut vino aduſto tamdiu ſe ingurgitarent, donec eorum alter expiraret: Si quis prior ſurgeret, in eum diabolus poteſtatem haberet. Quo perducit hominem infrenata intemperantia! Accidit, dum ſtrenuè hac lege potitarent, mercatorem illic forte tranſire, quem, ut ſe tertium adjungeret, coëgerunt. In domum inductus alter mortus metu ſe Bacchum hauſtu liberali venerari ſimulat potiùs, quam re ipsâ veneratur. Tum locum ingreſſus ferali forma dæmon, duos helluones ſibi devotos aggreſſus eſt, & utrique, arrepto collo, cervicem fregit. Hæc gulæ deditos manet merces. *Ita Daroult. in Floribus Exemplorum c. 6. tit. 7. exemp. 7.* vide in Appar. v. *Gula, Ebrietas.*

Invidia.

In vita S. Attali, qui ſuccedens B. Columbano Cœnobium rexit, diabolus in eum aliquot ſubditorum corda ſuſcitavit, qui recuſabat tantæ diſciplinæ auſteritatem ferre. Ille è contra mediis ſpiritualibus uſus, nec potens ad rectam normam deducere, pertinaces ire permiſit, qui poſtquam ſegregati ſunt, virum ſanctum detractionibus laniarunt. Sed ecce, unus eorum febri ardentiſſima correptus, nequidquam implorans Attali auxilium, igne fatali accenſus, emoritur morbo: exemplo iſto docti adſtantes ad virum ſanctum recurrère, qui veniâ donatos ſecuros reddidit; contemnentes vero aliqui pœnitentiam diverſis modis diſrupti interiere, quorum unus ſecuri, alius flumine, alter mari vitam infelicem finierunt. *In Specul. Exempl. pag. 268.* vide in Apparatu v. *Invidia.*

Q. Qua

Q. *Quæ peccata in spiritum Sanctum committi dicuntur?*

R Esp. Ea quæ suâ malitiâ sic divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc sæculo, nisi ægrè admodum, neque in futuro remittantur.

Q. *Quot sunt peccata in Spiritum Sanctum?*

R Esp. Sex: Præsumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis invidentia, Obstinatio, & Impœnitentia.

Expos. Quodnam luctuosius quam quod subdo pertinacis & obstinati peccatoris monumentum haberi potest? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Francisci Borgiæ Societatis Jesu, apud Eusebium Nierenbergium in ejus vita, Virum quendam in Hispania, quàm sanguine nobilem, tam vitiis ac flagitiis infamem, gravi ægritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ obstinatione in sceleribus suis perstitisse, ut recta omnes monentes rejiceret, nolletque de anima per confessionem expianda quemquam audire. Venit tum forte eam in Urbem S. Borgias, qui cognito miseri periculo, pro zelo suo illum juvare cupidus, ante Christum crucifixum in genua procidit, eum ardenter obsecrans & obtestans, ut qui orbi universo sanguine suo saluti fuisset, infelici ac pertinaci illi animæ non deesset. Francisco hæc precanti, ex cruce Servator, Adi, inquit, confestim ægrum, eumque hortare, ut se expiet, & ego mox illi ut medicus & infirmorum curator adero. Abit B. Pater spei bonæ plenus, ad ægri domum se confert, quo Servator jam præcesserat, medici ac prope famuli specie illi solatia atque obsequia deferens. Excipitur ab infirmo non inurbanè P. Borgia; verùm ubi de confessione cœpit, ad eam instituendam adduci non potuit. Recedit iterum Dominus, relicto ad ulteriores conatus apud ægrum Francisco, qui & ipse cum operam perderet, etiam recessit, & denuò coram Christo crucifixo in genua provolutus, per sacra illius vulnera obtestatur, ut misero adsit. Cui Dominus: conveni iterum pertinacem illum Francisce, meque tecum defer, si forte me conspecto, cruci pro se fixo convertatur, & vivat. Rediit Borgia, & submotis arbitris, ut liberior esset æger, verbis ad pietatem omnem compositis, submissis in terram genibus, Christum cruci affixum illi repræsentat: per Passionem, dolores, sacra Domini *JESU* vulnera orans, obsecransque, ut animæ suæ misereatur, æternitatem maturius menti imprimat, nolle Deum mortem peccatoris, sceleribus omnibus ejus misericordiam majorem esse. Ad omnia ille pertinax obmutescit: addit & vocem suam Dominus *JESUS*, & vocem sanguinis, quem ex vulneribus copiosè effundebat. Per hunc iterum iterumque obtestatur Franciscus; sed nihil profuit. Tum vero servator revulsa à cruce manu, sacrosanctum cruorem in faciem projicit obstinati peccatoris, qui quot guttas numerat, tot veluti linguis in magno judicii die coram orbe universo neglectam & contemptam benignissimi Dei ac Redemptoris sui misericordiam illi exprobrabit.

Q. *Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur?*

R Esp. Quæ per se vehementer abominanda sunt, & apertè humanæ charitatis jura violant: unde vindictam clamare perhibentur, & horrendis sæpè modis in hac vita divinitus vindicantur.

Q. *Quot sunt peccata in cœlum clamantia?*

R Esp. Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, Peccatum Sodomiticum, Oppressio pauperum, viduarum, atque pupillorum, demum Merces operariorum defraudata.

Expos. Exemplum *Homicidii* voluntarii à Deo puniti exhibetur *Genes. cap.* 4. in Caino qui fratrem suum Abelem fraudulenter quasi ad deambulandum in agrum evocavit. Et ecce cùm soli essent in agro contra fratrem violenter insurgens eum occidit, sed quam sibi abominandum esset illud facinus Deus statim aperuit, qui contra homicidam his verbis intonuit. *Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram &c.* Sanguis nempe innocens vocem tremendam habet, quæ in cœlum usque auditur, & homicidii vindictam deposcit.

Quam detestandum sit *Sodomiæ* peccatum apertè patet in eversione ipsius Sodomæ & Gomorrhæ, ubi cum incolæ infando illi carnis peccato addicti essent, ultricibus flammis à Domino consumpti fuerunt, uti gravibus verbis testatur Scriptura Genesis cap. 14. v. 24. *Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cœlo, & subvertit civitates has, & omnem circa regionem &c.*

Oppressio pauperum per vim & potentiam Deo semper execrabilis fuit, uti patet 3. *Reg. cap.* 21. *vers.* 19. Cùm enim Rex Achab vellet invito Naboth vineam eripere, Jezabel Regina ut Regis voluntatem exequeretur, per suam potentiam curavit Naboth falsò accusari, & lapidibus obrui. Sed ecce parem Dei vindictam! dum Achab festinaret ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias Propheta & pœnam denunciat, dicens, Hæc dicit Dominus; *In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum*, quod justo Dei judicio evenit.

Q. *Quæ peccata dicuntur aliena?*

R Esp. Ea, quæ ab aliis quidem committuntur, sed nobis interim auctoribus, vel quoquo modo adjutoribus, aut saltem non impedientibus, ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. *Quot modis aliena peccata nobis imputantur?*

R Esp. Novem his modis: Consilio, jussione, consensu, irritatione, laudatione, seu adulatione, reticentiâ culpæ alienæ, conniventiâ vel indulgentiâ, rei alienæ participatione, & pravâ facti alieni defensione.

Q. *Quæ dicuntur opera carnis?*

R Esp. Ea quæ homines secundùm carnem viventes, & à Dei filiis spiritualibus degenerantes, committere solent.

Q. *Quæ sunt opera carnis?*

R Esp. Paulus ea recenset in hunc modum: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.

Expos. Quanta sit malitia in operibus Carnis, & veneficiis, & commerciis cum dæmone sequenti Exemplo luculenter exponitur. Lugduni in Gallia vir mili-

militaris Vigiliarum Præfectus, dum nocte quadam ex officio urbis compita circumlustrat, ad commilitones suos conversus, impurum animi sui sensum hac impiâ voce declarat: Ad satisfaciendum carnis desideriis, si vel ipse dæmon modò se mihi offerret immunis non abiret. Vix hæc verba protulerat, & ecce mulier splendido in speciem habitu, famulo lucernam præferente, impuris hisce Veneris mancipiis occurrit. Post exhibita ultro citroque urbanitatis officia, illi fœminæ se confestim adjungunt, & domum ad quam se redire fingebat, eam deducunt. Ingrediuntur simul, & desideratam cum ea libidinem explent. At res tota ex dæmonis arte composita & phantastica fuit. Nam sublato à dæmone fuco, deprehendunt se cum cadavere tabo, sanie, ac vermibus fluente rem habuisse, & in obsoletæ domus ruinis versari. Ad hæc dum attoniti obstupescerent, ecce ibi insolito fulminis ictu prostrati sunt, unus quidem eodem loco & nocte exstinctus est, alter verò postridie, tertius denique die tertio interiit. Ex Doultremanni *Paedagogo Christ. Part.* 1. *cap* 7. *pag.* 132.

Odii & invidiæ exemplum proponitur nobis 1. *Reg. cap.* 18. *&* 31. In Saule qui Davidem ex odio injusto multis modis occidere conatus est, donec tandem ab hostibus superatus violentas manus in seipsum convertens sese propriâ hastâ interemit.

Aliud æmulationis & inimicitiæ exemplum patet in fratribus Josephi, qui ipsum vestibus spoliatum vendiderunt, sed Deo sic disponente, ipsi fame compulsi coacti sunt Josephum venerari, & ab ipso vitam & veniam postulare, *Genesis cap.* 35.

Ebrietatis & comessationis quam acerbus sit fructus docet Exemplum apud *Cantipratanum Lib.* 2. *apum cap.* 56 §. 2. *Et in Pedag. Christ. pag* 152. Dum quidam cum sociis inter pocula Animæ immortalitatem irrisisset, adfuit extemplo quidam sub mercatoris habitu, & statura procerus, cui per jocum socii ajunt, si tu bonus es mercator, en hic hominem qui suam animam venalem habet. Bene est, inquit mercator, qui erat dæmon sub mercatoris specie: Sed velim scire quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, si tot vini amphoras dederis illam referes. Postquam mercator ille pretium quod petebatur pependisset, & communi omnes joco risuque applausissent, & poculis jucundè indulsissent, cum tempus adveniret, quo societas illa dissolvenda erat; Heus boni viri, exclamat mercator, quid vobis videtur? Qui emit equum numquid non etiam frænum feret? Cum omnes incepto joco insistentes, id æquum esse pronunciarent, statim veterator infernalis se prodit, arreptumque impium ganeonem coram omnibus cum corpore & anima secum asportat, debitum temulentiæ & impietatis suæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, Consilio malo, Adulatione, &c. superius plura exempla data sunt: Item in *Apparatu* sub propriis Titulis.

Q. *Estne satis Christiano, malum fugere & à peccato declinare?*

RESP. Nequaquam; sed præterea bonum agere & virtutes exercere necesse est. Alioqui scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.

Q. *Quid boni faciendum Christiano?*

RESP. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel ostendit: in specie verò pro sua quisque vocatione præstare officium & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Q. *Quæ sunt præcipua bonorum operum genera?*

RESP. Ea, quibus sobriè, justè, pieque vivitur in hoc seculo, & per quæ itidem justi magis magisque justificantur, & sancti indies sanctificantur.

Q. *Quotuplicia sunt hæc operum bonorum genera?*

RESP. Triplicia: utpote Jejunium, Eleëmosyna seu misericordia, & Oratio, de quibus ita legimus: Bona est Oratio cum jejunio & Eleëmosyna.

Q. *Quis est fructus bonorum operum?*

RESP. Habent ea promissionem ac mercedem hujus ac æternæ vitæ; Deum placant, gratiam conservant, & augent; denique Christiani hominis vocationem certam faciunt, atque consummant.

Q. *Quid est jejunium?*

RESP. Est certis diebus, juxta morem & præscriptum Ecclesiæ, carnibus abstinere, & saltem unicâ cibi refectione in die contentum vivere frugalius: Sed si generatim hoc nomen accipias, Jejunium est corporis quædam castigatio piè suscepta, ut vel caro spiritui subjiciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Expos. Jejunii utilitatem declarat nobis ipsa Ecclesia, quæ in Præfat. Missæ Deum sic alloquitur: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.*

Exempla Jejunii præbet nobis Scriptura in Moyse qui per 40. dierum jejunium Dei alloquium & aspectum obtinere meruit, *Exod.* 24. Et Ninivitæ qui post 40. dies subvertendi erant, per jejunium à Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricii legimus quod in altissimi montis vertice 40. dies cum solo Deo in jejunio & oratione transegerit.

At nostro tempore sacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Ecclesiæ Romanæ de cibis vetitis legem rident & contemnunt. Sed insigni Exemplo violatæ hujus legis pœnas dederunt.

Postquam in Germania Torpatenses in Lutheri impia dogmata concesserant, feriâ sextâ solenne Paschæ festum proximè præcedente, finitâ Lutherani Ecclesiastæ concione, civibus è templo D. Virgini sacro revertentibus, quidam alium concivem & familiarem invitat ad prandium; rogat una domum comitetur; habere se egregiè paratum Petasonem Westphalicum: Arridet alter, & sibi reponit esse Gallum gallinaceum opiparè elixum, hunc se in reciprocum benevolentiæ signum adferre. Mensæ accumbitur, vorant gulosè, horum alter os quoddam rodens imprudens pene, ipsum deglutit. Quare cum nec os transmittere, neque eximere valeret, multum ejulans debitâ Ecclesiæ mandati violatori pœnâ, eo ipso die suffocatur. Nec divinæ ultionis manus evasit alter; nam postridie Paschæ malo spiritu correptus, non multò post rabie ac furore exagitatus animam unà cum possidente dæmone exhalat. *Ita Dauroutius in Flor. Exempl. cap.* 1. *Tit.* 10. *Exemp.* 7. Vide in Appar. *Jejunium.*

Q. *Quid*

Q. *Quid est Oratio?*

RESP. Est mentis, in Deum elevatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis aliisque petimus, vel Deo benedicimus.

Expos. Ad Orationem nos Christus impensè hortatur Luc. 11. vers. 9. *Ego dico vobis petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis.* Ideo oratio à S. Augustino Clavis cœli vocatur, per quam & cœlum aperimus, & omnia beneficia corporis & animæ à Deo impetramus, si cum fiducia, humilitate, & perseverantia ad Deum recurramus.

De S. Patricio in ejus vita traditur, quod assiduò centenis ter vicibus Dominum adorando genua flectebat: qualibet horâ diei Canonica centies se crucis charactere signabat. Nocturni verò temporis magnam partem divinis precibus cum ducentis genuflexionibus impendebat. Per hanc orationis vim quasi omnipotens omnia à Deo impetrabat, adeo ut velut alter Thaumaturgus, ut templum in unius viri nobilis fundo erigere possit, hujus rogatu fusâ prece montem in terram depresserit, sed cum vir ille nobilis promissis stare nollet, iterum ad orationem confugiens, montem prius tellure haustum in priorem altitudinem revocavit.

Addamus Exemplum pauperis Cerdonis Constantinopolitani, cui nomen Zacharias. Hic cum singulis noctibus ad orandum coram Vener. Sacramento Templum S. Sophiæ adire soleret, visus est ab alio totus luce circumfusus, cui etiam ingredienti valvæ templi sponte se aperiebant, & ultro claudebantur dum templo egressus erat: Deo sic demonstrante quantum sibi placeat humilis oratio.

Q. *Quid est Eleëmosyna seu Misericordia?*

RESP. Est beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subvenimus.

Q. *Quotuplex est genus Eleëmosynæ seu Misericordiæ?*

RESP. Duplex: Alia quippe sunt opera misericordiæ corporalia; alia verò spiritualia, quoniam vel ad corporalem, vel ad spiritualem miseriam proximi sublevandam spectant.

Q. *Quot sunt opera Misericordiæ corporalia?*

RESP. Septem: Esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, captivos redimere, ægrotos invisere, hospitio peregrinos suscipere, mortuos sepelire.

Expos. Eleëmosyna non est solum beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subvenimus, sed etiam debitum, quia si non demus pauperi quod nobis superfluum est ad statum secundum conditionem nostram honestè sustentandum, hoc ipsi quasi surripimus, uti asserunt SS. Patres, Basilius, Ambrosius, Hieronymus, Bernardus, sed imprimis breviter & dilucidè Augustinus in Psalmum 147. *Superflua*, inquit. *divitis, necessaria sunt pauperi: res alienæ possidentur, cum superflua possidentur.*

In extremo judicii die dicet Christus, *Venite Benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, addens causam, Esurivi enim & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere: hospes eram & collegistis me, &c.* Sed duris & tenacibus dicet, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus, esurivi enim & non dedistis mihi manducare. &c. Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Ex quo loco Evangelistæ deducitur hoc argumentum: nullus damnatur ob aliquid omissum quod non obligat sub præcepto: atqui reprobi hic damnantur ob omissam Eleemosynam, ergo illa aliquando saltem in necessitate obligat sub præcepto.

Vultis exemplum viri Sancti qui hanc opinionem sibi in praxi duxerit servandam? Audite quid de S. Francisco narret S. Bonaventura *in ejus vita.* Quæ S. Francisco in Eleemosynam data fuerant, si pauperior quis ab eo stipem peteret, illico non tam donabat, quam jure suo cedebat. Undè audiens, vetulæ cujusdam inediam, dixit, frater mi restituamus alienum hoc (pallium suum denotans) quod ego retinebam donec æquioris tituli possessor appareret. Jam apparuit pauperrima quædam soror nostra, ad quam rogo ut mittas hoc meum pallium, cum quibusdam panibus ex Eleemosyna collectis: Quæ dum fratres portaverint, dicant quod suum erat sibi dari: reputo enim quæ nobis conferuntur in nostrum usum cedere donec indigentior supervenerit. Sed vide miram Dei providentiam & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quot Sancto Patri, ejusque sociis vestiendis sufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compensata, sic alterius tenacitas graviter punita. Refert quippe *Genebr. l. 4. Chronograph.* anno Christi 914. cum dira fames Germaniam infestaret, Episcopus Moguntinus Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos ea spe, quod escæ vel panis nonnihil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremari jussit, dicens, nihil differre eos à muribus, frugibus tantum consumendis natos. Quam tyranidem Deus protinus ultus est. Præcepit namque muribus ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affligerent vivumque devorarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni extructam aufugit: sed nec ibi à morsibus murium tutus esse potuit. Nam mures facto agmine per Rhenum natantes in turrim conscendere, justum Dei judicium executuri: quod agnoscens miser horrenda tandem morte inter mures periit. Feruntur mures nomen quoque ejus à parietibus & tapetibus abrasisse.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in altera, sed etiam in hac vita felices & beati futuri sunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquam illi inopiâ laborent, qui opes suas in pauperes distribuerint juxta illud Psaltis, *qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet.* Et Pauli 2. Cor. 9 *qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Nitida hoc similitudine illustrat S. Basilius. Sicut putei continuo exhausti, & copiosiore & puriore fluunt aquâ: clausi verò & quieti facile putrescunt, sic & opes reconditæ inutiles sunt, translatæ in pauperes novum fructum pariunt. Item aliâ non minus appositâ Clemens Alexandrinus, sicut ad ubera, quæ suguntur, vel mulgentur lac solet confluere, ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorabile hujus rei Exemplum exstat, *in Prato Spirituali*, de nobili quodam Constantinopolitano, qui cum

cum omnia sua in pauperes distribuisset, filio nihil nisi Christum Curatorem reliquit. Quare & Christus se ei curatorem præstitit, monuitque virum egregiè divitem, ut illi filiam unicam in uxorem traderet, eumque omnium bonorum hæredem scriberet, qui id ipsum accuratè implevit, monuitque juvenem: ecce bonus curator tuus hanc tibi uxorem misit. Adeo verum est quod dixit Sapiens: *qui dat pauperi non indigebit, qui despicit deprecantem sustinebit injuriam.* De hac præclara virtute plura in Apparatu, V. *Liberalitas.*

Q. *Quot sunt opera Misericordiæ spiritualia?*

Resp. Sunt & ipsa septem: uti, Peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi Deum orare, consolari mæstos, ferre patienter injurias, offensam remittere.

Expos. Priora septem misericordiæ opera corporalia vocantur, quod circa corpus versentur, ut consideranti patet; hæc spiritualia dicuntur, eo quod ad animam referantur eoque pluris facienda, quantum anima, juxta ipsius Christi testimonium, plus est quam corpus, quare & impensius illorum usus nobis commendatur à sacra Scriptura, ac imprimis à Magno illo gentium Doctore Paulo, sed nullum æque ac inimicorum dilectio, & remissio injuriarum. Hic ad Ephes. 4. sic scribit: *Donate invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.* Idem repetit cap. 5. *Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi & ambulate in dilectione, sicut electi Dei, sancti & dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, & donantes vobumetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut Dominus donavit vobis, ita & vos.*

Sed quid meriti nobis promittitur ob hanc gloriosam de nobis in diligendis inimicis reportatam victoriam? Audite Matth. 6. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quæ cum in manu nostra sint monet S. Augustinus l. 50. Homiliarum Hom. 6. *Dimittamus inimicis nostris, ut libera conscientia possimus in oratione Dominica dicere; dimitte nobis debita nostra, sicut nos dimittimus debitoribus nostris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henricus Magnus *dist.* 9. *Exemp.* 94. De quodam viro opulento & nobili, qui dum summa animi pertinacia inimico supplici reconciliari recusasset, subito ex hac vita ereptus est, Mortuo ingenti pompa exequiæ apparantur, corpus à funebri amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more qui tum vigebat, decantatum solenniter officium defunctorum ante aram in qua Christi pendentis è cruce imago erat exposita: cumque Sacerdotum aliquis illam officii lectionem inchoasset; *Parce ei Domine*, visa est imago avulsis à cruce manibus, aurem sibi utramque occludere, horrendum illud intonans, *non pepercit, non parcam.* Ad quæ verba, attonita circumfusa multitudo in cadaver impii involavit, & alitibus cœli extra civitatem illud devorandum abjecit. Hinc discite quam verum sit illud Evangelii, Oportere nos misereri aliorum si misericordiam à Deo & nos consequi velimus, juxta parabolam illam servi, qui ideo graviter à Deo punitus est, quod ipse non remisisset conservo suo, sicut & illi à Domino familias omne debitum remissum fuerat. Videri potest in Apparatu, V. *Correptio fraterna, Exhortatio, Amor proximi.*

Q. *Quæ sunt virtutes omnium præcipuæ?*

Resp. Post Theologicas quidem illas, de quibus dictum est, Fidem & Spem & Charitatem, præcipuæ sunt Cardinales, quæ Christianos cum primis decent.

Q. *Quæ dicuntur Cardinales virtutes?*

Resp. Quæ tamquam fontes aliarum & cardines omnem honestæ vitæ rationem continent.

Q. *Quot sunt virtutes Cardinales?*

Resp. Quatuor: prudentia, Justitia, Temperantia, Fortitudo: quibus in Christo consequitur homo, ut providè, justè, temperatè, ac fortiter in omni vita degat, ac placeat Deo.

Expos. Cardinales quædam virtutes idcirco dicuntur, quod sint tamquam aliarum fontes & cardines: & quemadmodum ostium in cardine, sic omnis honestæ vitæ ratio in illis versetur, ac boni operis universa structura eisdem inniti quodammodo videatur, de quibus ita scriptum est Sapientiæ 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.*

Prudentia.

Quare proderit illarum virtutum definitionem fusius paulo proponere. *Prudentia* est virtus quæ secundum honesti rationem quid expetendum, quidve fugiendum sit homini præscribit, juxta illud Ecclesiast. 32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* O si omnia ad hujus virtutis normam agerent mortales, quam multa infortunia evitarentur, quam multa omitterentur de quibus heu postea, sed nimis serò, doletur. Exempla prudentiæ maximè spectantur in bono consilio, de hoc in Apparatu, V. *Consilium bonum, malum, quale dedit Herodias filiæ, ut peteret caput Joannis Baptistæ.* Item in Apparatu V. *Sapientia.*

Justitia.

Justitia est virtus quâ cuique sua tribuuntur. De hac ita Proverb. 14. *Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Item, *quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?*

Potest ne illud sequi ex neglectu justitiæ? Omninò, teste Augustino. Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Horrendum est exemplum quod supra retulimus ex *Pædagogo Christiano part.* 2. *cap.* 5. §. 2. de usurario quodam nobili in Italia qui confitebatur Sacerdoti peccata absque proposito ab usuris imposterum abstinendi, & una cum Confessario qui eum absolvebat ad inferos abreptus est.

E contra insignis exercendæ justitiæ zelus sequenti exemplo à Deo comprobatur. In Anglica capti erant tres falsæ monetæ fabricatores scelestissimi, & juxta legem ad manuum abscissionem condemnati. Intereà Archiep. Cantuariensis, in cujus potestate illi erant, in die Pentecostes celebraturus interrogat, an justitia adhuc impleta esset. Responsum est propter diem Festum dilatam esse pœnam usque in crastinum. Nequaquam, inquit, ego hodie Sacrum non absolvam nisi prius in illis justitia impleatur. Quâ peractâ, dum in Sacrificio illa verba recitaret, Ecclesiam tuam pacificare, juvare, custodire, & regere digneris. nivea columba omnibus inspectantibus super eum descendit, & alis super caput expansis sic mansit, donec Sacrificium absolveretur. *Ex Specul. histor. lib.* 25. *Et magno Specul. Exemplorum.*

Te-

Temperantia.

EST virtus voluptatum carnis quæ gustu atque tactu percipiuntur moderatrix: ad quam sectandam sic nos hortatur Scriptura; 1. Petr. 2. *Sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester Diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret*: ut autem hanc virtutem amare, & illi oppositum vitium hodie nimis vulgare odisse possimus, mala quæ secum trahit perpendamus.

Et 1. quidem facultates exhaurit, Proverbior. 2. *Qui amat vinum & pinguia non ditabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit, hinc oculorum lippitudo, oris graveolentia, membra tremula, capitis distillationes, tusses, apoplexia, paralysis, articulares morbi, & denique mors, plures enim occidit gula quam gladius: denique reddit hominem ad omnia inutilem.

Videte hoc egregia similitudine expressum. Corpora nostra terrena sunt: quo modo pluvia nimis diuturna si fuerit, terra infunditur & in lutum resolvitur, ut nulla in ea cultura fieri possit: sic & caro nostra quando abundantiore potu fuerit inebriata, nec spiritualem culturam accipere, nec fructus animæ necessarios poterit exhibere.

Estne igitur ebrietas grave peccatum? Est peccatum mortiferum si voluntaria sit & pervenerit usque ad violentam usus rationis privationem: nam Apostolus Paulus 1. Cor. 6. *Nolite errare, neque fornicarii, &c. neque ebriosi regnum Dei possidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre solet pœnam qua ebriosos plectere decrevit Deus, quam passim exitu infausto & luctuoso solent finire. Notum est quomodo Holoferni vino somnoque sepulto à Judith caput resectum sit, *Judith. cap.* 12.

Balthasar Babyloniorum ultimus Monarcha, dum lasciviæ cum concubinis ebrietatem misceret temulentus, vidit ignotam manum scribentem in pariete: *Mane, Thecel, Pharet*, & eadem nocte regno & vita à Cyro spoliatus est, *Daniel.* 5.

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio tom.* 2. *disq. Magic. l.* 3. *p. q.* 7. Tres helluones in Flandria, quadam die in seram noctem compotationem protraxerant, cum unus illorum minus impius, Sat, ait, Baccho datum est, Deo saltem agamus gratias: Ego verò, subinfert alter procacior, cacodæmoni gratias agendas censeo cui operamur, & cum risu mensâ relictâ in lectos ruunt singuli: vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi januâ reseratâ, dæmon magni, atri & trucis viri specie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli obambulant, & lectos circumspicit torvo vultu: deinde horrenda voce ait, ubi est ille qui mihi gratias agit? adsum, referam grates. Lecto abstrahit pavitantem, & traditum cocis jubet infigi veru, & lento igne assari: Parent promptè, assatur infelix, & moritur. Demum venator ad superstites sub stragulis trepidantes vix vivos; digni vos etiam (ait) pari supplicio, nec deest voluntas mihi: sed vetor vi majore. Invitus nunc abeo, & moneo, resipiscite, aut manent vos terribiliora. Disparent larvæ, nec tamen aliis animus redit vel vox, nisi clarâ luce, ubi surrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne visum inane putes) assatum cum horrore intuentur. Vide huic exemplo idoneam similitudinem anseris assati cum ebrioso, supra in Apparatu, Verb. *Ebrietas in fine.* Item V. *Gula.*

Fortitudo.

AD hanc colendam satis nos hortatur Scriptura cum timorem improbum nobis adimit, & Christianæ mentis fiduciam, alacritatem, constantiamque commendat. *Fugit impius nemine persequente*, inquit Salomon Prov. 28. *Justus autem quasi leo confidens absque terrore erit.* Et Petrus de fidei ac pietatis hostibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Quis est*, inquit 1. Petri 3. *qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? Sed etsi quid patimini propter justitiam, beati.*

Exemplum Christianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii, qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec craticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fusè narratur in Breviar. 10. Augusti lect. 4.5.6. Plura exempla in Appar. V. *Fortitudo.*

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

RESP. Septem illa, quæ super Christum requievisse Propheta testatur, & quæ ab ipso, seu fonte omnis gratiæ, in alios derivantur: ut donum sapientiæ, donum intellectus, consilii, scientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.

Q. *Quænam illa, quæ fructus Spiritus vocantur?*

RESP. Ea quæ pii secundum spiritum viventes operantur, & per quæ spirituales à carnalibus dignoscuntur.

Q. *Qui sunt fructus Spiritus?*

RESP. A Paulo Apostolo sic numerantur: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Continentia, Castitas.

Expos. Quid est timor Domini? Est Spiritus Sancti donum quo peccator divinæ justitiæ timore salubriter concutitur ad conversionem. At qua ratione ad hunc Dei timorem pervenitur? Si consideret attentè instabilitatem humanam, & quod ignoret, quid sibi tandem futurum sit. Cautiores nos esse convenit exemplo Angelorum qui de gradu suo deciderunt. De quibus Jobi 4. *Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem, quantò magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum*, Adde de Adamo, qui cecidit in Paradiso; Judas in consortio Christi turpiter lapsus, suspensus, damnatus fuit, quæ fusius exaggerata materiam exemplo dabunt. Plura exempla in Appar. V. *Timor Domini.* Item de *Charitate, Pace, &c.* dictum est tam ibi, quam alibi in Catechesi.

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Evangelicæ?*

RESP. Illæ, propter quas in Evangelio etiam hi, qui miseri prorsus ac infelices videntur, beati, ac felices pronuntiantur.

Q. *Quot sunt Evangelicæ Beatitudines?*

RESP. Octo, quas ita Christus in monte tradidit.

1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

4. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

6 Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

8. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Expos. Hinc collige vanam esse prorsus mundi de beatudine sententiam, quæ permultos interim fallit, ac perdit. Nam beati fore vulgo putantur divites, præpotentes, gloria & authoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verùm Doctrinæ Christi repugnant, qui non divites sed pauperes, mites &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Esaias exclamat cap. 3. *Popule mi, qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Quis ergo beatus dicendus? Non alii quam quos supra ipsa veritas quæ falli aut fallere non potest beatos nuncupavit. Patet id in Epulone divite, & Lazaro paupere: moritur uterq; dives sepelitur in inferno, pauper ab Angelis in sinum Abrahæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra aspernatus, ut guttula una arentis linguæ sitim refrigerare dignetur, & negatur. Causam vultis; addit illam Dei nomine Evangelista. *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala, ideo hic consolatur, tu verò cruciaris.* De his beatitudinibus plura alibi in Catechesi & in Apparatu, Vide *Abnegatio, Patientia, Consolatio divina, Liberalitas, Castitas, Pax, Tribulatio, Persecutio.*

Misericordia.

EXemplum commiserationis & misericordiæ legitur in vita S. Patricii apud nos cap. 15. quem cum Cæcus insequeretur ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Christianæ misericordiæ immemor, cæci lapsum risu excepit. At vir Sanctus in cæcum commiseratione, in ridentem indignatione commotus. Tu, inquit, qui oculis ad illudendum misero abuteris, oculorum usu privaberis, huic vero visum à Deo humiliter poscenti oculorum lumen restituetur: ac formato crucis signo illusori visum abstulit, cæco donavit.

S. Franciscus adhuc in sæculo adolescens adeo erat misericordiæ addictus, ut juramentum fecerit, nullum pauperem postulantem sine Eleemosyna dimittere. Hinc initium tam largæ Dei misericordiæ in Ordinem illius universum.

Mansuetudo.

S. Thomæ de Villanova Ord. Eremit. S. Augustini tanta inerat mansuetudo ut Valentiæ carcerem à nimio situ & horrore diligenter repurgaret, & cum esset Episcopus, si quando in carcerem compingendi erant homines Ecclesiastici, non poterat sibi à lachrimis temperare, adeo ipsam justitiæ severitatem sua mansuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex, vel ideo verè pius quia vere mitis, cum quidam in eum libellum probrosum vulgasset, ideoque majestatis læsæ damnatus esset, ut modum inveniret quo damnatum liberaret, illum ad se adduci jubet. Interrogat an scriptum illud probrosum contra Pontificem Christi Vicarium, an potius contra Michaëlem Gislerium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dedisset? cum reus se contra Michaëlem tantum edidisse responderet, jussit liberum dimitti. *P. Rho in histor. virtutum libro 7. cap. 8.*

Persecutio ob justitiam.

QUantum illa persecutio præ omnibus Ecclesiam Romanam stabiliat, atque illustret, patet evidenter ex immenso Martyrum numero qui pro illius fide & veritate toto orbe vitam ac sanguinem effundere non dubitarunt. *P. Nicolaus Causinus* in libro suo qui inscribitur *Curia Sancta Tom. 1. lib. 2.* Computat *undecim Milliones* Martyrum, qui à tempore Christi pro fidei Romanæ veritate passi fuerunt: Inter hos 27. fuerunt Pontifices Romani. Et in sola urbe Romana passi sunt plusquam trecenti millia Martyrum. Et in cæmiterio Calisti &c. sepulti sunt octoginta Martyrum millia, uti deducit *Bozius* de signis Eccles. *signo 29. lib. 7. cap. 5.*

In ipsa postrema est minima Societate Jesu passos esse ex sociis 281. usque ad annum 1641. declarat Alagambe in Biblioth. Soc. quibus hucusque plurimi accesserunt. Sed nec hactenus à viris etiam aliquando Catholicis defuit patiendi palæstra non indecora. De qua nuper in Henrico Spondano Episcopo, Historiæ Eccles. scriptore celeberrimo hæc verba legi. *Tom. 2. anno 1565. pag. 671.* Nullus fuit unquam Ordo inter cunctas Religiosorum Sodalitates, qui plures passus sit per orbem universum controversias, & oppugnationes, nec qui gloriosius eas ubique superavit, à Domino procul dubio factum est istud & est mirabile in oculis nostris &c. Ita, inquam, Spondanus, ibidem.

Exemplum peculiare patientis persecutionem propter justitiam enituit in Traversio insigni fidei pugile in Hibernia, qui cum librum pro authoritate Ecclesiæ Romanæ contra hæreticos scripsisset, captus est, & præ tribunali publicè interrogatus, an talem librum ille composuerit? Mox ille Christiana libertate manum attolens respondit: *Hi sunt digiti qui librum illum conscripserunt.* Cumque ea de causa supplicio affectus, & cadaver exustum foret, digiti illi qui bus scriptum illud exaravit illæsi manserunt, quamvis ut consumerentur à carnifice sæpius in ignem conjecti fuissent. *Ita Spondanus & plures alii.*

Q. *Quæ dicuntur Evangelica consilia?*

REsp. Videlicet quæ per Evangelium non tanquam ad salutem necessaria, sed veluti suscipientibus magis expedita atque utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consulente proponuntur.

Q. *Quot sunt Evangelica consilia?*

REsp. Principalia tria sunt: nimirum, Paupertas voluntaria, Castitas perpetua, & Obedientia integra, quæ propter Deum homini religiosè exhibetur.

Expos. Hujusmodi consilia Christus, non verbo tantùm docuit, uti mox ostendemus, sed etiam *Exemplo* vitæ suæ sanctissimæ confirmavit. Quoad *Paupertatem*, cum dives esset, propter nos pauper factus est, non habens ubi caput reclinaret, Quoad *Castitatem*, ipse semper virgo, etiam ex virgine nasci voluit, & Sanctarum Virginum Sponsus semper perseverat. Tam sedulus demum fuit in præstanda *Obedientia*, ut Matri Virgini, ac Josepho fabro subditus fuerit, & ad mortem usque crucis obediens factus, de se ipso testatur: *Descendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem amplectendam adhortatur nos Luc. 18. *Si vis perfectus esse vade & vende omnia, quæ habes & da pauperibus & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me.* Hujus autem cultores ac professores erant Apostoli, quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Christum Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Ad

Ad Castitatem invitat Matth.19. Item Paulus ad Corinth.1. *Bonum est homini mulierem non tangere.* Et S Joannes *Apocalyp.*14. singulare huic virtuti præmium decernit. Qui, inquit, cum mulieribus non sunt coinquinati sed virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assistunt, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, & sequuntur Agnum quocumque ierit.

Obedientiam vero commendat Matth. 16. *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.*

Hujusmodi autem Christi imitatores, qui dictis consiliis observandis seriò vacarent, semper Ecclesia habuit, nec tantùm de vulgo aliquos, sed etiam Imperatores & Reges. quibus, servatis Christi consiliis, Deo servire erat regnare, eligentes potius abjecti esse in domo Dei sui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos sibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis *Sigibertus* Rex Northumbriæ in Anglia circa annum Christi 640. abdicato regno monasticam vitam amplexus est. Et cum postea hoste regnum invadente, totius populi precibus coactus esset aciem ad bellum præcedere, noluit vel tantillum Religiosum habitum dimittere, sed eo indutus ante exercitum ad prælium processit, uti refert *P. Platus Lib.*2. *Cap.*26.

In eadem Anglia *Etelredus* Rex an. 740. postquam pluribus annis regnum suum piè justeque administrasset, coronâ in nepotem suum *Chenredum* ultro translatâ, Religiosam vitam in solitario regni sui Cœnobio elegit. At ecce idem *Chenredus* fœliciorem reputans patrui Religiosi quam Regis fortunam, post quinquennium inanem purpuræ regiæ fulgorem cum religioso habitu commutavit, quem ex manibus Cœlestini primi Pontificis Romæ accepit. Neque multo post tempore illum ex eadem Anglia *Inas* Rex Saxonum ad Apostolorum limina secutus est, ubi se regnumque suum Pontifici ultrò subjecit, & mundo valedicens per religiosa vota se Christo mancipavit, ut tradit idem *Platus l. c.*

In Hibernia anno 650. *Vibeanus* Rex tres habuit filios, *Forseum*, *Follianum*, & *Ultanum*: hi omnes cœleste regnum terreno præferentes Religiosum statum amplexi sunt. Utque à mundi luxu, & paterna Aula remotiùs viverent, in Galliam trajecerunt, ubi cum Regis Clodovæi licentia Monasterium ædificarunt, atque in eo tantâ pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibidem.*

Ex aliis Regnis longum esset recensere Exemplum Carolomanni, Trebellii, Bambæ, Veremondi, Ramiri, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Evangelica Christi consilia & religiosa vota omnibus mundi opibus ac regnis prætulerunt.

Q. *Quæ hominis novissima dicuntur?*

RESp. Ea quæ homini ad extremum accidunt; ut Mors, Judicium, Infernus, & Cœlestis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

Expos. De Morte sic loquuntur Scripturæ: *Statutum est hominibus semel mori*, ad Hebr.9. Et hoc pulchrâ similitudine exponit Eccles.2. *Omnes morimur, & sicut Aqua dilabimur in terram.*

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius quam quando simus morituri, teste Eccles. 9. *Nescit enim homo finem suum.* Quare providè monet Servator noster, *Estote parati, quia, qua hora non putatis, filius hominis veniet.*

Mortis memoria.

SJoannes à liberalitate in pauperes dictus Eleemosynarius, ut novissimorum semper recordaretur, sepulchrum sibi exstrui, sed imperfectum relinqui curavit, ac monitorem statuit, qui diebus Festis sibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem est imperfectum, Domine, jube ergo ut id finem accipiat: incertum enim est quâ horâ fur ingrediatur*, id est mors, & hæc cum cogitatio ad Eleemosynas tantas excitavit: Ita *Leontius* in ejus vita. Sed ad alios transeamus.

Carolus V. Imperator ac supremus olim orbis Monarcha, ut se ad mortem melius compararet, deposito sceptro & corona, abdicavit à se totum Imperium, & omnia regna Hispaniæ, Indiæ, aliaque quæ per orbem possidebat, seque in solitario Hispaniæ angulo abscondit, ubi adhuc vivens curavit suas exequias se præsente celebrari, ut sic futuræ mortis memoriam sibi altius infigeret, & se ad eam ritè præpararet. Et nos mortis immemores de minimo terræ puncto litigamus.

B. Francisco Borgiæ Gandiæ Duci & Catalauniæ olim Proregi, cui à Clemente X. Sanctorum fastis adscripto, dum hæc scribo, orbis Christianus applaudit, en quantum profuerit seria mortis memoria. Francisco commissum fuit cadaver Isabellæ Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum sepulchra Granatam deducendum. Cumque aperto jam loculo ipsi de more jurandum esset, illud esse Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & sanie ac vermibus scatere, ut nisi aliunde id novisset affirmare non possit illud esse Imperatricis corpus, quod tamen in vita à summa formæ præstantia celeberrimum fuit. Borgias hoc aspectu commotus, ô, inquit, inanes mortalium spes! Ad hoc devenit tanta majestas & pulchritudo! Sat Aulæ Regum, sat datum est Dominis morituris. Ac postea Aulæ valedicens, Domino immortali in Societate *Jesu* sic servivit, ut ipse ad immortalem inter Sanctos gloriam pervenerit. *Ita in ejusdem vita.*

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte*, quandam domicellam vitæ vanitati ac libertati adeo deditam fuisse, ut ex multis, quas Confessarius injunxerat, pœnitentiis, semper diceret, se nullam posse implere. Hanc tandem à Confessario propositam admisit, ut quoties manus lavaret, toties sibi ipsi tacita diceret: Hæc caro vermium esca erit. Hac cogitatione in animum altè admissâ adeo immutata est, ut aliis deinceps optimo virtutis exemplo præluxerit. V. in Appar. V. *Mors.*

Judicium.

DE judicio Apostolus ad Hebr.10. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Et 2. ad Corinth. 5. *Cuncta, quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit.*

Refert hoc modo Joannes Climachus, solitarium quemdam in Choreb habitasse. Hic cum diu negligentissimè vixisset, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus est; cumque è corpore jam migrasset, post horam ad se rediit, rogans ut inde abscederemus. Cellæ vero aditum obstruens mansit intus annis 12. nihil præter panem & aquam gustans, & sedens

sedens attonitus volvebat semper quæ viderat, ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim solum lacrymarum profundens. Cum jam morti foret vicinus rupto aditu ingressi sumus, cumque ab illo doctrinæ verbum supplices peteremus, hoc tantum audivimus. Ignoscite mihi, nemo qui mortis & judicii memoriam verè agnoverit, peccare umquam poterit. Nos verò mirati sumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatissimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Justitia divina.*

Infernus.

IBi *erit fletus & stridor dentium.* Matth. 18. Ibi *vermis eorum non moritur; & ignis non extinguitur.* Marc. 9. *Cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.* Apoc. 21. Sed quis explicabit quid hoc sit cruciari in secula seculorum? Considera tot annorum millia quot sunt momenta in tempore à creatione mundi; quod guttæ in mari, quot arenæ in ejus littore, quot in arboribus folia, quot in hominum capitibus pili, quot in cœlo stellæ: Nihil hactenus numerando profecisti, plus enim restat quam numeraris, & æternitatis nec principium quidem hactenus attigisti. Hinc rogat Esaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Histor. Anglic. Lib.* 3. *cap.* 19. B. Fursæum natione Hibernum, Peronensium in Picardia Divum tutelarem, semel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aspexisse. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afficiebatur, ut etiam in rigida hyeme simplici tectus vestitu ex earum recordatione statim ex toto ejus corpore guttatim sudore efflueret. Si tantam vim habet gehennæ absentis recordatio, quid faciet præsentis perpessio.

Idem Beda *in Histor. Anglic.* narrat senem quemdam vitæ restitutum in eremum concessisse, ubi supra humanas vires austeram & religiosam vitam duxit: increpabant eum vicini quod se enecaret: quibus ille in lachrymas solutus: O utinam vobis datum esset videre, quæ ego vidi! certo certius affirmo, has pœnas nihil esse ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Apparatu, V. *Infernus.*

In vita S. Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandam infernalium pœnarum speciem exhibere, quando S. Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum est, in quas si quis pœnitentiæ causa intrabat, horrenda dæmonum spectra, & ignis, & aquæ, & varii generis tormenta occurrebant. Ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga Purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur. *Idem tradit Gir. Cambrensis in Topographia Hibern. Dist.* 2. *Salteriensis, & Dionys. Carthusianus de* 4. *Novis. Part.* 3. *Art.* 14.

Gloria Cælestis.

S. Stephanus vidit cælos apertos & Jesum stantem à dexteris virtutis Dei: & hac cælesti visione quantumvis exiguâ ita recreatus est, ut nec lapides, nec persequentium furorem, nec mortem ipsam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum insigne refertur *in Speculo Exempl. P.* 11. De Monacho quodam viro admodum pio & religioso, qui cum mane simul cum aliis ejusdem Monasterii matutinis precibus interesset, & casu in hunc scripturæ locum incidisset, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna, quæ præteriit,* cœpit secum cogitare, qui id fieri posset, & in ea cogitatione reliquis ex choro digressis perstitit aliquamdiu, petivitque sibi illum versum à Deo revelari. Et ecce, continuo pulcherrima Avis ante oculos ejus volat, & avolat; ille insequitur etiam extra templum in nemus aliquod amplum & spatiosum haud procul à Cœnobio, illic avicula subsistens, adeo suavi ac cælesti modulatione Monachum extra se raptum detinuit, ut ad trecentos annos, sine cibo, sine potu illi suavitati affixus permanserit, donec tandem avis avolans illum dimisit. Ille Monasterium repetit existimans per duas tresve tantùm horas ab eo se abfuisse, pulsat januam, accurrit janitor, petit quis homo sit, & quid velit? Sum, inquit, hujus cœnobii Sacrista, qui eo hodie post preces matutinas sum egressus. Janitor insanum aut delirum putans, petit ab eo nomina Fratrum, ille singulorum nomina ordine profert, & mirans se non admitti petivit adduci ad Abbatem, quo deductus, nec ille Abbatem, nec Abbas illum noverat: interrogat itaque Abbatem de prædecessoribus aliisque qui deprehensi sunt à trecentis annis ibi vixisse, atque ita tandem totum mysterium evolutum fuit. Quod si una tantùm cœlestis aulæ avicula, ita hominem veluti extra se rapere potuerit, quantum in cœlo gaudium conciliabunt tot cælestium spirituum voces, ac ipsius Christi, Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum societas perpetua: Si una gutta tantùm deliciarum contineat, quid erit repleri ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.

Hujus doctrinæ documentum simul & exemplum in se præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Cum enim Religionis causâ à Rege in vinculis detineretur, uxor ejus nomine Aloysia multis precibus eum solicitare cœpit, ut serviret tempori, ac Regis voluntati se accommodaret, neque oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, mea Aloysia, dic amabo, quot annis bonis illis, quæ commemoras, fruemur? Respondit illa, viginti annis, si Deo ita visum fuerit. Abi, inquit, stulta mercatrix, tu me vis cum caduca viginti annorum fortuna æternam gloriam & fælicitatem commutare? Si viginti annorum millia diceres, aliquid tu quidem dixisses, quid tamen hoc esset cum æternitate collatum? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipsa potius quam ego tanto periculo vitam in cælo perpetuò duraturam exponam. Et ut dum sapienter, ita egit fortiter, ac pro Ecclesiæ Romanæ defensione caput securi, gloriæ æternæ securus objecit. *Sander. de Schism. Anglic. Lib.* 1.

In variis etiam Sanctis Deus gloriæ cælestis aliquod initium in hac vita ostendit.

S. Paulus Apostolus adhuc vivens raptus est in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

Moyses etiam in hac vita postquam montem ascendisset, & ibi per quadraginta dies in oratione cum Domino versaretur, facies illius ex divino colloquio ita radiabat, ut filii Israel propter fulgorem inde emicantem non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto majori cum luce & splendore Beati in cælo per omnem æternitatem fulgebunt, quorum corpora induent immortalitatem & incorruptionem post hujus vitæ ærumnas pro Deo patienter toleratas, *Fulgebant Justi quasi splendor Firmamenti, & quasi Stellæ in perpetuas æternitates,* Daniel. c. 12.

In

In morte S. Francisci unus Fratrum vidit illius sanctissimam Animam in specie Stellæ splendidissimæ ex illius ore emicare, & cum ingenti gloria in cælum ascendere. Nec mirum, inquit S. Bonaventura, illo cum Christo figuram stellæ præ se tulisse, qui etiam in hac vita stigmata Christi portavit. In *vita S. Francisci.*

In funere S. Patricii Hiberniæ Apostoli exequias celebravit Angelorum chorus, qui cælesti luce, suavissimo concentu, & odoris fragrantiâ præsentium oculos, aures, atque animos miro modo recreavit. Quinimo totis duodecim diebus, quibus corpus inhumatum permansit, exequiarum locus & regio vicina sine noctis vicissitudine continuâ luce collustrata fuere: ut *in ipsius Vita* traditur. Plura V. in Appar. verb. *Beatitudo.*

CONCLUSIO.

Cælestis gloriæ ac beatitudinis nostræ radix & origo est Doctrina Christiana, quam hactenus elucidamus. Hæc enim est per quam Deum ut creatorem, ac remuneratorem nostrum firmissima fide agnoscimus, & agnoscendo in eum speramus, sperando diligimus, diligendo veneramur: & ad promovendam præsentem ejus futuramque gloriam justitiæ Christianæ officia exercemus. Hæc est lucidissima illa Cynosura, quæ nos in ancipiti hujus vitæ curriculo inter adversa & prospera perpetuò moderatur, ne à recto salutis æternæ cursu deflectamus. Hæc denique est, quæ in ipsis vinculis, carceribus, exiliis, bonorum, vitæque periculis, invictos Christianæ militiæ pugiles virtute roborat, patientia munit, Constantia obarmat. Non enim coronabitur, nisi qui constanter & usque ad finem legitimè certaverit.

Ad hanc Constantiam ne desint posteris præclara suorum Majorum Exempla, præsertim in Catholico Hiberniæ regno, illa hoc loco, post hanc doctrinæ Christianæ elucidationem, oportunè subjiciemus.

EXEMPLA CONSTANTIÆ

Inter perpetuas pro fide Persecutiones: præsertim in Catholico HIBERNIÆ Regno per 12. huc usque sæcula.

Ecclesiam Christi non immeritò Majores nostri à sui exordio Militantem dixerunt. Hic constanter in acie standum, hic militandum, hic adversus Fidei hostes semper dimicandum fuit. Habet verò hæc militia id præ ceteris illustre, quod non magis ad Victoriam conferat magna agere, quam fortiter pati; neque magis gloriosum sit pro Christo in causa Fidei alienum sanguinem, quam proprium fudisse. In hac patiendi nobili palæstra suis constanter præire Dux ipse supremus & voluit, & debuit: Oportuit enim Christum pati & ita intrare in gloriam suam. Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnes Tyrannorum minas secuti sunt Apostoli omnes, & ab Ecclesiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam quâ patet circumspice universam. Quot in Belgio, aliisque Regnis Christianæ Constantiæ illustres victimæ cecidere. In una Anglia sub uno Henrico VIII. quindecim Superiores Regularium constantiam suam pro sustinenda Pontificis authoritate suo sanguine consignarunt: Religiosi alii ad ceterorum terrorem supra quinquaginta fame, pædore carcerum, ac suspendio sublati, ac pene totidem Sacerdotes singulari eruditione ac constantia illustres, præter duo Regni ac orbis lumina Joannem Fisherum Episcopum Roffensem, & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla securi intrepidè subjecerunt.

In hoc quoque Constantiæ Theatrum suo jure non postrema prodeat tandem *HIBERNIA*, non unius tantum ævi curriculo, sed per Duodecim pene sæcula cum Fidei hostibus, cum Hæresi, cum omnibus Tartari machinis & injuriis, non indecoro Marte conflictata.

Ingentia quidem sunt Miracula quibus *S. PATRICIUS* universam Hiberniæ Insulam pariter cum fidei lumine ab initio collustravit. Verum illius nullum existimo magis stupendum fuisse prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio nactus est mobilem, & ad vagos Gentilium errores maximè proclivem, Fidei radices tam altè infixerit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra insurgentes omni ævo procellas per annos mille ducentos ad hunc usque diem, firmam immotamque præstiterit. Sapientis scilicet atque excellentis Architecti præcipua laus est, non ædificium extruere peregrino marmore opulentum, non magnificâ fronte superbum, non depictis auro laquearibus illustre, sed firmis potius subnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, casusque venturos, sartum tectum illæsumque constituere. Hæc tua laus est, magne Patrici, hæc dos primæva est, quam à Te pridem accepit tanto parente ter fœlix Hibernia: cujus in ea dote conservanda in hodiernum usque diem Constantiam admirandam, mihi brevi tantum compendio exponendam proposui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Ecclesia quadringentis, quantis ea fuerit incrementis provecta, quantis pietatis, ac doctrinæ ornamentis illustrata infinitum foret enarrare. Si *Pietatem* spectes, terram pridem incultam & horridam; eo tempore hortum cœlestium deliciarum, & terrestrem Paradisum non immeritò noncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio Pronunciatum videatur, testem appello *(a) Jocelinum* antiquitatis studio illustrem. Intra (inquit) breve temporis spatium nulla eremus, nullus pene terræ angulus, aut locus in Insula tam remotus fuit, qui perfectis Monachis aut Monialibus non repleretur; ita ut Hibernia speciali nomine *Insula Sanctorum* ubique terrarum jure nominaretur. Utque plures in eandem sententiam brevitatis studio prætermittam, instar omnium erit

(a) *Jocel. p.* 173.

erit irrefragabile S. Bernardi testimonium *in Vita S. Malachiæ*. Verè, inquit, Sanctus locus, fœcundusque Sanctorum, nec modò in præfatas, sed in externas etiam nationes, quasi innundatione facta, illa se Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam universam pietatis propagandæ studio æstuantes sese effuderunt (*a*) Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachiæ, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumuldi? Adeo ut quidquid isto ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europæ Insula Sanctitatis ardore ac studio replevisse videatur.

Quanta verò fuerit cum hac sanctitatis laude conjuncta *Doctrinæ* excellentia, cum aliis pluribus testem sese offert antiquissimus *Beda*, natione Anglus, non magis pietatis, quam sinceritatis studio Venerabilis: (*b*) Qui apertè asserit è gente Anglorum plurimos etiam Nobilium relictâ suâ Patriâ divinæ lectionis studio solitos esse in Hiberniam commigrare: (*c*) qui & duos Angliæ Reges Osualdum, & Osuinum apud Hibernos optimis disciplinis imbutos ac institutos esse commemorat. Quin & ipse *Camdemus* ex eadem gente licet heterodoxus affirmat, eâ ætate Anglosaxones in Hiberniam tanquam ad bonarum litterarum mercaturam magno studio confluxisse. In Gallias quoque ex hoc communi artium omnium Emporio integros sacrorum Philosophorum greges enavigasse testatur *Altissiodorensis* è Francorum gente author amplissimus. Ex hoc denique fœcundissimo scientiarum Lycæo prodiisse per Europam celeberrimarum Universitatum, ut Parisiensis in Gallia, Papiensis in Italia, primos fundatores declarat disertè (*d*) S. Antoninus aliique complures. Adeo ut ab accepta per Patricium fidei luce, verè possis exclamare ô Hibernia! Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & lætata sum in omnibus quoniam antecedebat me ista Sapientia, quam sine fictione didici, & sine invidia communicavi.

Invidit tamen hostis tartareus Hiberniæ hanc sanctitatis ac sapientiæ gloriam, quam ne pariter cum fide ad seram posteritatem transmitteret, impia Exterorum arma in hoc dicatum pietati Domicilium summo impetu concitavit. Eo fortè Divinæ Providentiæ id permittentis consilio, ut gens illa quæ tot sæculis pietatis ac litteraturæ, eadem deinceps Christianæ constantiæ documenta orbi præberet.

Anno siquidem reparatæ Salutis octingentesimo, juncti Danis Nortmanni armata classe (*e*) Hiberniam ingressi, infestissima utrimque bella suscitarunt, vario eventu per annos pene ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evasit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ Ecclesia, quam Paganorum impietas, & in Gentem Christo fidelem pertinax odium non everterit; adeo ut commemoret D. Bernardus in Cœnobium Benchorense elatos simul una die nongentos à piratis impiè occisos. His Ecclesiæ Hiberniæ cladibus tam diuturnis successit Procerum tam inter se, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ dominium affectantibus, perpetua pene dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori semper vulnere cruentavit. Inter has sibi succedentes temporum injurias, & concatenatas Gentis universæ calamitates, non parum deformata sunt primæva illa Hibernicæ Ecclesiæ ornamenta; abactæ Musæ, suppressa sanctitas, eversa olim florentissima priscæ pietatis monumenta. Mansêre tamen, quod mirêre, omni ævo inconcussa, à Patricio primum jacta fidei Catholicæ fundamenta. Non defuere unquam in tot exterorum assultibus domestici Athlantes, qui hujus Ecclesiæ ruinam suis humeris sustinerent. (*a*) Non cessavit in populo tot sæculorum cladibus & injuriis efferato cultus veræ fidei, sacrificium, hostia, libatio. Non exulavit priscorum temporum imitatrix pietas, ac religio, quamvis ad latebras, ad sylvas, ad speluncas toties relegata: splenduit illa in latebris, floruit in sylvis, & è speluncis ipsis orbi Christiano latius inclaruit.

Volvitur demum ferreum & ferale sæculum quo suam inertiam & Hiberniæ constantiam indignatus Princeps tenebrarum, toto Acheronte contra hanc Gentem classicum insonuit, stygias phalanges armavit, bella, horrida bella toto furore, viribus totis adornavit. Infremuit enim graviterque indoluit tot Gentium spoliis inflatus Lucifer, post expugnatam & à fidei constantia abductam universam Græciam, post eversam Luthero duce Germaniam, post concussam Calvini fraudibus Galliam, post oppressam tartareo jugo Angliam, Daniam, Sueciam, Hollandiam: infractam adhuc, & suis viribus imperviam stare, & de Erebo triumphare Hiberniæ constantiam. Concipit igitur in hujus Gentis exitium dignas Lucifero iras & odia, telumque machinatur non unum, non leve, non vulgare, immittit in æthereas auras multiplices orci phalanges, quæ gemina libidinis, & impietatis face regium Henrici VIII. pectus in flammas agant. Neque verò segniter exarsit non tam Henricus quàm infausta Hæresis, quæ Regis animum incautè occupavit. Pervasit illa Angliam, involvit Scotiam, prostravit Walliam, involvendam quoque communi incendio non dubitabis Hiberniam, si nescias quantas habeat vires vera fides, & armata fide constantia: hæc in periculis intrepida, in suppliciis immota, atque inter ipsas secures sui secura consistit.

Ad hanc cautem marpesiam ubi tandem advertit Henricus sisti suum impetum, frangi furorem, ab inermi gente armata Edicta repudiari, tum demum velut adversus gentem sibi inimicam in novas iras assurgit, & parem iracundiæ suæ vindictam meditatur.

Conspexêre Hiberni, firmiores fidei Romanæ pugiles undique ad cædem & supplicia sub Henrico designari: nihil hinc de fide in Deum, nihil de fidelitate in Regem remisêre: Trahuntur intereà in vincula religionis causâ innocentes subditi, eriguntur feralia pegmata, cervices crudeli ferro indies subjiciuntur. At horum fides ex aliorum morte vivacior, non dubitat lictorem, ferrum, supplicia intrepidâ cervice expectare, ac si vitam amittere nequirent, quamdiu fidem vitâ ipsa chariorem retinerent.

Utque luculentius scirent universi, Hæresi regio ferro armatæ nihil esse sanctum, nihil inaccessum, non dubitavit exemplum in ingens duos ex ipso (*b*) Cardinalium Collegio publico supplicio afficere, & venerandam purpuram nobiliori murice cruentare. Duces, Marchiones, Comites, Comitumque filios plusquam duodecim tremendo orbi spectaculo securi subjecit: & inter hos ex Hibernis illustrissimum Kildariæ Comitem Thomam Fitsgarrettum simul cum quinque

(*a*) *Lombardus. p.* 212. (*b*) *Lib.* 3. *c.* 27. (*c*) *Lomb. p.* 193. *in Brit. p.* 730. (*d*) *Lomb. p.* 230. *Sap.* 7. (*e*) *Colgan. tom.* 1. *in præf.*

(*a*) *Bosius l.* 8. *c.* 1. (*b*) *Sander. Lib.* 1. *Fol.* 421.

que avunculis uno die ad totius Insulæ terrorem infami supplicio interemit. E Baronum, Equitumque numero supra octodecim capita demessuit. Abbates, & Priores Cœnobiorum tredecim, Presbyteros ac Religiosos septuaginta septem bonis pariter ac vita exuit. In reliquam nobilitatem, ac plebem Catholicam ebria jam cruore hæresis tam latè ferro grassata est, ut, teste qui tunc vixit, Sandero, numerum omnem, fidemque superaverit.

Nonne tandem tremere inter hæc Hibernia! nonne fluctuare, nonne fortunæ, soboli, vitæ, aliorum more consulere? Tremeret sanè, meritoque ad hæc fluctuaret Hibernia, nisi à Patricio tanquam cælesti Apolline in negotio fidei altiùs firmata, inter trepidantes Insulas dudum numerari desiisset.

Sed hæc initia tantùm sunt dolorum ô Hibernia! quantò tu firmius in fide persistis, tantò tibi diuturniora prælia Hæresis indicit. Mors quidem Henricum è vivis, sed non Hæresim eripuit. Hæc velut hæreditario jure pariter cum corona ad Elizabetham translata, per totos quadraginta annos parem tibi servitutem, parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro fide tolerandis assueta, ex adverso ostendes, neque malorum numero, neque diuturnitate temporum, innatam tibi constantiam frangi posse aut labefactari.

Post tot exhibitas orbi tragœdias parum sibi profecisse visa est vesana *Hæresis*, ut liberius fureret, exemplo hactenus inviso, fœmineo vertici cum regia corona, Pontificis quoque Tiaram imponit, ut supremo utriusque potestatis apice formidanda, gemino velut fulmine Sacra omnia ac profana misceret. Pergit igitur hæc, dominante Elizabetha, majori quam cæperat impetu ac furore Templa olim avitâ majorum pietate erecta toto Hiberniæ regno Catholicis eripere, Cœnobia omnia pro sua libidine in usus profanos convertere, residua Ecclesiarum bona in novos impietatis ministros transscribere, Regni Antistites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras, in exilia, in vincula adigere. Hæc ut violentius exequeretur, novo Decreto armatur publicâ Comitiorum auctoritate roborato, quo omnibus Missæ Sacrificium, aut Sacramentum aliquod Romano more administrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut sex mensium vincula incurrant: secundâ quadringentis aureis aut unius anni carceribus adstringantur: Tertiâ demum vice ut perpetuo ergastulo addicti, omnibus pariter fortunæ bonis exuantur. Hæc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitium toto regno evibrata, Clerum undique tam secularem quam regularem vel in extremas domi angustias, vel in vaga per Europam exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrum illæsumque permaneret, non leviora in Laicos reliquamque gentem tela detorquentur. Quorum ut plurima præteream: id omnibus in commune indicitur, ut si qui ex universo regno, etiam de plebe infima, festivis diebus à Novatorum templis abessent, toties in pœnam, plebæis cervicibus gravem, asses duodecim in singula familiæ capita persolverent: ut tandem lento hoc supplicii genere consumptis vivendi mediis, aut vitam ipsam, aut fidem prodigerent. Hæc sanè tortura populo inopi, totque antea malis exhausto quavis catasta aut equuleo gravior apparere potuit. Verùm ad labefactandam Hiberniæ plebis constantiam tam parum invaluit, ut inventi sint non pauci, qui omni ære ac peculio hac ratione penè consumpto, quod reliquum erat in Exactorum manus ultro obtulere, rati servato tantùm Fidei thesauro, se satis fore in pauperie divites, in mendicitate opulentos.

Quoniam ergo his artibus lentè videbatur in externas facultates & corpora grassari, compedes denique & catastas multò graviores excogitavit impia Hæresis, quibus animas ipsas constriugeret, & conscientiæ soli Deo subditæ vim inferret. Hujusmodi fuit novum Juramenti genus, quo necesse foret profiteri Reginam esse supremam gubernatricem omnium suorum Regnorum non minus in rebus spiritualibus atque Ecclesiasticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni potestate ac jurisdictione Pontificiâ. Qui juramentum hoc præstare recusarent statutum fuit ut prima vice bona eorum omnia fisco cederent, secundâ pœnam capitis perduellionum more incurrerent. Hæc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tantò constantius ab universa Gente spretis tot pœnarum terroribus, omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis mihi nunc calamus describet, pro tuenda in fide constantia eâ tempestate quot Sacri pugiles in arénam prodière, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia dirissimis quæstionibus ac suppliciis impleverunt. Ut præteream è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorum curriculo miserè confectos. Inter supremos Ecclesiæ Hibernicæ Antistites recensere possim primò Archiepiscopos omnino quinque, ex Archiepiscopatu Armacano duos regni Primates Creaghium, & Gauranum: ex Cassellensi Hurlæum, & Gibbonum: ex Tuamensi Nicolaum Skerettum: quorum omnium acta eximia, & admiranda constantiæ exempla, nisi brevitati studerem, promptum esset palam orbi Christiano exhibere. Ex Episcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim non minus Tiarâ quam virtute conspicuos, qui variis suppliciis & ærumnis pro conservanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultro posuêre. Ex aliis Prælatis, Presbyteris, ac Religiosis, præter alios mihi ignotos, monumentis consignatos reperio sex supra triginta qui eâdem causâ, non dispari exitu vitam pro fide oppignorarunt. Infinitum foret hic ad calculos revocare ex primariis Hiberniæ Familiis illustres Fidei Heroës, quos innata in Religione constantia & persequentium furor in exitium adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetuum proscripti, non dubitarunt Religionis veræ causâ in interitum ruere voluntarium.

Post hanc malorum iliadem, & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorum animorumque in fidei causa torturam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberniæ tragœdia. Sub Jacobo, novo Rege, nova calamitatum scena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & penè exanguem in novum constantiæ theatrum adducet. Spargit primò insana Hæresis per universum regnum avidos prædæ Satellites recentibus edictis armatos, qui confractæ Gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhauriant. Introducit deindè inextricabiles quæstiones de Religione Romana, (*a*) ejusque in singulis penè articulis exercitio, de avitis Catholicorum possessionibus ad severum examen revocandis, de fundis & la-

(a) *Philadelphus Pag.* 1. *Art.* 5.

& latifundiis partim gravandis, partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. ſtatu conſtituendo, de novis Anglorum colonis introducendis, de novis Miniſtris inſtituendis ac dotandis, de novo Titulorum ac hæreditatum jure farciendo, quo facilius poſſent veteres coloni de avita poſſeſſione deturbari. At fruſtra ſævit in electum Chriſti gregem veſana Hæreſis: non frangitur, non flectitur, non labefectatur fida Deo, fida Regi Hibernia, ſed Paſtoris ſui vocem ſecuta, tanquam ovis ad occiſionem ducta, coram tondente ſe, ac laniante obmuteſcit. Conſpirent in hanc unam omnes Erebi phalanges, non cedet: mille opprimant injuriis, non ſuccumbet: omnia majorum decora ac monumenta poſteritati eripiat, hanc illa fortunam, quantumvis diram ac luctuoſam, non repugnando, ſed patiendo ſuperabit. Non recuſat illa & corpus, & omnia corporis ſubſidia ſecari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc eſt, Regis ſui coronam, aut Pontificis tiaram non attingas, his ſolùm protegendis pridem vitam atque arma conſecravit.

Hic ego præteritorum temporum Annales & memoriam ultimam appello, ſi ulla unquam Europæ Regio tanta malorum ſerie Religionis causâ exagitata, contra omnes hominum dæmonumque injurias, tot annorum luſtris, conſtantiâ tam infractâ atque inconcuſſâ, in avita fide permanſerit. Græciam concuſſit Ottomannus, & dudum cecidit illa tam nobilis, totque fulta præſidiis Orientis Eccleſia. Germaniam invaſit Lutherus privato potius furore quam publico terrore armatus, & ecce quot regna, quot provinciæ nobiliſſimæ exiguo tempore Religionis avitæ ruinam ſuſtinuêre. Centum jam & amplius annis ſine alternâ requie, cum armata furiis hæreſi, cum carceribus, cum exiliis, cum ſtricto lictoris mucrone, ſola, inops, inermis, exhauſta decertat Hibernia: & adhuc laceratis undique fortunis, integra tantùm fide in Deum & fidelitate in Principem, in arena & agone perſiſtit. Jactent alia Regna opes & potentiam, ſtrata claſſibus maria, ſubactos latè populos, advectas ab extremo oriente gazas. Tibi autem, ter beata Sanctorum Inſula, abſit gloriari niſi in cruce Domini tui; in ſervitute, in jugo, in paupertie pro Chriſti Fide conſtanter tolerata: hiſce tu ſaltem Titulis & inſignibus decorata, in Catholicorum regnorum Faſtis primas non immeritò obtinebis.

Piget fortaſſe hactenus triſtes rerum imagines, & continuas unius Regni tempeſtates ſine alterno benignioris ſyderis aſpectu veſtris oculis animiſque repræſentari. Verum, non eſt cur pigeat nos dicendo pergere, quamdiu non tædet Hiberniam patiendo perſeverare. Vocat nos demum ultima, ac pene fatalis tragœdiæ hujus cataſtrophe, in qua non tantùm acerba temporum anteriorum vulnera, ſed ipſius pene Sanctorum Inſulæ interitum ſpectare cogemur, ſi tamen interire dicenda eſt quamdiu vivit fides, ſpirat pietas, & ſecura vitæ melioris conſtantia in ipſo quaſi funere effloreſcit.

Poſtquam igitur Hæreſis, nullis umquam cladibus, nullo ſanguine ſaturata, in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot annorum luſtra impunè deſæviit, non dubitavit demum inſolenti facinore in ipſum regni Caput violentas manus injicere; illud, inquam, caput truculento ferro præcidere, quod ipſa pridem in Eccleſiæ Anglicanæ Caput evexit. Atque ita hæreſis eadem uti facinoris hujus auctrix, ita ultrix fuit, dum auſa eſt uno ictu regni pariter ac religionis ſuæ Caput amputare. Spectavit inulta domeſticum ſcelus ipſa Anglia, & cæteri Europæ Principes potentiſſimi. Non tulit tamen ab ipſo exordio illatas Regi ſuo injurias, uti fide in Deum, ita fidelitate in Regem aſſueta Hibernia. Erexit ſe quamvis oppreſſa, armavit ſe quamvis hactenus inermis, & præpotentes Anglicani Parlamenti copias in ſe ultro concitavit. Ante omnia pro Fidei tutela ac defenſione Catholicum Concilium Procerum ac Prælatorum ſibi præfecit, qui Regis licet eo tempore exulis & abſentis nomine regni habenas, & arma adminiſtrarent. Quoque ſe, ſuamque cauſam Deo, ejuſque in terris Vicario arctius adſtringeret, Nuncium Apoſtolicum à Romana Sede petiit, & impetravit. Neque ex alia parte deſtitit miſſis continuò Delegatis Regis ſui adventum ſollicitare, donec tandem Rex alium, qui Catholicis armis præeſſet, ſuo nomine ſubmiſit. Quamvis hinc non ignoraret Hibernia, hoſtes regio nomini infeſtiſſimos in ſuum exitum iras omnes & arma converſuros. Favit quoque ab initio ſinceris Hiberniæ conatibus divina Clementia, ac fœlicibus auſpiciis totum pene regnum Catholicis armis, ſuique Regis obſequio ſubjecit. Fauſtis hiſce progreſſibus, ac lucido Fidei penè triumphantis intervallo incitata iterum Hæreſis, odiis pluſquam furialibus omnia domi foriſque miſcere, turbare, agitare aggreditur, ne Gentem tanto tempore ſuæ tyrannidi ſubjectam, in novam fidei liberalitatem aſſurgere patiatur.

Cromvvellum igitur ævi ſui portentum, ejuſque copias Regis ſui cæde infames, ad Religionis, ac Regii nominis interitum in Hiberniam latè effundit: qui omnibus toto regno edicit ut qui ſe, ſuaque ſervata volunt, relicto tantùm Rege ac Religione Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Jura recipiant. His ſine mora conſtanti fide repudiatis: ac demum poſt varios caſus regni viribus qua vi, qua dolo miſerè laceratis, quæ, quantaque pro Rege ac Religione Civitates ſingulæ ſuſtinuerint ad perpetuum conſtantiæ exemplum deinceps ſpectabimus. (a)

Cæſis non ita pridem ad Dublinum Catholicorum copiis, Urbi Pontanenſi, quæ à Septentrione Dublino adjacet, hoſtilia caſtra admoventur: hæc quamvis externo auxilio deſtituta, contra perpetuos victricium copiarum aſſultus tam fortiter ſtetit ac dimicavit, quaſi ex ſuo lapſu totius patriæ ruinam formidaret. Donec tandem hoſtium numero magis quam virtute ſuperata, vitam paciſci coacta fuit. Sed & hanc innata hæreſi perfidia promiſcuâ cæde innocentibus ademit; extractis quoque è latebris ac publico ſupplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius ſtetiſſe conſtabat. Inter quos (b) P. Joannes Batthæus è Societate *JESU*, cum fratre Sacerdote ad ſtipites alligati, & plumbeis glandibus trajecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc rerum ſucceſſu ad novas cædes incitata hoſtium crudelitas, pari furore atque impetu Wexfordiam aggreditur, Urbem maritimam avitæ fidei, & authoritatis regiæ omni ævo tenaciſſimam. Hæc ut erat inſigni civium robore, & natura loci munitiſſima, prius ſe hoſtium dolo captam vidit, quam capiendam formidavit. Irruunt denſo agmine hoſtiles copiæ, obvios quoſque proſternunt, ac præ cæteris ſacratos Deo homines

(a) *Anno* 1648. 2. *Auguſt.*
(b) *Annuæ Soc.* 1650.

mines ad necem deposcunt. Inter hos ex sacra S. Francisci familia septem omnino innocentes victimæ cecidêre, tam intrepidâ omnium ordinum in aperta fidei professione constantiâ, ut etiam ex imbelli sexu ultro accurrerint Sacræ Deo Virgines, quæ se numero cæsorum adjiciendas obtulere.

Neque tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiberniæ urbes permovere potuerunt, ut cum minima Religionis aut regiæ authoritatis jactura, pro se suisque fortunis cum hæretico hoste paciscerentur. Eodem quippe hostium furore, eademque civium constantia occupatur *Rossia*, expugnatur *Waterfordia*, frustra civibus oblata rerum omnium, præterquam Missæ, libertate. Ac demum post geminam obsidionem opprimitur magis quam prosternitur *Clonmelia*, quam hostes ipsi ab admiranda fidei firmitate, parvam Romam nuncupavêre.

Stabat hactenus inter vicinarum urbium ruinas fida semper Deo, fida semper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Delitiæ, & Musarum Athenæ, eâ verò tempestate Catholici Concilii sedes nobilissima fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique desertam, impius hostis totis viribus sibi tandem oppugnandam suscepit, ut quam non poterat stantem, saltem languentem opprimeret; oblatâ sæpius conditione, ut si in Parlamenti Anglicani fidem se daret, eâdem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit tamen illa cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere jucunditatem. Incensis itaque, ne ab hoste occuparentur, propriis suburbiis, non tantum violentam obsidionem, sed etiam supremum totius exercitus assultum intrepida sustinuit. Donec tandem ruentis patriæ casum secuta, cum suo Antistite Davide Rotho in hostis potestatem redacta est: à quo deinceps, irâ in longum protractâ, eam subiit pro Fide ac Rege bonorum jacturam, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam, quam & animus meminisse, & manus exarare perhorrescit.

Unum tamen multis testibus eo tempore gestum, non est ut tacitus prætercam. Stabat tunc, & stat etiamnum Kilkeniæ, in splendido urbis foro moles lapidea ac magnifica eleganti opere per modum obelisci in sublime assurgens: huic inniuntur quatuor excelsæ columnæ, quæ supremam totius operis partem sustentant: ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum ascenditur. Supra hanc molem ad publicam venerationem lapidea Crucifixi statua in suprema cuspide eminebat, quam in illum diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare ausus fuit. At verò post urbem à Cromvelliano milite occupatam, convenêre ex illis in forum aliquot impietatis antesignani sclopis armati, ac directis in illam Crucifixi statuam crebris ictibus, ut impietati triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum sibi demoliendum susceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindice, pede non claudo pœna secuta est. Sic enim omnes divina ultio, & occultus languor invasit, & miserandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies superstes fuerit. Non potuit Kilkeniæ occumbenti minor victima immolari. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore testimonio, & ex viris fide dignis qui eo loco tunc degebant, & ex Annuis in Urbem litteris compertum habeo.

Sed ad te nunc propero nobilis *Corcagia*, in hoc Constantiæ theatro cum Fidei hostibus non indecorè decertantem. Urbs hæc per Momoniæ Præsidem sine belli strepitu astu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina sustinuit. Gener namque Præsidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem, aut urbem ante vesperum esse deserendam: atque in communis fugæ signum ternam bellici tormenti explosionem instituit. Spectaculum urbi miserandum, sed orbi admirandum, ac cælo gloriosum! Ante tertium tormenti signum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum universa familia in campos effusi, in exilium abiêre voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac laribus præferentes, manè opulenti, vesperi rerum omnium, præterquam fidei ac fiduciæ in Deum penitus egeni.

Post tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de sua erga Regem ac Religionem observantia remittet *Limericum* urbs amplissima, sed omni spe auxilii jam penitus interclusa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abjicere potuit, sed fidem non potuit, ut hanc vel ipsa morte tueretur, hostem intrepida exspectavit, diuturnam obsidionem undique deserta sustinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, sui Antistitis, ac fortunarum omnium interitu, constantiæ suæ ac fidei famam ad posteros transmisit immortalem.

Cadente undique Patriâ stabat adhuc in armis *Ultonia*, quam ne dubitares sacro bello manus consecrasse, Episcopum sibi Colcherensem in supremum armorum Ducem elegit. Hunc pro Deo ac Rege strenuè dimicantem, Carolus *Cootus*, suâ in Catholicos sævitiâ sat notus, infami tandem astu circumvenit; captumque cum plurimis proceribus, cum fide non posset, vitâ spoliavit.

Deletis copiis, & subactis passim urbibus, sola supererat *Galuia*, ad deditionem ab hoste sæpe sollicitata. Sed hæc etiam sola, suorum civium eximiâ fide ac virtute suffulta, non dubitavit ad annum penè integrum contra ferocissimum hostem totius belli molem sustinere: maluitque demum suo interitu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota se suorumque fortunas à communi exitio conservare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet vel tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarum urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hostibus deinceps subierunt? dum propriis sedibus undique expulsi, alii ad dirissimas quæstiones & lanienam quæsiti, alii ad steriles Conatiæ scopulos compulsi, graviores ipsa morte pressuras sustinuerunt. Quæ omnia si ad calculum hic revocare prolixum non foret, liquidò constaret, plusquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odium vita, hæreditate, aut patria spoliata fuisse. Quodque obstupescat sera posteritas; ad redimendum tantas tamque diuturnas calamitates, vix in toto Regno inventi sunt etiam ex infima plebe, qui in animum induxerint suum, desertâ aut etiam dissimulatâ Romanâ fide, hæresi manus dare.

Est sanè (inquies) cur Genti fidelissimæ orbis Christianus meritò gratuletur. Nunc præsertim, postquam Cromvvelli impietas suum cursum consummavit, Hibernia fidem servavit, reposita est Carolo Regi debita justitiæ corona. Rectè id quidem. At, si nescis, extinctus est dudum aliis, vivit adhuc Hibernis Oliverius. Spoliavit ille avitâ hæreditate subditos Regi fidelissimos: manent illi maxima ex parte etiam hodie sua hæreditate exuti. Cives toto regno muratis urbibus ac propri-

propriis laribus exclusit: coguntur illi etiamnum velut in patria sua extorres propriis sedibus exulare. Nobilium terras ac prædia in perduellem Regi militem distribuit: hoc præmio adhuc fruitur præfidia, hac pœna plectitur adjurata Fidei, Reique constantia.

At credo ego, non adverso Gentis fato, sed arcano quodam divinæ mentis consilio, Hibernis in ipsa patria incumbere hanc omnibus admirandam suæ patriæ orbitatem. Ne scilicet illis unquam desit ulterior palæstra, in qua eorum erga Deum Regemque constantia exerceatur. Utque cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id unum curare pergant, ut acceptum à majoribus sinceræ Fidei patrimonium ad suos hæredes integrum inviolatumque transmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria est, ô magne *PATRICI*! qui intimis hujus Gentis pectoribus eam infixisti Romanæ fidei constantiam, quam nec longa dies, neque tot retro sæculorum cum ethnica impietate certamina, neque centum & amplius annis armata ferro Hæresis, neque tota inferorum rabies, per mille & ducentos annos concutere potuit aut labefactare. Quin potius suis aucta dispendiis, novis assiduo cladibus crescit, pressuris assurgit, roboratur injuriis, facilis pati rerum omnium, præterquam fidei ac constantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perennis gloria est, ter magne Insulæ Sanctorum Apostole, qui hanc Hiberniæ Ecclesiam tanquam primævam Petri sobolem supra Romanæ fidei petram ita solidasti, ut adversus eam, nunquam portæ inferi prævalere potuerint. O Ecclesiam verè petram, ac Romanæ Petræ verè æmulam! nisi quod hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæresi bello; hæc in opibus, tu in egestate; hæc in gloria, tu in contemptu, hæc in nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum sanguine purpurata contra omnes Erebi assultus immota persistas.

Vestra quoque hæc est gloria posthuma Patricii progenies toto orbe diffusa, in quorum pectoribus etiamnum magni Parentis ardor ac sanguis effervescit. Quibus satius est per exilia, per inopiam, per vagas sedes, hanc fidei constantiam in se aliisque tueri, quam degeneres annos ad patrios focos inerti otio consumere. Ex quorum numero nunquam hactenus defuêre antiquæ fidei novi pugiles, qui in hac Patricii arena magno animo decertarent. Quorum alii, ut de viris Apostolicis cum Apostolo loquar, vincula & carceres experti, alii egentes, angustiati, afflicti, alii in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis & cavernis terræ, ut ipsi testimonio fidei probati, hanc etiam suo sudore ac sanguine aliis comprobarent. Hæc nempe omnia etiamnum operatur primævus ille Patricii spiritus, qui in germana ejus sobole hodie perseverans, ad perferendas pro Christi fide ærumnas ac labores constantiam animosque suppeditat.

Hæc illa fidei Constantia est, ô Hibernia, quæ Filios tuos tanto numero Doctrinæ ac Sanctitatis laude domi, forisque illustravit. Hæc est quæ doctrinâ ac pietate illustres ad publicam Ecclesiæ lucem per omnes Europæ gentes toties evexit. Hæc est quæ hac etiam tempestate, sobole nunquam deficiente, viros summis muneribus pares ad supremas patriæ suæ Infulas subministrat. Hæc illa una est, quæ tecum omni ævo persistens, orbi admirandam, cœlo gloriosam, hæresi toties devictæ formidandam efficiet. Habeant sine invidia aliæ Gentes inanes titulos, fluxas opes, instabilem potentiam: habeat suas gazas Iberia, suas vires Gallia, suas artes Italia, suas opes & gemmas America: peribunt opes, succumbent vires, deficient artes, Tuæ autem sint artes & divitiæ, pro Christo divitiis carere, aliasque gentes non infidis opibus, sed opulenta Fide, & invictâ fidei Constantiâ superare. Hanc tecum sera posteritas possideat, *Hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam & immarcessibilem, conservatam in cœlis in Vobis qui in virtute Dei custodimini per Fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo, in quo exultabitis: modicum nunc oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestra Fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem & gloriam & honorem, in revelatione Jesu Christi, Domini nostri.*

NOTA.

QUoniam post illa, quæ hic tradidimus, creverunt in immensum veteris Constantiæ argumenta nova & illustrissima, non tantùm in aliis ærumnis pro Fide fortissimè toleratis, sed etiam in gloriosa morte Primatis Hiberniæ, Archiepiscopi Dublinensis, aliorumque carceribus & exiliis, &c. Hæc etiam singula infra in calce hujus Tomi prosequimur, & pro posteritatis memoria ac incitamento hisce monumentis fideliter consignamus.

PARS QUARTA.

PRAXIS

ASSISTENDI PER OMNIA ÆGRIS, MORIBUNDIS, ALIISQUE, IN QUOVIS STATU.

DE dispositione requisita in ægro aut moribundo quoad susceptionem Sacramentorum, tractatum invenies suprà, ubi de Pœnitentia, Eucharistia, & Extrema Unctione actum est. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum ut ex parte sua dispositionem illam actu habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad statum gratiæ acquirendum, augendum, aut conservandum, maximè in illa ultima lucta & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minimè enim suo officio satisfaciunt Confessarii, qui vix ullis remediis instructi, tanquam imperiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cùm sæpe ab opportunis eorum monitis, & auxiliis, morientium salus æterna dependeat.

§. I.

§. I.

Quid Confessario in primo ad Ægrum accessu curandum.

PRimò igitur Sacerdos ad ægrum vocatus, curet, ante omnia in seipso excitare magnum desiderium procurandi salutem ægrotantis, hac brevi consideratione ex S. Dionysio, *Divinorum divinissimum est cooperari saluti animarum.* Et animo ad Deum elevato ex corde dicat. O utinam possim juvare hanc animam, sicut vellem juvari meam in extremo vitæ momento, ex quo pendet tota æternitas! Deindè incipiat secum præmeditari, quo modo ex his praxibus debeat cum ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum esse periculosum, conabitur impedire frequentem amicorum accessum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes eorum gemitus ac ploratus: ut sic æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes pias, & salutaria Sacerdotis monita.

Tertiò, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem Crucifixi, aut aliam, quæ possit in illo Dei, ac Salvatoris sui memoriam excitare: & Aquam lustralem in promptu haberi, quâ æger & lectus frequenter aspergatur.

Quartò, Si medicus aut amici non audeant ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipse Confessarius id suaviter & benignè faciat. Hoc enim omittere crudelitas est non clementia; solet namque æger per notitiam propinquæ mortis ad seriam animæ suæ curam multò magis excitari. Poterit itaque periculum „his verbis discretè & molliter indicare: Sumus omnes „mortales, nescimus autem diem neque horam, me„dicus judicat morbum hunc non carere periculo: „non nocet igitur tempestivè disponere domui tuæ, „imò juvare potest ad corporis, & animæ salutem.

Quintò, Moneat ut, si nondum fecerit, Testamentum absolvat, ut tantò liberiùs curas omnes saluti suæ tantùm impendat. 2. Ut si quid restituere debeat, justitiæ satisfaciat. 3. Ut pro animæ suæ solatio procuret Eleëmosynam fieri in pauperes, & Sacrificia, & alia Ecclesiæ remedia, dicatque ægro; si ipse nunc Tui obliviscaris; quantò magis amici post mortem tui obliviscentur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus, qui ipsi inimici & molesti fuerunt, ad imitationem & amorem Christi, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt? 5. Ut ipse veniam postulet ab omnibus, quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angi aut turbari, debet in promptu habere motiva quibus mortis horrorem minuat, & ad sequentes resignationis actus ægrum inducat: qui etiam pro sanis valere possunt, ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

§. II.

Remedia inducentia ad Resignationem, contra nimium mortis horrorem.

1. COgita N. Deum esse supremum Dominum vitæ ac mortis, ac proindè vitæ usuram, quam tibi hactenus gratis dedit, quovis tempore pro suo arbitrio repetere posse. Dic ergo cum Jobo: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

2. Statutum est omnibus hominibus semel mori, mortuus est ipse Christus, mortua est Virgo Deipara &c. Nemo autem meliùs novit, quando nobis expediat finem vitæ imponere, quàm æterna Dei sapientia. Ille verò tanquam amantissimus Pater hunc tibi vitæ terminum ab æterno destinavit. Dic ergo cum Christo in horto, & brevi morituro. *Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat*, Et cum Apostolo: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus.*

3. Tam stultum est nolle mori, quam nolle esse de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi necessitate eximitur. Si ergo aliquando moriendum est, quando potiùs quàm hoc tempore, in quo habes tam multa adjumenta piè, ac feliciter moriendi, cum præsentia Sacerdotis, cum Ecclesiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & sacrificiis. Quam multi sunt casus, in quibus posteà facilè contingeret te abripi morte subitaneâ sine cruce, sine luce, sine absolutione, sine extremis Sacramentis, cum periculo salutis æternæ, sicut multis assiduò contingit.

4. Quid est hæc misera vita, nisi carcer animæ, nisi exilium à patria cælesti, nisi gehenna curarum, dolorum, morborum, molestiarum, in qua semper una miseria alteri succedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Nonnè præstat simul & semel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà. Ubi amodò dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.

5. Multi viri sancti & sapientes finem hujus vitæ magnis votis expetebant, ut malis hujus vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Christi complexus evolarent. Sic S Ignatius Martyr, sic S. Catharina Senensis mortem ultrò invitabant, S. Teresia admirans dicebat, ô mors quis te metuat, cùm vitam parias! Dic ergo cum Apostolo, *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Et *Cupio dissolvi & esse cum Christo*, Et cum regio Propheta, *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.*

6. Inquiro, cujus rei desiderium possit te in hac vita remorari? An cupiditas fruendi amicis? Multò major amicorum & cognatorum numerus te in cœlo expectat: tot majores tui, tot avi, proavi, patrui, vicini, cognati, fratres fortè & sorores, filii & filiæ præcesserunt, reliqui omnes ad unum brevi sequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut hujus lucis usura? At moriendo nihil horum perdis, sed tantùm commutas in melius: nam anima tua cùm sit immortalis in altera vita fruetur bonis multò majoribus, & nunquam perituris. Docente Apostolo, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantùm desiderare longiorem vitam, ut possis meliùs Deo servire, & ad æternitatem te comparare. At fortè diutiùs vivendo longiùs à salute recederes. Accidit plerumque, inquit August. ut qui crescit ætate, crescat & iniquitate. Uti factum est in ipso Salomone. Fac igitur nunc quod tunc fieri velles. Potes uno die vel horâ, intensis actibus, & ardenti Dei amore plures vitæ annos adæquare. Et testatur ipsa Scriptura, aliquos ex hac vita magno Dei favore citius evocari, ne per longiorem vitam pereant, nec tamen

ideò minùs mereri. Audi Scripturam Sapient.2. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus*, &, *Con-„ſummatus in brevi explevit tempora multa.* Dic er-„gocum magno erga paternam Dei providentiam affe-„ctu. Domine tu optimè noſti quid mihi expediat: „da quod jubes & jube quod vis, Paratum cor meum „Deus, paratum cor meum, ut faciam ſanctiſſimam „voluntatem tuam.

§. III.

Incitamenta ad Patientiam contra morbi dolores.

1. AMice N. nonne deſideras ſequi Chriſtum Salvatorem tuum, qui pro te multa paſſus eſt? Dices haud dubiè, deſidero. Audi igitur Chriſtum tibi loquentem. *Qui vult venire poſt me, tollat Crucem ſuam & ſequatur me.* Ecce hi dolores ſunt tua Crux, quam debes portare ut Chriſtum ſequaris. Si oportuit Chriſtum pati ut intraret in gloriam ſuam, quomodò poteris tu ſine patientia intrare in gloriam alienam? Dolores tui, fateor, magni ſunt, ſed dolores & tormenta Chriſti fuerunt multò majora. Cogita illius ſudorem ſanguineum, quo ex ſola Paſſionis ſuæ conſideratione toto corpore perfuſus eſt. Si capitis dolore cruciaris; reſpice caput ac frontem Chriſti Salvatoris tui acerbiſſimis ſpinarum aculeis undique ſauciatum. Si pectoris, aut lateris moleſtiâ torqueris; aſpice latus Chriſti tui crudeliſſimâ militis lanceâ perforatum. Si in manu aut pede dolorem ſuſtines, converte oculos ad Chriſti manus & pedes acutiſſimis clavis Cruci affixos. Deindè magno affectu dices. Non eſt diſcipulus „ſuper Magiſtrum: Si Dominus & Salvator pro deli-„ctis meis tanta ſuſtinuit, quantò magis debeo ego ex „illius amore aliquid ſuſtinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorii pœnas ex parte vel ex toto compenſare, & magnum cœleſtis gloriæ incrementum acquirere, monente Apoſtolo 2. *Corinth.*4. *Momentaneum & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et iterùm *ad Rom.*8. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S Auguſtino. Domine hic ure, hic ſeca, ut in æternum parcas.

Ecce in hunc finem Chriſtus ex pretioſo Calice Paſſionis ſuæ hos dolores tibi propinat. Nonnè ipſius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores licet amaros „ex illius amore exhauries, cum ipſo dicens. Calicem „quem dedit mihi Pater, quomodò non bibam illum? „Pater, ſi non poteſt Calix ille tranſire niſi bibam il-„lum, fiat voluntas tua.

Nonnè magni faceres, ſi quis tibi ſacratiſſimæ Crucis Chriſti reliquias inſignes aut particulas aliquas donaret? Ecce tibi Chriſtus ipſe mittit hos dolores, tanquam particulas graviſſimæ Crucis, quam ipſe in corpore & in anima ſua ex tui amore ſuſtinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo.

„Domine *Jeſu* Chriſte ad amorem & gloriam tuam „ſuſcipio de paterna manu tua omnes ac ſingulos hu-„jus morbi dolores ac moleſtias, tanquam totidem „Reliquias ſanctiſſimæ Crucis tuæ mihi à te donatas. „Illas tanquam tales amplector & exoſculor: & eas in „corporis & cordis mei theca cum patientia, imò etiam „cum gaudio portare deſidero. Salve Crux pretioſa, „quæ decorem traxiſti de membris Domini mei *Jeſu* „Chriſti. Suſcipe me diſcipulum ejus, qui pependit in „te: ut per te me recipiat qui per te me redemit. Chri-„ſto confixus ſim Cruci, vivam ego jam non ego, vivat „verò in me Chriſtus.

Cogita quomodò Sancti omnes optabant ſtigmata vulnerum Chriſti in ſuo corpore geſtare. Quomodò *S. Paulus* gloriabatur ſe ſtigmata Domini *Jeſu* in ſuo corpore portare. Quomodò *S. Franciſcus* pro ſummo favore cicatrices quinque vulnerum Chriſti in ſuo corpore ſuſcepit, etiamſi ex illis copioſus ſanguis profluerit. Quomodò *S. Catharina Senenſis* cum ingenti gaudio ſimilem gratiam à Chriſto complexa eſt, licet tantos dolores indè ſentiret, ut ſe morituram putaret. Certiſſimum autem eſt, & fide credendum, illos dolores ac moleſtias magno Dei favore & munere tibi conceſſos eſſe, ſi illos ad honorem aut amorem Dei patienter ſuſtineas. Dic igitur ex animo cum Sanctis illis Deo chariſſimis.

„O Deus! ô Salvator dilectiſſime! ad amorem & „honorem divinæ Majeſtatis tuæ ſuſcipio de manu tua „hos cruciatus ac moleſtias, eoſque complector tan-„quam ſtigmata vulnerum tuorum, & veſtigia tormen-„torum, quæ in ſacratiſſimo corpore ſuſtinuiſti. Et „utinam eodem amoris ſenſu ea in corpore meo ſuſti-„nerem, quo S. Paulus Apoſtolus, S. Franciſcus Con-„feſſor Seraphicus, S. Catharina Senenſis, aliique tibi „dilectiſſimi.

„Utinam haberem illum pro te patiendi ardorem, „quem habuit *S. Laurentius* dum ſuper ardentes pru-„nas in craticula verſaretur. Quem habuit *S. Stepha-„nus*, dum inter lapidum imbres toto corpore contun-„deretur. Quem habuit *S. Sebaſtianus* dum ſagittis un-„dique configeretur. Quem habuerunt reliqui Marty-„res & amici tui, quorum maximum gaudium erat „pro te ſecari, uri, laniari. Quod mihi deeſt tu ſupple-„re digneris, Salvator mi, cum quo vivere volo & mo-„ri. Amen.

§. IV.

De exercitio Fidei, Spei, & Fiduciæ in Deum.

UT æger diſponatur ad actus efficaces Amoris & Contritionis, plurimùm juvat, illum primò excitare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac merita Chriſti, aliaque fidei myſteria, quantùm perſonæ diſpoſitio patietur; nam ut ait Apoſtolus ad Hebr.11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.*

Quòd ſi eſſet æger, qui in Fide vacillaret, & confirmari indigeret, proponi poſſint illi breviter quædam ex argumentis, quæ pro Eccleſia Romana ſuprà in controverſiis expoſuimus.

Itaque inducendus eſt æger, ut devotè & attentè recitet Symbolum Apoſtolorum: vel ipſe Sacerdos illi præcat ſingulas Symboli partes pronunciando. Quòd ſi infirmior ſit quam ut hoc commodum aut conſultum videatur: procedat Sacerdos per paucas interrogationes hoc modo.

„Nonnè credis in Deum & Salvatorem noſtrum Je-„ſum Chriſtum &c. Credo. Nonnè cupis vivere & mo-„ri in fide, quam ſancta Romana Eccleſia credendam „proponit? Cupio. Abrenuncias omni diabolicæ ſug-„geſtioni, quæ poſſit tibi in contrarium occurrere nunc & in hora mortis? Abrenuntio in perpetuum: & utinam poſſem fidem hanc ſanguine meo conſignare.

„Nonnè ſpem tuam & firmam fiduciam ſalutis æternæ

„ æternæ habes repositam in Dei misericordia & meritis „ Salvatoris nostri Jesu Christi? Respondet æger. In „ te Domine speravi non confundar in æternum.

„ Dic ergo cum Jobo c. 19. Scio quia Redemptor „ meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus „ sum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem me„ um: quem visurus sum, & oculi mei conspecturi sunt & „ non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Debes igitur scire nulla esse peccata tam multa aut magna quæ remitti non possint per infinita Christi merita, quæ per Sacramenta, aut sinceram cordis Contritionem nobis applicantur. Exemplum habes in *S. Magdalena*, quæ quamvis esset magna in civitate peccatrix, postquam seriò ad Christum conversa est, & de peccatis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Et Latro, qui tantùm in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, Domine memento mei cum veneris in regnum tuum: statim à Christo audivit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.*

Respice Christum in Cruce expansis brachiis paratum te ad suum complexum & gratiam admittere, modò tu velis totâ cordis fiduciâ ad illum recurrere. Audi illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum, Patrem esse benignissimum, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Ipse te creavit, ipse te ad Ecclesiam vocavit, ipse te per Filium suum unigenitum redemit. Accurre igitur ad ipsius sinum tanquam creatura ad Creatorem, servus ad Dominum, redemptus ad Redemptorem, filius ad parentem. Ipse est qui filium etiam *Prodigum* post multa flagitia ad se reducem cum gaudio recepit. Tu tantùm dic corde contrito. *Pater peccavi in cælum & coram te, & jam non sum dignus vocari filius tuus.* Et ipse cum lætitia paterna viscera expan„ det dicens, Gaudere oportet & exultare, quia filius „ meus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus „ est. Testatur enim majus esse gaudium in cœlo su„ per uno peccatore pænitentiam agente, quàm supra „ nonaginta novem justis, qui non indigent pœni„ tentiâ.

Postquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ motiva cum affectu exposuit, suggeret per intervalla aliquam ex sequentibus Sententiis identidem ab ægro ore vel corde repetendam.

Domine si habes undè me damnare potes, habes etiam undè potes salvare: misericordia Domini super omnia opera ejus.

Quomodò pater miseretur filiorum, ita misertus est Dominus timentibus se.

Domine non timebo mala quoniam tu mecum es. Pone me Domine juxta te & cujusvis manus pugnet contra me.

Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.

Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido non erubescam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.

Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit.

Magna est super cœlos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

Quis unquam speravit in Domino & confusus est? In te Domine speravi, non confundar in æternum. *Hoc postquam repetit æger, concludere potest Sacerdos hac Oratione.*

„ Deus cui proprium est misereri semper & parcere, su„ scipe deprecationem nostram, ut nos & omnes famu„ los tuos quos delictorum catena constringit, misera„ tio tuæ pietatis clementer absolvat. Per Christum „ Dominum nostrum, Amen.

§. IV.

De exercitio Amoris in Deum & perfectæ Contritionis.

Actus hic maximi momenti est, & ad illum æger aut moribundus omni conatu adjuvandus est: nam si in susceptione Sacramentorum aliquid forte obicis quocumque modo intervenerit, hic actus est, & quidem solus, qui peccatorem reddit salutis suæ absolutè securum. Proinde ad illum primò per idonea motiva disponendus est, deindè ipse actus pro viribus eliciendus.

Primò, Considera N. Dei bonitatem, Majestatem, excellentiam infinitam super omnes creaturas, quas ipse solo nutu voluntatis suæ ex nihilo produxit, & infinitâ benignitate assiduò regit & conservat. Infinitæ ejus majestati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus, amor infinitus. O utinam possimus illum rependere! Sed quia amoris infiniti incapaces sumus, tantùm mandat nobis, ut diligamus ipsum ut Deum & Dominum super omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus nostris, sic ut pro nulla re hujus miseræ vitæ velimus ipsum offendere, aut ab illo separari. Nonnè N. hoc tibi æquum & justum videtur? Quid enim justius quàm ut Deum, & Creatorem, & Dominum, qui omnibus creaturis infinitè dignior est, super omnes creaturas diligamus? Dic ergo tandem.

„ Diligo te, Deus meus, diligo te ex toto corde meo, ex tota mente mea, & totis viribus meis super omnes res hujus mundi; & utinam amplius & amplius diligerem. „ Et utinam ab amore tuo nunquam peccando recessis„ sem: certè cum gratia tua nunquam amplius rece„ dam.

Considera secundò, Quare in hoc mundo creaturas aliquas magno amore complectimur? Nempe, propter aliquam pulchritudinem quam in illis videmus, vel dulcedinem quam in illis sentimus, vel benignitatem quam in illis experimur. Illa ipsa pulchritudo, dulcedo, benignitas, est in Deo infinities major & perfectior, à quo omnis pulchritudo, & amabilitas creaturarum, sicut tenuis radius à Sole, & rivus exiguus ab Oceano, descendit. Si igitur in creaturis tenues umbras & rivos divinæ bonitatis adamamus, quantò magis ipsum omnis boni fontem & originem diligere debemus.

„ O quam serò te cognovi pulchritudo æterna, quam „ serò te amavi bonitas infinita! Nunc certè super omnia „ te unum amo, & amare desidero in æternum.

„ Deus meus & omnia! Quid mihi est in cœlo, & à „ te quid volui super terram, Deus cordis mei & pars mea „ Deus in æternum.

Considera tertiò, Beneficiorum à Deo acceptorum magnitudinem ac multitudinem, ex mera ac gratuita Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & similitudinem suam ex innumeris hominibus quos tuo loco creare potuisset. Corpus tibi dedit præ multis aliis integrum & sanum, non claudum, aut cœcum, aut informe &c. Animam tibi donavit immortalem, rationis capa-

capacem, & multis naturæ & gratiæ donis præditam. Et quem in finem sic te creavit? Ut post hanc vitam cum ipso Deo felicitatis & gloriæ æternæ particeps efficiaris, quo nullus majus donum excogitari potest. Si ergo diligis parentem, qui tantùm corpus tuum genuit, & paucorum tantum annorum hæreditatem tibi comparavit, quantò majori dilectione & affectu debes Deo adhærere, qui non tantùm corpus, sed etiam animam immortalem, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

,O Creator mi, ô Pater æterne, diligo Te super o-,mem mundi dilectionem, non tantùm quia ego hæc à ,te bona accepi, sed quia in teipso tam bonus es, tam ,pius, tam benignus, ut me indignum tot tuis donis ac ,bonis prævenire dignatus fueris. Et interim ego in ,te peccando fui tam ingratus, quando tu erga me fui-,sti tam gratiosus.

Considera quartò, Postquam Dei dona, & spem salutis æternæ peccato perdidisti, quomodò per Filii sui mortem, Passionem, ac Sanguinem te à suppliciis æternis redemit. Quomodò iterùm, iterumque relabentem ab inferni pœnis toties conservavit, in quibus hoc momento arderes, nisi Deus ergà te divinæ justitiæ rigorem continuisset.

,Sic ergo Deus dilexit mundum ut Filium unigeni-,tum daret: sic dilexit hanc animam meam, ut per ejus ,Sanguinem me à morte æterna conservaret. Quid ego ,retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? ,Suscipe saltem cor meum, & animam meam, & amo-,rem meum & vitam meam: ut amore amoris tui mo-,riar, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno ,Crucis.

Considera quintò, Immensam ac perpetuam Dei ac Salvatoris tui in te Charitatem, in eo quod velit in Sacramento Eucharistiæ nobiscum assiduò permanere, & seipsum nobis in cibum & alimentum præbere, dicens, *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo.* Et, *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quænam mater adeò tenerè diligit filium suum ut illi carnem & sanguinem suum in alimentum præbeat? Christi verò in nos amor omnium hominum amorem adeo superat, ut satis illi non fuerit morte sua nos redimere, sed etiam voluerit carnem, & sanguinem, & animam, & divinitatem suam nobis in escam, in solatium, in vitæ æternæ pretium relinquere.

,Dic ergo cum S. Augustino. O anima mea, si pi-,geat amare, non pigeat te saltem redamare Deum & ,Salvatorem tuum, tali amore te prævenientem. O ,amor mi! Si deliciæ tuæ sunt esse cum filiis hominum, ,quomodò non erunt deliciæ meæ esse tecum.

,Diligam ergo te fortitudo mea, Dominus firma-,mentum meum, & refugium meum, & liberator meus, ,& amor meus in æternum.

Considera sextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis aliis ex speciali amore tibi in particulari concessit.

Primò, Vocavit te ad veram Ecclesiam, & Fidem sine qua nulla est salvatio, idque peculiari favore & auxilio, teste Christo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum.* Cogita quàm multa hominum millia in sua infidelitate & hæresi æternum pereant, quos si Deus tuo loco ad suam Ecclesiam ita vocasset, fortè multo ardentiùs illum coluissent & amassent. Cogita quid de te factum fuisset, si Deus permisisset te nasci ex parentibus hæreticis, aut educari inter amicos aut cognatos hæresi infectos, qui te in errorem & damnationem abduxissent.

Secundò, quomodo divina providentia non permiserit ut sine Baptismo in utero matris extinctus fueris, ut multi alii.

Tertiò, Quod ab infantia nactus fueris Magistros probos & Catholicos, qui te in timore Dei, & amore virtutis continuerunt, ne inter homines sceleratos & perditos vitam duceres.

Quartò, Quod tibi præ multis aliis præbuerit usum frequentem Sacramentorum, à subitanea morte, & à damnatione æterna conservaverit, ut possis in gremio Ecclesiæ mori, Sacerdotis absolutionem obtinere, in perfecto Dei amore & gratia vitam terminare, & ad salutem æternam cum Christo & Sanctis in cœlo pervenire. Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

,Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retri-,buit mihi. Quomodo non diligam illum super omnia, ,qui quodammodò super omnes me dilexit?

,O mi Deus desidero te amare super omnia, sicut te ,diligunt Angeli in cœlo, sicut te diligunt Apostoli & ,Martyres, & sicut te dilexit sanctissima Virgo Deipa-,ra, cum qua ex toto corde & affectu dico: Magnificat ,anima mea Dominum, & exultavit spiritus meus in Deo ,salutari meo.

Et ut possim quantùm in me est amorem amore compensare.

,Suscipe Domine universam libertatem meam, ac-,cipe memoriam, intellectum, & voluntatem meam. ,Quidquid habeo ac possideo mihi largitus es, id totum ,tibi restituo, ac tuæ voluntati trado gubernandum. ,Amorem tuum cum gratia tua mihi dones, & dives ,sum satis, nec aliquid ultra posco in rebus creatis.

Quando advertet Confessarius pœnitentem suum his motivis excitatum, & ad Dei amorem inflammatum esse, dum ferrum candet, poterit primò cum illo recitare aliquos actus Charitatis & Contritionis infra exprimendos, ut ad Confessionem generalem, aut particularem, aut ad alia Sacramenta disponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoscat omnibus, qui ipsum offenderunt.

Tertiò, Hortari ut ab omnibus veniam postulet, quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, Ut morbi molestias, aut mortem ex Dei amore libenter suscipiat.

Quintò, Ut promittat præstare debita, aut alia, quæ judicat ad ægri salutem necessaria.

Sextò, Ut proponat, si Deus vitam ulteriorem dederit, optimo pietatis exemplo aliis prælucere.

§. VI.

Actus varii Contritionis & Amoris Dei super omnia.

I.

O Magne Deus! Te amo super omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus meis. O quam doleo quod à sanctissima voluntate tua cogitatione, verbo, vel opere unquam peccando recesserim. Nunc ego firmissimè propono omnia mandata tua implere, omniaque, te aspirante, peccata vitare. Et quare? Non aliâ causâ, quam ob immensam perfectionem, incomprehensam potentiam, altissimam sapientiam, infinitam bonitatem tuam, sive

propter

propter Teipſum, & quia omni amore digniſſimus es. O Pater! ô Fili! ô Spiritus ſancte! ô Sanctiſſima Trinitas! ô Deus meus & omnia.

II.

DOmine Jeſu Chriſte, verus Deus & verus homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod Te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo ſuper omnia, firmiterque ſtatuo, nunquam poſthac peccare, ſed omnes peccandi occaſiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam, quæ injuncta fuerit, exſolvere, &, ſi quid alicui debeam, reſtituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Inſuper ad expianda peccata mea, offero Majeſtati tuæ vitam, labores, & bona opera mea univerſa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam efflagito, ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita ſanctiſſimæ Paſſionis, ſanguinis & mortis tuæ, ea mihi remittenda, præſtandam etiam gratiam, quâ vitam meam emendem, & in ſanctiſſimo ſervitio tuo in finem uſque perſeverem, Amen.

III.

DElicta mea, Deus meus, expaveſco, & ante Te erubeſco, cùm veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac læſerim ſupremam bonitatem ac majeſtatem tuam. O cur unquam diſplicui tibi amabiliſſima bonitas! ô Majeſtas colendiſſima, doleo jam ex ſinceriſſimo amore tui, qui amari ſuper omnia infinitè dignus es. Amo te Deus meus omnium Creaturarum mihi poſſibili affectu: idque non propter me, ſed propter Te ſolum ô Bonitas, Benignitas & Amabilitas infinita: & Tibi puro corde adhærere, Tibi placere, Te glorificare deſidero in æternum.

IV.

O Bone Jeſu, Deus meus! utinam Te cum beatiſſim Virgine matre tua & Sanctis omnibus ſemper amaſſem, & nunc amarem! nec umquam offendiſſem, nec offenderem poſthac in æternum. Sed eheu! erravi ſicut ovis quæ periit, quære ſervum tuum, aſpice in me, & miſerere mei. Ego iniquitatem meam agnoſcens doleo ex toto corde de omnibus peccatis meis, quia tibi, quem diligo ſuper omnia, diſplicent. Cupio & propono ſeriò emendare, cavendo omnia peccata, (maxime hoc, & illud in particulari) & novo fervore me totum ſervitio tuo impendere: & hoc propoſitum meum toties renovare cupio, quoties vivo, quoties reſpiro in perpetuum. In Satisfactionem me & omnem vitam meam tuæ voluntati & gloriæ offero; veniam cum finali gratia precor, & ſpero per te bone *JESU* Salvator mi, qui ex voluntate Patris cooperante Spiritu ſancto per incarnationem, nativitatem, circumciſionem, lacrymas, labores, perſecutiones, paſſionem, crucem, mortemque me redimere dignatus es. Ad te unicam ſpem confugio, in abyſſum meritorum tuorum me abjicio, in tua ſanctiſſima vulnera me abſcondo. Tu æternâ charitate ſupplere digneris imperfectionem meam, omnia peccata mea igne amoris tui exurendo & opera mea imperfecta emendando, tuiſque meritis uniendo. Tu, mi Creator & Salvator, dignare me totum poſſidere, regere, & ab omnibus imperfectionibus & miſeriis meis me liberare: tuæ denique voluntati ita adunare, ut vitam meam gloriæ tuæ, & ſaluti animarum impendam, & numquam à te ad momentum ſeparer, ſed laudem te & benedicam cum electis omnibus nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum.

Hoc ego cum lachrymis oro, per ſanguinis undas,
Per vulnus lateris, per ſacri vulnus Amoris,
Deme mihi miſero ſceleratæ crimina vitæ.

§. VII.

Praxis eadem per breves interrogationes, quando æger loqui vix poteſt.

NOnne N. firmiter credis omnia, quæ tibi Deus per Eccleſiam Romanam credenda proponit? Credo, & in ea fide mori volo.

Nonnè fiduciam tuam omnem in Deo *JESU* tuo defixiſti? Defixi, & fidenter dico; in te Domine ſperavi, non confundar in æternum, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.

Nonnè Deum amas ſuper omnia propter infinitam ejus bonitatem? Amo, & amabo in æternum Deum meum, Creatorem meum; utinam diligerem Te Salvator mi, eo amore quo dilexit te mater tua, quo diligunt te in cœlo Sancti tui in æternum.

Nonnè doles ex animo te Deum toties offendiſſe, quem ſummo amore proſequi debueras? Doleo, idque Dei ſolius causâ, quia divina illius majeſtas toties à me peccando offenſa eſt.

Nonnè te Deo totum tradis, qui ſe tibi totum dedit? Trado in manus Dei, vitam & mortem meam, ut de iis pro ſuo arbitratu diſponat.

Nonnè, ſi Deus te priſtinæ ſanitati redderet, aliter vitæ tuæ rationes inſtitueres? Inſtituerem, & ardentius quam hactenùs Deum meum amarem, eique ſervirem.

§. VIII.

Ad ſacrum Viaticum præparatio.

VIaticum differt à Communione ordinaria, quod in hac petamus à Deo gratiam benè vivendi, per hoc autem gratiam benè moriendi; idque viatici nomen deſignat, quod nihil aliud eſt, quàm annona ſive commeatus ad futurum iter. Sed quo longior via eſt à terra in cœlum ad quod moribundus properat, eò S. Mater Eccleſia filios ſuos decedentes Viatico inſtruit potentiore Corporis & Sanguinis Chriſti.

Forma dandi viaticum hæc eſt: *Accipe Frater* (vel ſoror) *Viaticum Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat in vitam æternam, Amen.*

Forma verò Communionis ordinariæ: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam.*

Qui manè celebravit vel communicavit, & poſteà eodem die incidit in periculum mortis, poteſt iterum Communionem ſumere non jejunus per modum viatici. Et ſi poſteà periculum duret, & æger id multum deſideret, poteſt idem permitti poſt unum alterumve diem. Conc. enim Conſtantienſe *Seſſ.* 13. tempus non limitat, quando dicit, in caſu infirmitatis Euchariſtiam dari poſſe non jejuno. Alias interſtitium ordinarium ſolet eſſe 7. vel 8. dierum.

Poteſt dari viaticum ægro qui ex febri in delirium incidit, ſi antea illud deſideraverit, aut ſigna Contritionis ediderit, nec appareat periculum irreverentiæ. Ita Rituale Rom. Item damnato ad mortem, etiam non jejuno, ſi neceſſitas urgeat.

Qui-

Quilibet Sacerdos in extrema necessitate si Parochus desit, potest præbere viaticum. Et, si alia hostia non suppetat, potest Sacerdos ex hostia majori, qua celebrat, particulam pro moribundo servare.

Sacerdos allaturus viaticum conetur antea, si tempus suppetat, excitare in ægro magnum desiderium hujus Sacramenti, idque ut præstet efficacius, verba Ecclesiæ augustissimum convivium venerantis proponat. O sacrum convivium, in quo Christus sumitur! recolitur memoria Passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Puncta hic quatuor consideret, quasi totidem sacratissimi epuli fercula.

1. Ad illa verba, *O sacrum convivium* &c. Perpendat SS. Eucharistiam dari viatoribus per modum cibi, ne deficiant in via ad patriam cœlestem; grandis enim adhuc restat via, hostibus multis ac latronibus infestissima: ideòque Servator tuus, Amice, ne animum desponderes, paravit in conspectu tuo mensam adversus eos, qui tribulant te; ad hanc mensam ubi dignè accubueris, dices audacter, si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Quare S. Nicolaus Tolentinus tam enixè V. Eucharistiam expetebat? Ut tanto, inquit, viatico munitus non deficiam in via ad cœlestem patriam profecturus; & si ob demerita mea impius Belial hostis meus mihi occurrerit, possim fidenter dicere. Dominus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos.

2. *Recolitur memoria Passionis ejus.* Ideò autem voluit Dominus Passionis suæ apud nos jugem esse memoriam, quod in ea divitias nostras spesque omnes sitas habere debeamus.

B. Hugo à S. Victore tria in votis habuisse dicitur. 1. Ut cibus sibi ultimus esset Eucharistia. 2. Ut ultima cogitatio sive meditatio esset de passione Domini nostri Jesu Christi. 3. Ut supremum verbum esset dulcissimum Jesu nomen. Quid ni & tu ejusmodi vota concipias?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod corporeus cibus corpori, hoc panis ille cœlestis præstat animæ: ille membra corporis, hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futuræ gloriæ nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aspiret, quod opem certam æternæ vitæ adducit:

Ubi verò allata fuerit venerabilis Eucharistia, quantùm infirmitas patietur, Deum præsentem veneretur, atque adoret. Sæpè visa est Eucharistia morituris vires addere ut in illo supremi temporis articulo, suum in Deum amorem religionemque palam facerent. Exemplo sit Guilelmus Archiepiscopus Bituricensis, qui, licet animam agere videretur, simul atque Duum suum ad se venire cognovit, perindè ac si morbus omnis remisisset, de strato prosiliens, concito gradu Servatori suo processit obviam, eumque flexis humi genibus, totusque lachrymis diffluens, quanta potuit animi corporisque demissione veneratus est, instantemque illi agonem suum commendavit.

Tum in ægro iterùm excitet Sacerdos vehemens sacratissimi viatici desiderium, in quem finem breviter repeti poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentissimè cœlesti hoc pane, vita excessuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita ut cœlum peteret, etsi itineris duces Angelos haberet, hoc tamen iter ingredi renuit, nisi priùs Christum Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Ambrosii Mediolanensium præsulis desiderio, quod præ morbi magnitudine aperire non poterat, Deus miraculo satisfecit, nam nocte divinitus admonitus Vercellensis Episcopus, allatâ venerabili Eucharistiâ viatico illum refecit.

His aliisque æger accensus, qua maxima potest reverentia divinum viaticum recipiat: quo accepto, consideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitisque fidei, spei, ac charitatis actibus, dicat; Mane nobiscum Domine quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. Breves dies mei sunt, & solùm corpori me superesto sepulchrum. Bone Jesu esto mihi Jesus & Salvator, tibi corpus & animam committo.

§. IX.

Ad Extremam Unctionem dispositio.

Forma conferendi in Rituali exprimitur: iterari potest, quando novum mortis periculum incurrit. Ministranda est etiam amentibus, licet illam antea non petierint. Pueris etiam danda est post septimum annum, si habeant usum rationis, etsi nunquam communicaverint. Aliàs resolutiones vide suprà part. 4. c. 6. ubi de extrema Unctione agitur.

Effectus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino est mentis sanitas, &, quantùm expedit, etiam corporis. Hic Sacerdos refutet errorem & timorem illorum, qui cupiunt semper differri Extremam Unctionem, eo quod persuadeant sibi eo collato de vita actum esse. Cardinalis Bellar. asserit ideò rariores ægros hunc sanitatis fructum decerpere, quod serius ad hanc vitæ arborem accedant.

Narrat Joannes Nider, Rupertum quendam Imperatorem circa annum Christi 1400. hujus opinionis aspergine non leviter tinctum fuisse; at non impune: nam continuò tot tamque gravibus scrupulis torqueri cœpit, ut propius nil fuerit, quam ut non modo de corporis, sed & de animæ salute deturbaretur. Impediit Dei favor. Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes ejus pietatis plenissimas percipit; ô me imprudentem, inquit, qui orationes tam pias hactenus neglexerim. Ignoscat Deus insipientiæ meæ: & verò ignovit, vitæ annos insuper non paucos indulsit, quibus imperium suum sospes administravit.

Dum æger inungitur, animum his aliisque similibus orationibus pascat: *Jesu Fili David miserere mei. Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina: Bone Jesu dic animæ meæ, salus tua ego sum.*

Sacerdos peractâ Unctione ægrum animet ad fiduciam recuperandæ sanitatis, si id animæ profuturum sit, divinoque placito consentaneum; atque in hunc finem has aliasque orationes recitet.

Concede hunc famulum tuum quæsumus, Domine Deus, perpetuâ mentis & corporis sanitate gaudere, & gloriosæ B. Mariæ semper Virginis intercessione à præsenti liberari tristitiâ, & æternâ perfrui lætitiâ.

Omnipotens sempiterne Deus; salus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo N. pro quo misericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut, redditâ sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua referat actiones.

§. X.

§. X.

Admonitio ad præsentes de præparatione ad mortem felicem.

POstquam æger expiravit, Sacerdos animam ejus circumstantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab iis juvari posse, quam si purgata statim per confessionem conscientia ad communionem religiosè accedant, ejusque fructum per modum suffragii defuncto impertiant.

Deinde adhortetur præsentes de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia à bona morte beata æternitas dependet.

2. Moneat ad hanc obtinendam necesse esse per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ usum adhibere.

3. Considerent pretiosum esse tempus quod ad salutem operandam conceditur, ideoque nullo die bona opera negligenda.

4 Maximè certam omnibus esse mortem, horam verò mortis incertam.

5. Exiguo labore ingentes thesauros comparari posse.

6. Nihil nos hinc asportaturos, præter virtutum, bonorumque operum fructus.

7. Id nunc agendum, quod fecisse optaremus, si modo supremum vitæ momentum adesset.

Pro Præparatione securissima ad Mortem, dum rectè valemus usurpandum est sequens Testamentum, quale sibi viri sancti sæpius confecerunt, & singulis septimanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTAMENTUM

Devotissimum Hominis Christiani, Complectens Actus omnes quibus possit ad salutem æternam securissimè disponi.

IN nomine Dei, ac Sanctissimæ Trinitatis, Amen. Ego N. N. ab Annis.... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum, & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua sint omnia infinitis titulis, hac meâ supremâ voluntate tibi me, meaque omnia restituo, quanto possum amore, quantâ possum gratitudine. Te quoque super omnes Hæredem meum constituo, qui restitues hæreditatem meam mihi, sicuti dedisti mihi Teipsum, & pretiosam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuisti facere amplius animæ meæ, & non fecisti?

Quid verò ego hactenus retribui, & quid deinceps retribuam tibi? O quam merito ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omnesque cogitationes, verba, & opera. tibi addico, & devoveo! Et si mea forent universa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maximè à me qui te sic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æternum dicere incipio: Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.

Hos affectus omnes renovare cupio, quoties deinceps respiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo spiritum meum.

Insuper nunc coram te, & curia tua cælesti universa, obsigno meum votum, & desiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apostolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pænitentiæ Sacramentum ad veniam peccatorum, Unctionis verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem, Communionis autem, ad Viaticum longæ æternitatis, toto cordis affectu sumere & complecti desidero.

Hæc desideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus consigno; ut hoc ipsum sit humilis, & explicita Sacramentorum postulatio; si quo casu interceptâ voce, linguâ eloqui non possem. Nec revocatum censeri cupio, nisi coram te, & curia tua, & septem testibus, & integris sensibus illud retractaverim. Pro Pænitentiæ verò Sacramento ne desit materia etiam explicita: Nunc pro extrema hora fateor dolens ex sincero tui amore, me erga te ingratissimum fuisse; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretiosissimum otiosè perdidisse, cum possem eo in immensum per singula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipsum impendere. De his, inquam, ceterisque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore toto corde doleo, meipsum accuso, & supplex veniam efflagito.

Quod reliquum est de bonis fortunæ, illa relinquo iis N. N. quibus, ut confido, relinqui tibi maximè placet, & in eum usum N. qui sit ad majorem nominis tui gloriam. Tua sunt fateor, Domine, tua sunt omnia. Ego verò redditurus forsitan hodie rationem, cupio esse Dispensator fidelis, ut non studeam honori meo, sed tuo, non vanitati, sed veritati! Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut Sacrificiis, precibus, Communionibus, indulgentiis, & eleemosynis juvetis animam meam, ne qua in limine beatæ æternitatis occurrat tristis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod absit, quacumque ex causa adversarii mihi, aut offensi estis, aut fuistis, condono ex corde vobis offensam coram Deo, qui scrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & si quem ipse offendi, supplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino *Jesu* relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiscum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantissimo corde Christi *Jesu*.

Hæc sunt Deus meus, judex meus, & refugium meum, hæc sunt desideria pauperis, quæ soles exaudire. Audi obsecro, & exaudi de profundis clamantem; & per misericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea desideria & decreta certè nunc, & omni hora, morte & Sanguine signare paratus sum. Hæc suprema mea, & æterna voluntas est, eritque, Deus meus, per gratiam tuam. Estne ultra quod possim, ô Pater misericordiarum, ô spes mea, ô Charitas, Deus meus, estne jam, dum adhuc tempus est miserendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia sanctissimam voluntatem tuam, ut securus tecum vivam in æternum, ut nunquam separer à charitate tua, ut amem te propter te, & tecum unum sim in perpetuum.

O beatissima V. Maria! salutis meæ anchora, & portus, spes & refugium omnium miserorum, ac proinde meum; & vos beati Spiritus, & custos Angele, vosque Patroni mei, & omnes Sancti, ac Sanctæ Dei, ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, sed vitæ: Auditis clamorem meum, & desiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum, & ratum esse volo, & vestro (quod humiliter imploro) auxilio futurum spero, etiam in extremo Judicii die, ac totâ æternitate. Ut sic cognoscat mundus, quia Diligo te Deum meum, qui sic dilexisti me; & vivo tibi, & in te; ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Hæc signavi manu propriâ, gratiâ Dei mei, teste ipso, & curiâ illius cælesti, & sic signatum cupio in hora mortis, ut Deo meo æternum vivam. Anno .... mense .... die .... horâ .... N.N.

NOTA.

Consultum esse singulis, præsertim sæpe itinerantibus, Exemplar hujus Testamenti exscribere, & manu propriâ signatum circumferre, vel libello precum inserere, ut quotidie, præsertim in omni morbi aut mortis periculo usurpetur, & sit ad manum quasi Salvus conductus ad Patriam, alteram & æternam.

NOTA denique.

IN hujus Tomi parte ultima inferius haberi expressos ipsos Ritus, & Ordinem administrandi singula Sacramenta, & sacrum Viaticum, & Extremam Unctionem, & Ritus Exequiarum, ac Sepulturæ, prout in Rituali Romano continentur: atque ita Curator animarum in hoc Libro simul præsto habet quidquid ad assistentiam ægris ac moribundis præstandam requiritur.

PARS QUINTA.

PRAXIS VARIA

ET

SELECTISSIMA

Assistendi cuivis Proximo, in quovis Statu.

COmplectens *Primò*, Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

Secundo, Praxim Conversationis, & Instructionis pro quovis hominum Statu & Necessitate. Uti §. 1. *cum Hæreticis.* 2. *cum Patribus familiæ.* 3. *cum mulieribus Conjugatis.* 4. *cum Viduis.* 5. *cum Virginibus ac Monialibus.* 6. *cum Pauperibus.* 7. *cum Consuetudinariis & obstinatis.* 8. *cum foventibus Inimicitias.* 9. *cum Tribulatis.* 10. *in Morte amici.* 11. *in Bonorum jactura.* 12. *in fama aut Honore.* 13. *in captivitate.* 14. *in Damnatione ad mortem, & extremo Supplicio.*

Ex his experietur Curator animarum in omni occasione tam privata, quam publica, copiosum se muneris sui subsidium in promptu habere.

CAPUT I.

Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

§. I.

Remedia contra vitium Superbiæ.

1. HAbeat Confessionem in promptu pro singulis vitiis brevem & acutam Sententiam, quæ instar spiculi memoriæ Pænitentis inhæreat.

2. Ostendat quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, & simul hominibus: humilitas verò faciat omnibus amabilem: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*, Jacobi 4.

3. Homo superbus, qui alios contemnit, aut qui quærit ubique suam laudem, privat se merito bonorum operum, & Deus immittit illi miserias quibus humilietur, ipso Christo id attestante Matthæi 23. *Qui se exaltat humiliabitur*, & è contra, *qui se humiliat exaltabitur.*

4. Exempla humilitatis in Sanctis, & in Christo, qui dicit Matthæi 11. *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.*

5. Pro Remedio superbiæ suadeat Pænitenti, libenter & frequenter agere cum pauperioribus, invisere hospitalia, aut alios infirmos, privatim osculari terram, cogitando se terram esse, etiam in pulverem brevi reversurum.

6. Fugiat adulatores: suas laudes non commemoret, nec ostendat se libenter eas audire, sed dicat cum Regio Propheta Psal. 113. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Exempla vindictæ divinæ in superbos vide supra in Apparatu, Verb. *Superbia.*

§. II.

Documenta & remedia contra Avaritiam.

1. INculcet pænitenti dictum Apostoli ad Timoth. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.* Ex illa oriuntur istæ lites, rixæ, odia, quæ animum assiduò turbant, & à Deo avertunt, nisi illa cupiditas tandem eradicetur.

2. Consideret vitæ brevitatem: Pro brevi via non est opus magno viatico.

3. Tempus esse ut incipiat thesaurum suum præmittere in cælum, ubi sperat in æternum habitare, monente Christo Matth. 6. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, quo fur non appropiat.*

4. Præmium eorum qui commutant avaritiam in spiritum veræ paupertatis, & contemptum divitiarum. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

5. Ut abjectâ cupiditate nimiâ, confidat divino promisso Matth 6. *Quærite primum regnum Dei, & hac omnia adjicientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro pænitentia injungere primò, parvas Eleemosynas, postea majores, donec usu elargiendi incipiat convelli radix tenacissimæ cupiditatis & avaritiæ. Hac avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem alliciendus, nam facile nobis *sordet terra, cum cælum aspicimus.*

§. III.

Remedia præscribenda contra peccata Luxuriæ.

1. MOneat pænitentem luxuriæ deditum, ut sæpe expendat hanc sententiam. *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.* Et seriò conferat turpitudinem, pudorem, & tristitiam quæ consequitur actum luxuriosum etiam in hac vita, & multò magis in futura, cum brevissima sensus titillatione, quæ statim evanescit instar fulguris, nihil homini relinquens, nisi necessitatem vel seriò pænitendi, vel in æternum ardendi.

2. Injungat ut frequenter & devotè postulet à Deo donum continentiæ: nam ut dicitur Sapientiæ 8. *Nemo potest esse continens, nisi Deus dederit.* Promittit autem Christus Matth. 17. *Patrem cælestem daturum spiritum bonum petentibus se.*

3. Adjungat orationi aliquas corporis afflictationes, jejunia, aut vigilias. Quia, *hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi per orationem, & jejunium.* Lucæ 11.

4. Valet etiam plurimum frequens usus Confessionis, & Eucharistiæ, qui possit in partem pænitentiæ imponi.

5. Doceat vitare occasiones luxuriæ, ut est fuga personarum quas sentit sibi periculosas: item lascivos aspectus, verba, libros, & sociorum sermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga consistit, monente Apostolo 1. ad Corinth. 6. *Fugite fornicationem.*

6 Caveat à gula, & otio, honesto semper exercitio animum occupando. *Multam enim malitiam docuit otiositas.* Eccles. 33.

7. Proponat deniq; præmium castitatis in cœlo paratum, Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et oblectationem quam etiam in hac vita possint habere in casta & pura conscientia, quæ est, *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum*, teste Apostolo ad Philip. 4.

§. IV.

Remedia contra Odium, Invidiam, & Iram.

1. COnsideret necessitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia apertè pronunciat Christus Matth. 6. Deum non dimittere peccata, *nisi dimittenti ex corde proximo suo.*

2. Vindictam injuriæ Deo relinquendam, qui suo tempore infliget. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Deut. 32.

3. Cogitet quoties Deus ipsi sua delicta remiserit: nonne decet in illius gratiam fratri suo ignoscere? *Serve nequam omne debitum dimisi tibi, nonne decebat & te misereri conservi tui?*

4. Proponat exemplum Christi, qui in Cruce oravit pro iniquissimis crucifixoribus & dixit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

5. Advertat *Invidiam* ipsi homini invido maximè nocere, dum de alieno bono dolet & tristatur, Prov. 14. *Putredo ossium invidia.* Est instar vermis ac tineæ, quæ invidum intus rodit & consumit, & absque alia utilitate.

6. Remedia denique odii, uti & *Iracundiæ* hæc sunt; Silere quamdiu te irâ commotum sentis, nec respondere nisi quando potes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Responsio mollis frangit iram.* Proverb. 25.

Cavere occasiones altercandi, non facile aliis contradicere. Injungere sibi pro mulcta, ut quoties alium per iram offendit, det aliquam eleemosynam, vel ab offenso ante vesperam veniam petat. *Sol non occidat super iracundiam vestram*, ad Ephes. 4.

§. V.

Remedia Acediæ & Tepiditatis.

HÆc Acedia consistit in quodam animi tædio, per quod omittuntur opera pietatis, aut certè non nisi imperfectè cum animi tristitia ac tepore peraguntur.

1. Consideret talis vivâ fide, nihil se habiturum in altera vita, nisi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera ejus.*

2. Reflectat quomodo homines pro modico hujus vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant; *Et illi quidem ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pœnas subierint Martyres ac Confessores pro Dei gloria, & vita æterna, quæ ipsi non est minus necessaria. Videat continuam pænitentiam, & patientiam, quam pro sua salute ultro subeunt tot viri Religiosi, ac devoti, etiam imbecillioris sexus, & ætatis Vel si sit Religiosus, conjiciat oculos in alios fervidiores, & suos confratres, qui magno zelo & labore in arduis Missionibus ac periculis versantur. Et dicat sibi cum S. Augustino, *Non potes tu quod illi, & illi?*

4. Postquam hæc seriò expenderit, prosternat se coram Deo in oratione, & ostendat illi suam miseriam, humiliter rogando ut hanc tepiditatem ac spiritualem tristitiam à se depellat: juxta consilium apostoli Jacobi cap. 5. *Tristatur aliquis vestrum, oret.*

5. Proderit etiam contra acediam, opera pia subinde variare, ut modò oret, modò legat, &c. Moneat etiam ut ad sonum horologii cogitet, *Tempus suum esse breve*, & se temporis rationem Deo redditurum.

Directionem brevem Confessarii & Pænitentis vide supra *Tom.* 2. in fine *pag.* 257.

CAPUT II.

Praxis Conversationis & Instructionis pro quovis hominum Statu & Necessitate.

§. I.

Praxis cum Hæreticis utiliter tractandi.

IN primo congressu concilianda est eorum benevolentia comiter alloquendo, & de iis duntaxat rebus agendo in quibus cum illis convenimus omni altercatione semotâ. Si quid etiam illis charitatis, obsequii, aut honoris deferendum sit, id benevolè præstandum. Sic enim disponitur animus, ut videant non contentionis, sed veritatis & charitatis studio nos conari illos à suis erroribus revocare.

Proponenda est hæretico paulatim multitudo, novitas, & discrepantia tot Sectarum quæ hoc sæculo emerserunt: & quomodo inter se tam repugnantes sint, ut de nullius veritate constare possit, quod clarè expositum invenies in hujus Operis Tom. 1. pag. 150. 156. 170. & seq.

Et hinc exponet illi obligationem quam quisque habet indagandi viam certam & securam in negotio tanti momenti, qualis est æterna damnatio, si illa inquisitio negligatur. Nec sufficere quod videatur sibi hactenus esse in via recta, monente Scriptura, *Est via quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt in interitum*: à similitudine Viatoris, qui eligit viam minimè periculosam: obligationem illam demonstratam reperies in eodem Tomo 1. *pag* 28.

Juvabit etiam illi exponere motivum vulgò notissimum propter quod moderni Sectarii in Anglia, Germania, & Belgio Ecclesiam Romanam primò serverunt, quam eorum Majores de nullo unquam errore accusarunt per mille quingentos annos ante libidinem Henrici octavi erga Bolenam, & offensionem Lutheri erga Pontificem, & Principis in Belgio erga Hispanos: adeoque propter libidinem, odium, & offensionem, non propter veritatem ab Ecclesia Romana defecerunt. Tunc perges, propter eorum exemplum, ortum ex solo odio, & libidine, teipsum in æternum perdes? De hoc vide deducta Tom. 1. pag. 172.

Ponatur ipsi patheticè ante oculos status miserandus in quo versatur modernus Sectarius per ea quæ credit ab omni veritatis specie aliena, in Secta nullum habente testimonium antiquitatis, aut miraculorum, cui adversatur totus pæne orbis Christianus, quod deductum invenies in Idæa miseranda moderni Sectarii Tom. 1. pag. 19.

Quamvis consultum non sit ut cum Hæreticis coram aliis publicè disputetur, quia sic honoris conservandi studio plurima quærunt effugia, quibus imperitis facile imponunt. Si tamen justas ob causas disputandum sit sive publicè, sive privatim, semper observanda sunt sequentia, 1. Curandum est Sacerdoti ut in lectione Evangeliorum, & communium Controversiarum ita versatus sit, ut ex ipso Verbo Dei scripto hæreticus convincatur, cujus sensum admittere debet juxta mentem Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ, juxta Methodum quam supra dedimus in Polemicis Tom. 1. c. 9. & tract. 2. c. 1 pag. 106.

Secundo, In disputando non confidat nimium suæ eruditioni & industriæ; cùm enim sit Fides donum Dei, humanis mediis non obtinebitur. Itaque ante congressum cum hæretico, eum Deo in orationibus commendet, & quasdam afflictiones ac pœnitentias pro eodem offerat, sub ipsa etiam concertatione mentem frequenter elevet ad Deum jaculatoriis orationibus, quibus sibi gratiam, & illi lumen exoret & impetret.

3. Nè tempus frustra teratur in disputatione, consultum erit mox ad fundamentalem controversiam venire: ea autem est de notis Ecclesiæ; si enim demonstretur nostra esse vera, necessaria erit sequela, omnia quoque vera esse, quæ ipsa docuit, atque adeò non errare eum, qui sub una solùm specie sumit Eucharistiam, veneratur Sanctos, &c. De quibus singulis in *tom.* 1 agitur.

4. Disputantibus hæreticis non danda est libertas vagandi, & ab uno puncto ad aliud transiliendi, sed certa & categorica responsio extorquenda; quâ re si ipsi irritentur, caveat Sacerdos, nè ipse etiam irretur, sed religiosâ patientiâ & modestâ adstantibus sit bono exemplo, attendat quoque, nè concitatè aculeatis verbis insultet, & quasi triumphum canat; hoc enim præsentibus, qui plerumque suis compati & favere solent, displicere poterit, & occasionem dare Sacerdotes Catholicos aversandi ut superbos

5. Sæpè non oberit urgere hæreticos, & premere quæstionem illam, Unde sciant Biblia, quibus utuntur, & quæ citant, esse verum Verbum Dei, Evangelium S. Matthæi esse scriptum à S. Matthæo, & non ab alio, qui nomen ejus finxerit? sic enim denique deveniendum erit ad Traditionem Ecclesiasticam, adeoque ruet primarium ipsorum fundamentum.

7. Cum iis, qui simpliciores sunt, non multùm altercandum est, sed potiùs hortandi sunt, ut per orationem commendent Deo negotium hoc, rogentque, ut veram fidem eis ostendere dignetur; tum si legere possint, libellus aliquis controversiarum simplici stylo scriptus legendus offerri poterit. Prætereà verò suavia & amica colloquia cum ipsis instituentur, in quibus ostendatur illis discordia inter Hæreticos, & contradictiones ipsiusmet Lutheri & Calvini, &c. Explicabuntur etiam aliquot motiva credibilitatis pro rudi plebe magis accommodata, qualia sunt Martyria tot ac tanta pro Christiana Fide tolerata; tot tamque docti Viri ab Hæresi ad nostram Fidem transeuntes; tam mirabiles Conversiones, tam admiranda Miracula in confirmationem Fidei nostræ patrata; &c. Denique etsi res prima vice ex voto non succedat, non desinat conatum suum cum patientia sæpius prosequi, & illorum Conversionem Deo in precibus commendare.

§. II.

Documenta Patribus familias tradenda.

1. Studendum, ut curam habeant institutionis Christianæ, liberos suos, & reliquam etiam familiam mittant ad Catechismum, reduces examinent, & eos, qui meriti sint, remunerentur aliquo præmiolo, ut alii quoque excitentur.

2. Ut suos servos, ancillas, liberos diligenter diebus festis ad Sacrum & Concionem mittant & ex redeuntibus quærant, quod notaverint, puniant subtractâ aliquâ recreatione, aliove modo negligentiores.

3. Ut otium domo eliminent, suosque benè occupent, ita tamen, ut tempus pro Sacro, precibusque fundendis concedant; neque existiment per tale otium quidquam decrementi rem domesticam passuram, quin potiùs certò sibi persuadeant, multùm ipsam hoc medio augendam; nam lucrum, quod propter virtutes, religionis maximè, despicitur, per virtutes meliùs recuperatur. Certè, si pietas, teste D. Paulo Tim. 4. ad omnia utilis est, quidni etiam ad rem domesticam augendam & conservandam?

4. Emendent, & tollant ludos inhonestos, ebrietatem, lasciviam, colloquia prava, juramenta, blasphemias, imprecationes, & contentiones, & similia peccata, decretâ certâ pœna pecuniariâ, vel abstinentiâ modicâ iis, qui sæpiùs horum peccatorum aliquod admisisse deprehensi sunt.

5 Commendet illis lectionem libellorum piorum, recitationem Litaniarum B. V à collecta familia ante somnum; pauperum amorem; cultum Sanctorum, & B. V. maximè; prostent, submotis inhonestis, Imagines piæ Christi Crucifixi, B. Virginis, Sanctorum, &c. Hæ lecticis etiam sint affixæ, ut occasio sit ante cubitū eas venerandi.

6. Sua-

6. Suadeat Patribus familias, ut non ipſi modò uni alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domeſtica negotia ſatisfacere tot legibus non poſſunt) dent nomina, ſed authores etiam ſint domeſticis ad idem faciendum, ſuiſque temporibus eos ad conventus mittant. Ad Confeſſionem & Communionem, cùm leges exigunt, peragendam hortentur.

7. Summoperè illis concordiam mutuam non modò cum uxoribus ſervandam, ſed inter ipſos etiam domeſticos procurandam commendet, atque ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam ſancti Spiritûs ſententiam, Prov. 17. *Melior eſt bucella ſicca cum gaudio* (& pace) *quàm domus plena victimis cum jurgio*; tum tritum illud proverbium: *Concordiâ res parvæ creſcunt, diſcordiâ etiam maxima dilabuntur.* Eundem in finem proderit etiam narraſſe ſapientiſſimum illud Sciluri Scytarum Regis factum, qui è vita diſceſſurus, ſeptuaginta, quos habebat filios convocavit, ſingulisque faſciculum 70. ſagittarum colligatarum obtulit, frangereque juſſit; quod cùm nequirent, ſingulos ſingulas ſagittas accipere & confringere juſſit, quod cum ſine labore præſtitiſſent, ſubjecit: *Ita & veſtra potentia, ſi conjuncti per concordiam manſeritis, à nemine frangetur aut ſuperabitur; ſecus, ſi per diſcordiam à vobis ipſis diviſi fueritis.* Sententiæ & exempla de pace mutua requiſita ad converſationem, reperiuntur ſupra verbo, *Pax*, in Apparatu.

§. III.

Praxis agendi cum Mulieribus, & maximè Conjugatis.

CUm fœminis agendum *rarò, breviter, cautè, prudenter.* Hæc ut ſerventur, caveatur in Converſando locus obſcurus, & ab omni teſte nimis ſecretus: oculi à fixo aſpectu, manus à contactu cohibeantur.

Hinc 1. ſe ſeverum potiùs, quam familiarem exhibeat; abſtineat à blandis verbis carnalem quendam affectum redolentibus. 2. Non facile credat querelis & lachrymis fœminarum; ſed potiùs adhortetur eas ad patientiam; jubeat inquirere, num cauſam injuriis, verberibuſque dederint. 3. Non habeat fidem, ſi revelationes & devotiones fingant, ſed potius ad obſervationem mandatorum Dei hortetur. Atque hæc circa mulieres in genere obſervanda ſunt, nunc ad ſpecialia magis deſcendendum eſt.

Virtutes ergo uxorum quod attinet. 1. Vehementer ipſis commendabit puram intentionem, ut videlicet finem illum, quem conjugata quæque mulier præfigere ſibi deberet, obtinere laborent? Is autem finis eſt, ut marito ſint adjumento in filiis generandis, nutriendis, & educandis, & per hoc debitum amorem & obſequium Deo exhibentes ſalvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Proverb. cap. 32. dum dixit de muliere illa provida. *Quæſivit lanam & linum, &c.* Per lanam enim externa bona & corruptibilia, per linum verò interna & incorruptibilia ſeu æterna indicantur.

2. Hortetur illas ad inſignem vitæ integritatem & verecundiam; hæ enim virtutes ſunt veſtis illa, quam ſapiens mulier ſibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit, *Byſſus & purpura indumentum ejus*, ubi per Byſſum propter candorem intelligunt Interpretes innocentiam vitæ, per purpuram verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè ſi ſic quærant regnum Dei & juſtitiam, omnia reliqua, quæ ad ſe ac familiam ſuſtentandam ſunt neceſſaria, copiosè adjicientur,

3. Moneat, ut etiam atque etiam imitari ſtudeant jam ſæpiùs commemoratam mulierem ſapientem, quæ conſideravit ſemitas domûs ſuæ, & panem *otioſa* non comedit. Ad hujus ergo exemplum otium diligentiſſimè fugiant, eumque in finem ſæpiùs conſiderent, quæ tum interiori ſuæ domui, animæ ſcilicet; tum exteriori, videlicet familiæ deſint, eâque omnia ſollicitè, & optimo, quo poſſunt modo, procurare ſtudeant.

4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli ſententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Eccleſia ſubdita eſt Chriſto, ita mulieres viris ſuis in omnibus.* Hortetur itaque illas, ut, ſicut Eccleſia triplici potiſſimum obſequio ſuum erga Chriſtum amorem probat, ſcilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ; Ita his ipſis tribus officiis ipſæ quoque ſuos ſibi maritos demereri ſtudeant.

5. Singulariter illis commendet domeſticorum, & liberorum maximè curam; horteturque ad exemplum mulieris ſapientis, omnes ſuos domeſticos *duplicibus* veſtiant, id eſt, ut tam in virtutis, quàm in aliarum artium ac munerum, quibus alere poſtea ſeſe debebunt, ſtudio eos perficiant.

6. Non minùs illis commendet imitationem illius virtutis, quam in muliere Sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus*, Proverb. ult. Hortetur itaque illas, ut ſingulari ſtudio taciturnitati ſtudeant, & domeſticos manſuetudine potiùs, quàm imperiis duris atque verberibus ad officium perducere ſtudeant: nam mitibus promiſit Chriſtus, quod terram, id eſt, homines ſuæ curæ commiſſos poſſeſſuri ſint.

7. Suadeat, ut cum ſapiente muliere accingant *fortitudine* lumbos ſuos, & roborent brachium ſuum, ad plurima incommoda, quæ matrimonii jugum ſecum ex omni parte affert toleranda; alioqui enim & in hoc, & in futuro ſeculo miſerrimas futuras.

8. Denique miſericordiam erga pauperes ſpecialiter etiam commendent, ut videlicet & ipſæ cum muliere ſapiente manum ſuam aperiant inopi, & palmas ſuas extendant ad pauperem; ſic enim copioſam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promiſſum: *Date & dabitur vobis: Menſuram bonam & confertam, & cogitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*, Lucæ 6. Has profectò virtutes ſi comparare ſtuduerint uxores, verificatur de illis, quod Salomon de muliere ſapiente narrat: *Surrexerunt filii ejus, & beatiſſimam prædicaverunt; vir ejus & laudavit eam: date ei de fructu manuum ſuarum & laudent eam in portis Opera ejus*, Prov. cap. ult.

Tentationes Conjugatarum ad tria ferè genera revocantur. *Primum*, & graviſſimum ferè eſt, quod ex maritorum vel ſeveritate, vel violentia, vel negligentia, aliiſque vitiis naſcitur. Contra hanc tentationem ſic eas muniat, & 1. ſuadeat, ut pro maritis ſuis aſſiduò Deum, in cujus manu ſunt corda hominum, precentur, imitatæ prudentem Abigail, quæ marito ſuo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obſequiis valde diligentes ſint, ſed extraordinaria charitatis officia erga illos oſtendant, v. g. cibos illis gratos præparent, dicantque ſe ſpeciali affectu erga maritum illos præparaſſe, omnia verò mandata promptiſſimè exequantur, &c. ſic enim amor maritorum erga ipſas creſcet, & ſuo tempore occaſio dabitur, id quod volent, impetrandi, ut in Eſthere patet.

3. Suadeat, ut, dum maritus ebrius aut iratus eſt taceant: imo etiam poſtero die ab ipſo veniam precentur, non

non aliter, ac si ipsæ illum offendissent; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis mentem mariti devinciet. Certè in plerisque conjugiis causa potissima discordiarum est, uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui uxori, quam maritus quotidie verberabat, remedium petenti, vasculum naturali aquâ plenum obtulit, jubens ut marito irato, hac aquâ os suum impleret & tam diu retineret, donec mariti ira deferbuisset. sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter Chirurgus ille, qui dum ad uxorem vulneribus plenam vocatus esset, primo loco emplastrum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, causamque rogatus, respondit, frustra se reliqua vulnera curaturum, nisi hoc foramen priùs obstruxisset & sanasset.

4. Suadeat, ut, dum mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem capiant, & suavibus verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter ferant suos (uxorum) errores, se quoque, si hoc impetraverint, paratissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, nè unquam maritos, aut increpent, aut cum ipsis litigent, aut omninò manibus certent; nam sic magis in consuetudine eos roborant, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. Si hæc nihil proficiant, suadeat illis, ut Parochum, vel Virum Religiosum adeant, eumque rogent ut cum marito suo agere, aptisque mediis prudenter applicatis, ad frugem reducere studeant; Ipsæ verò intereà negotium hoc Deo commendent, proque felici ejus successu Communiones aliquot, vel eleemosynas, aliaque opera offerant.

5. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeatque, ut ex malo tanto fructum bonum meritorum in cœlo ingentium extrahere studeant, nè alioqui & illis objici possit, quod S. Job. suæ uxori objecit & dixit: *Quasi una de stultis mulieribus egisti. Si bona de manu Dei suscepisti, mala quare non suscipias?* Profectò enim stultè agunt uxores, quæ impatienter ferunt tales miserias, quia sic & gravius ferunt crucem, & in altera vita nil nisi graves pœnas expectare ex ea possunt, cum tamen per patientiam potuissent crucem hanc leviorem reddere, & simul ingens in cælis præmium mereri.

Secundum genus tentationis provenit, ex liberorum & aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has tentationes sic eas muniat Sacerdos. 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores subditorum & liberorum, sed potiùs considerare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè irasci, sed cum charitate & condolentia media applicare solemus. 2. Suadeat, ut non quosvis errores mox puniant, sed minores dissimulent, exemplo piscatorum, qui piscis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in memoriam Dei misericordiam, quam erga ipsas ostendit; & dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filiæ Dei? & tamen quàm parum impletis mandata illius? si quoties peccatis, mox Pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno essetis? Si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipsis impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse deberetis, quantò minus à liberis vestris, ratione destitutis hoc exigetis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potiùs, quàm severitate corrigant, nam ut S. Prosper l. 1. de vita contempl. ait; *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Et ut S. Gregorius in Pastor. cap. 35. ait: *Plerumque quos Cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia condimenta compescunt.*

Tertium genus tentationis oritur ex sollicitudine, quam de liberis tum alendis, tum necessariâ dote instruendis habent. Contra hanc sic illas muniat Sacerdos. 1. Hortetur illas, ut filios in timore Domini educent, & exemplo S. Tobiæ ab infantia faciant, timere Deum; Hanc enim solam esse optimam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre possit, & cum qua nullum necessariorum ad vitam mediorum defectum sint passuri; ea enim si liberos instruxerint, audacter cum S. Tobia ad illos dicere ipsas posse: *Dilecta proles, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut etiam Deus ipse per Psalmistam dixit: *Non est inopia timentibus eum* Isaiæ 33.

2. Jubeat illas considerare, quàm liberaliter Deus aves in aëre, pisces in aqua, feras in sylvis nutriat, quantò magis ergo hominibus pretioso ipsius Sanguine redemptis necessarium victum non negabit?

3. Jubeat item meminisse, quod non tam ipsarum, quàm etiam Dei filii sint liberi earum; imo magis Dei, ut qui corpus & animam dederit, si ergo ipsæ tantopere sollicitæ sunt pro liberis, ne quidem illos unquam fame perire sinerent, quanto major de talibus liberis cura ab ipso Deo expectanda erit?

4. Ostendat illis, quantum periculum & damnum liberis & sibi ipsis creent, si amplam nimis hæreditatem parent; sibi quidem, dum intereà salutem suam & cœlestes divitias comparare negligunt, pro quo tamen ipso labore exiguas à liberis gratias referent, sed potius efficient, ut & in vita mortem ipsarum illi assiduò desiderent (quo citiùs paratâ hæreditate fruantur) post mortem verò convivia instituant, & per turpem decoctionem hæreditatis, notam parentibus mortuis inurant, pro honore & levamine quod per tantos vitæ labores exspectabant.

§. IV.

Praxis Viduas instruendi.

Explicandum Viduis, quod cum marito careant, debeant se Christo offerre, & illum in Sponsum accipere. Suadeat ut Christo pro dote offerant has quatuor virtutes. 1. Insignem vitæ honestatem, qua studeant Christo soli placere, & ab eo vicissim amari. 2. Constans studium Orationis: per hanc enim sponso suo familiares fient, nec aliorum colloquia ambient. 3. Patientiam, quâ æquo animo ferant miserias & desolationes quas secum affert status viduitatis. 5. Charitatem erga liberos & domesticos, quâ tum necessaria illis provideant, tum in pietate & bonis moribus benignè instituant.

Tentationes quædam propriæ sunt Viduis, contra quas à Sacerdote muniri debent.

Prima tentatio oritur ex mariti morte; contra quam sic eas muniat Sacerdos. 1. Ostendat, merito sperari posse, maritum inter Electos annumeratum esse, proinde, si verè illum dilexerint, gaudere magis ipsas debere, quòd ille ex carcere corporis liberatus, & ab exilio revocatus in patriam, omni deliciarum genere affluentem fuerit.

2. Declaret etiam illis, melius sic provisum fore à marito, si enim, cum in terris viveret, tantâ curâ uxori & liberis necessaria providebat, quanto magis in cœlis

cœlis hoc facturum, ubi & charitas innumeris partibus aucta est, & major ad quævis à Deo impetranda facultas adest.

3. Revocet in memoriam, quoties viventem adhuc Maritum in longinquas forte regiones negotiorum causâ abeuntem sine dolore dimiserint; quidni ergo etiam jam ipsius absentiam per diem unicum (nam mille anni coram Deo & cum æternitate comparati, sunt sicut dies hesterna, quæ præteriit) æquo animo ferant, ut suo tempore, tantò cum majori gaudio, in cœlis iterum videant; maximè cum sperare possint, in eum locum abiisse maritum, in quo negotia sua, & liberorum commoda optimè apud Deum & Patronos procuraturus credatur.

4. Ostendat illis, quod loco Mariti defuncti infinities ditiorem, pulchriorem, nobiliorem, sanctiorem, & prætereà etiam immortalem, summeque sponsæ suæ amantem Sponsum, videlicet Christum, habere possint; ei proinde se despondeant, & tum audacter cum S. Davide Psal. 22. dicturas: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

Altera tentatio, ex ipso Viduitatis statu & solitudine plerisque viduis per quàm sanè molesta oritur, contra quam sic illas muniat Sacerdos, 1. Declaret, quantam curam se de Viduis habiturum promiserit Deus, nam Exodi 22. cap. dicit: *Viduæ & pupillæ non nocebitis, si læseritis eas, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem earum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio*, Jeremiæ 22. præcipit: *Viduam nolite contristare.* Matth. 23. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui domos viduarum comeditis.* Psalmista Psalm. 145. dicit: *Pupillum & viduam suscipiet.* Et Deus Psalm. 67. *Pater Orphanorum & Judex viduarum* vocatur, ut innuat, se speciali ratione Viduas defensurum.

2. Illis ostendat, quàm fideliter Deus promissis steterit, & quantam jam olim curam de illis habuerit, in eumque finem ob oculos illis ponat viduam Sareptanam, 3. Reg. 17. ab Elia mirè adjutam.

Alteram item, cui Elisæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem subvenit. Nohemi viduam singulari benedictione impertitam. Ruth c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte suscitavit. Lucæ 7. Annam filiam Phanuelis, quam Prophetico Spiritu donavit, & quàm tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos, in Gazophilacium misit, præ aliis omnibus à Christo laudatam. Marc. 12.

3. Proponat in exemplum Viduas illas, quæ, cum possent, nubere noluerunt; quales sunt, Paula Romana, Blesilla ejus filia; Melania, quæ marito nondum sepulto viduitatem suam Domino consecravit; Euphrasia, quæ licèt ætate florida, & divitiis affluens, & ab ipso etiam Imperatore rogata, ut secundas iniret nuptias, constanter abnuit, & in Thebaidem se contulit; Elisabetha Regis Ungariæ filia, quæ totam se post mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Constantinopolitana vidua, quæ cum per annum & dimidium dumtaxat virum habuisset, & ab Imperatore Theodosio moneretur alium accipere, respondit: *Si Dominus voluisset, me viro nuptam esse, non tam cito me illo orbasset; quia ergo agnovit, non amplius expedire mihi Conjugium, conjugem abstulit.*

4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonii, & durum vinculum, ob quod ablatum gaudere deberent potius, quàm tristari; meminisse quoque lubeat illius dilemmatis, quo vidua quædam Romana usa est, dum dixit: *Aut futurus mihi maritus bonus, aut malus est: si bonus, vexabit semper timor mortis illius; si vero malus, expedit mihi magis malum hoc non experiri.*

Tertia tentatio, provenit ex sollicitudine de victu sibi & filiis procurando; contra hanc muniat eas, partim iis mediis, quæ suprà pro simili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam iis quæ infrà contra pauperum tentationes afferentur;

Specialiter verò hic proderit in memoriam revocasse illam historiam de vidua, quæ duas filias, quas alere jam non poterat, ad aram B. V. duxit, eique omne in illas jus maternum transcripsit. Quo facto vix egressæ templo sunt, cum obvius illis juvenis fictus plenum pecuniâ marsupium offert, seque patri eorum mortuo has pecunias debere asserit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea vestem filiabus honestam confici curat; cum autem vicini ita vestitas viderent, & talem pecuniam ex quæstu impudico comparatam suspicarentur, mater de infamia filiarum sollicita ad templum properat, & B. V. hanc necessitatem commendat, & sanè iterum auditæ sunt preces. Nam die quodam festo, dum filiæ ante domum sedent, adest de cœlo Angelus, & in conspectu multorum rosas virginibus tradit, dicens, eas ab ipsarum cœlesti Matre in testimonium illæsæ virginitatis missas fuisse. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum Monasterium ædificavit, & utrique has virgines præesse voluit. Ita refertur in speculo Exemplorum, exemplo 117. Et ex Apparatu videri potest ver. *Consolatio divina*, quomodo illa Viduis aderit, si ad eam fidenter confugiant.

§. V.

Quomodo, & de quibus instituendæ Moniales, & Virgines.

SUadendum, ut sæpe recolant illam S. Bernardi sententiam: *Ad quid venisti?* Ac proinde Mundo generosè valedicentes, solum Christum pro Sponso eligant, certoque sibi persuadeant, quidquid sponsa in Sponso suo exoptare posset, id omne illas in Christo infinities perfectiùs reperire; ideoque meminisse eas jubeat sententiæ illius à S. Paulo 1. ad Corinth. cap. 7. prolatæ: *Quæ nupta est, cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro; & mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt*, ut sit sancta *& corpore & spiritu.* Audiant ergo & implere studeant consilium in simili negotio viduis à S. Augustino de bono viduitatis datum, dum ait: *Currite ad illum, placete illi, ex illo vivite, cum illo, & de illo.* Præcipuè verò illas hortetur ad magnam corporis, animique integritatem, ad Orationis studium, ad obedientiam, modestiam, & patientiam; hæ enim virtutes maximè sponsam Christi decent. Porro tentationes ipsarum ad quatuor fere species revocari possunt.

Prima oritur, ex solitudinis religiosæ tædio; contra hanc sic illas muniat. 1. Proponat illis exemplum avicularum inclusarum, quæ initio quidem solitudinis impatientes exitum ubique sollicitè quærunt, sed paulò post solitudini assuetæ, adeo delectantur illâ, ut neque aperto etiam ostio exeant; idem ergo ipsas sperare tantò certiùs jubeat, quantò fortior est gratia divina, quàm consuetudo.

2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque Uxores in sæculo solitariæ domi resideant, & intereà mille crucibus & curis oneratæ gemant & felices virgines Deo consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illæ, sibi obtigisse felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt.

3. Osten-

3. Ostendat illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quod Deus ita illas Monasterio incluserit; ut enim venatores accipitri oculos obvelant, ne viliorem prædam insectatus, nobiliorem dimittat; ita Deus obvelat oculos mentis & corporis Monialibus, ne illi videant & Deum amare omittant. Sicut item imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectæ splendorem suum & pulchritudinem amittant; ita Deus Moniales vult obvelatas esse, ut tanto pulchrior ipsarum anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum.

4. Meminisse jubeat, quid sponsus ipsarum per Oseam c. 2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in solitudine JESUS est, & esse cum JESU Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis lib. 1. cap. 20. sic loquentem: *Si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentiis. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Jesum dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.*

Secunda tentatio oritur, ex defectu temporis ad orationem; quandoque vero ex consolationum, quas in precibus sentire cupiunt, carentia. Contra hanc sic illas muniat. 1. Ostendat illis meliorem esse & gratiorem Deo obedientiam, quàm victimas orationis & sacrificia laudis. Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minimè gratum obsequium ipsi præstaret: ita nec hominis grata Deo oratio esse potest eo tempore, quo Deus aliud ab ipso obsequium petit. Doceat prætereà, ipsum opus obedientiæ orationem esse; sic enim S. Augustinus super Psalm. 150. Cum quæsiisset, quomodo res ratione carentes à S. Davide ad laudandum Deum invitatæ, laudare ipsum possint, respondit, in eo, quod ipsi obedientes sint, & suos effectus ad nutum ipsius producant: unde subjicit S. Doctor: *Vis semper laudare Deum? benè fac omnia, & laudasti Deum.*

Insuper firmiter illis persuadeat, ipsas consolationes, quas in oratione sentiunt, si propter obedientiam relinquantur, per obedientiam melius recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo, quis autem cor purius & meliorem conscientiam habet, quàm is, qui in omnibus Dei voluntatem se implevisse advertit? Nimirum talibus contingit, quod illi Moniali, quæ cum Christum, qui ipsam visitaverat, ad portam vocata dimisisset; rediens adhuc invenit, dicentem tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quo obedientia vocaverat, abiisset.

Secundò illis, quæ Desolationes in oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in his sensibilibus consolationibus non consistere profectum & perfectionem hominis, sed potiùs in integra resignatione sui in manus Dei, multoque gratiores Deo chariores que esse animas, quæ desolationes patiuntur & ariditates, quam quæ consolationibus avidè inhiant. Quod pulchrè aliquando Deus personæ cuidam desideranti scire, quænam animæ Deo charissimæ essent, declaravit sequenti viso, ut in Speculo exemp. V. *Tribulatio exemp. 6.* videre est. Viderat illa persona Christum ad altare stantem, & infra tres Moniales flectentes. Ad harum primam accedens Christus, suaviter eam allocutus est, & postea SS. Corpus suum tradidit. Subinde ad alteram progressus, duris verbis, & torvo aspectu eam castigavit, simulque etiam SS. Corpus suum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantum, sed etiam verberibus eam plurimis afflixit, & tum demum SS. Corpus suum præbuit. Cum autem persona illa hujus visi explicationem peteret, respondit Christus, primam quidem Monialem sibi charam esse, sed quia non nisi consolationes appetit, non esse eam tam charam ipsi, ac secundam, ut quæ etiam durius ab ipso tractata, ab ejus servitiis non desinat; verumtamen, quia, si graviores essent tentationes, animo & proposito deficeret, ideò tertiam sibi charissimam esse, ut quæ nullis adversis rebus sese ab ejus amore, *& servitio permittit absterreri.*

Tertia tentatio, oritur ex eo, quod à Superioribus non videantur amari, ideoque non applicentur ad honorifica officia, sed perpetuis increpationibus vexentur. Contra hanc tentationem sic eas muniat. 1. Proponat exemplum Christi, qui usque ad 30. annum obscuram vitam vivens, subditus erat parentibus suis.

2. Jubeat meminisse, ad quem finem venerint in Religionem? nonne, ut eligerent abjectæ esse in domo Dei sui magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum? Gaudeant ergo sibi occasionem offerri finis sui obtinendi, & ea sedulo utantur.

3. Demonstret illis, omnia officia suam dignitatem & excellentiam desumere à voluntate Dei, illumque à Deo copiosius honorandum, qui officium ab eo impositum perfectius impleverit, perinde ac in comœdia non attenditur, quam personam egerit actor, sed quam benè.

4. Ostendit illis commoda, quæ afferunt humilia officia præ altioribus. Nam 1. minus periculi in illis reperitur vanæ gloriæ, & præmii per eam perdendi. 2. Purior est intentio; & hoc ipso major à Deo benedictio. 3. Minoribus talentis ad ea opus est 4. Curas minores requirunt. 5. Consolationes divinæ in iis sunt frequentiores. 6. Proximus magis inde ædificatur. 7. Charitas fraterna mirè per ea augetur & conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subjiciunt, & onera pro ipsis portant. 8. Superiores valde recreantur, & multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent, dum timent, ne imponendo vilia officia, subditos offendant. 9. Securius possidentur; quia pauci sunt qui ambiant illa humiliora.

5. Demonstret illis, nullam familiaritatem esse magni faciendam, aut magis appetendam, quam cum Deo; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Hortetur ergo illas, ut in tentatione constitutæ imitentur Rachaelem Monialem; quæ, cum à Judaismo ad veram Fidem conversa, nunquam in monasterio visitaretur, ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam garrientibus; ad altare cubiculi sui accessit, & B. Virginem, aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admitterent; magisque consolata discessit, quam si ad portam cum aliis fuisset locuta, uti in Spec. Exem. *V. MARIA Exem.* 10. videre est.

6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ Senensis; quæ ut levius ferret vexationes parentum & domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

Quarta tentatio, oritur ex vitiis & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè angun-

anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas muniat.

I. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysii, quo dicere solebat, nimium de levibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis: qui enim se norit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum ac spinarum suapte naturâ feracem esse. Hinc ille adversus errata quotidiana hac oratione utebatur: En mi Domine, quàm fragilis sum & miserabilis! quàm proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum committam, & tum quiescebat.

II. Persuadeat illis, quòd quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiamsi sæpius ex infirmitate caderet; certo tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret: ita & animam, quæ tendit ad cœlum, certò eo perventuram, licèt quandoque in peccata venialia labatur, modo resurgere citò conetur.

III. Pari modo persuadeat illis; quemadmodum pater infanti suo ob morbum cadenti potius condolet, quàm indignatur; ita Deum quoque animæ ex infirmitate cadenti, non modo graviter non indignaturum, sed potius condoliturum, mediaque ad infirmitatem curandam suppeditaturum.

§. VI.

Praxis juvandi & consolandi Pauperes.

INstruendi sunt pauperes, ut sortis suæ vilitate non affligantur, sed cum gaudio inde sibi meritum & coronam acquirant.

I. In hunc finem proponat exemplum Christi; qui ut S. Paulus 2. ad Corinth. c. 8. ait: *Propter vos egenus factus est, cum esset dives*; si ergo solatium est miseris socios habere, quantum erit solatium pauperi, paupertatis socium habere ipsum Christum?

II. Revocet illis in memoriam, quot millia sapientissimorum virorum & sanctissimorum sponte amplexi sint paupertatem, ut essent similiores Filio Dei; quidni ergo & ipsi gaudeant, ultrò à Deo oblatam hanc gratiam, quam alii per magnas difficultates & certamina quæsierunt?

III. Jubeat meminisse, vitam nostram similem esse comœdiæ; ut ergo actor libenter per diem personam mendici vel rustici gerit, si speret inde se Regi, Aulicisque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; Ita & ipsi libenter vilem suam personam per brevem vitæ diem sustineant ut Deo cœlitibusque magis placeant, & merita sua multiplicent.

IV. Ostendat talem tantum esse quemlibet hominum, qualis & quantus est apud Deum, atque adeo illum esse in hac vita digniorem, qui sanctior est; hanc ergo dignitatem obtinere cùm in ipsorum sit potestate, cur doleant, se falsâ gloriâ honoribusque carere?

V. Demonstret, quod Deus divitias illis non dederit, specialis favoris loco habendum. Indicium enim est, Deum hic velle curam eorum habere, atque eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promisit: etiam ipsos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos esse, & annos suos in vera pace transigere. Ad quem finem proderit narrare historiam de Fabro illo ferrario, quem cum vicinus dives toto die cantantem audiisset, quoddam marsupium pecuniâ plenum in officinam conjecit, quo ille invento, mox curis obrutus de pecunia servanda & augenda, à cantu abstinuit, neque eum resumpsit, donec vicinus detecto consilio suo pecuniam repetiit.

Altera tentatio, eaque gravior, oritur ex timore de victu & vestitu quotidiano parando, contra quam sic muniat eos. 1. Declaret illis, quantam Deus semper curam se habiturum pauperum promiserit, & actu habuerit, ut meritò S. Psalmista Ps. 10. dixerit, quod oculi ejus in pauperem respiciant; diligenter scilicet considerantes, ne aliquid ei desit; *nam tibi derelictus est pauper*, eodem teste Ps. 9. Unde jam olim etiam apud Ethnicos, teste Menandro Epist. 28. pauperes æstimabantur Deorum esse. Quam vero fideliter steterit Deus promissis, id unum indicio satis esse potest; quod Scrip. dicat Ps. 36 *Junior fui, etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem Divites eguerunt & esurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.*

Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quàm si cives, quotiescumque re aliqua indigerent, ad eum confugerent eamque, audacter peterent; quis civium foret qui non sæpissimè, imò assiduò ad ipsum confugeret? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem, tum propter limitatas divitias fallere posset. Cum ergo Deus summè verax & potens simile decretum promulgari jusserit, imo ipse promulgaverit, dum dixit *Petite & accipietis &c.* Joan. 16. an non maxima cum fiducia ad eum confugiendum erit?

Demonstret illis, quot titulos habeat quivis homo justus ad omnia necessaria à Deo speranda.

Primus est, quod *homo* sit: si enim Deus lilia agri, & volucres cœli tàm solicitè nutrit; an ipsius hominis, propter quem omnia illa condidit, non majorem rationem habebit?

Secundus titulus est, quod *redemptus* sit: quis enim ovem, aut equum, aliudve animal, quod magno pretio emerit, fame perire sinit? quanto minus ergo Deus hominem pretioso Sanguine suo emptum & redemptum necessariis ad vitam subsidiis destituet.

Tertius est, quod sit, *Christianus*: quis ignorat; quantam curam Deus Israelitarum habuerit: qua charitate & sollicitudine illis manna de cœlo tot annis, coturnices, & aquam de petra providerit? & Christianis, qui veri Israelitæ sunt, quorum illi figura erant, victum quotidianum negabit? aut certe populo illum sequenti per tantum miraculum panem datum credemus; & Christianis non corpore, sed animo, non pede, sed affectu, non gressu, sed virtutis studio ipsum sequentibus ac imitantibus, necessaria alimenta negaturum existimabimus.

Quartus titulus est, quod *Servus* sit: quis nescit; quantâ curâ victum subministremus etiam brutis servientibus nobis? si verò servum nacti sumus fidelem, & utilem, quàm ægrè demittimus? An igitur minorem charitatem à Deo sperabimus? an nescimus, quantâ curâ fidelem servum suum David protexerit, & conservarit? quam sollicitè Eliam per corvum aluerit? quam liberaliter Jobo, cui similis in terra tum temporis servus repertus non erat, duplicia restituerit.

Quintus titulus est, quod sit *Amicus* Dei: quis amicum sibi gratum deserit? quis nescit amicorum omnia esse communia? si ergo Deus hanc consuetudinem adeo servare decrevit, ut etiam se ipsum amicis dare statuerit, an in quotidianis alimentis suppeditandis eam transgressurus credetur? Certè ad fiduciam orationis adhorta-

adhortaturus, amici panem iterato petentis exemplo usus est, ut indicaret, hunc esse specialem titulum, ob quem non facile quid negari possit petenti.

Sextus titulus est, quod sit *Filius*, si enim ipsa etiam bruta tam sollicite pullos suos alunt; an Deo hanc providentiam adimemus? An infans, si ratione prædítus esset, prudenter dubitare posset, num mater eum lactatura esset, & quis dubitabit, an Deus sustentaturus sit: quibus dixit: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? quod si illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui*, Isaiæ. 49.

Septimus titulus est, quod sit *Sponsa* Dei: quis unquam audivit sponsam regiam à sponso desertam esse, si illa bene se gesserit? Certè Assuerus Estheri dimidium regnum obtulit; quantò magis daturus fuisset, si victum tantum petiisset? An Rex cœlestis à terreno se vinci patietur? Hos ergo titulos bene perpendere pauperes jubeat Sacerdos, certoque promittat, iis fiduciam auctum iri: si enim, qui litteras septem sigillis munitas à Rege accepisset, quibus ei victum promitteret, minimè dubitaret, quin Rex promissis staturus esset: quantò minus de Deo, qui hos septem titulos tam benignè largitus est, dubitare fas erit? Id unum ergo singulari cura agant pauperes, ut mandata Dei servent, orationem frequentent, patientiam in adversis non deserant: de cætero omnem solicitudinem in Deum conjiciant, & eum ipsi in ore ac mente assiduè habeant.

§ VII.

Quo modo agendum cum Consuetudinariis, & Obstinatis peccatoribus.

SAcerdoti hic imitanda est Christi mansuetudo & patientia, quâ peccatores expectat & recipit. Illius ars & industria non est posita in eo ut tales statim sine absolutione dimittat, sed ut congruis mediis & motivis tales efficiat, ut merito absolvi possint. In hoc, non illo, consistit labor viri Apostolici.

Primo loco ad illorum animos emolliendos adhibenda est sincera ad Deum precatio pro eorum salute. Juvat etiam benigna conversatione, aut etiam obsequiis animos eorum disponere ut monita salutaria facilius recipiant, quod S. Xaverio familiare fuisse in ejus vita narratur.

II. Si legere norunt suadeat illis, ut singulis diebus tardè & attentè unum alterumve folium ex libello pio legant, maximè ex tali, qui vel de æternitate, vel de quatuor novissimis scribat. Hi enim Concionatores muti multo efficacius plerumque persuadent emendationem, quam ii, qui in cathedris cum strepitu detonant.

III. Specialiter illis commendet affectum & fiduciam ad SS. Domini Passionem, horteturque, ut singulis diebus semel vel sæpius ad honorem illius Orationem Dominicam, vel Salutationem Angelicam recitent: Hunc in finem juverit illis indicare, quod Christus quondam S. Gertrudi dixit: *Quilibet poterit respirare in spem veniæ offerendo Deo Patri meam innocentissimam Passionem & mortem. Credat igitur peccator, se per hoc obtinere saluberrimum fructum indulgentiæ; quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, sicut devota memoria meæ Passionis cum fide recta & vera pœnitentia*, l. 4. Insin. diu. piet.

IV. Simili modo conetur eos ad singularem fiduciam & amorem erga B. Virginem excitare. Suadeat ergo Sacerdos, ut hanc B. Virginem peccator cum quo agit variis obsequiis demereri sibi studeat, maximè singulis diebus aliquid in honorem ejus recitando, in ejus festis confitendo, per diem integrum, maximè vero Sabbati, abstinendo ab illo vitio, quo maximè infestatur. Eum in finem conveniet unâ alterave brevi historia ostendere, quàm salutare hoc medium multis peccatoribus fuerit, Ex. grat. illi Militi, cui diabolus servi specie assumptâ per 14. annos servierat, occisurus illum, si vel semel Salutationem Angelicam, quam recitare quotidie consueverat, omisisset, qui tamen postea B. V. patrocinio & ope Eremitæ cujusdam, fraude dæmonis delectâ, egregiè resipuit. Uti fusius in Spec. Exem. V. Sal. Angel. Exem. 5. refertur. Alius vero, qui Sabbato virginis Mariæ nomen habentis pudori, amore beatissimæ Dei Matris, pepercerat, in torneamento occisus, contritionis elicitæ gratiam, & cum hac salutem obtinuit, Ibid V. Horæ Canonicæ Exem. 4.

V. SS. Eucharistiæ usum quoque, si possit, omnibus modis persuadeat: ibi enim mensa est, quam paravit Dominus adversum eos, quos tribulant peccatorum vitiorumque habitus. Ibi humanus ille medicinalis Sanguis latet, qui si hauriatur à peccatore, à morbo Caduco ad peccati lapsum impellente eum liberabit. Expertus hanc efficaciam est miles ille, qui concubinæ amore implicitus, cum S. Bernardi suasu in agone constitutus SS. Eucharistiam recepisset; adeo mox mutatus est, ut summè eam detestatus sit, quam summè prius deperierat, uti fusius in Spec. exem. V. Attritio videre est.

VI. Nonnunquam proderit adhibere medium illud, quo S. Bernardus peccatorem quendam à pravâ consuetudine abduxit; dum illi suasit, ut triduò tantum ad honorem SS. Trinitatis à familiari sibi vitio abstineret, quod cum ille fecisset, suasit S. Bernardus ut alterum triduum ad honorem Christi adjiceret, quo consilio observato, ita ille immutatus est, ut etiam sine pacto ullo deinceps abstinere statuerit.

VII. Salubre quandoque etiam fuerit, dolo bono circumvenire peccatorem, & ad exemplum Nathan Prophetæ, parabolæ, vel etiam historiæ propositione, ipsi status sui periculum, vitæque sceleratæ turpitudinem ostendere; quod tamen initio dissimulanter admodum faciendum est, ne artem mox advertens, difficulter capiatur. Parabolæ autem vel historiæ tales possunt esse. 1. Narret, ex Acroamatis Jac. Bidermanni, historiam de filio, qui in vineam ire jussus, patrem in itinere invadens dejecit in terram, & ultro interemit. Inferat subinde, hoc facere peccatorem respectu Dei Patris. 2. Narret ex eod. libro historiam de muliere illa, quæ captivum maritum testudinis suæ musicæ auxilio ex Turcicâ captivitate liberavit, fingatque, eam postea domi à marito malè habitam, & tandem post gravia & repetita vulnera penitus occisam: Inferat hoc peccatores respectu Christi facere. 3. Fingat fuisse Reginam, quæ ex humili loco in aulam translata ad regias nuptias, miscuerit se aliquoties rabulis & lixis, & neque à Rege privatim monita, neque minis deterrita abstinuerit. Tali parabolâ propositâ exspectet, quid peccator judicet: & tum inferat: Tu es illa Sponsa Spiritus sancti, &c. 4. Fingat aulicum ob delicta sua sæpius à Rege monitum, jamque excludendum ab aula amicorum tamen precibus fuisse servatum; sed illum post decies recuperatam, amicorum ope, gratiam apud Regem, necdum tamen resipiscere, sed in antiqua peccata frequentius labi: an hic ulteriori amicorum auxilio dignus videbitur? Inferat subinde, peccatorem talem esse, qui toties Sanctorum precibus in gratiam

tiam cum Deo reductus, necdum tamen resipiscat. Fingat hominem aliquem eo insaniæ redactum esse; ut ultro vestes exuens porcorum stabulum intraverit, ibique cum porcis habitarit, siliquas & fæces comederit, in luto, si quod vidit, se volutarit, vomitum resorbuerit &c. Inferatque, peccatorem esse talem; bestiisque se assimilare. 6. Fingat esse aliquem, qui testamentum, quo ingens, hæreditas ei transcribebatur, vili pretio vendiderit: & ostendat talem esse peccatorem, qui gratiam pro vili voluptate vendat.

VII. Fingat Ducem quendam, cui arx valde opulenta commissa sit, eaque insuperabilis vili pretio corruptum, se & arcem hostibus capitalissimis tradidisse. Inferat hoc peccatorem agere, qui arcem animæ diabolo tradat. 8. Fingat comicum fuisse; qui, cum pollicitus fuisset comœdiam exhibere, atque ideo Regem cum tota aula sua invitasset, nunquam tamen in theatrum prodierit, & comœdiam auspicatus sit. Inferat, talem comicum esse peccatorem, qui conversionem differt.

VIII. Quandoque illi ostendat, quantum gaudium creare possit Deo & omnibus Sanctis, si seriò se emendet. Eum in finem proderit attulisse favores speciales, quos peccatoribus sincerè conversis exhibuit Deus, maximè S. Mariæ Magd. Mariæ Ægyptiacæ, Pelagiæ &c.

§. VIII.

Quo modo inducendi qui Inimicitias deponere nolunt.

Difficilis est curatio hujus morbi, quia instar ulceris intimis præcordiis infixa hæret inimicitia: & ferme quisque suam iram & indignationem justam putat, & culpam totam in suum inimicum rejicit. Hinc consultum est ut Sacerdos tanquam Dei mediator conetur initio inducere utramque partem ad exhibendam aliqua signa saltem communia mutuæ benevolentiæ, ut est salutatio, alloquium, aut congressus mutuus: per hæc enim aliquando incipit illa nubes dispelli, dum unus experitur alium non esse à se tam alienum, quam existimabat. Ostendat etiam pacis Mediator, se Adversarii causam non agere, sed potius velle ipsius bono, saluti, & tranquillitati consulere.

I. Cum affectu charitatis, proponat illi exemplum Christi, qui in Cruce exclamavit: *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt*, Lucæ 23. Inferat ergo: Si Dominus inimicis tam gravibus tam liberaliter ignovit, tu servus illis minoribus non ignosces? Hoc exemplo Theodosius Imperator se animabat; cum enim rogaretur, ut veniam iis, qui ipsum offenderant, daret, respondit. Quid mirum est, si nos, qui homines sumus, homini ignoscamus, cum Christus, qui Deus est, inimicis suis tantis tam liberaliter ignoverit?

II. Ostendat, quàm necessarium sit, ignoscere inimicis, eo quod alioqui nec nobis dimittantur peccata nostra, uti patet ex servo Evangelico debitum suum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterumve exemplum paulò terribilius adferre, v.g. de Sapritio Sacerdote; qui jam ad martyrium ductus, quia Nicephoro veniam petenti eam negavit, mutata mente diis immolavit, uti apud *Surium* 9. Februarii videre est. Aut de muliere; quæ cum in turba hominum ab adolescente leviter impulsa, & humi prostrata, veniam flexo poplite & junctis manibus petenti negasset, à dæmone inspectantibus omnibus abrepta & in puteum dejecta est, uti *S. Bernardinus* Senensis Ser. 15. Quadr. refert. Aut de illa muliere, quæ dimittere noluit, in morbo dum ei SS. Eucharistia pro Viatico offertur, vultum ista avertit, & dixit: *Sicut ego averti vultum ab aliis, nolens eis dimittere, ita Deus avertit nunc, vultum suum à me*: Hæc dicens obiit. *Spec. Exem.* V. *Dimittere, Exem.* 6. Aut de illo, qui cum esset mortuus, & in Ecclesia pro eo preces consuetæ dicerentur; Crucifixi imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: *Nec pepercit, neque parcam*, Ibid. *exem.* 4. Quod si dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, seriò ignosceret; posset terribilem illam historiam de Nobili illo Cordubensi narrare; qui quia fictè tantum veniam dederat, Angeli duo Sacerdotem ad ejus sepulchrum deducentes, jusserunt SS. Hostiam ex ore auferre; quo facto deturbatum cadaver in fossam, videri desiit, uti fusius legere est in *Padag. Christ. p.* 2. *c.* 15. §. 2.

III. Ostendat, quantos favores Christus exhibuerit iis, qui inimicis ignoverunt: nam S. Gualberto, & alteri cuidam nobili Anglo, post condonatam hostibus, ab illo quidem fratris, ab hoc autem patris cædem, ad Christi effigiem orantibus, visus est Christus, viventis modo, toto capite annuere, & factum approbare, ut *Baron. tom.* 2. *anno* 1051. testatur. Mulieri verò cuidam, quæ occisorem filii in domum susceperat, ita Deus rependit hanc gratiam, ut filium ejus ex Purgatorio eriperet, & ipsi vitam æternam promitteret, ut Faber in *Festo S. Steph. conc.* 3. *n.* 3. refert.

IV. Declaret, quàm præclaram habeat occasionem ingentia bona sibi comparandi, si sincerè & liberaliter ignoscat inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur remissio peccatorum, juxta illud Christi: Matth. 6. *Si remiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur?* ibid. c. 5. Quis autem non libenter tres obolos proximo remitteret, ut aliquot milliones debitorum ipsi remitterentur? 2. Ingens præmium in cælo sperare potest: si enim majus meritum ibi est, ubi major difficultas reperitur; quis dubitet, huic actui maximum olim præmium responsurum; sicut maxima in eo difficultas reperitur. 3. Etiam majorem sibi honorem & famam comparare potest ignoscendo: si enim magnam sibi obvenisse gloriam crederet, si exercitum multis millibus constantem superasset: an non majorem obtigisse dicet, si victoriam de seipso reportet, quæ omnium nobilissima est.

V. Ostendat illi, quod inimicus sibi potius: quàm ipsi nocuerit: similes enim sunt tales homines, qui alicui nocent, vulpeculis Samsonis, quæ, dum segetes Philistæorum accendunt, seipsas etiam peremerunt: Similes sunt unicorni, quæ dum alia cornu appetit seipsam ita arbori affigit, ut extrahere illud non possit: Similes sunt gladio Adamantem aut silicem ferienti, qui se potius destruit, quàm lapidem: Similes sunt apibus, quæ dum aliis aculeum infigunt, se perimunt: Similes sunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potius suos consumunt, quam lapidi noceant: Similes sunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen clarius facit, digitos autem suos adurit & contaminat. Unde S. Hieronymus ad Eustochium ait: *Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumelias, miser est.*

VI. Ostendat, quam multorum bonorum occasio illi sit inimicus, illorum nimirum omnium, quæ, n. 5. indicavi: si ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occasionem præbet ingentis præmii obtinendi: si diligimus eos, qui nobis vel in pugilatu vel in Academicis certaminibus sese op-

ponunt, atque adeo occasionem faciunt fortitudinis & doctrinæ nostræ ostendendæ; an non tantò magis diligamus inimicos, quanto majora bona sunt spiritualia, quæ per amorem inimicorum obtinentur, quam materialia, quæ in hoc mundo tam sollicitè quæruntur.

7. Hortetur, ut inimicum tanquam manum, & instrumentum, aut legatum Dei intueatur, quo Deus usus est ad ipsius læsi speciale commodum: an non enim ut sic exosculabitur potius manum, aut legatum Dei tam paternè castigantis? Aut certe hortetur, ut cum intueatur tanquam à dæmone impulsum, aut morbo suo, an non ut sic potius condolebit ipsi, quàm irascetur?

8. Ostendat, quod si velit vindictam de hoste capere, non possit id melius facere, quam si totam suam causam Deo committat; sic enim ipse Deus petiit: *Mihi vindicta, & ego retribuam*, ad Rom. c. 12. Præterea verò etiam in memoriam illi revocet, quod nulla re magis se vindicare ab inimico possit, quàm si nihili faciat injurias ejus; ita enim docet S. Hieronymus in Epistolam ad Hebræos, dum ait: *Nihil ita confusam facit injuriam agentis, sicut fortis & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.*

Consultum est, etiam inducere alios Amicos quibus ipse specialiter fidit, ut de adversario mollia colloquia inducant, declarando aliquam ab eo humanitatem aut beneficium sibi præstitum esse, bene de ipso locutum & conando in rebus agendis aliquod cum ipso commercium inducere: debent enim ad hujus morbi intestini curationem varia remedia tentari.

§. IX.

Quo modo juvandi qui in aliqua Tribulatione versantur.

Exponendum primò, Nihil sine voluntate Dei nobis contingere, testante Scriptura, *Eccles. cap. 17. Bona & mala, vita & mors, paupertas, honestas à Deo sunt.* Deus autem noster est Pater benignissimus, qui omnia ad utilitatem nostram disponit, & solus novit quid nobis expediat. Nec omittet suo tempore suum nobis auxilium, & solatium præstare, qui dicit justo: *Cum ipso sum in tribulatione*, & D. Paulo: *Virtus in infirmitate perficitur.*

2. Ostendit, Tribulationes esse signum filiorum Dei & prædestinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hebræos c. 12. dicente: *Fili mi, noli negligere disciplinam patris, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Ex Testimonio S. Raphaelis Tob. 12. *Quia acceptus fueras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* 3. Et ex praxi Amantium, qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apocalip. 3. ait: *Ego quos amo, arguo & castigo.* 4. Ex revelatione Dei, quâ quondam revelavit S. Gertrudi, quod, quando Dominus nihil invenit in homine, propter quod placita dignatione ipsi adesse debeat, tribulationes vel molestias tam corporales, quam spirituales eidē immittit, ut inde habeat oportunitatem manendi cum illo; quia S. Scriptura dicit: *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde.* Alio tempore eadem Virgo intellexit, *Blosio teste in consolat. Pusill.* quod quemadmodum annulus est signum desponsationis, ita adversitas humiliter propter Deum tolerata, sit verissimum signum divinæ Electionis, & quasi desponsatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quisque confidenter dicere possit: Annulo subarrhavit me Dominus meus *IESVS* Christus. Quod si inter ipsa adversa homo potest dono Dei etiam laudare Deum, & ei ex animo gratias agere, jam tanquam sponsa amabilis coronam obtinet à Domino, quia gratitudo animi in adversis est ornatissima atque pretiosissima corona animæ. 5. Ex testimonio Dei; quo S. Francisco dixit, infirmitatem, quam tum patiebatur, esse arrham thesauri cœlestis, qui ipsi olim offerendus esset; ut in *Specul. Exempl.* V. *cœl. gloria exemp.* 8. refertur. 6. Ex omnium SS. Exemplo, de quibus S. Ecclesia canit: *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrii.* Certè quò sanctiores fuêre tantò magis tribulationibus vexati sunt. 7. Ex figuris variis, nam Electi Dei sunt Lapides, qui super ædificandi suo tempore super lapidem Angularem Christum crescent in templum Dei, ergo in hac vita polliri malleo tribulationis debent. Illi sunt Triticum suo tempore in horreum Domini congregandum, ergo priùs flagellari & excuti debent. Illi sunt Uvæ ex Christo, tanquam verâ vite prognatæ, ergo oportet torculari eos subjicere, ut gratissimum virtutis succum porrigat. Illi sunt holocaustum & Victima Deo gratissima, ergo per ignem tribulationis immolari debent. Item tribulatio est aureæ virgæ Assueri similis, quæ signum clementiæ & gratiæ apud Regem obtentæ erat. Item est similis Funiculo rubro, quem milites Josue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens ante fenestram ab interitu servaretur, *Iosue cap. 2.* Tandem est similis signo Tau, per quod olim *Ezech. c. 9.* notati ab exitio servabantur..

3. Præcipuè hortetur afflictum, ut Christi exemplum & SS. Passiones ob oculos ponat sibi. Hinc enim mirum robur & solatium oriri colligitur. 1. Ex ipsa Christi revelatione; cum enim quædam persona vehementer afflicta esset, hanc audivit vocem, surge & cogita vulnera mea. Fecit, & mox se consolatam invenit, uti in *Fasciculo Myrrhæ P. Caraffæ* refertur. Alius, qui à Religione ad sæculum reverti volebat, à Christo his vocibus in proposito confirmatus est: *Omne asperum intinge in latus meum, & erit tibi dulce.* ibid. Unde S. Catharina Senensis dicebat, tribulationem esse duro pani similem, qui ut facile per patientiam concoqui possit, in SS. Christi Sanguinem intingendus sit. 3. Ex æquitate: non enim est major servus Domino, neque discipulus suprà magistrum: neque membrum pedis melius est capite: si ergo Christum oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam, quanto magis membra, discipuli & servi ejus per hanc viam ad cœlum tendere debebunt: Urias admonitus à Davide, ut in domum propriam iret, & quiesceret: respondit: *Arca Dei, & Israel, & Iuda habitant in Papilionibus, & Dominus meus Ioab, & servi Domini mei super faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc.* 2. Reg. 11. An non multo magis Christianus simili modo se alloquatur: Dominus meus in toto Corpore passus est talia ac tanta: & ego hanc parvam tribulationem non suscipiam: Et ego quidem justè, ipse verò quid fecit? Ille totum Calicem in sanitatem meam exhausit, & ego in ejus honorem vel gustare illum recusabo?

Experientiâ colligitur hujus medii efficacia. S. Elzearius Comes, cum uxor illius patientiam miraretur, repondit illi: *Noveris me interdum sentire aliquam in animo adversus infestantes me indignationem: sed illicò me converto ad cogitandas injurias Christo illatas, dicoque mihi ipsi cum imitari cupiens:*

Etiamsi

Etiamsi famuli tui barbam tuam convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil totum hoc esset præ illis, quæ Dominus tuus, & plura, & majora perpessus est, certòque habeas, conjux mea, me nunquam cessare à commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus planè sit tranquillus. Surius 27. Sep. Colligitur etiam ex simili: sicut enim amaræ pilulæ, dum hostiâ involvuntur, faciliùs sumuntur: ita & tribulationes, si eas memoriâ Passionis Christi velut hostiâ involvamus. Sicut etiam Erinaceus in foraminibus petræ refugium quærit: ita anima Christiani in SS. vulneribus quærere deberet.

4. Hortetur, ut sæpe ad præmia tribulationibus promissa animum afflictus convertat, revocetque in memoriam illud S. Pauli ad Rom. c. 8. *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Si ergo Urinatores in aqua se promptè conjiciunt, & gladiatores verbera contemnunt, & milites pericula alacri animo subeunt: bajuli onera læti portant, ut vilem mercedem & præmium consequantur: sic etiam Jacobo Patriarchæ videbantur dies pauci præ amoris multitudine erga Rachaelem; quidni multò magis Christianus omnes adversitates libenter sustineat amore & spe tanti præmii, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit? Sic Christus proposito sibi gaudio sustinuit Crucem. Sic S. Stephanus intendens in cœlum, vidit cœlos apertos, sic & Christus Apostolos excitavit: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Matth. 5. Sic S. Franciscum in gravi dolore oculorum animavit, dum dixit: *Francisce, si tota terra esset aurum, & mare ac flumina & fontes essent balsamum, & omnes montes, collesque ac lapides essent gemmæ; & tibi alius thesaurus, longè his pretiosior daretur pro infirmitate, an non gauderes? Ecce hic thesaurus est vita æterna, quam tibi reposui. Et ex nunc te investio; & ista infirmitas & afflictio tua est arrha illius beati thesauri.* Spec. Exemp. V. *Gloria cal. ex.* 8. Diabolus quoque aliquando fassus est, se libenter omnia tormenta damnatorum usque ad extremum Judicii diem toleraturum, si unico momento Deum intueri liceret: quid non tolerandum ut æternùm videatur: Sicut ergo vadantes flumen, sursum oculos erigunt, ne titubantes prolabantur; ita ne inter tribulationes labamur, consultum est, ut ad cœlum oculos mentis erigamus; nam, ut S. Isidorus ait: *Qui futuræ vitæ præmia diligenter recogitat, præsentis vitæ mala æquanimiter portat.*

5. Moneat afflictum, quod nemo sit in hoc mundo sine aliqua afflictione, nam, uti Job. 14. ait: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.* Ergo satius est pati propter Deum, ut hac ratione satisfaciamus pro peccatis, lætiùs feramus tribulationem, & præmium in altera vita accipiamus, quàm ut per impatientiam nobis faciamus crucem majorem, & graves in altera vita pœnas accersamus, jacturamque summæ mercedis faciamus. Quam doctrinam antiqui pulchro hoc apologo explicabant. *Hinnulus*, inquiebant, *sylvester à lupis agitatus ad oves confugerat, quas cum videret in pace degere*, ait: *Hic deinceps vitam meam pacificè transigam. Paulò post tamen adsunt Sacerdotes, & agnos aliquos abducunt. Quos cum hinnulus ad immolandum trahi audisset, cum suspirio exclamavit: Heu mihi, ut video, nullus locus à persecutione immunis est; sed tamen omnibus perspectis, meliùs est hic manere, & in obsequium Dei pati, quam in escam cedere luporum.* Sic ergo etiam omnes justi & prudentes Christiani discurrunt, quos hinnulus iste significat.

6. Jubeat afflictum meminisse, quoties infernum vel purgatorium meruerit: sic omnia leviùs tolerabit. Quis enim latro gravissima tormenta promeritus, non cum gaudio acciperet colaphum, si tota pœna in hanc converteretur, & prætereà ingens pro eo fortiter tolerato præmium offerretur? Ecce omnia tormenta hujus mundi comparata cum gehenna nec colapho quidem comparari possent; & tamen erit, qui his longè mitiora & minora ferre recuset, maximè cum in præmium ipsa beatitudo promittatur? S. Franciscus Borgia omnia hospitia sibi optimè præparabat, quia cognitionem sui, & inferni præmiserat. Præmittat & hos duos prodromos afflictus, sic omnes tribulationes, per quam leves efficiet.

7. Demonstret, frustraneum esse mœrorem ad malum leniendum, nam ut eleganter S. Chrysostomus ait Hom. 5. ad populum: *Tristitia ob id nobis data est, non ut in morte, aut alia re doleamus, sed ut doleamus peccatum, quasi morbi illius remedium. Sicut ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos; sic tristitia peccatum tollit, non alias ægritudines, v. g. pecuniâ quis mulctatus est, doluit, non emendavit: filium amisit, doluit; non resuscitavit mortuum: contumeliis affectus est; non revocavit contumeliam: infirmatur, dolet: morbum non aufert, sed auget. Sed peccat quis: tristatus est, peccata delevit. Ergo tristitia tantùm facta est propter peccatum, à quo nata est: ideò ut tinea ipsum corrodit & absumit.*

§. X.

Quo modo Consolandi quibus Amicus, parens, aut filius mortuus est.

1. Sic afflictum apte alloquêris. Tres tantum possunt esse causæ te affligendi dolore ex tali morte: vel ex parte Dei, vel ex parte defuncti, vel ex parte tua aut amicorum: ex nulla autem hic parte dolendum est. Nam 1. si Deum attendamus: ille jure suo repetiit quod suum erat: si ergo, cum depositarius repetit depositum suum, volentes reddimus; cur si Pater cœlestis repetit amicum, quem nobis ad tempus concessit, doleamus & queramur? Præterea si boni Christiani sumus, nihil aliud velle debemus, quàm quod vult Deus: si ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo (ad Paulam de obitu Blesillæ) *Bonus est Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona sint, necesse est. Mariti orbitas irrogatur: plango, quod accidit: sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Unicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat.*

2. Si ipse defunctus attendatur: vel bonus is fuit, & bene defunctus est, vel malus fuit, & malè obiit: *Si bene*, lætandum potius est, quàm tristandum: nam ut S. Chrysostomus Hom. 63. in Matth. ait: *Illum abiisse in prata florentia cum putes*, ingentes cur adversum te suscitas fluctus *tempestatis? hic autem fluctus præsentis vitæ pernavigavit. Si ad imperandum, regnandumque hoc caduco mortalique regno filius tuus abiisset, nolles eum indè redire, ut ipsum videres: nunc verò cum ad meliora, majoraque regna processerit, parvi temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare: reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat.* Præterea si tu cum amantissimo amico in carcere constitutus esses: & illi à Rege gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur, ut ibi continuis deliciis frueretur: an tu doleres, vellesque eum in carcere retinere? minimè profectò, si verus amicus esses. Ecce Deus amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudia cœlestia: & tu eum ab his impedire velles? Si verò *malus fuit*, dolendum iterum non est: quia pejor evasisset, si diutiùs vixisset, atq; adeo

adeo majorem pœnam incurrisset: quòd Deus prævidens rapuit illum, unde Tertullianus c. 9. de patientia. *Christum lædimus*, inquit, *cum evocatos quosque ab illo quasi miserandos non æquanimiter accipimus.* Certè Deus & Beati non minus amant amicum tuum, quàm tu: & tamen illi etiam in tali casu constitutum non lugent, sed potiùs divinæ justitiæ & voluntati acquiescunt: neque tu etiam, si aliquandò veneris eò, aliter facies: cur ergo non jam quoque facere possis, & facias, quod ibi postea facturus es?

3. Si seipsos afflicti attendant, necdum habent causas dolendi, nam loco amici hujus aut filii, ipsum Deum habent, qui ipsos solari vel adjuvare possit, ergo meritò illis dici potest, quod Reg. c. 1. Elcana Annæ uxori dixit: *Anna cur fles? & quare non comedis? & quam obrem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?* Nimirum vanum auxilium & solatium illis subtraxit Deus, ut in illo tanquam fonte sinceriora quærant, cur ergo tam salutari consilio non acquiescant? Jubeat item meminisse, quantarum curarum causa fuerit defunctus: quantum impedimentum in divino servitio: hoc certè agnovit Melania Junior, de qua S Hieronymus scribit, quod calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdiderit filios: quo tamen in casu lachrymam non fudit, sed stetit immobilis, & ad Christi pedes devoluta quasi ipsum teneret, arrisit, & dixit: Expeditiùs tibi nunc servitura sum Domine, qui tanto me onere liberasti. Tandem ostendat, cum spes sit, defunctum talem in cœlestem aulam receptum esse, gratulari ipsos debere, quod ibi tantum amicum habeant, qui & velit, & possit plurimum ipsorum commoda promovere.

2. Revocet in memoriam, quod talibus amicis caruerint sine dolore antequam ii nati essent: cur ergo non etiam nunc carere possint, cum ii amplius non existunt? Imò in cœlis magno gaudio exspectant ipsos, & ad ipsorum præsentiam anhelant.

3. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mortem amicorum forti animo tulêre: quale ante omnia alia est exemplum Beatissimæ Virginis, S. Jobi, matris Machabæorum, S. Felicitatis, & S. Symphorosæ, quæ septem filios martyrio affici coram spectavit; Mauritii, qui ad singulos ictus, quibus filii interimebantur, exclamavit: *Iustus es Domine, & rectum judicium tuum.*

§. XI.

Modus Disponendi eos qui gravem Bonorum jacturam fecerunt.

1. Ostendat, Bona quæ amiserunt à Deo ipsis donatâ fuisse: nam omnes nudi in hunc mundum venimus, & nudi inde exibimus. Non est igitur ægrè ferendum, quod Deus illa pro arbitrio abstulerit. Sed potiùs cum maximo animæ suæ lucro dicat cum S. Jobo cap. 1. *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

2. Imo ostendat, talem jacturam sæpe esse signum divinæ dilectionis. Nam sicut Vinitor amputat vites, quas diligit: & qui avem amat, & retinere desiderat, alas ei amputat: & mater filio cultrum subtrahit, ne semetipsum lædat: & dominus foco ligna subtrahit, ne domus omnino comburatur: ita Deus iis, quos amat, temporalia bona amanter subtrahit.

3. Declaret illis, quàm misericorditer cum illis agat Deus, per hanc jacturam illos puniendo; quæ enim adultera non clementer secum agi existimet, si maritus tantùm adulterum auferat; & simul promittat, se, si illa patienter ferat hanc ablationem, non modo in gratiam eum recepturum, sed ingentibus etiam donis ditaturum? hoc autem facit Deus, divitias ab illo, cum quibus spirituale adulterium commiserat, auferendo. Si ergo nulla adultera in adulterio deprehensa, dicere audet marito: relinque mihi adulterium, ut pergam cum eo jus tuum lædere; quomodo anima fidelis divitias ablatas repetere à Deo audebit?

4. Demonstret, ingens illis beneficium esse collatum per divitiarum ablationem; si enim divitiæ sunt spinæ suffocantes semen verbi divini, si sunt laqueus diaboli trahens in sempiternam mortem, si sunt cancer ad vitalia animæ serpens, & mortem causans spiritualem; si sunt lapis animam pondere curarum & peccati opprimens; quidni magnum sibi beneficium collatum existimabit, à quo hi laquei, & spinæ ablatæ sunt; cui cancer iste sine scissione ademptus est?

5. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitias, scilicet ad virtutes & bona opera; item ad cœlestia gaudia, quæ ipsis invitis auferri non possunt, uti nec ipse Deus, sic certè leviter ferent jacturam temporalium exemplo primorum Christianorum, ad quos S. Paulus Hebr. cap 10. scribit. *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam.* Quis non libenter Agrum suum grandine destrui sineret, si grando Aurea esset? talis autem grando est tribulatio, quia per illam regnum cœlorum emimus. Jubeat ergo meminisse illorum S. Davidis verborum: *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua* (offerentes pecunias, quæ ipsis vel à magistratu, vel ab hoste auferebantur) *venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.*

6. Denique jubeat sperare, quod, sicut Dominus Jobo duplicia restituit, ita & ipsis possit, & verò etiam velit (si ita ipsis utile fore videbit) duplicia restituere; certè necessaria non negabit, juxta testimonium Scripturæ: *junior fui, etenim senui: Nunquam vidi justum derelictum, aut semen ejus quærens panem.*

§. XII.

Quomodo Instituendi sunt qui in Fama aut Honore grave detrimentum acceperunt.

Infamiæ apprehensio quantum fieri potest diminuenda: plerique enim plus sui Honoris se amisisse putant, quàm re ipsa perdiderint. Imo multi circa ablati Honoris meras umbras versantur.

Sed etsi pateat Honorem alicujus facto, maledicto, aut calumnia verè læsum fuisse. Jubeat considerare, an ipsius honor pluris faciendus sit, quam honor Dei? Sicut ergo Deus hominum blasphemiis, injuriis, & peccatis contra se factis nihil in se turbatur, sic multo minus debet homo conturbari aut contristari, cujus honor infinities minoris est momenti.

1. Ostendat illi talem & tantum esse quemlibet, qualis & quantus est in oculis Dei; parum ergo curandum esse, quidquid de illo sentiant homines: neque enim propterea æger esse quis incipit, si alii ægrum dicant; neque Sol splendorem suum amittit, si aliqui obscurum eum esse asserunt; neque propterea, quod aliqui asinum, leonem vocent, talis erit. Verbo, si cuncta contra aliquem dicerentur, quæ fingi malitiosissimè possent, quid ipsi noceret, si omnino transire permitteret, nec plus, quam festucam perpenderet, nunquid vel unum capillum extrahere possent? uti rectè Thomas Kempensis l. 3. c. 46. discurrit.

2. Hor-

2. Hortetur, ut is, qui injuriam accepit, peccata sua & vilitatem inde exortam bene perpendat; ut verè nihilum se agnoscat: sic enim haud difficulter contemni & infamari se sinet: quis enim ægrè fert, si in nihilum verba contumeliosa jaciantur? quis indignatur, si de sterquilinio, vel de stulto parum honorificè homines loquantur?

3. Ostendat illi, tantam esse dignitatem, si quis sine causa injurietur & contemnatur, ut erubescere potiùs deberet, quòd Deus ad talem dignitatem eum evehat. Quid enim dignius, quid magis majestate plenum, quam ipsi Christo orbis Servatori similem fieri? quantopere honoratum se crederet is, cui Rex vestem proprii filii sui dono mitteret, eamque induere juberet? hoc autem beneficium & honorem exhibet Deus illi, quem contemni & injuriis affici sinit.

4. Ostendat, quam nihil proficiat, mutuas injurias & convitia reponendo. Id profectò eleganter hâc similitudine declaravit S. Chrysostomus c. 5. in Epist. ad Thessal: *Convitiatus est quisquam? vituperavit? tu claude os tuum: si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in adibus, quòd, quando è regione directè dua janua opposita sunt, & flatus vehemens irruerit; si alteram clauseris, nihil efficiat flatus, sed plurimum de illius robore pracidatur? Ita & hic dua sunt janua, os tuum, & os illius, qui te vituperat & probro afficit: Si tuum occluseris, & spirationem dederis, omnem istum flatum extingues; si verò aperueris, effranis redditur.* Dicat ergo, quisquis injuriam passus est: *Posui ori meo custodiam: cum consisteret peccator adversum me, obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hoc enim silentio duo insuper commoda consequetur. Primum est, quod sic magis se vindicet de lædente: nam, ut S. Ambrosius lib. 2. de offic. c. 3. ait: *Si taceas, si dissimules, soles dicere* (convitiator) *quid taces? loquere, si audes; sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur: victum se reputat, illusum, posthabitum, ac irrisum. Si respondeas: superiorem se factum arbitratur, quia pacem invenit.* Secundum est, quod ipsâ taciturnitate famam sibi hominis virtuosi faciat, quâ famâ non potest esse præstantior: sicut enim si dolium percussum, sonum edat ad minimum ictum, vacuum esse colligimus: si verò non resonet, plenum esse dicimus, ita plenos gratiâ & fortitudine existimamus esse, quos ad injurias tacere advertimus. Hinc Ecclesia de SS. Martyribus canit: *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam.*

5. Non parum etiam proderit, eos, qui injuriam inferunt, considerare quasi infantes, phræneticos, insanos, &c. quod medium S. Basilius homil. 10. de ira suggessit, dum dixit: *Si parvus puer te verbis contumeliosis peteret, occasionem tibi potiùs ridendi dares. Quòd si phrenesi raptus, & sensu excidens verba vita incomposita & stulta minimeque vera dicat, misericordia potius, quam odio dignus erit.* Hoc medio usus est Christus, dum in Cruce dixit: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt*, Lucæ 23. [illegible]m usus est & Seneca, hinc quibusdam sibi oblatrantibus dixit: *Moverer, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se.* Prætereà linguâ alienâ loquenti (juxta commune adagium) obsurdescendum est; atqui lingua convitians non est Christiana, sed diabolica (nam benè advertit S. Hieronymus ad S. Eustochium: *Irasci hominis est, franum iracundia imponere Christiani.*) ergo tacendum est potiùs, quàm loquendum. Si hæ rationes etiam Ethnicos ad animi æquitatem composuerint, quanto magis Christianos, quibus infamiæ æquo animo toleratæ promissa sunt à Deo præmia æterna.

§. XIII.

Quomodo Consolandi & Instruendi sint Captivi in carcere detenti.

Exponat captivo Carcerem esse Scholam plurimarum virtutum, quas fortè alibi non tam commodè disceret aut exerceret. Nempe in ea exerceri posse Humilitatem, Patientiam, Orationis studium, Resignationem, & Fiduciam in Deum. Hortetur ergo ut divinæ justitiæ æquitatem humiliter agnoscens, sæpius ex animo dicat, *Iustus es Domine & rectum judicium tuum*, Ps. 118.

1. Ostendat hujus, & omnium malorum causam præcipuam esse peccata nostra. Sicut enim ex terra ascendit materia, ex qua tonitrua & fulmina homines percutientia generantur: ita in cœlos quoque homines materiam iræ divinæ, scilicet peccata, mittunt. Unde S. Chrysostomus; *auferamus*, ait, *malorum fontem, & omnia malorum sistent fluenta.* Hortetur ergo captivum, ut velut obediens filius agnoscat paternam Charitatem, & carceris pœnam cum patientia & resignatione accipiat, sic enim & Deum ad parcendum citius permovebit, & suam ipse pœnam levius tolerabit; nam ut S. Gregorius l. 10. mor. c. 5. ait: *Quasi aquâ ignis extinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur.* Et, *dolor flagelli temperatur, cum culpa cognoscitur; quia tanto quisque ferramentum Medici patientius tolerat, quanto magis putridum esse conspicit, quod secat.* Certè facilior erit consolatio, ut idem Doctor ait, si inter flagella, quæ patimur, delicta quæ fecimus, ad memoriam revocemus. Dicat ergo Sacerdos captivo: *Quod meritò pateris, patienter ferre memento.*

2. Suadeat captivo, ut, quo facilius ferat captivitatem, in carcerem præmittat duos nuntios: cognitionem scilicet purgatorii & inferni, quorum utrumque per peccatum suum meritus fuerat; neque dubitet, quin inde levior quantacunque carceris molestia sit futura. Ita S. Chrysostomus promisit, dum dixit: *Si terribile aliquid videris, cogita gehennam, & illud deridebis.* Certè Monachus quidam, qui infernum viderat, ultrò se per duodecim annos inclusit, nullius admittens colloquium, donec tempus moriendi advenerat: uti Jo. Major in Specul. Exem. dist. 2. ex. 246. refert.

3. Revocet illi in memoriam commune illud proverbium: *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat;* hortetur ergo illum, ut & ipse in paradisum mente deambulet: sic enim carceris molestias non sentiet.

4. Sanctorum exempla, qui carceres cum gaudio inhabitârunt. Proponat videlicet S. Josephi Patriarchæ, SS. Petri & Pauli, S. Joannis Baptistæ, &c. de quorum captivitate loquens S. Chrysostomus hom. 5. de par. Job; ait: *Si mihi quispiam dixisset, elige, utrum velis; vis esse Angelus Petrum solvens, an Petrus vinctus? Petrus utique esse maluissem. Majus hoc vinculorum donum est, quam solem sistere, aut mundum movere; aut dominari dæmonibus, eosque expellere.* Neque obstat, quod hi non propter scelera inclusi fuerint: nam qui illis carcer honorificus fuit propter Dei amorem, is illis honorem afferre similem poterit per justitiam & humilitatem. Et præterea quod carceri huic ad martyrium deest, ipsa voluntas desiderio suo supplere potest. Atque hanc ipsam ob causam suadendum

dum ipsi est, ut vel maturè contritionem eliciat, vel etiam omnino Confessionem faciat (etsi capite non periclitetur) ne per peccatum mortale obicem satisfactioni, meritisque ponat.

V. Magnopere curet, ut talis captivus otiosus non sit; sic enim tristibus & nocuis cogitationibus, tentationibusque aperitur aditus. Itaque suadeat frequentem rosarii, aliarumque precum recitationem, subministret illi imaginem piam, numisma habens Indulgentias, commendet ei studium in animas purgatorii; & alias similes devotiones. Quandoque etiam prodesset, talem captivum opere manuali occupare, sunt enim plerumque homines rudes, non assueti occupationibus mentalibus vel librariis; si tamen legere norunt, utiliter illis liber aliquis spiritualis v. g. vita Christi aut Sanctorum, de æternitate, de morte, de patientia, &c. offeretur legendus.

§. XIV.

Quomodo assistendum damnatis ad mortem ante, & post latam sententiam.

I. NOn expedit pendente mortis sententiâ Reum ad Confessionem hortari, ne tunc timore supplicii peccatum sileat: sed potius ritè disponere ad præparationem Confessionis generalis postea faciendæ, & ad Resignationem in divinam voluntatem.

II. Non expedit etiam ut recipiat in se vitæ servandæ patrocinium, quia sic Reum non posset tam commodè disponere: semper enim reus haberet spem vitæ à Confessario obtinendæ: quod si hâc spe cadat, abalienabitur ab eodem, utpote qui causam suam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, se nihil omissurum, quod in illius commodum cedere possit: quia tamen Iustitiæ cursus suus relinquendus, & Magistratus tum propter obligationem, quam habet scelera puniendi, tum propter maturam considerationem, quam in hujusmodi causis adhibet, non facile mutat sententiam, ideò suadere se dicat, ut in divinam voluntatem se penitus resignet, & quo prævisa tela minùs feriant, ad quamcunque sententiam de manu Iudicis non aliter atque de manu ipsius Dei accipiendam se præparet.

III. Post latam mortis sententiam Reo per Confessionem expiato, & SS. Corpore Domini refecto, præter Confessarium & ejus socium non expedit plures cum eo conversari? ipsi verò de nulla re alia loquantur, nisi quæ ad salutem pertinet, omnem sermonem de amicis, parentibus, &c. præscindentes.

IV. Ultimâ nocte imminente admonebit Reum, ut dormiat; ne timor mortis imminentis hominem nimis debilitet, & indispositum reddat diei sequentis necessariis admonitionibus & imparem doloribus exantlandis. Expedit autem dormienti adesse quendam, qui, si necesse sit, consolari queat; quia tunc magis crescunt tentationes & desolationes.

V. Illucescente fatali die, prima sit cura Sacerdoti, ut formato S. Crucis signo, & invocato in vota Deo, eidem dies illa offeratur intentione optimâ: uniatur diei, quo Christus passus est; imploretur auxilium Sanctorum, præsertim Patronorum; & illius, cujus nomen gerit Reus. Detur opera, ut confiteatur iterùm, lucretur indulgentias, conformetur voluntas cum divina, & alia exerceantur pietatis opera, usque dum carcere educatur. Solatio erit magno, si indicetur pro ejus felici morte jam litatum Deo; pro anima verò denuò litandum. Spondeat quoque Sacerdos, se rogaturum plures, maximè verò Spectatores post supplicium sumptum, ut pro eo preces, & fortè etiam indulgentias aliquas (maximè menstruæ Communionis, ubi earum facultas est) offerre dignentur.

VI. Caveat, ne quidquam ad festinandam mortem proferat, imò interrogatus à satellitibus vel aliis, an omnia sint absoluta? respondeat, sui muneris esse, cum Reo de animæ salute agere, reliqua sui fori aut judicii non esse. Secundùm *Vasquez* tamen irregularitatem homicidii publici non incurrunt personæ, privatæ, sed tantùm ministri justitiæ.

VII. Cum fertur sententia decretoria, hortetur Reum, ut eam cum humilitate & resignatione magna, de justissima Dei manu accipiat, rogetque Deum ardentibus suspiriis & verbis ferventibus, ut intuitu hujus feralis sententiæ dignetur eum â sententia mortis æternæ liberare.

VIII. Cùm Reus ad mortem pergit, summopere curandum est, ne oculis huc illuc vagetur, obvios salutet, aut alloquatur, maximè amicos aut consanguineos; sed totis viribus in unam animæ salutem incumbat. Si transeundum sit propè templum vel Crucem, juvabit Christum vel sacram ædem inclinato capite, aut forsitan etiam flexo poplice venerari, & opem gratiæ divinæ exposcere.

IX. Proderit in tam funesto itinere orare continuò quod ut fiat suavius, nunc è libello preces recitentur, nunc è memoria prout affectus dictaverit, actus virtutum eliciantur, præsertim Contritionis, Fidei, Spei, resignationis, invocationis, &c. Sæpe tamen clamare non expedit, quia non raro magis turbatur animus Rei, & quodam horrore percellunt vociferationes hujusmodi. Curet, ut manibus teneat Crucem; circumligatum sit Rosarium, si quidem manus post tergum non sint revinctæ, tum enim ipse Crucem ferat, & sæpius offerat deosculandam.

X. Cùm in conspectum loci fatalis venerit, conetur Reo adimere horrorem, vel minuere certè. Proderit exemplum S. Andreæ in memoriam revocare, & explicare, quo animo Christus montem Calvariæ conscenderit. Juvabit etiam frequenter tum repetere voces illas: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. Domine, hic ure, hic seca; modò parcas in æternum. Etiamsi occiderit me in eo sperabo.*

XI. In ipso loco denuò & magno cum affectu interroget, num animum aliquid cruciet, vel remordeat conscientiam? num iterum confiteri velit? an aliâ quapiam tentatione impugnetur? Adhortetur exquisitis verbis ad luctam ultimam, quâ si victor evadat, triumphaturus sit in æternum. Iterum quærat, num omnibus ignoverit? ingeminentur actus contritionis, virtutum Theologicarum; offeratur osculum Crucis, & ejusdem ad pectus amorosa appressio.

XII. Ut majori cum alacritate vel ictum excipiat, vel laqueum recipiat, rursum polliceatur Sacerdos, se illius post mortem memorem futurum; nec unquam desistat à cohortatione ad patientiam. Curet, ut sæpè ingeminet illa SS. Nomina, *IESVS, MARIA!* Et illa: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.*

PRAXIS assistendi aliis ægris ac moribundis: Et Motiva illis inculcanda ad Re[illegible]ionem, patientiam, Fidem, Spem, Charitatem: Et harum virtutum ac Contritionis Actus, diserte expressi habentur paulo supra in ipsa praxi assistendi cuivis moribundo: quæ si opus sit, possunt hic, aut alibi usurpari: & maximè in quavis Sacramentorum administratione.

Item *Instructiones* pro ipso Sacerdote quoad suam personam, & Functiones, tra[illegible]untur infra in sequenti Praxi assidua Meditationum pro Sacerdote &c.

PARS

PARS SEXTA,
PRAXIS ASSIDUA MEDITATIONUM PRO SACERDOTE
Ad Vitæ & Functionum suarum perfectionem.
Item: RITUS & ORDO *singulorum Sacramentorum, &c.*

CUm Sacerdotis sit populum non tantùm verbo, sed etiam exemplo docere, ante omnia opus est ut ipse omnes muneris sui partes piè sanctèque exequatur. Debet enim Sacerdos esse in Ecclesia Dei, *Lucerna ardens & lucens:* lucere autem non potest foris vitæ exemplo, nisi prius ardeat intus sincerâ erga Deum ac proximum charitate, neque hunc divinæ charitatis ardorem concipere, nisi coram Deo seriâ officii sui consideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardenti virtutis ac perfectionis desiderio accendat. Hinc sapienter affirmat *Cajetanus in 2. 2. q. 82. a. 3.* neminem posse dici Religiosum (nec simili ratione perfectum Sacerdotem) qui semel in die mentali oratione animum non exercet: quia fieri non potest, ut quis ad Christianæ virtutis perfectionem perveniat, nisi eam seriò desideret, desiderare autem non potest nisi eam ejusque dignitatem attentè consideret.

Et mos est laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælatis ad Sacerdotium admittatur, de quo non constet quod per Exercitia spiritualia in sanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinam alibi in praxim inducatur. Ne igitur omnino desideretur medium ad Sacerdotis perfectionem tam necessarium, hic aliquem ad meditationem ingressum per materias illius statui convenientes, breviter aperiemus, ut Meditationis utilitate & suavitate degustatâ, possit paulatim Sacerdos suâ industriâ, & divino auxilio, illius usum sibi reddere magis familiarem.

Hæ autem Considerationes quas subjicio, non sunt obiter legendæ, sed meditantium more in singulis punctis sistendum est, cum pio affectu considerando documenta quæ Deus illic proponit, quam necesse sit illa observare, quam periculosum negligere, notando virtutem quam commendant, aut vitium quod damnant. Et in singulis reflectendo ad seipsum, & examinando, an hoc hactenus observaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primum, & in particulari seriam emendationem, & operum suorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ suæ solatium, tam in hac vitâ, quam in tota æternitate.

DIE DOMINICO
Considerationes de Dignitate & Obligatione Sacerdotum.

COnsidera primò. Sacerdotes plures suam dignitatem & obligationem vel ignorare, vel non satis expendere: & hinc fieri ut in multis more sæcularium vivant, nec obligationi suæ respondeant, nec in debito honore & æstimatione à sæcularibus habeantur. Sacerdotis persona & officium semper apud præcipuas Gentes tanta in æstimatione habita fuit, ut qui erant Reges, debuerint simul esse Sacerdotes, ad majorem reverentiam Regiæ personæ conciliandam. Testatur id S. Ambrosius Sermone 18. in Psalmum 118. ubi testem adducens Platonem sic ait. Inter alia didicit (Plato) apud Ægyptios non licere Regem absque Sacerdotio imperare. Quin imo si ex alio genere quispiam regnum usurparet, cogebatur statim sacris initiari, ut simul Rex esset & Sacerdos. Asserit etiam Xenophon omnes Reges Lacedæmonios simul Sacerdotes fuisse. Id ipsum primi Reges Romanorum firmiter observarunt, ut disertè tradit S. Isidorus lib. 7. Etym. cap. 12. Sacræ etiam Litteræ, Genesis cap. 14. indicant, Melchisedech Regem simul & Sacerdotem fuisse.

Quin etiam à dignitate, puritate, ac scientia quæ debet inesse Sacerdotibus, in sacris Scripturis Angeli nuncupantur, ut *Malachiæ cap. 2.* Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Et ab ipso Christo *Matthæi 5. & alibi*, Sacerdotes vocantur, Sal terræ Lux mundi, Lucerna super candelabrum posita. Et etiamnum propter sacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, & alibi Sir Petrus, Sir Thadæus, &c.

His expensis, seriò cogita, an tua vita & mores sint Sacerdotio digni. Non enim est tanti officii dignitas, onus, & obligatio temerè suscipienda, aut indignè exercenda. Nulli sunt in toto mundo homines graviori judicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio solet esse omnium pessima.

Errat sanè, & graviter errat, qui ad sustinendum Sacerdotis nomen sibi sufficere putat, à Laicis veste distingui, & Horas, ac Sacrificium, cursim absolvere. Attende quantum porrò ad exercendum hoc Sacrosanctum munus perfectionis requiratur. Audi S. Chrysostomum *conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem.

Quo non oportet esse puriorem tali fruentem Sacrificio? quo solari radio non splendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quod igne Spiritali repletur, Linguam quæ tremendo nimis sanguine rubescit? Attende etiam *S. Ambrosium* lib. de dignit. Sacer. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & mores respondere debere. Nihil, inquit, est in hoc sæculo excellentius Sacerdotibus, si quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstremus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, nec sit nomen inane, & crimen immane, ne sit honor sublimis, & vita deformis, ne sit deifica professio, & illicita actio.

Considera secundò, Quantam apud omnes æstimationem & venerationem conciliare debeat ordinis Sacerdotalis excellentia & perfectio, & quantam Deo & Ecclesiæ injuriam faciat Sacerdos, qui Ordinem illum malâ vitâ, & pravo exemplo commaculat. Constantinus Imperator tantopere Sacerdotes veneratus ast, ut dixerit: Si Sacerdotem viderem peccantem, ne ab aliis videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Episcopus Turon. prandens cum Cæsare, priùs socio suo, quòd esset Sacerdos, poculum porrexit, quàm Cæsari. B. Ambrosius dicit Regum ac Principum colla genibus submitti Sacerdotum, eosque osculatâ eorum dexterâ credere se eorum orationibus adjuvari. B. Gelasius Papa in Epist. ad Anastasium Imperatorem. Duo sunt, inquit, Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur. Auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas, in quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus in divino examine sunt reddituri rationem.

Considera 2. Hinc sanctissimos quosque ob summam ejus dignitatem refugisse Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S. Franciscum, cui hærenti, an fieri deberet Sacerdos, cum esset Diaconus, in via occurrit Angelus, gestans vitrum perlucidum clarissimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam similem esse debere illi liquori: Undè ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam suæ animæ puritatem esse non putavit. Multi quoque Sancti & ætate provecti Eremitæ monasteria deseruêre, ne ad Sacerdotium proveherentur, alii verò jam ad illud provecti, vel etiam ad Episcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoscerentur, ut Joannes Silentiarius, & alii. S. Marcus quoque dicitur sibi abscidisse pollicem, ne fieret Sacerdos, & S. Ammonius aures, ne fieret Episcopus. Et ego, quomodò in hac dignitate me gero? Qua pietate erga Deum? Qua ædificatione erga proximum? Hic vita anteacta seriò considerande est, & nova melioris vitæ proposita Deo offerenda.

Considera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, sumi ex duplici potestate illis collata, ordinis, & jurisdictionis. Ratione Ordinis possunt consecrare Corpus & Sanguinem Domini, ratione Jurisdictionis possunt homines absolvere à peccatis, & Ecclesiam gubernare. 2. Expende quam admiranda sit illa potestas consecrandi. Magnum beneficium credimus præstitum Josue, quod imperio suo fecerit sistere solem, *obediente Domino*, ut loquitur Scriptura Josue 10. *Voci hominis*, sed multò majus præstitum est cuique Sacerdoti. Ille enim fecit stare solem, ubi ante erat, at Sacerdos sistit Christum in cœlo existentem, ubi ante non erat, id est, in altari: illi creatura obedivit, huic creator: illi sol semel loquenti obtemperavit, huic Deus, quoties verba consecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam stupidus est, qui considerans tam stupendam Christi erga se obedientiam, summi Regis ad subditum, Dei ad creaturam, non vicissim libenter obtemperet Dei mandatis? Quis cum B. Joanne Baptista non dicat, Matth. 5. 3. *Ego à te debui baptizari*, tibi debui obedire, *& tu venis ad me*, tu mihi obedis? O me ingratum, & indignum!

Suscipe Domine deinceps universam vitam & operam meam, accipe intellectum & voluntatem, corpus & animam, ut in statu Sacerdotii tam sancto me totum tibi & proximo seriò & sanctè impendam: tribue mihi tuum amorem & hanc gratiam, & nihil ultra posco in rebus creatis. *Addendo alia, quæ affectus suggeret.*

DIE LUNÆ.

De Virtutibus, Zelo, & Scientia, quæ debent inesse Sacerdoti.

1. Considera, Apostolum 1. *ad Timoth.* 3. velle ut Episcopus, id est, qui intendit curæ animarum, primò, non sit superbus, 2. non iracundus, 3. non litigiosus, 4. non percussor, vel manu, vel linguâ, id est, detractor & calumniator, 5. non vinolentus, 6. non turpis lucri cupidus, nec avarus, 7. ut sit irreprehensibilis, id est, quem nemo jure queat reprehendere, quique nullam det occasionem justæ querelæ, vel etiam qui nullius mali sibi sit conscius.

2. Considera, ideò tantam perfectionem ab Apostolo exigi in Sacerdote, quia, ut omnes Patres docent, quo quis est sublimioris status & ordinis, hoc ad ampliorem virtutum perfectionem tenetur, secundùm illud Lucæ 12. *Cui plus datum est, plus exigetur ab illo.* & Sap. 6. *Judicium durissimum in his qui præsunt fiet, & potentes potenter tormenta patientur.* Et S. Gregorius, Sicut Prælatus inquit, tot coronas sibi multiplicat, quod Deo animas lucrifacit, sic si perversa perpetrat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittit.

3. Considera, Sacerdotem debere esse omnium virtutum, maximè autem fidei, spei, charitatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & castitatis, speculum & exemplar: si enim Lux est mundi, & lucerna super candelabrum posita, debet luce doctrinæ suæ, & vitæ exemplaris illustrare omnes. *Matth.* 5. Si Sal est terræ, debet omnes à corruptione peccati conservare, si Pater & Magister est subditorum fidelium, debet in se ostendere exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim Sacerdos esse speculum pietatis, & modestiæ, in quo reluceat imago Christi, ad cujus exemplum homines sæculares vitam & actiones suas conformare conentur. Nihil decet esse in ipsius verbis leve, nihil in oculis, nihil in gestibus nisi moderatum & verecundum. Dum quidam Sacerdos jocosus interrogasset D. Thomam Aquinatem, an non videret bovem in aere volantem, & hic statim oculos ad spectandum sustulisset, derisit Sacerdos illius simplicitatem, quod hoc crederet. Respondit autem vir Sanctus, Facilius ego crederem bovem volare, quam Sacerdotem mentiri.

4. Considera, Sacerdotem debere habere divinæ Scripturæ, rerumque Theologicarum pro officii magnitudine conjunctam scientiam & sapientiam, &, ut Apostolus monet Timoth. 1. cap. 4. *Attendere Lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Evangelium, & Catechesin fidei Christianæ tradere, & eos qui contradicunt redarguere. Si enim S. Petrus Epist. 1. cap. 3. vult omnes esse *paratos ad satisfaciendum omni poscenti de fide, quæ in ipsis est*: quantò magis debent esse Sacerdotes, quia aliorum sunt Magistri & Doctores? Quid turpius est, quàm Sacerdotem non posse respondere alicui muliérculæ, vel adolescentulo hæretico objectanti, ut hoc tempore fit, Scripturæ sacræ testimonia? Unde Chrysostomus scribit, Sacerdotem in omnibus debere esse sapientissimum, & mille instructum oculis, ut non solum sibi, sed etiam toti populo serviat. Deus verò apud Osee Prophetam comminatur imperitis repulsam à dignitate Sacerdotii. *Quia*, inquit, cap. 4. *tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Unde patet, quantum delinquat, & suo muneri desit Sacerdos, qui otio,

otio, aut negotiis ſæcularibus vacans, negligit operam impendere utili ſtudio, & lectioni Sacræ, quibus ſe, & alios perficiat. Sicut enim Calix conſecratus non debet uſibus profanis, ſed tantum Sacris impendi, ſic multò magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obſequio conſecratus, debet ſe totum ſtudiis, & rebus Sacris, & proximorum ſaluti impendere.

Hic conſideratis, in particulari examinabis, quantam curam & ſtudium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & ſatisfacias officio Sacerdotis aut Paſtoris, cujus ſevera ratio à te exigetur in hora mortis brevi adfutura, quando ſera nimis erit emendatio. Nunc igitur neceſſariò faciendum eſt, quod tunc à te factum fuiſſe optabis. Deinde, per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter poſtulanda eſt.

DIE MARTIS.

De Charitate ad imitationem Chriſti Sacerdoti neceſſaria.

POſtulatâ gratiâ ad imitandum Chriſtum tanquam tuum Ducem, Regem, ac Magiſtrum, imaginare illum ſummâ charitate peragrantem pagos & villas inſtar optimi Paſtoris, ut oves perditas quærat, & ad viam ſalutis adducat.

Conſidera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quàm charitate debere flagrare, tum quia fides, ſpes, aliæque virtutes ad juſtitiam, teſte Apoſt. 1. Cor. 13. ſine illa non proſunt; tum quia officium Sacerdotis vel Paſtoris, tam ratione poteſtatis Ordinis, ut dignè conficiat & adminiſtret Sacramenta, quam Juriſdictionis, quatenùs curam animarum habet, id omninò poſtulat. 2. Nota, typum hùjus geſſiſſe veteris Teſtamenti Sacerdotes, quorum functio erat ignem ſacrum quotidie in altari fovere, *Luc.* 6. Quid enim aliud ignis ille deſignabat, niſi ſacram Euchariſtiam, Deum & hominem ſub ſpecie panis & vini continentem? *Deus autem ignis conſumens eſt, Deut.* 4. qualem ignem Sacerdotes non ſolùm quotidie conſervant, ſed etiam conficiunt. Deindè veſtiti eſſe debebant cocco bis tincto, ut indicaretur Sacerdotem debere duplici charitate flagrare, in Deum ſcilicet, & proximum.

2. Conſidera, Chriſtum Sacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech, *Pſal.* 109. cujus vices obeunt omnes Sacerdotes noſtri in conſecrando Corpore Chriſti, dum ajunt, *Hoc eſt corpus meum*, maximè declaraſſe charitatem erga nos, cùm inſtituit Apoſtolos in Sacerdotes. Nam B. Joannes in *cap.* 12. de extrema Cœna acturus præmittit, quod *in finem dilexit illos.* Deindè ex mero in eos amore inſtituit S. Euchariſtiam, id eſt, excogitavit modum, quo perpetuò nobiſcum realiter maneret. Ad hæc longum habuit ſermonem de novo mandato charitatis. Poſtremò, ex nimio amore ſanguinem ſuum pro nobis profudit. Attende quomodò imiteris: qualem charitatem Chriſto retribuas; an magis lucra, quàm animas quæras.

3. Conſidera, quod Chriſtus inſtituens Principem Sacerdotum & Paſtorum Petrum, de charitate tantùm eum percunctatus eſt, Joan. 21. *Simon diligis me plus his?* Et ille tantùm reſpondit: *Domine, tu ſcis quia amo te.* Chriſtus verò, *Paſce oves meas*, indicans ad paſcendas doctrinâ & exemplo oves, & gubernandam Eccleſiam maximè opus eſſe ardenti charitate in Deum & proximum. Veri ſiquidem Paſtoris eſt, *Luc.* 15. ovem perditam requirere, & inventam, relictis licet 99. ovibus humeris ſublatam in ovile portare. Ejuſdem eſt, adveniente lupo, & perſecutione exortâ, non cum mercenario, qui non eſt Paſtor, fugere, ſed animam ponere pro ovibus, *Joan.* 10. Ejus eſt cognoſcere omnes oves, easque exemplo vitæ præcedere, efficereque ut ſe, ſuamque doctrinam & vitam ſequantur, quod non facilè impetrabit, niſi multis beneficiis, & amoris indiciis eas ſibi devinciat, ac tandem ritibus Eccleſiæ, tanquam clave cœleſti, regnum cælorum illis aperiat.

Hic in particulari circa hujus charitatis actus ſe examinabit, & nova circa eam propoſita Chriſto Domino, Sponſo, Regi, ac ſupremo Paſtori ardenter offeret.

NOTA, excitandum affectum ſpecialem erga alios animarum Curatores, ac præſertim omnium Ordinum viros *Religioſos.*

Conſideret Religioſos illos non eſſe aſpernandos ex eo quod humilem vitæ ſtatum ex imitatione & concilio Chriſti amplexi ſint, ſed potius inde erga illos præ aliis majorem venerationem concipiat, quod inde omnes ſæculi Res & Spes deſeruerint, eorumque pios conatus ad Dei gloriam promovere ſtudeat. Conſideret quam (præ ſe) præcellenti in ſtatu forent illorum innumeri à doctrina, dotibus, parentela, gratia, virtute, ſi ſe omnes illi Clero ſæculari addixiſſent: & quàm multos nunc illis fruentes, ubique ab Eccleſiaſticis beneficiis, officiis, & dignitatibus excluſiſſent; qui illis concurrentibus ad ea minimè perveniſſent.

Ex altera verò parte, expendat *Religioſus*, ſe non debere cum Clerico ſæculari contendere, cum amore Chriſti illum amplexus ſit ſtatum in quo potius illum decet cum Clericis, aliiſque pro noviſſimo loco concertare. Utinam hæc documenta in aliquorum animos altè deſcenderent, quod cederet in multo majorem Fidelium ædificationem.

DIE MERCURII.

De Puritate vitæ & Caſtitate in Sacerdote maximè requiſita.

1. COnſidera, ſi veteris Teſtamenti Sacerdotes toto tempore, quo miniſtrabant tabernaculo, à domo & uxore abeſſe tenebantur (miniſtrabant enim per vices) quantò magis novi Teſtamenti Sacerdotes, qui non per vices, ſed ſemper miniſtrant, debent à conjugio & omni conſuetudine fæminarum, & omni impuritate abſtinere. Deinde ſi Abimelech Sacerdos 1. *Reg* 21. noluit Davidi famelico dare panes propoſitionis comedendos, niſi priùs intellexiſſet eum ab uxore aliquamdiu ſe continuiſſe: & ſi idem populo faciendum fuit, *Exod.* 19. cùm eſſet legem à Deo accepturus: Quantò magis convenit Sacerdotes noſtros ab omni fæminarum contubernio alienos eſſe, quibus quotidie in Sacrificio Miſſæ corpus Domini, per panes propoſitionis præfiguratum, non ſolùm ſumendum, ſed etiam conficiendum, manibuſve tractandum eſt. Conſidera, D. Paulum 1. *Cor.* 7. docere eos qui uxorem habent, ſolicitos eſſe, quæ ſunt mundi, ut placeant uxori, & ideo eſſe diviſos, id eſt, in multas ſolicitudinum partes, ut exponit Hieronymus, diſtractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini ſunt, ut ſint ſancti corpore & ſpiritu. Unde conſequens eſt Sacerdotes ſoli Deo adhærere debere, ut cogitent quæ Domini ſunt, & ſint ſancti corpore, & ſpiritu.

2. Conſidera, puritatem animi & corporis, non ſolùm à divinis Scripturis, ſed etiam ab omnibus Conciliis, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sacerdo-

cerdotibus postulari, idque multis de causis. 1. Quia sanctissimum Missæ Sacrificium, quo nihil augustius, crebrius peragere, in eoque purissimum Domini Corpus ore suo consecrare, & manibus tractare, aliisq; porrigere debent. 2. Quia assiduè orationi & sacrarum Horarum lectioni, quæ mentem puram, tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. Item alios prædicatione, & sanctæ vitæ exemplo ad omnem virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. Quia debent magnam partem temporis impendere ovibus suis, vel subditis erudiendis, & in viam reducendis, ac si ægri sint, invisendis, solandis & pascendis, pauperibus item juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis variis administrandis: quæ omnia sanè requirunt hominem non solum ab uxore & liberis, sed etiam omnium negotiorum secularium curâ liberrimum. Unde Apostolus 2. Tim. 2. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat se negotiis secularibus.*

3. Considera, Sacerdotem, si castitatem inviolatam non servet, multò gravius peccare, quàm peccent in eodem genere homines sæculares. Primò, quia sacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit*, inquit Apostolus 1. Cor. 3. *disperdet illum Deus.* At quis templum Dei sanctum, & Deo consecratum propriè est, nisi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum subiens? 2. Quia violat votum castitatis ipsâ ordinis susceptione factum. 3. Quia summo scandalo est bonis & malis, imò & vilissimis hominibus: quod scandalum tantum hoc sæculo est, ut causam dederit tot hæresibus. 4. Quia si in statu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta administret, Christum suo modo crucifigit, Christo quasi in faciem spuit, Christum cum Juda prodit, quodammodo conculcat, & in cloacam projicit. Quid enim aliud est os Sacerdotis impudici aut concubinarii, quid aliud ejus anima, vel cor, quàm cloaca fœtidissima? Quid est margaritas projicere ante porcos, si hoc non est, cum impudicus Sacerdos audet celebrare, & purissimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda est conscientia, & formanda proposita firmissima, vitandi in particulari occasiones, quæ possint puritati nocere, & adhibendi remedia, quæ contra luxuriam assignavimus supra *part. 3. cap. 6.* in fine. Quæ omnia confirmari poterunt sequenti ad Deum Protestatione, quæ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præsertim occurrente tentatione, usurpari solet.

Ego N.N. Dei & Domini mei Jesu gratia & misericordia fretus. Tibi me sisto Deus cordis mei, quem ubique præsentem agnosco & veneror; & coram purissima Matre tua & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curiâ cœlesti, protestor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde servire, & fugere quidquid inquinare puritatem potest. Mori malo quàm fœdari, quàm turpi motui vel delectationi scienter causam dare, vel consentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Da perficere, qui dedisti velle. Hoc iterum iterumque Te, Bone Jesu, supplex, per Sanguinem tuum, mortem & passionem rogo: Et te Patrona mea Virgo Maria, nullâ unquam labe inquinata. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me, ut aliquando vobiscum possim sequi Agnum purissimum quocumque ierit, tunc & in æternum. Amen.

DIE JOVIS.

Praxis Brevis.

Devotè Missam celebrandi.

PRo dispositione remota, hæc inter alia à S. *Carolo*, & Synodo Mediolanensi salubriter instituta & commendata reperiuntur. 1 Ut Sacerdotes quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, saltem singulis hebdomadis peccata sua confiteantur, etiamsi graviora non occurrant. 2. Ut antequam celebrent se colligant, & orantes mentem in tanti mysterii cogitatione defigant. 3. Ut sacris vestibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentemque & oculos ab omnibus amoveant, quibus distrahi possent.

Gregorius XIII. Pontifex concessit cuilibet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Missæ, quæ sequuntur, 50. annorum Indulgentiam.

EGo volo celebrare Missam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi juxta Ritum S. Romanæ Ecclesiæ, ad laudem omnipotentis Dei, totiusq; curiæ triumphantis; ad utilitatem meam, totiusq; curiæ militantis, pro omnibus qui se commendaverunt orationibus meis in genere, & in specie, & pro felici statu S. Romanæ Ecclesiæ: Amen.

Gaudium cum pace, emendationem vitæ, spatium veræ pœnitentiæ, gratiam & consolationem S. Spiritus, perseverantiam in bonis operibus, tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Postea Sacerdotalia sumens vestimenta. Ad *Amictum*, recordaberis illius fasciæ, quâ Jesu Christi fuerunt velati oculi. Ad *Albam*, albi indumenti, quo stulti ad instar fuit illusus. Ad *Cingulum*, funium, quibus tam in horto, quàm ad columnam fuit ligatus. Ad *Casulam*, recordare purpureæ vestis, quâ ut fictus Rex illusus fuit, & stude te Christo conformare.

Accedendo ad Altare, reminiscêris Domini, quando Cruce humeris impositâ, perrexit ad montem Calvariæ, ut ibi Cruci affigeretur.

1. Ad Altaris descendens gradum, antequam sacrosanctam ordiaris Missam, tuam ad Deum elevabis mentem; ac denuò æterno Patri hoc offeres Sacrificium, in unionem immensi illius amoris, quo unigenitus ejus Filius semetipsum obtulit in ara Crucis.

2. Incipies Missam voce mediocriter altâ, piè, distinctè, & non multum festinanter pronunciando verba, observando ceremonias tempori congruas, cum gravitate, devotione, & circumstantium ædificatione: uti in Rubricis Missalis annotatæ sunt.

Ad *Gloria in excelsis*, excitandus est affectus ad offerendum Deo Sacrificium laudis, ejusque gloriam pro viribus promovendam.

Ad *Præfationem*, mens iterum sursum elevanda est ad novam intentionem, & offerendum Sacrificium Eucharisticum ardenti affectu gratitudinis, cum omnibus Angelis & Sanctis, in cœlo & in terra.

Hic affectus in toto *Canone* continuandus est, cum attenta ejus lectione, non recitatione de *memoria*.

3. In primo *Memento*, præter tuas obligationes, varias poteris Domino commendare necessitates, per hebdomadam sequenti modo distributas.

Dominicâ, Summum Pontificem, omnes Ecclesiæ Catho-

Catholicæ, & præcipue hujus N. Diœcesis & Civitatis, Pastores ac Prælatos.

Die Lunæ, Omnes Principes Christianos : ut inter sese concordent, & Catholicam Religionem ardenter promoveant.

Die Martis, In particulari hujus Civitatis, aut loci Gubernatores & Magistratus ; ut pacis ac justitiæ sint amatores.

Die Mercurii, Omnes in Christi vineâ operarios; ut animarum saluti cum zelo & fructu constanter insistant.

Die Jovis, Omnes Ecclesiasticos Ordines; ut sancti sint, & aliis sese exemplares præbeant.

Die Veneris, Omnes peccatores, hæreticos, & infideles ; ut convertantur ad Dominum.

Sabbatho, Omnes justos ; ut in bono usque in finem perseverent.

4. Jamjam consecraturus hostiam, priusquam *Consecrationis* pronunties verba, brevi mentis suspirio intentionem consecrandi renovabis. Eodem affectu consecrabis & Calicem.

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Consecratione, Domino offeres toto corde in sacratissima Hostia præsenti, eosdem Adorationis actus, quibus illum in cœlo & in terra omnes Sancti, ac universa adorat Ecclesia. Idipsum toties facies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6. *Elevando* in altum sacratissimam *Hostiam*, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri æterno illam offeres, atque unà cum illa te ipsum, in perpetuum holocaustum, ad suam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Missæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis* ; illum offerendo magno affectu in tuorum delictorum remissionem, ac totius mundi salutem.

7. In secundo *Memento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligatus es orare quotidie, commendare poteris Domino sequentes, per singulos itidem hebdomadæ dies assignatos.

Die Dominicâ, defunctos tuos parentes, consanguineos, & affines.

Die Lunæ, alios defunctos, à quibus aliquo modo beneficia tibi impensa sunt.

Die Martis, illos, qui quoquo modo, cùm viverent, te offenderunt, vel persecuti fuerunt.

Die Mercurii, vitâ functos, quos tu quomodolibet offendisti, vel in illorum vita eos secutus es.

Die Jovis, defunctos, pro quibus ab aliis nullæ speciales funduntur preces.

Die Veneris, illos, qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi sint.

Sabbatho, illas animas, quæ citius de purgantibus flammis educendæ sunt in cœlum.

8. Accepturus *Manu* Hostiam, mente illam Domino sacratissimæ ejus Matris offeres puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacrosanctam in Communione accepturus Hostiam, paulisper subsistens, vivâ fide, Domino Jesu, in illa verè præsenti, profundæ adorationis exhibebis actum, desiderando eum suscipere cum illa humilitate, charitate & sanctitate, quâ sacratissima ejus Genitrix cum in terra suscepit, & quâ illum omnes ejus susceperunt Electi, atque etiamnum sancta Catholica suscipit Ecclesia in supplementum summæ tuæ imperfectionis, & spiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, similiter corde profundam pretiosissimo sanguini, pro tuis fuso peccatis, exhibebis adorationem, supplicabisque ejus meritis & virtute tibi donari omnium offensarum Indulgentiam, & ardentem honoris, & animarum salutis zelum.

10. Si aliis sacram distribues Communionem, mentis oculos diriges ad immensam Unigeniti Filii Dei Charitatem & Humilitatem, quâ seipsum indifferenter omnibus; pro illorum salute dedit in cibum, & inter distribuendum, sacris ejus Vulneribus, intimò cordis affectu, communicantium animas, & simul tuam commendabis.

Post Sacrum Actio Gratiarum, &c.

PRimò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis.

Secundò, Gratiarum actionis affectum, pro tanto beneficio.

Tertiò, Amoris actus ardentes.

Quartò, Contritionis tuorum delictorum.

Quintò, Oblationis tui ipsius, ac totius tuæ vitæ.

Sextò, Varias, hoc vel simili modo, efflagitabis gratias.

ORATIO.

In qua supradicti Actus continentur.

CLementissime Domine Jesu Christe, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro ; & pro tanto beneficio immensas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, supra omnia te amo ? & doleo, quod non, quantùm mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum hujus defectus, illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones ; & illos amoris, reverentiæ, & gratitudinis affectus, quibus te tua sacratissima complexa est Mater, & omnes Sancti ac servi tui unquam persolverunt, atque etiamnum in cœlo, unà cum universa Ecclesia Catholica tua Sponsa, persolvunt. *Magnificat anima mea Dominum, &c.*

Doleo super omnia, mi Domine, quod quomodocunque te offenderim ; & summoperè displicet mihi, quòd non tantùm doleam, quantum tua Bonitas requirit & Majestas : deque tuæ sacratissimæ Passionis virtute, cunctarum offensarum summisè deprecor veniam & remissionem. Offero cum eadem quoque meipsum, omnesque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus sum labores, & quicquid sum perpessurus, in satisfactionem & remissionem omnium meorum peccatorum, uti infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quòd omnes mihi noxios sis remissurus. Humiliter insuper precor, ut emendandi, & usque in finem in tuo sancto servitio perseverandi gratiam copiosam concedas, Amen.

DIE VENERIS

Praxis Brevis.

Horas Canonicas devotè recitandi.

COnsideret attentè Sacerdos obligationem, quam habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentii III. in cap. *Dolentes*, de celebratione Missarum. *Strictè*, inquit, *præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, & devotè.* Ubi non præcipitur tantùm substantia Officii, quæ pridem in Ecclesia constituta

ſtituta fuit; ſed præcipitur ipſe modus ſtudioſè & devotè recitandi, uti etiam *Cajetanus* accuratè advertit. Ad hoc ſane quemlibet animæ ſuæ, & ſpiritualis lucri ſtudioſum vehementer invitat & impellit conſideratio præclara S. Hieronymi, in cap. *Non mediocriter*, de conſec. diſt. 1. *Melior eſt*, inquit, *quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, ſerenitate, & ſpirituali alacritate, quam totius Pſalterii modulatio, cum anxietate cordis, & diſtractione.*

Quod ſi habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo Preces offerre, conſidera te id optimè præſtiturum per attentam, ac devotam recitationem divini Officii in conſpectu Dei & totius Curiæ cæleſtis, ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic ſequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni ſtudio conaberis Attentionem, devotionem, & intentionem actualem, aut minimum virtualem continuare, aut ſæpius renovare, cum interna, externaque reverentia; memor divinas laudes legendas eſſe, aut canendas, non ſolum cum debita verborum prolatione, ſed etiam cum ſeria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religioſa totius corporis compoſitione, juxta illud Pſalmi 46. v. 7. *Pſallite Deo noſtro, pſallite Regi noſtro, pſallite; quoniam Rex omnis terræ Deus, pſallite ſapienter.* Ubi quater repetito verbo, *pſallite*, inſinuatur pſallendum Deo, quoad vocem, diſtinctè; quoad memoriam, attentè; quoad intellectum, intelligenter; quoad voluntatem, ardenter; & quoad habitum totius corporis, reverenter.

Hoc aſſequi conaberis. 1. Opportunum & ſufficiens tempus ſingulis horis Canonicis, ſi extra chorum legas, tribuendo, juxta communem morem Eccleſiæ, & virorum timoratorum, quibuſcum vivis, non præcipitando verba, nec mutilando, nec indecorè feſtinando. 2. Locum pietati tuæ magis congruum, & à ſtrepitu, & interpellatione remotiorem, eligendo. 3. Decentem corporis ſitum adhibendo; videlicet, ſi vires ferant, alternatim genua flectendo, aut ſtando. 4. Oculorum evagationes, aliasque diſtractionum cauſas declinando. 5. Viva fide Deum præſentem, eique Beatorum choros laudes æternum concinentes crebro intuendo, cum affectu amoris, gratitudinis, zeli laudandi Deum, eique per omnia placendi. 6. Subinde memoriam renovando eorum, quæ Chriſtus tali horâ fecit, vel paſſus eſt, cum ſimilium piorum affectuum, ac deſideriorum, Chriſtum redamandi, imitandi, ejus merita participandi, inſtauratione. 7. Renovando propoſitum attentionis, ſi diſtractionibus agiteris, maximè in initio & fine cujusque Pſalmi: initio quidem deſiderando & petendo affectum à Spiritu ſancto intentum; in fine verò, *ad Gloria Patri*, ferventi affectu laudando ſanctiſſimam Trinitatem, reverenter, attentè, devotè, cum omni poſſibili perfectione.

8. Ad certa verba ſæpe occurrentia, quæ *Deum*, ejusque attributa, beneficia, opera denotant, conando elicere affectus congruos, admirationis, reverentiæ, adorationis, timoris, ſpei, amoris, gratitudinis, laudis, congratulationis. Ad voces, *Nos, homines*, miſerias humanas indicantes affectus humilitatis, contritionis, compaſſionis, & ſimiles.

9. Ad ſenſum verborum, vel litteralem, vel ſpiritualem attendendo, & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noſter*, cum viva memoria præſentis Dei, filiali fiduciâ, reverentiâ, reſignatione, & zelo gloriæ Dei, petendo illa ſeptem, juxta modos orandi ſupra inſinuatos. In *Ave Maria*, excitando deſiderium laudandi B. Virginem benedicendi Chriſtum, & impetrandi per ejus, Matrisque merita gratiam bene vivendi & moriendi.

In *Credo*, excitando fidem, ſpem, charitatem, gratitudinem, deſideriumque participandi merita Chriſti: *Ad Domine labia mea, &c. Deus in adjutorium, &c.* recitando ea cum affectu fiduciæ in Deum per merita Chriſti, & diffidentiæ ſui, amoris, gratitudinis, zeli glorificandi Deum. In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & ſuas potentias omnes ad Deum laudandum invitando.

Pſalmi recitandi ſunt eo affectu, quem verba præ ſe ferunt, & quidem, vel uno affectu præcipuo, e.c. contritionis, ut in Pſ. 50. *Miſerere.* Vel laudis, in Cantico *Benedicite*, & Pſal. 145. 149. 150. Vel gratiarum actionis, ut in Pſal. 102 104. 105. 106. Vel affectu divini beneplaciti perfectè adimplendi in obſervatione divinorum præceptorum, conſiliorum, inſpirationum, ut in Pſal. 118. & aliis, qui unum tantùm præcipuè affectum continent. Vel diverſis affectibus recitando cæteros, qui miram affectuum varietatem ſuppeditant. Videlicet juxta D. Auguſt. in Pſal. 30. timendo cum timet Propheta, amando cum amat, laudando cum laudat, plorando cum plorat, poſtulando cum poſtulat, nos humiliando, cum ipſe ſe vilem agnoſcit, gratias agendo pro beneficiis nobis ſpiritualiter collatis, quæ Iſraëlitis corporaliter collata refert.

Similiter Antiphonas, verſus, lectiones, orationes recitando cum affectibus, deſideriis & ſuſpiriis congruentibus. In fine, cum memoria brevitatis vitæ, & deſiderio beatæ mortis, orando pro defunctis ferventer, prout pro ſe alios orare optares, dum *ad Fidelium animæ*, ſingulas horas concludis.

Poſt Officium.

I. Defectus minus voluntarios in recitatione Officii admiſſos quam primum expiare ſtude, recitando Orationem, quæ habetur appoſita Breviario Romano *Sacroſanctæ & individuæ Trinitati, &c.* & lucrando indulgentias in hunc finem conceſſas.

II. Offer tuum obſequium quantumvis imperfectum, in unione orationum & meritorum Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum, ad intentiones initio præfixas; idq; vel immediatè ſanctiſſimæ Trinitati, vel per Chriſtum æterno Patri; vel primum B. Virgini, deinde Chriſto, & per hunc, Patri, hac vel ſimili formulâ juxta induſtrias quodvis opus bene peragendi.

O Maria Mater gratiæ, Mater Miſericordiæ. reſpice oculo pietatis hoc exiguum ſervitutis meæ obſequium, quod mellifluo cordi tuo emendandum, perficiendum, & repræſentandum dilecto Filio tuo offero, ad maximam ejus gloriam, amorem, beneplacitum, in gratiarum actionem æternam, & ad gratiam nobis impetrandam illi placendi perfectiſſimè in tempore & æternitate. Amen.

DIE SABBATHI.

Conſideranda Exempla Divinæ Vindictæ in Sacerdotes indignè celebrantes.

Conſidera, ſicut Corpus & Sanguis Chriſti in Sacrificio Miſſæ dignè accepta conferunt Sacerdoti; ingentia

ingentia Dei dona, & gratiam, & vitam æternam, ut testatur ipse Christus, Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &, Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Sic è contrariò indignè sumenti, cibus ille salutaris & cœlestis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc Sacrificium seriò monet Apostolus 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* In quem Apostoli locum audi graviter monentem non me, sed Doctorem Sanctum, Thomam à Villa Nova, concione 3. de Sacram. altaris: *Reus*, inquit, *erit Corporis & Sanguinis Domini; ac si Christi effudisset Sanguinem. Quascunque enim blasphemias, quascunque irrisiones, quæcunque opprobria impiissimi Judæi corporaliter in Christum exercuerunt, has omnes spiritualiter repetit impius comestor, Filium Dei rursus in semetipso crucifigens, & ostentui habens.*

Quid igitur mirum, si Sacerdotes ad tremendum hoc Altaris Sacrificium indignè, aut irreverenter accedentes horrendis à Deo Suppliciis, non tantùm in futura, sed etiam in præsenti vita non rarò puniantur? De his pauca ex multis exempla annotemus.

Primò. Narrat Palladius, dum quadam die inviseret Macarium Eremitam, se quendam ante ejus fores vidisse Sacerdotem, totum vulneribus saucium, cujus in capite ossa erant putrefacta: qui dum Macario supplex factus esset, ut suis orationibus vulnerum suorum impetraret sanitatem; abnuit Sanctus, asserens hanc illi à Deo missam infirmitatem, in correptionem & vindictam suæ sacrilegæ temeritatis, quâ ausus fuit celebrare Missam in fornicationis delicto. Nec unquam à Deo illi voluit impetrare sanitatem, quoadusque promitteret, se de cætero ad tremendum Altaris non accessurum Sacrificium. Quod cum se facturum, cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ suæ tempore peccaturum sponderet, intra paucos dies, S. Macarii precibus pristinæ fuit restitutus sanitati. In vita S. Macarii cap 2.

2. Refert item Thomas Cantipratanus in hunc modum sequens exemplum. Prope Villam, in qua natus fui, Sacerdus lubricus & immundus fuit. Et olim quidem cum immundis mulieribus, panem illum legalem Sabbathi, edere non licebat. At infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore sumebat. Et vide vindictam Dei. Os ejus circa nasum, & mentum, & lingua computruit, ita ut vix posset præ fœtore ab amicissimis sustineri. Sed & alius in Gallia Sacerdos fuit, ut quondam puer audivi, cujus manus super Aram extensæ, igne cœlesti, usque ad cubitos combustæ & consumptæ fuerunt, *Lib. 2. Apum. c. 40. part. 6.*

3. Legitur in *specul.* Exemplorum, quòd Sacerdos quidam sæcularis, dum quadam die Missam celebraret, alius ei assistens, vidit in Patena tempore sumptionis, non speciem panis, sed infantis. Quem cum Sacerdos levaret, ut sumeret; cœpit infantulus ille faciem avertere, & ne sumi posset, manibus & pedibus reluctari: & non semel vir ille devotus hoc vidit, sed sæpius Cui idem Sacerdos quâdam vice dixit inter cætera: Quoties sumo Corpus Christi, cum tanta difficultate sumo, ut mirari non sufficiam. Cui ille: Consulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & hoc egó de te, vidi. Quod audiens Sacerdos, vitam mutavit, emendationemque proposuit. Et cum posteà celebraret, visus est ille infans ab illo viro devoto, junctis manibus & pedibus, cum summa velocitate, illabi in os Sacerdotis. *Dist. 9. Exempl. 190.*

4. Narratur & aliud hoc modo. Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quam spiritui curam impendens. Is dum vice quadam honestos viros, fœminasque ad convivium invitasset; jussit servum (cui hoc ex officio incumbebat) pisces non vili pretio coëmptos igni elixandos apponere, atque hujusmodi cura distractus ad celebranda divina mysteria, ipsis etiam Angelicis humeris formidanda, mente vagus, corde aridus, cura dispersus, rapido cœpit cursu properare. Cumque jam in medio Sacrificio consisteret, solicita mente cœpit, & importunis curis turbari, ne forté prædicti pisces, aut plus, aut minus debito, sale injecto condirentur. Verùm, cum ille Sacerdos se ab hujusmodi & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; Ecce tibi Dæmon, terrâ quadam fuligine tectus, subito adfuit, & raptum cacabum è mediis flammis, una cum piscibus, secum detulit ad Altare. O Coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diversa distraheris? Ecce pisces hic sunt, ecce sal; (vas enim sale plenum exhibuit,) injice quantùm libuerit, & vel de cætero sacris Altaribus attentior factus assiste: Atque ita irrisâ Presbyteri superflua curâ, onera quæ portavit, suo loco restituit. *Dist. 10. Exemplo 28.*

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attigerat Arcam Domini, repentina correptus est morte: quantò amplius timendum illis, à talibus castigationibus, qui non solum tangunt, verùm etiam intra sua immunda pectora tremendum Filii Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Judas quando in ultima Cœna indignè Corpus Domini accepit, statim in illum intravit Satanas, eumque in proditionem & desperationem, & demum in flammas æternas præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus subjici infirmitatibus, subitaneâ discedere morte, variè divexari à Diabolo, facile in enormia labi peccata, & tandem infaustâ morte vitam finire.

O quam tremendum est Sacerdotem, qui tanta præ cæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparere coram Christo severo Judice, postquam Statum tam sanctum peccando maculavit, aut officii sui functiones sacras, erga Deum & proximum, debita cura & pietate non persolvit. Idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quanto plura habuit Sacerdos in suo statu salutis auxilia, quibus poterat sibi, & aliis suæ curæ commissis, æternam felicitatem comparare.

NOTANDA.

Pro Materia aliarum Meditationum.

Aliæ Meditationes eodem modo poterunt ab ipso Sacerdote formari, quibus assiduè, matutino tempore, per horam, vel saltem mediam, spiritum in se pietatis excitet ac conservet: Ad hoc ut præsto sit ad manum opportuna Materia, notanda sunt sequentia.

Primò, poteris ex hoc Libro desumere aliquot idoneas meditationes: De virtute Fidei, Spei & Charitatis, ex Motivis & affectibus, quæ deducuntur supra, in Praxi assistendi ægris ac moribundis p. 116. & sequent. Item, de motivis ad peccati detestationem, & de remediis contra singula peccata in particulari hic infra p. 122. Denique ex toto Apparat. sup. part. 2. p. 7. & c. poteris tibi seligere, & formare Meditationes

de Virtutibus aut Vitiis, quæ ibi per exempla ac similitudines proponuntur.

Secundò, Ex ipso Breviario fieri possunt meditationes, de Lectionibus quæ concernunt mysteria vitæ, aut Passionis Christi. Vel de aliquo insigniori Psalmo qui pium affectum & devotionem excitet: ut de Psalmo, Miserere, *pro affectu pœnitentiæ: de Psalmo*, Benedic anima mea Dominum, *pro affectu Gratitudinis, & sic de cæteris: singulis scilicet Psalmi versibus cum attenta sensus consideratione inhærendo.*

Tertiò, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus, quæ de eo in Breviario assignantur. Observando modum meditandi initio traditum, singula puncta & virtutes attentè considerando, pios affectus & desideria elicendo, firma imitationis proposita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per pia colloquia & affectus adhærendo. & quam parum inanes hominum fabulas & colloquia affectaret, qui semel in meditatione sanctâ seriò gustaret & videret, quam suavis est Dominus.

NOTA. *Post hæc consideravi præcedentibus Instructionibus per omnia conforme*, Schema vitæ Pastoralis, *in cultissima Diœcesi Antuerpiana vulgatum, & omnibus ubique, in illo munere commodissimum tam obligationis, quàm perfectionis compendium.*

SCHEMA VITÆ PASTORALIS.

Prout extat impressum in calce Ordinationum Diœcesis Antverpianæ.

AD salutem gregis multùm valet vita & diligentia Pastoris, unde Exodi decimo nono dicitur, *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum sanctificentur: nihil enim est, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assiduè instruat, quàm eorum vita & exemplum, qui se Divino ministerio dedicarunt.* Trid. sess. 23. c. 1.

Vita Pastoris duplex est, *privata, & publica*. Diligentia etiam duplex, nimirum *in spiritualibus, & corporalibus.*

V*ita Privata* Pastoris consistit, Primò: In frequentatione Sacramentorum, ut quotidie (si dispositio corporis & animæ permittat) Missam celebret: & ut singulis saltem septimanis confiteatur.

2. Item in oratione *Mentali*, ut manè & vesperi habeat horam huic assignatam: Et *Vocali* ex obligatione, ut debitè Horas suas legat, vel devotione, ut Rosarium, Litanias, Psalmos Pœnitentiales, &c. adjungat.

3. Item in recollectione spirituali: Singulis annis per aliquot saltem dies, ex directione Viri alicujus intelligentis: Singulis diebus manè, proponendo vitare omnes, & magis noxias peccandi occasiones, & offerendo omnia illo die agenda, vel sustinenda ad honorem Dei, & salutem proximi: Similiter vesperi, examinando conscientiam, tum generaliter, tum particulariter circa aliqua peccata: Ac etiam interdiu, Per orationes jaculatorias ad pulsum horæ, & aliàs sæpè: Per actus contritionis & dilectionis Dei super omnia: Et per resignationem propriæ Voluntatis in Divinam.

4. Item in mortificatione Interiori passionum, nimiæ sollicitudinis, curiositatis, ac affectionis circa cupiditatem rerum temporalium, vel appetitum propriæ æstimationis & honoris: Similiter in mortificatione exteriori subtrahendo aliqua licita de cibo, potu, & aliis commoditatibus corporis, ac de visu & usu aliorum sensuum: Et exercendo aliquos Pœnitentiæ actus.

5. Item in lectione Libri Spiritualis, Vitæ Sanctorum vel Sacræ Scripturæ, quam nullo die omittat per mediam saltem circiter horam.

6. Item in studio Casuum Conscientiæ, Instructionum Pastoralium, vel sacræ Historiæ, tempore à reliquis vacuo.

7. Item in Familiæ administratione, quæ sit, honesta, frugalis, nitida & ordinata.

V*ita Publica Pastoris*, Requirit, ut abstineat à Potu, Tabernis, Lusu, Contentione, Litibus, Præsumptione, & Sæcularibus negotiis: insuper, ut habeat

1. Zelum animarum, ita ut vultum peccatoris agnoscat, Morbidos diligenter curet, Et discolos fortiter corripiat.

2. Amorem Parochianorum, difficultates componendo, necessitates sublevando, & infirmos consolando.

3. Conversationem exemplarem, raram cum fœminis, circumspectam cum omnibus, gravem sine morositate, & affabilem sine levitate.

S*Alus Populi etiam pendet à Pastoris Diligentia*: Nempè in *Spiritualibus*: deinde in *Temporalibus*.

In Spiritualibus, Ut potè, 1. In Sacramentis & Sacramentalibus administrandis; Cum promptitudine noctè & die; cum sanctitate, conscientiâ mundâ, Intentione purâ, præparatione debitâ & Charitate affectuosa; & cum decore juxta ritus præscriptos, animo sedato, vultu composito, voce intelligibili, & pronuntiatione distinctâ.

2. In Sacramentis & Sacramentalibus conservandis cum munditie, nitore & splendore, juxta præscriptum Ritualis.

3. In Officio Divino, ut fiat horis statutis, cum ornatu decenti, cum exactis cæremoniis, & cum devotione ædificativa.

4. In Catechismo, ut numquam omittatur, servetur apta methodus, alliciantur pueri præmio & apparatu; & ut Parentes & Magistratus invitentur.

5. In Concione, quâ Rudiores instruat in necessariis ad salutem; Sit ad captum populi, quæ doceat peccata fugere, & virtutes sectari.

I*N Temporalibus*, Ut Fabricæ, Mensæ pauperum, & piarum Fundationum proventus, non alienentur, verùm debitè elocentur, diligenter conserventur, benè impendantur, in computum deducantur, idque juxta Decreta & ordinata Diœcesis nostræ.

2. Ut sui Pastoratus Domus sarta tecta conserventur, Fundi vel Decimæ ex præscripto administrentur, & Jura recipiantur non ultra taxam.

Sententias selectissimas de Pastoralis officii singulari Dignitate, & obligatione vid supra p. 244.

RITUS

RITUS ET ORDO ADMINISTRANDI SINGULA SACRAMENTA

Et aliæ *Benedictiones*, ac *Formulæ* Curatori Animarum necessariæ.

Ex Rituali Romano priora.

PRO SACRAMENTO BAPTISMI

§. I.

Ritus sive Ordo Baptismi parvulorum.

Sacerdos, omnibus ritè paratis, superpelliceo, & stolâ violaceâ indutus accedit ad limen Ecclesiæ; ubi foris expectant, qui infantem detulerunt. Tum incipit.

N. Quid petis ab Ecclesia Dei? *Patrinus respondet:* Fidem, *Sacerdos:* Fides quid tibi præstat: *Patrinus respondet:* Vitam æternam. *Sacerdos:* Si igitur vis ad vitam ingredi, serva mandata: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & proximum tuum sicut teipsum.

Deinde ter exsufflet leniter in faciem infantis, & dicat semel: Exi ab eo (*vel* ab ea) immunde spiritus, & da locum Spiritui Sancto Paraclyto. *Postea pollice faciat signum in fronte & in pectore infantis, dicens:* Accipe signum Crucis tam in fronte † quam in corde; † sume Fidem cœlestium præceptorum, & talis esto moribus, ut templum Dei jam esse possis.

OREMUS.

PReces nostras, quæ sumus Domine, clementer exaudi; & hunc electum tuum N. Crucis Dominicæ impressione signatum perpetuâ virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ tuæ rudimenta servans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum. ℟. Amen.

Deinde imponat manum super caput infantis, ac dicat.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem ad rudimenta Fidei vocare dignatus es: omnem cæcitatem cordis ab eo expelle; disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat colligatus, aperi ei Domine januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat & proficiat de die in diem. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos benedicat salem: qui semel benedictus aliàs, ad eundem usum deservire potest.

Exorcizo te creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis † & in charitate Domini nostri Jesu Christi † & in virtute Spiritus Sancti †, exorcizo te per Deum vivum † per Deum verum † per Deum sanctum † per Deum † qui te ad tutelam humani generis procreavit, & populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari præcepit, ut in nomine sanctæ Trinitatis efficiaris salutare Sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noster, ut hanc creaturam salis sanctificando sanctifices † & benedicendo benedicas † ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde immittat modicum salis benedicti in os infantis, dicens: N. Accipe salem sapientiæ: propitiatio sit tibi in vitam æternam. ℟. Amen. *Sacerdos:* Pax tecum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus Patrum nostrorum, Deus universæ Conditor veritatis, Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, & hoc primum pabulum salis gustantem, non diutiùs esurire permittas, quò minùs cibo expleatur cœlesti; quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens. Perduc eum Domine, quæ sumus, ad novæ regenerationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcizo te immunde spiritus in nomine Patris † & Filii † & Spiritus Sancti † ut exeas, & recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnate, qui pedibus super mare ambulavit, & Petro mergenti dexteram porrexit.

Ego maledicte diabole recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vivo & vero, da honorem Jesu Christo Filio ejus, & Spiritui sancto, & recede ab hoc famulo Dei N. quia istum sibi Deus, & Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fontemque Baptismatis vocare dignatus est.

Hic pollice in fronte signat infantem, dicens: Et hoc signum sanctæ Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Mox imponit manum super caput infantis, & dicit.

OREMUS.

ÆTernam ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris illum illuminare lumine intelligentiæ tuæ; munda eum, & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus gratiâ Baptismi tui effectus, teneat

teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Posteà Sacerdos imponit extremam partem stolæ super infantem, & introducit eum in Ecclesiam, dicens:

N. Ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Christo in vitam æternam. ℟. Amen.

Cùm fuerint Ecclesiam ingressi, Sacerdos procedens ad fontem, cum susceptoribus conjunctim clarâ voce dicit:

Credo in Deum Patrem, &c. Pater noster, &c.

Ac deinde antequam accedat ad Baptisterium, dicat:

Exorcizo te omnis Spiritus immunde in nomine Dei Patris omnipotentis † & in nomine Jesu Christi Filii ejus, Domini, & Judicis nostri † & in virtute Spiritus Sancti † ut discedas ab hoc plasmate Dei N. quod Dominus noster ad templum sanctum suum vocare dignatus est, ut fiat templum Dei vivi, & Spiritus Sanctus habitet in eo. Per eundem Christum Dominum nostrum, qui venturus est judicare vivos & mortuos & sæculum per ignem. ℟. Amen.

Postea Sacerdos digito accipiat de saliva oris sui, & tangat aures & nares infantis. Tangendo verò aurem dextram & sinistram dicat:

Ephpheta, quod est adaperire. *Deinde tangat nares dicens:* In odorem suavitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim judicium Dei.

Posteà interrogat baptizandum nominatim dicens:

N. Abrenuncias Satanæ? Respondet *Patrinus:* Abrenuncio.

Et omnibus operibus ejus? ℟. Abrenuncio.

Et omnibus pompis ejus? ℟. Abrenuncio.

Deinde Sacerdos intingit pollicem in oleo Catechumenorum & infantem ungit in pectore; & inter scapulas in modum Crucis dicens:

Ego te linio † oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Hic deponit stolam violaceam, & sumit aliam albi coloris.

Subinde pollicem, & inuncta loca abstergit bombacio, vel re simili, & interrogat expresso nomine baptizandum Patrino respondente.

N. Credis in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem Cœli & terræ? ℟. Credo.

Credis in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, natum, & passum? ℟. Credo.

Credis in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam? ℟. Credo.

Subinde expresso nomine baptizandi, Sacerdos dicit: N. Vis baptizari? ℟. *Patrinus:* Volo.

Tunc Patrino vel Matrinâ, vel utroque (si ambo admittantur) infantem tenente, Sacerdos vasculo, seu urceolo accipit aquam baptismalem, & de ea ter fundit super caput infantis in modum Crucis, & simul verba proferens, semel tantùm distinctè & attentè dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris † *fundat primò*, & Filii † *fundat secundò*, & Spiritus † Sancti, *fundat tertiò.*

Ubi autem est consuetudo baptizandi per immersionem, Sacerdos accipit infantem, & advertens, ne lædatur, cautè immergit, & trinâ mersione baptizat, & semel tantùm dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus † Sancti.

Mox Patrinus, vel Matrina, vel uterque simul infantem de sacro fonte levant, suscipientes illum de manu Sacerdotis.

Si vero dubitabatur, an infans fuerit baptizatus, utatur hâc formâ. N. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus Sancti. † *Deinde intingit pollicem in sacro Chrismate, & ungit infantem in summitate capitis in modum Crucis, dicens:*

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regneravit ex aqua, & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum (*hic inungit*) ipse te liniat Chrismate salutis † in eodem Christo Jesu Domino nóstro in vitam æternam. ℟. Amen.

Sacerdos. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo.

Tum bombacio, aut re simili abstergit pollicem suum, & locum inunctum, & imponit capiti ejus linteolum candidum loco vestis albæ, dicens:

Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Postea dat ei, vel Patrino candelam accensam, dicens:

Accipe lampadem ardentem, & irreprehensibilis custodi Baptismum tuum; serva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula cœlesti, habeasque vitam æternam, & vivas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Postremò dicit: N. Vade in pace, & Dominus sit tecum. ℟. Amen.

Si verò fuerint plures baptizandi, sive masculi, sive fœminæ; in Catechismo masculi statuantur ad dexteram, fœminæ verò ad sinistram, & omnia pariter dicuntur, ut suprà, in proprio genere, numero plurali. Verùm prima nominis interrogatio, exsufflatio, Crucis impressio, seu signatio, tactus aurium, & narium cum saliva abrenunciationis interrogatio, unctio Olei Catechumenorum, interrogatio de Fide seu Symbolo, & ipse Baptismus, inunctio Chrismatis, candidæ vestis impositio, atque accensæ candela traditio, singulariter singulis, & primum masculis, deinde fœminis fieri debent.

Si infans ægrotus adeo graviter laboret, ut periculum immineat, ne pereat antequam Baptismus perficiatur, Sacerdos omissis quæ Baptismum præcedunt, eum baptizet, ter, vel etiam semel infundens aquam super caput ejus in modum Crucis, dicens: Ego te Baptizo in nomine Patris † &c.

Si non habeatur aqua baptismalis, & periculum impendeat, Sacerdos utatur aqua simplici.

Deinde, si habeat Chrisma, liniat eum in vertice dicens:

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, &c. *ut suprà.*

Posteà det ei linteolum candidum dicens: Accipe vestem, &c.

Ac demum det ei ceream candelam accensam, dicens. Accipe lampadem, *ut suprà. Si supervixerit, suppleantur alii ritus omissi.*

§. II.

Ordo supplendi omissa super baptizatum.

Cum urgente mortis periculo, vel aliâ cogente necessitate parvulus, sacris precibus, ac cæremoniis prætermissis fuerit baptizatus; ubi convaluerit, vel cessaverit periculum, & ad Ecclesiam delatus fuerit, omissa supple-

suppleantur: idemque ordo, ac ritus servetur, qui in Baptismo parvulorum præscriptus est. Excepto, quod interrogatio, an velit baptizari, formaque Baptismi, & ablutio prætermittuntur; & quædam orationes, & exorcismi suo quæque loco immutati, ut infra dicuntur.

Sacerdos igitur antequam immittat salem in os baptizati, manum super caput ejus imponens, dicit:

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem dudum ad rudimenta Fidei vocare dignatus es, omnem cæcitatem cordis ab eo expelle, disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat colligatus: aperi ei, Domine, januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat, & proficiat de die in diem, ut idoneus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit, salis perceptâ medicinâ. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Deinde posteaquam modicum salis immisit in os baptizati, dicens: Accipe salem sapientiæ, propitiatio sit tibi in vitam æternam, Amen, *dicit:*

OREMUS.

Deus Patrum nostrorum, Deus universæ conditor Veritatis. Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, ut hoc pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas, quo minus cibo expleatur cœlesti, quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens, & quem ad novæ regenerationis lavacrum perduxisti, quæsumus Domine, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Post hæc facto signo Crucis in fronte Baptizati, dictisque illis verbis:

Et hoc signum Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Manu super caput ejus impositâ dicit:

OREMUS.

Æternam, ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis, & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuæ, munda eum & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit; teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptus sit ad retinendam gratiam Baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

PRO SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

Ordo ministrandi sacrum Viaticum.

Sacerdos ingrediens locum, ubi jacet infirmus, dicat: Pax huic domui. *Resp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Tunc depositum Sacramentum super mensa, supposito corporali, genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus, & mox acceptâ aquâ benedictâ, aspergit infirmum, & cubiculum, dicens Antiphonam. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor: *& primum versum Psalmi.* Miserere mei Deus, *cum* Gloria Patri. Sicut erat, &c. *Deinde repetitur Antiphona:* Asperges me, &c. *Postea* ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℞. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℞. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet; atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit bene dispositus ad suscipiendum sacrum Viaticum, & utrum velit aliqua peccata confiteri, & illum audiat, atque absolvat, quamvis prius deberet esse ritè confessus, nisi necessitas aliter urgeat. Postea factâ de more Confessione generali, sive ab infirmo, sive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: Misereatur *&c.* Indulgentiam, *&c.*

Deinde factâ genuflexione, accipit Sacramentum de vasculo, atque illud elevans, ostendit infirmo, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: *& more solito ter dicat:* Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea *Et infirmus simulcum Sacerdote dicat eadem verba, saltem semel submissa voce; tum Sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicat:* Accipe frater (*vel* soror) Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam æternam, Amen.

Si vero Communio non datur per modum Viatici, dicat more ordinario: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat. &c.

Quod si mors immineat, & periculum sit in mora, tunc dicto: Misereatur, &c. *prædictis precibus omnibus, vel ex parte omissis, ei statim Viaticum præbeatur. Postea Sacerdos abluat digitos nihil dicens, & infirmo datur ablutio. Deinde dicat:* ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro (*vel* sorori nostræ) sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corpori, quam animæ prosit ad remedium sempiternum. Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℞. Amen.

His expletis, si altera particula Sacramenti superfuerit (superesse autem semper debet præterquam in casu jam dicto) genuflectit, surgit, & accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo signum Crucis super infirmum nihil dicens, & reverenter illud deferens ordine quo venerat, revertitur ad Ecclesiam dicendo Psalmum: Laudate Dominum de cœlis. *Et alios Psalmos & Hymnos, prout tempus feret. Cum pervenerit ad Ecclesiam, ponit Sacramentum super Altare; adorat, deinde dicit.* ℣. Panem de cœlo præstitisti eis. ℞. Omne delectamentum in se habentem. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ita nos Corporis, & Sanguinis tui sacra mysteria venerari,

ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis, & regnas, &c. Amen.

PRO SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

Ritus, seu Ordo ministrandi Sacramentum Extremæ Unctionis.

S*Acerdos intrans cubiculum dicit*: Pax huic domui. ℞. Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde deposito Oleo super mensam, superpelliceo, stolaque violaceâ indutus, ægroto Crucem pie deosculandam porrigit: mox in modum Crucis eum aqua benedictâ, & cubiculum, & circumstantes aspergit, dicens Antiphonam: Asperges, &c. *Quod si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Deinde piis verbis illum consoletur, & de ejus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat, & quantum opus sit, ejus animum confirmet, & in spem erigat vitæ æternæ.*

Postea dicat versiculum: Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℞. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

ORRMUS.

INtroëat, Domine Jesu Christe, domum hanc sub nostræ humilitatis ingressu, æterna felicitas, divina prosperitas, serena lætitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dæmonum, adsint Angeli pacis, domumque hanc deserat omnis maligna discordia. Magnifica, Domine, super nos nomen sanctum tuum: & benedic † nostræ conversationi, sanctifica nostræ humilitatis ingressum, qui sanctus, & pius es, & permanes cum Patre, & Spiritu sancto in sæculo sæculorum. Amen.

Oremus, & deprecemur Dominum nostrum Jesum Christum ut benedicendo benedicat † hoc tabernaculum, & omnes habitantes in eo, & det eis Angelum bonum custodem, & faciat eos sibi servire ad considerandum mirabilia de lege sua, avertat ab eis omnes contrarias potestates: eripiat eos ab omni formidine, & ab omni perturbatione, ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quæ orationes, si tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more factâ Confessione generali, latinè, vel vulgari sermone Sacerdos dicat: Misereatur tui, &c. Indulgentiam, absolutionem. &c.

Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, & ubi commodum fuerit pro loco, tempore, & adstantium numero, vel qualitate, recitent septem Psalmos Pœnitentiales, cum Litaniis, vel alias preces, dum ipse Unctionis Sacramentum administrat, mox dicat:

IN nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus sancti, extinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarum, & per invocationem omnium Sanctorum, Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, atque omnium simul Sanctorum, Amen.

Deinde intincto pollice in Oleo sancto in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic subscriptis, aptando proprio loco verba formæ in hunc modum.

Ad oculos.

PEr istam sanctam Unctionem, † & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti, Amen.

Minister verò si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacii, vel rei similis, eaque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam posteà deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium.

Ad aures.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per auditum deliquisti, Amen.

Ad nares.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per odoratum deliquisti, Amen.

Ad os, compressis labiis.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per gustum & locutionem deliquisti, Amen.

Ad manus.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per tactum deliquisti, Amen.

Et adverte, quod Sacerdotibus manus non inunguntur interiùs, sed exteriùs.

Ad pedes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per ingressum deliquisti, Amen.

Ad lumbos, sive renes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per lumborum delectationem deliquisti, Amen.

Hæc autem unctio ad lumbos omittitur semper in fœminis; & etiam in viris, qui ob infirmitatem vix, aut sine periculo moveri non possunt.

Quibus omnibus peractis, Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. Et ne nos inducas in tentationem. ℞. Sed libera nos à malo. ℣. Salvum fac servum tuum. ℞. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de sancto. ℞. Et de Sion tuere eum. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℞. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℞. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℞. & clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine Deus, qui per Apostolum tuum Jacobum locutus es: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, & oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei: cura quæsumus, Redemptor noster, gratiâ sancti Spiritûs languores istius infirmi, ejusque sana vulnera, & dimitte peccata, atque dolores cunctos mentis, & corporis ab eo expelle, plenamque interiùs, & exteriùs sanitatem misericorditer redde, ut ope misericordiæ

tuæ

tuæ restitutus ad pristina reparetur officia. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis, & regnas Deus in sæcula sæcuorum, Amen.

OREMUS.

RE̱spice, quæsumus, Domine, famulum tuum N. Infirmitate sui corporis fatiscentem, & animam refove, quam creasti; ut castigationibus emendatus, se tuâ sentiat medicinâ salvatum. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

OREMUS.

DOmine sancte, Pater omnipotens; æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate custodis, ad invocationem tui nominis benignus assiste, ut famulam tuum hac ægritudine liberatum, & sanitate donatum, dexterâ tuâ erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atque Ecclesiæ tuæ sanctæ, cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

PRO EXEQUIIS

§. I.

Ritus, seu Ordo Exequiarum.

SAcerdos antequam cadaver efferatur, illud aspergit aquâ benedictâ, mox dicit Antiphonam, Si iniquitates observaveris. *& Psalm.* De profundis clamavi, *&c. in fine*: Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei: *repetit Antiphonam totam.* Si iniquitates, *&c. Deinde cadaver effertur, Sacerdosque de domo procedens, statim gravi voce intonat Antiphonam*: Exultabunt Domino, *& Cantores inchoant Psalmum.* Miserere mei Deus secundùm magnam, *&c. Clero alternatim prosequente; ac si longitudo itineris postulaverit, dicuntur Psalmi graduales*: Ad Dominum cum tribularer, clamavi, *vel alii Psalmi ex Officio mortuorum, & in fine cujusque Psalmi dicitur*: Requiem æternam dona eis Domine, *qui Psalmi devotè, distinctè, gravique voce recitari debent usque ad Ecclesiam.*

Ad ingressum Ecclesiæ repetitur Antiphona: Exultabunt Domino ossa humiliata. *Deinde Ecclesiam ingressi cantant ℟. Cantore incipiente, & Clero alternatim respondente, videlicet*:

SUbvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus. Offerentes eam in conspectu Altissimi. ℣. Suscipiat te Christus, qui vocavit te, & in sinum Abrahæ Angeli deducant te. Suscipientes. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. Offerentes.

Deposito feretro in medio Ecclesiæ, ita ut defuncti pedes, si fuerit laicus, sint versùs altare majus, si verò fuerit Sacerdos, caput sit versus ipsum altare: & cereis accensis circa corpus, statim nisi quid impediat, dicatur Officium mortuorum, cum tribus nocturnis, & laudibus, & duo ex Clero incipiant absolutè Invitatorium: Regem cui omnia vivunt venite adoremus, *& repetitur à Clero*: Regem cui omnia, *&c. Psalm.* Venite exultemus, *&c. & duplicantur Antiphonæ.*

Ad finem Officii post Antiphonam Cantici, Benedictus. *&c.* Ego sum resurrectio, *dicitur* Pater: *secretò.* Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

ABsolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionem gloriæ inter Sanctos & electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Dum in officio dicuntur Laudes. Sacerdos cum ministris paratur ad celebrandam Missam solemnem pro defuncto, si tempus congruens fuerit, ut in die depositionis in Missali Romano.

Finitâ Missâ, Sacerdos depositâ casulâ, seu planetâ, & manipulo, accipit pluviale nigri coloris, & Subdiaconus accipit Crucem, & accedit ad feretrum, & se sistit ad caput defuncti cum Cruce, medius inter duos Acolythos, seu ceroferarios cum candelabris, & candelis accensis: & omnes alii de Clero veniunt ordinatim in gradu suo cum candelis accensis, & stant in circuitu feretri. Tum sequitur Sacerdos cum Diacono, & assistente aliisque ministris, & factâ reverentiâ altari, sistit se contra Crucem ad pedes defuncti, retrò astantibus & à sinistris duobus Acolythis, uno cum thuribulo, & navicula incensi, altero cum vase aquæ benedictæ, & aspersorio, & Acolytho, seu Clerico tenente librum, absolutè dicit sequentem orationem.

NOn intres in judicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quæsumus, tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio Fidei Christianæ commendat: sed gratiâ tuâ illi succurrente, mereatur evadere judicium ultionis, qui dum viveret, insignitus est signaculo sanctæ Trinitatis, qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Deinde Cantore incipiente, Clerus circumstans, cantat sequens Responsorium.

LIbera me Domine, de morte æterna in die illa tremenda. Quando cœli movendi sunt & terra. Dum veneris judicare sæculum per ignem. ℣. Tremens factus sum ego, & timeo, dum discussio venerit, atque ventura ira. Quando cœli movendi sunt, & terra ℣. Dies illa, dies iræ, calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara valdè. Dum veneris. ℣. Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. ℣. Libera me.

Dum cantatur prædictum Responsorium, Sacerdos; Acolytho seu Diacono ministrante, accipit incensum de navicula, & ponit in thuribulum, & finito responsorio, Cantor cum primo choro dicit:

Kyrie eleison. *& secundus Chorus respondet*: Christe eleison. *Deinde omnes simul dicunt.* Kyrie eleison.

Mox Sacerdos dicit altâ voce, Pater noster &c. *& secretò dicitur ab omnibus; & ipse interim accipit à Diacono, vel Acolytho aspersorium aquæ benedictæ, & factâ profundâ inclinatione Cruci, quæ est ex adverso, Diacono seu ministro genuflectente, & fimbrias pluvialis sublevante, circuiens feretrum (si transit ante Sacramentum, genuflectit) aspergit corpus defuncti, ter aspergens latus dexterum feretri, & ter sinistrum: deinde reversus ad locum suum, Diacono ministrante, accipit thuribulum, & eodem modo circuit feretrum, & corpus incensat ut asperserat: posteà reddito thuribulo ei, à quo acceperat, stans in loco suo, Acolytho seu alio ministro tenente librum apertum ante se, dicit*: ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

ORE-

OREMUS.

DEus, cui proprium est misereri semper, & parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N. quam de hoc sæculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus inimici, neque obliviscaris in finem, sed jubeas eam à Sanctis Angelis suscipi, & ad patriam Paradisi perduci; ut quia in te speravit, & credidit, non pœnas inferni sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per Christum Dominum nostrum ℞. Amen.

Si defunctus fuerit Sacerdos, in Oratione dicatur: pro anima famuli tui Sacerdotis, quam hodie &c.

Finitâ Oratione, corpus defertur ad sepulchrum, si tunc deferendum sit, & dum portatur, Clerici cantant Antiphonam.

IN Paradisum deducant te Angeli, in tuo adventu suscipiant te Martyres, & perducant te in civitatem sanctam Jerusalem. Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere æternam habeas requiem.

Cum autem pervenerit ad sepulchrum, si non est benedictum, Sacerdos illud benedicit, dicens hanc orationem.

OREMUS.

DEus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, hunc tumulum benedicere dignare, eique Angelum tuum sanctum deputa custodem, & quorum, quarumque corpora hic sepeliuntur, animas, eorum ab omnibus absolve vinculis delictorum, ut in te semper cum Sanctis tuis sine fine lætentur. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen.

Dictâ oratione, Sacerdos aquâ benedictâ aspergat, deinde incenset corpus defuncti, & tumulum.

Quòd si corpus tunc ad sepulturam non deferatur, omisso responsorio: In Paradisum, &c. *& benedictione sepulchri, si jam est benedictum; prosequatur Officium; quod nunquam omittitur, & intonet Antiphonam.*

Ego sum resurrectio: *& dicitur Canticum* Benedictus *EVOVAE. Et repetitur Antiphona:* Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.

Posteà Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Pater noster. *Interim corpus aspergit.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℞. Sed libera nos à malo. ℣. A porta inferi. ℞. Erue Domine animam ejus. ℣. Requiescat in pace. ℞. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℞. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

FAc, quæsumus, Domine, hanc cum servo tuo defuncto (*vel* famula tua defuncta) misericordiam, ut factorum suorum in pœnis non recipiat vicem, qui (*vel* quæ) tuam in votis tenuit voluntatem, ut sicut hic eum (*vel* eam) vera fides junxit fidelium turmis, ita illic eum (*vel* eam) tua miseratio societ Angelicis choris. Per Christum Dominum nostrum. ℞. Amen. ℣. Requiem æternam dona ei Domine. ℞. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requiescat in pace. ℞. Amen. ℣. Anima ejus, & animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace. ℞. Amen.

Deinde à sepultura in Ecclesiam, vel in sacristiam revertentes, dicant sine cantu Antiph. Si iniquitates. *cum Psalmo:* De profundis, *&c.* Requiem æternam dona eis Domine, *&c.*

§. II.

Ritus seu Ordo sepeliendi Parvulos.

CUm igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit ante usum rationis, induitur juxta ætatem, & imponitur ei corona de floribus, seu de herbis aromaticis, & odoriferis in signum integritatis carnis & Virginitatis. & Parochus superpelliceo, & stolâ albâ indutus, & alii de Clero, si adsint, præcedente Cruce, quæ sine hasta defertur, accedunt ad domum defuncti cum clerico aspersorium deferente; Sacerdos aspergit corpus, deinde dicit.

Antiph. Sit nomen Domini. *EVOVAE.*

Psalm. 112.

LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum: ex hoc nunc & usque in sæculum. A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen Domini. Excelsus super omnes gentes Dominus: & super cœlos gloria ejus. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat: & humilia respicit in cœlo, & in terra? Suscitans à terra inopem: & de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum lætantem. Gloria Patri, & Filio, *&c.*

Antiph. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in sæculum.

Dum portatur ad Ecclesiam, dicatur:

Psalmus 118.

BEati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini. Beati qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Tu mandasti: mandata tua custodiri nimis. Utinam dirigantur viæ meæ: ad custodiendas justificationes tuas. Tunc non confundar: cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis: in eo, quòd didici judicia justitiæ tuæ. Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque. In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me à mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas. In labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus divitiis. In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas. In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos. Gloria Patri &c.

Et si tempus superest, dici potest Psalmus: Laudate Dominum de cœlis; *ut habetur in Officio ad Laudes; cum aliis duobus sequentibus, & in fine:* Gloria Patri &c.

Cum autem pervenerit ad Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Hic accipiet *EVOVAE.*

Psalmus 23.

DOmini est terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo. Quia ipse super maria fundavit eum, & super flumina præparavit eum. Quis ascendet in montem Domini: aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem à Domi-

Domino: & misericordiam à Deo salutari suo. Hæc est generatio quærentium eum: quærentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ. Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiph. Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo, qui hæc est generatio quærentium Dominum.

Posteà dicitur: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, *secretò, interim corpus aspergit.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Me autem propter innocentiam suscepisti. ℟. Et confirmasti me in conspectu tuo in æternum. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens, & mitissime Deus, qui omnibus parvulis renatis fonte Baptismatis, dum migrant à sæculo, sinè ullis eorum meritis, vitam illicò largiris æternam, sicut animæ hujus parvuli hodie credimus te fecisse: fac nos quæsumus Domine, per intercessionem Beatæ semper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari. Et in Paradiso cum beatis parvulis perenniter sociari. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Dum portatur ad tumulum; & etiamsi tunc non portatur dicitur.

Antiph. Juvenes & Virgines *EVOVAE. Ps.* Laudate Dominum de cœlis, &c. *ut habetur in Officio ad Laudes; & in fine:* Gloria Patri, &c. *& repetitur. Antiph.* Juvenes, & Virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Sinite parvulos venire ad me. ℟. Talium est enim regnum cœlorum. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, sanctæ puritatis amator, qui animam hujus parvuli ad cælorum regnum hodie misericorditer vocare dignatus es; digneris etiam Domine ità nobiscum misericorditer agere, ut meritis tuæ sanctissimæ Passionis, & intercessione Beatæ Mariæ semper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum, in eodem regno nos cum omnibus Sanctis, & electis tuis semper facias congaudere. Qui vivis, & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus &c.

Deinde Sacerdos corpus asperget aquâ benedictâ, & thurificet; similiter & tumulum; posteà sepelitur:

Cum autem à sepultura revertuntur in Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Benedicite. *EVOVAE.*

Canticum trium Puerorum. Daniel. 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. Gloria.

Antiph. Benedicite Dominum omnes electi ejus, agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

Deinde ante altare dicit Sacerdos: Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus qui miro ordine Angelorum ministeria, hominumque dispensas, concede propitius, ut à quibus tibi ministrantibus in cœlo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum nostrum, *&c.*

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

§. I.

Ritus celebrandi Matrimonii Sacramentum.

SAcerdos Matrimonium celebraturus, Publicationibus factis tribus diebus festis, si nullum obstet legitimum impedimentum: in Ecclesia, superpelliceo, & albâ stolâ indutus, adhibito uno saltem Clerico superpelliceo pariter induto, qui librum, & vas aquæ benedictæ cum aspersorio deferat coram tribus, aut duobus testibus, virum & mulierem, quos parentum, vel propinquorum suorum præsentiâ cohonestari decet, de consensu in matrimonium interroget utrumque sigillatim in hunc modum vulgari sermone.

N. Vis accipere N. præsentem in tuam legitimam uxorem juxta Ritum Sanctæ Matris Eccl. siæ? *Respondeat sponsus:* Volo. *Mox sacerdos sponsam interroget:* N. Vis accipere N. hic præsentem in tuum legitimum maritum juxta Ritum sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat:* Volo. *Nec sufficit consensus unius; sed debet esse amborum, & expressus aliquo signo sensibili, sive fiat per se, sive per procuratorem. Mutuo igitur contrahentium consensu intellecto, Sacerdos jubeat eos invicem jungere dexteras, dicens:* Ego conjungo vos in Matrimonium: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus Sancti, Amen. *Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ Ritum, posteà eos aspergat aquâ benedictâ; mox benedicat annulum.*

Benedictio annuli.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic † Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus †, ut quæ eum gestaverit, fidelitatem integram suo sponso tenens, in pace, & voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate semper vivat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos aspergat annulum aquâ benedictâ in modum Crucis, & sponsus acceptum annulum de manu Sacerdotis imponit in digito annulari sinistræ manus sponsæ. Sacerdote dicente: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus Sancti, Amen. *Mox subjungat.* ℣. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis, ℟. A templo sancto tuo, quod est in Jerusalem. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, *&c.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvos fac servos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eos. ℣. Esto eis Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

REspice quæsumus, Domine, super hos famulos tuos; & institutis tuis quibus propagationem humani gene-

generis ordinasti, benignus assiste, ut qui Te auctore junguntur, te auxiliante serventur. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

His expletis, si benedicendæ sint nuptiæ, Sacerdos Missam pro sponso & sponsa, ut in Missali Romano celebret, servatis omnibus, quæ ibi præscribantur.

Cæterum, si quæ Provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus consuetudinibus, & ceremoniis in celebrando Matrimonii Sacramento utuntur, eas sancta Tridentina Synodus optat retineri.

§. II.

Benedictio mulieris post partum.

SI qua puerpera post partum juxta piam, ac laudabilem consuetudinem ad Ecclesiam venire voluerit pro incolumitate sua Deo gratias actura, petieritque à Sacerdote benedictionem, ipse superpelliceo, & stolâ albâ indutus, cum ministro aspergillum deferente ad fores Ecclesiæ accedat, ubi illam foris ad limina genuflectentem, & candelam accensam in manu tenentem, aquâ benedictâ aspergat; deinde dicat; ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. *Antiphona:* Hæc accipiet benedictionem à Domino. *Psal.* Domini est terra, &c. *totum ut supra pag.* 480. Gloria Patri, &c. Hæc accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo: quia hæc est generatio quærentium Dominum.

Deinde porrigens ad manum mulieris extremam partem stolæ, eam introducit in Ecclesiam, dicens: Ingredere in templum Dei, adora filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fœcunditatem tribuit prolis.

Et ipsa ingressa genuflectit coram Altari, & oret gratias agens Deo de beneficiis sibi collatis, & Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. *secretò.* ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos à malo. ℣. Salvam fac ancillam tuam Domine. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor &c. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, qui per Beatæ Mariæ Virginis partum fidelium parientium dolores in gaudium vertisti: respice propitius super hanc famulam tuam, ad templum sanctum tuum pro gratiarum actione lætam accedentem: & præsta, ut post hanc, ejusdem Beatæ Mariæ meritis, & intercessione, ad æternæ beatitudinis gaudia cum prole sua pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Deinde illam aspergit iterum aquâ benedictâ in modum crucis, dicens: Pax & benedictio Dei omnipotentis Patris, † & Filii, & Spiritus sancti descendat super te, & maneat semper, Amen.

RITUS SIVE ORDO
Conficiendi Aquam benedictam.

Ex Rituali Romano.

DIebus Dominicis, & quandocumque opus fuerit præparato sale, & aquâ mundâ benedicendâ in Ecclesia, vel in Sacristia. Sacerdos cum superpelliceo, & stola violacea indutus, primò dicit.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram.

Deinde absolutè incipit exorcismum salis.

Exorcizo te creatura salis per Deum † vivum, per Deum † verum, per Deum † sanctum, per Deum, qui te per Eliseum Prophetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitas aquæ: ut efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium: & sis omnibus sumentibus te sanitas animæ & corporis: & effugiat atque discedat à loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia, & nequitia, vel versutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus adjuratus per eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

OREMUS.

IMmensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam in usum generis humani tribuisti, benedicere, † & sanctificare † tua pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis & corporis; & quicquid ex eo tactum, vel respersum fuerit, careat omni immunditiâ, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcismus aquæ; & dicatur sine OREMUS.

EXorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei † Patris omnipotentis, & in nomine Jesu † Christi Filii ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus † sancti: ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici; & ipsum inimicum eradicare, & explantare valeas cum angelis suis apostaticis: per virtutem ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos, & mortuos, & sæculum per ignem ℟. Amen.

OREMUS.

DEus, qui ad salutem humani generis maxima quæque Sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius invocationibus nostris, & elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis † infunde, ut creatura tua mysteriis tuis serviens ad abigendos dæmones, morbosque pellendos divinæ gratiæ sumat effectum; ut quicquid in domibus, vel in locis fidelium hæc unda resperserit, careat omni immunditiâ, liberetur à noxa: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens: discedant omnes insidiæ latentis inimici: & si quid est, quod aut incolumitati habitantium invidet, aut quieti, aspersione hujus aquæ effugiat, ut salubritas per invocationem sancti tui nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per Dominum, &c. *Hic mittat sal in aquam in modum crucis, dicendo semel.* Commixtio salis, & aquæ pariter fiat: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus † sancti. ℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus invictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator: qui adversæ dominationis vires reprimis: qui inimici rugientis sævitiam superas: qui hostiles nequitias potenter expugnas, te Domine trementes, & supplices deprecamur, ac petimus, ut hanc creaturam salis, & aquæ dignanter aspicias, benignus illustres, pietatis tuæ rore sanctifices: ut ubicumque fuerit aspersa, per invocationem sancti tui nominis, omnis infestatio immundi spiritus abigatur, terrorque venenosi serpentis procul pella-

pellatur: & præsentia sancti Spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus ubique adesse dignetur. Per Dominum nostrum, &c. in unitate ejusdem Spiritus sancti, &c.

Post benedictionem aquæ Sacerdos Dominicis diebus antequam incipiat Missam, aspergit altare, deinde se, Ministros, ac populum, prout in Missali præscribitur.

Benedictio Domus cum aspersione Aquæ Benedictæ.

P*Arochus vel alius Sacerdos volens aliquam particularem domum, vel generaliter domos fidelium alio tempore infra annum aspergere aquâ benedictâ, ingredientes domum dicant:* Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. *Deinde loca aspergendo dicat: Antiph.* Asperges me Domine hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor. *Psal.* Miserere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam, &c. Gloria Patri, &c. *& repetitur Antiph.* Asperges me Domine, &c. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio ordinaria Loci cujuslibet.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic † Domine Deus omnipotens Locum istum, (*vel* domum illam) ut sit in eo (*vel* in ea) sanitas, castitas, victoria, virtus, humilitas, bonitas, mansuetudo, plenitudo legis, & gratiarum actio Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto; & hæc benedictio maneat super hunc Locum, & super habitantes in eo, nunc & semper. ℟. Amen.

Et aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio Domus novæ.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

TE Deum Patrem omnipotentem suppliciter exoramus pro hac domo, & habitatoribus ejus, ac rebus: ut eam benedicere, † & sanctificare, † ac bonis omnibus ampliare digneris: tribue eis Domine, de rore cœli abundantiam, & de pinguedine terræ vitæ substantiam, ut desideria voti eorum ad effectum tuæ miserationis perducas. Ad introitum ergo nostrum benedicere † & sanctificare † digneris hanc domum, sicut benedicere dignatus es domum Abraham, Isaac & Jacob; & intra parietes domus istius Angeli tuæ lucis inhabitent, eamque, & ejus habitatores custodiant. Per Christum Dominum. ℟. Amen.

Deinde aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio communis super fruges & vineas.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

ORamus pietatem tuam omnipotens Deus, ut has primitias creaturæ tuæ, quas aëris & pluviæ temperamento nutrire dignatus es, benedictionis tuæ imbre perfundas: & fructus terræ tuæ usque ad maturitatem perducas. Tribuas quoque populo tuo de tuis muneribus tibi semper gratias agere, ut à fertilitate terræ esurientium animas bonis affluentibus repleas, & egenus & pauper laudent nomen gloriæ tuæ. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Aspergat illas aquâ benedictâ.

Benedictio novorum fructuum.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic † Domine hos novos fructus N. & præsta, ut qui ex eis in tuo sancto nomine vescentur, corporis & animæ salute potiantur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Et aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio seminum ac segetum, in festo Nativitatis B. V. Mariæ.

V*Ers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

TE Domine sancte Pater, omnipotens sempiterne Deus petimus ac rogamus: ut hos fructus segetum tuis serenis oculis, hilariq; vultu aspicere digneris. Et sicut testatus es Moysi famulo tuo in terra Ægypti, dicens: Dic filiis Israël, cum ingressi fuerint terram promissionis, quam eis dabo: ut primitias fructuum suorum offerant Sacerdotibus; & erunt benedicti. Sic & nos rogamus te Domine: ut per auxilium misericordiæ tuæ, emittas super hunc fructum segetum dexteræ tuæ bene † dictionem, quas ad exhibendum proferre digneris: ut non subruat grando, nec turbo subvertat, nec vis tempestatis detruncet, nec aëris inundatio exterminet: sed semper incolumis permaneat, propter usum animarum & corporum, & ad bene abundantem, & plenissimam maturitatem perducere digneris. Qui in Trinitate perfecta vivis & regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. ℟. Amen.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, cœlestis verbi seminator & cultor, qui nostri cordis aream spiritualibus rastris exerces: adesto propitius precibus nostris, & super agros, quibus hæc semina fuerint insita, tuam largam benedictionem infunde, ac ab eis omnem vim procellarum gratiæ tuæ defensionis averte: ut omnis hic fructus, & tuâ benedictione repleatur, & ad horrea sine impedimento perveniat. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Tunc thurificentur semina, & aspergantur aquâ benedictâ.

V Forma

Forma brevis Exorcismi adversus dæmonis in aliquo homine obsessionem, aut maleficia.

Sacerdos indutus superpelliceo & stolâ, etiam afflicti collum alterâ stolâ obvolvat, per quam quasi in tutelam eum assumat, & sibi jungat, vel in majorem fiduciam erigatur. Deinde post humilem invocationem S. Spiritus, & adstantium monitionem, ut suas preces cum Sacerdotis actione conjungat.

Et muniens seipsum signo Crucis, dicat clara voce:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Omnipotens Domine, Verbum DEI Patris, Christe JEsu, qui sanctis Apostolis tuis dedisti potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici; & cujus virtute victus, tanquam fulgur de cœlo, Satanas cecidit: tuum nomen tremens supplexque deprecor, ut mihi indignissimo servo tuo data venia peccatorum, confidentiam & virtutem donare digneris, ut hunc crudelem draconem brachii tui potentia securus aggrediar. Qui vivis & regnas cum Deo Patre, *&c.* ℟. Amen.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, à cujus facie cœli distillant, montes sicut cera liquescunt, terra tremit; cui patent abyssi, quem infernus pavescit: Te supplex deprecor, ut invocatione tui nominis hujus famuli tui (*vel* famulæ tuæ) N. anima à vexatione liberata, ad auctorem suæ salutis recurrat, liberatoremque suum, diabolico depulso fœtore, & odore suavissimo Spiritus sancti percepto, sequatur Dominum nostrum JEsum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit & regnat, *&c.* ℟. Amen.

Tunc energumenus, si possit, clara voce dicat Symbolum Apostolorum, praeunte Sacerdote, qui flatim dicat, ℣. Benedicamus Patrem & Filium, cum sancto Spiritu. ℟. Laudemus & superexaltemus eum in sæcula. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne DEUS, qui dedisti famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, & in potentia Majestatis adorare unitatem; quæsumus ut ejusdem fidei firmitate, ab omnibus semper muniamur adversis. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcismus hic brevis subinde repeti possit, cum recitatione Evangelii. *In principio, &c. Longior ejus prosecutio & dispositio in Rituali aut Pastorali continetur.*

Exorcismus domus à malis spiritibus vexatæ.

Sacerdos indutus superpelliceo & stola, dicit: In nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus † sancti, Amen. *Deinde flexis genibus Hymnum,* Veni Creator Spiritus, &c. ℣. Exsurge Christe, adjuva nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum. ℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini. ℟. Qui fecit cœlum & terram. ℣. Domine exaudi orationem meam, ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℟. Dominus vobiscum. ℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Defende, quæsumus Domine, beata Maria semper Virgine intercedente cum omnibus Sanctis tuis, istam ab omni adversitate familiam: & toto corde tibi prostratam, ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam gratiam contulisti, ut quidquid in tuo nomine dignè perfecteque ab eis agitur, à te fieri credatur; quæsumus immensam clementiam tuam, ut quod modo visitaturi sumus, visites: & quidquid benedicturi, bene†dicas: & ad ea quæ acturi sumus, dexteram tuæ potentiæ extendas: fiatque ad nostræ humilitatis introitum (Sanctorum tuorum meritis,) fuga dæmonum, & Angeli pacis ingressus. Per Christum. ℟. Amen.

OREMUS.

DEUS Angelorum, Deus Archangelorum, Deus Prophetarum, Deus Apostolorum, Deus Martyrum, Deus Confessorum, Deus Virginum, & omnium bene viventium: Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, te invoco, & nomen sanctum tuum, ac præclaræ Majestatis tuæ clementiam supplex deposco, ut mihi auxilium præstare digneris adversum nequissimum spiritum; ut ubicunque sit, audito nomine tuo velociter exeat & recedat. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Adjuratio.

Adjuro te serpens antique, per Judicem vivorum & mortuorum, per Factorem mundi, qui habet potestatem mittere te in gehennam, ut ab hac Domo festinus discedas. Ipse tibi imperat maledicte Diabole, qui ventis ac mari & tempestatibus imperant. Ipse tibi imperat, qui te de supernis cœlorum in inferiora terræ demergi præcepit. Ipse tibi imperat, qui te retrorsum abire præcepit. Audi ergo Satana, & time, & victus & prostratus recede, adjuratus in nomine Domini nostri JEsu Christi; Qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos incipiet quindecim Psalmos Graduales, qui sunt inter alios Psalmos magis proprii ad hanc materiam: legendoque aspergat aqua benedicta domus loca, illa potissimùm ubi fit major infestatio, ac primùm inferiorem partem domus. Moneatque assistentes ut preces suas cum ipsis conjungant.

***

FOR-

FORMULÆ PASTORALES

Pro Testimoniis variis, quæ ab iis requiruntur, *ex Manuali Pastorum desumptæ.*

FORMULA scribendi Testimonium pro iis, qui egent Dispensatione Proclamationum *ante nuptias.*

FActâ per me infrascriptum Rectorem Parochialis Ecclesiæ loci de ··· Districtus .. Diœcesis N. diligenti inquisitione apud Personas fide dignas super libertate NN. & NN. Subditorum prætactæ Parochialis, cupientium inter se ritè contrahere Matrimonium, Scio & testificor eos ad id esse liberos, & ab eo non prohiberi per aliquod canonicum impedimentum. Insuper ipsos esse boni nominis & famæ, & in Catholica fide quam profitentur, esse sufficienter instructos, uti per examen deprehendi: Denique eorundem Parentes consentire in prædictum prætensum Matrimonium, prout ex ore eorundem parentum coram didici. Et quia prædicti nupturientes excurrunt, ut gratiam dispensationis proclamationum obtineant, & allegant pro causa quod &c. Fidem facio causam illam revera subesse. Datum die ... anno ...

Apponendo suum Nomen & Sigillum. Et ante omnia curando, ut prædicta fuerint, debite examinata & probata.

FORMULA

Testimonii Pastoralis pro iis, qui migrant ex una Provincia, Civitate, Oppido vel Pago, ad aliam Provinciam, Civitatem, Oppidum vel Pagum.

EGo infrascriptus Pastor Ecclesiæ Parochialis N. Civitatis N. vel Oppidi N. vel Pagi N. fidem facio NN. & NN. personas in legitimo Matrimonio constitutas, & hinc aliò cum suis prolibus & domesticis demigrantes, esse Catholicæ & Orthodoxæ fidei cultores, Ecclesiam suam Parochialem & Sacramenta diligenter frequentasse, quamdiu apud nos fuerunt, & non fuisse in ullo scandalosos, nec esse notatos ullâ infamia; sed econtra istam familiam & singulares ejus personas mihi esse notas, ut probæ vitæ & conversationis, & ab honestate vitæ ac morum esse commendabiles, uti in qualitate mea suprascripta mihi constat ex speciali eorum notitia & inspectione ..... vel, ex fide dignorum vicinorum testimonio .... vel, tam ex fide dignorum testimonio, quam ex personali notitia .... vel quia habitarunt in vicinia mea per Annos .....

Quod si is, qui petit testimonium, est juvenis intendens peregre proficisci, verbi gratia, ad Urbem Romanam, ad Divam Virginem Lauretanam, Compostellam ad S. Jacobum, vel ad terram Sanctam, Sancta ibidem loca veneraturus, expedit etiam ea in testimonio specialiter exprimi.

FORMULA Approbationis Episcopalis ad Confessiones audiendas exprimitur supra *Tom.2.pag.149.*

FORMULA Testamenta ritè conficiendi indicatur supra *Tom.2. tract.5. pag.236.*

FORMULA accurata, & varia scribendi Romam pro dispensatione, vel aliqua Facultate, sive in casibus Matrimonialibus, sive in aliis ad Pœnitentiariam Romanam &c. exprimitur in proprio tenore supra *Tom.2. tract.4. pag.206.* Item in causis pertinentibus ad alia Ecclesiæ Tribunalia *pag.244.*

NOTA.

PRo hujusmodi Testimoniis, Litteris, Petitionibus aut commendationibus ad Personas in Dignitate constitutas, percommodum erit Viro Ecclesiastico, alüsque, in promptu habere Titulos & Inscriptiones communiores. *quæ personis talibus in particulari attribuuntur, ideoque illa in ejus gratiam hic conor annotare.*

Tituli proprii variarum personarum, dignitatum, &c.

P*Ontifex*, Sanctissimus Pater. *Imperator*, Augustissimus Cæsar.

Cardinalis, Eminentissimus. *Archiepiscopus*, Illustrissimus. *Episcopus*, Reverendissimus. *nunc additur*, Illustrissimus. *Abbas*, Reverendus admodum, &c. *pro varia qualitate. Pleraque alia Dignitates inferiores* Amplissimi *Domini, titulo gaudent. Doctor Theologiæ dicitur.* Eximius *Licentiatus Theologiæ*, Eruditissimus. *Graduatus inferior*, Doctissimus. *Doctor Juris*, Clarissimus. *Advocatus*, Consultissimus. *Doctor Medicinæ*, Expertissimus. *Reges* Serenissimi, Potentissimi, &c. *Rex Hispaniæ*, Catholicus. *Rex Galliæ*, Christianissimus, *Principes plerique & Archi-Duces* Serenissimi. *Comites*, Illustrissimi, *& Barones*, Per-illustres. *Dynasta aut Toparcha*, Nobilissimi. *Consules* Amplissimi. *Ex Nobilibus privatis, alii* Nobiles Domini, *alii* Prænobiles *inscribuntur.*

Hi sunt Tituli communiores, *quamvis forte non ubique ejusdem tenoris. Quando in eadem persona concurrunt plures Dignitates, solent earum proprii Tituli in Inscriptione conjungi. Sed in his, cæterisque omnibus, viro Ecclesiastico, nobisque, hoc sit primum & ultimum, ut singula referantur.*

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

EXEMPLAR

DEDICATIONUM priorum, aliarum Editionum hujus Operis, Viris Apostolicis Missionis Belgicæ, Anglicæ & Hibernicæ.

Cum Prosecutione ELOGII *specialis, de gloriosa Morte illorum, qui recentiùs in* GERMANIA, ANGLIA ET HIBERNIA *pro Deo & Proximo vitam & sanguinem profuderunt, ut* Primas Hiberniæ, Archiep. Dublinensis, &c.

IPsa frons prima hujus Operis non obscurè prodit, quos sibi Patronos designet. Vos (Missionarii Apostolici,) vos militantis Ecclesiæ lectissimos Pugiles cum Hæresi, cum Vitiis, cum inimicis Crucis Christi ubique depræliantes, suos sibi Mecenates ambit, & me tacente deposcit. Si Germaniam quà patet universam, si amplissima Angliæ, & Hiberniæ Regna, si multiplices Belgarum Provincias latè circumspiciamus, habet sanè ætas nostra ex omnibus Ecclesiæ membris strenuissimos Fidei Defensores, ac veros Machabæos, de quorum laboribus, præliis ac trophæis meritò sibi possit gratulari. Atque inter hos omnes Operis hujus Patronos, Vobis imprimis, Missionis Flandrobelgicæ Socii, illud singulari quodam jure deberi, nemo nisi injurius inficiabitur. Etenim si quid est in Authore facultatis, si quid scientiæ, id omne à primis religiosæ vitæ incunabulis Provinciæ hujus institutioni sanctissimæ, se acceptum referre nunquam satis testabitur. Accedit ejusdem Provinciæ in provehendis undique Missionibus Apostolicis ardor perpetuus, labor immensus, industria singularis, & nullis limitibus circumscripta. Quæ scilicet una, præter amplissimas Missiones, Batavicas, Navales, Castrenses, & alias quas suo sinu domi complectitur, ad remotissimas etiam Gentes longè, latèque suos Socios, ac labores extendit.

ATque inprimis, laboris vestri primordia circumspicienti, occurrit ille Provinciarum confœderatarum status ab hominum memoria longè deploratissimus, quando una cum avita Fide pulsis undique fidei Præconibus, nihil aliud superesse videbatur, quàm perpetuum Religionis Romanæ, ac pristinæ Pietatis exilium. Sollicitavit Sociorum animos vicina illa Patriæ calamitas, ex quibus viri lectissimi, spretis hostium insidiis, vinculis ac carceribus, pro communi salute caput & vitam ultro offerre non dubitarunt. Duces huic expeditioni sese præbuerunt Gulielmus Leonius & Cornelius Duystius, qui multa clam, multa palam perpessi, Apostolico ritu Provincias undique lustrantes, palabundas Catholici nominis reliquias in unum congregarunt, infirmos in fide roborarunt, atque innumeros lapsos ac devios in viam salutis revocarunt. Horum inter undas Batavicas primus ardor, in absentium quoque Sociorum pectoribus novas flammas excitavit. Secuti sunt in eandem palæstram ex universa Provincia Athletæ fortissimi, qui rebus Religionis ubique inclinatis Athlanticos humeros supposuerunt. Atque inter primos Frisiam ad ortum occasumque lustravit, firmavitque Joannes Bargius: Zelandiæ insulas unus eo tempore excoluit Nicolaus Romanus, qui verbo & scripto Sectariorum audaciam repressit, & Calvinum, detracta larvâ, suis adumbratum coloribus Scriptis repræsentavit. His in messem nimis amplam, sed ea tempestate operariis vacuam, opportunè alii atque alii Sociorum manipuli successere, ac venturis postliminio ex Clero tam regulari, quam sæculari auxiliaribus copiis, quâ licuit industriâ, ampliorem laboris campum aperuere.

NEque defuit in hodiernum usque diem primævus ille Sociorum ardor. Ad vos, Viri Apostolici, qui eandem Vineam etiamnum excolitis, amplo cum fœnore transierunt illi priorum temporum labores, prælia, pericula, sed & conjuncta periculis gloria. Nullus hic mihi calamus describet, quot vobis decurrant in cura animarum noctes insomnes, quot subeunda cum fidei hostibus certamina, quot declinandæ insidiæ, quot sustinendi carceres ac vincula, & graviora vinculis discrimina. Sed vel sic cum Apostolo palam facitis, verbum Dei non esse alligatum. Non tantum sonat in pulpitis, auditur etiam in ergastulis ac vinculis, per rura, & campos, & naves, & privata summorum infirmorumque domicilia vestra vox, labor & prædicatio decurrit. Multos quidem Heroes è Societate Belgica quotannis per octoginta & amplius annos, labor hic improbus immaturo funere conficit ac consumit. At nunquam desunt novi Athletæ, qui priorum casu animati potius quam territi, in palæstra tam nobili & vitam & sanguinem profundere ultrò exardescunt.

Vobis igitur qui vineam istam hodie immenso labore, nec minori cum gloria constanter excolitis: Vobis, inquam, novam hanc Operis hujus Editionem novo jure dedicamus, utpote in quibus præclara Majorum in ea Missione decora, novo semper incremento reflorescunt.

Sed ecce ad remotiora dum rapior, domestica prætereo. Habet Societas Flandrica in Missione Batavica suas Indias, sed habet etiam in ipsa Flandria suam Bataviam. Vix aliquod est hujus Provinciæ Collegium, ex quo Apostolico spiritu ad varias è propinquo Missiones, aut sacras Institutiones non excurrunt. Quas ego si singulas pro merito recenserem, mihi quoq; longius excurrendum foret.

AD vos igitur (sacræ Militiæ asseclas) demum venerabundus accedo, qui Missioni Castrensi inter mille mortis discrimina sanguinem & vitam aut consecratis, aut pridem consecrastis. De vestra virtute, infractis

animis,

animis, ac laboribus immensis, meritò sibi Societas Flandrica gratulatur, quibus Belgium, præ cæteris Gentibus, continuum pæne Martis domicilium, perpetuum aperit gloriæ theatrum. Nec nova vobis, nec obscura est hæc laudis ac laboris palæstra. Primus hujus militiæ Ductor Thomas Saillius, à Principe Parmensi in conscientiæ suæ arbitrum adscitus, gregariis quoque militibus in cunctis laboribus ac periculis invicto animi robore, diu noctuq; præsto fuit. Princeps ex ardore tam generoso præcelsum Thomæ animum velut ex ungue leonem admiratus, plures hujusmodi Belgicos leones Castris suis adjungi peroptavit. Et quamvis eo tempore vix par laboribus Sociorum numerus Collegia incoleret, oblati sunt Principi Patres duodecim, quos ille primum in familiam suam adscivit, deinde more militari Libris Regis inscribi, & in Missionem perpetuam firmari voluit. Quantus hic exercendæ virtutis, tam propriæ, quam alienæ campus patescat, quanti per annos plusquam octoginta exanthlati labores, non tantum rerum in hoc Martio campo gestarum multitudine, sed etiam plurimorum Patrum sanguine, consignatum habemus. Versatur adhuc in hominum atque annalium memoria Nicolaus Montanus, dictus per excellentiam, Burgundionum Apostolus, qui ad S. Quintini fanum multo vulnere confossus interiit. Et ut alios prætercam: in pugna Neoportana, inclinatâ belli fortunâ, cum Patres Castrenses inter laceros miserorum artus & cadavera aures adhuc spirantibus præberent, Petrus Buzelinus ab hoste hæretico comprehensus, & glande trajectus fuit. Sed & Laurentium Everardi, hostili cuneo immistum, & pro Societatis homine agnitum, Calviniana crudelitas interemit. Aliam huic victimam, Othonem Campensem, pro aliena salute laborantem, eadem perfidorum rabies adjunxit. Cetera si persequar his similia, iliadem conficiam. Infinitum quippe foret enarrare hujus Missionis casus & pericula, quæ in urbium obsidionibus, cruentis congressibus ac præliis, sequentia deinceps tempora pepererè.

SEd à Martis Regno ad Neptunum transeamus: hujus quoque imperium amplissimum Flandrobelgicæ Provinciæ navalis Missio pervadit, soli Belgio propria, & à Principibus Austriacis solenni diplomate Societati demandata. Arduum sanè munus, & illis tantum destinari solitum, quibus animus est insigni robore septus, & vires animo pares. Hic nullus timoris, nullus fugæ locus: quamvis & tonet cœlum, & fremant procellæ, & totus ex imo commoveatur oceanus, immoto tamen animo persistendũ est, qui nec conspectâ morte pavescat, nec alios pavere patiatur. Ut nihil dicam de nausea marina, de morborum contagione, de nautarum militumque colluvie, quid magis arduum videtur, quam animos illos, ipso oceano majores, unius lignei carceris ergastulo dies noctesque coarctari: donec his angustiis pariter cum corpore soluti, tumulum domicilio ampliorem in medio æquore frequenter inveniant. Plures sub hoc marmore æquoreo sepultos Apostolicos Heroës promptum foret, sed prolixum, ex hujus Provinciæ monumentis enumerare.

Pergite illustres animæ, Terras & terrena à tergo relinquite, immensa maris spatia peragrate, non ut vellus aureũ è Colchide, sed ut animas pretioso Christi sanguine redemptas è barathri faucibus eripiatis. Sæviant procellæ, assurgant undæ, dehiscat abyssus: sed nec undæ aut procellæ, nec abyssus tota, nec omnes oceani fluctus Charitatis vestræ ardorem hactenus extinguere valuerunt. Hæc immensa Apostolici pectoris Decora non levibus tantum Operis nostri foliis, sed monumentis perpetuò duraturis posteritas celebrabit.

SEd alio me abripit Missionum Apostolicarum multitudo, priusquam vel unius magnitudinem possim dicendo exæquare. Terras, Maria, Castra, Navigia prætervectus, ad ipsa Libitinæ regna Pestiferis assistentium tandem pervenio. Hic in limine primo occurrunt lethalia ulcera, & gemitus cum morte luctantes. Inter hos quot ego Sociorum alacres vultus, & vivida inter languentes obsequia conspicio. Horum alii morientes ad extremam luctam disponunt, alii vivis necessaria subministrant, alii tam animorũ quam corporum plagas omni studio lenire contendunt. Verùm nec ipsi fatis exempti: innumeræ in hoc obsequio Charitatis victimæ intra Belgarum fines cecidere. Quorum ut plerosq; sparsim extinctos prætercam; in solo Antverpiæ nobili Emporio, Patres, Fratresque viginti quatuor non magno intervallo pro civibus contagione afflatis, animas aliquando posuere. quorum numerũ Andreas Schottus Consulis Antverpiani filius suo funere nobilitavit. Quin & Gandavi annus hujus sæculi trigesimus in obsequio infectorum undecim socios è vivis abstulit. Atque eadem contagione ad alias urbes, Bruxellas, Hallas, Cortracum, Belliolum latius progrediente, harum singulis binas ternasve hostias par charitas immolavit. Piget forte lectorem inter tot Heroum funera diutius immorari. At non ignoro viris Apostolicis jucundum esse, non tantum majorum suorum gesta, sed etiam sepulchra ac monumenta intueri.

HActenus intra Belgii fines versamur. Non potest ille Belgicus ardor unius Gentis aut Provinciæ limitibus coarctari. Per immensa totius oceani spatia ad Japones, ad Indos, ad ultimos terrarum Chinenses suam opem, & nova sociorum subsidia transmittit.

Prolixus forem si præteritorum temporũ colonias, cum Gaspare Barzæo, aliisq; Belgis ex hac Provincia in alterũ orbem traductas, recensendo memorarem. Quorum laboribus non tota Ormusia, aliaque regna inter Indos, Japonesq; suffecére. Adeo ut magni Xaverii votum perpetuum fuerit, Belgarum quam plurimos in sui societatem laboris adipisci, quorum nempe zelum, genium, & industriã ad infidelium conversionem præ ceteris natam & accommodatam censebat, ut suis ipse litteris testatur. Et ut antiquiora prætercam: Vidi, ipse vidi, cum duodecim simul lectissimi Patres, magnis Provinciæ sumptibus, & supellectili sacra instructi, hinc in Hispaniam enavigarent ad animarum subsidium, si daretur aditus, in novum orbem perrecturi. Vidi & ante hos P. Cornel. Beudin, qui eodem profectus, & à barbaris fidei causa trucidatus, præclaram ut arbitror martyrii palmam obtinuit. Notus quoq; mihi & familiaris fuit Ferdinandus Verbiest, qui magno ambitu cum aliis ejusdem Provinciæ Sociis Chinensem Missionem impetravit, jamque pluribus annis, in immenso illo Sinarum imperio Christianæ fidei negotium promovere pergit, idque tanto successu & auctoritate, ut in ipsa Imperatoris Aula summam illã Mandarinii dignitatem etiamnum obtineat. Quin & ex illis, quos ipse nuper in Scholis Auditores habui, Lovanio ad novi Orbis subsidiũ non pauci se contulêre, multoque plures Missionem illam summis votis ambivêre. Nec mihi ignota sunt partim plurium desideria, qui etiamnum ad eandem gloriæ palæstram magno animi ardore aspirant.

HAs ego Belgicas Missiones, ut magis mihi notas dum recenseo, simul in eandem gloriæ societatem suo jure advoco, omnes omnium ordinum Apostolicos viros, qui ubivis gentium in pari causa pares animos ac labores impendunt. Et vos imprimis, Missionarii verè Apostolici, qui per amplissima Angliæ & Hiberniæ regna contra Hæresim pridem sceptro, ferroque armatam, inter mille vitæ

diſcrimina aſſiduò dimicatis. In hac arena ſanguinolenta quot ego Campianos, quot Walpolos, quot Garnettos, Vriſtos, Colinos, hodieque conſpicio, quibus ad parem martyrii gloriam par animus exæſtuat. Teſtantur hunc animi ardorem tot præclari Heroes, qui & priorum pericula ſecuti, & palmam conſecuti fuerunt. Ex his longum foret enumerare ingentem ſeriem virorum illuſtrium, qui à tempore Henrici VIII. in hodiernum uſque diem, & dira tribunalia, & carceres & vincula, & feralia pegmata ſua morte ac ſanguine nobilitarunt. Dabit hæc longo ordine, aliaque illuſtriora, Provincia Anglicana per P. Henricum Morum felici calamo conſcripta hiſtoria.

Utinam hic quoque liceret in Miſſione Hibernica *exanthlatos tot annis Sociorum labores in publicam lucem proferre. Si exhiberentur oculis prima iſtius Miſſionis ab ipſo S. Ignatio conſtituta feliciter exordia: Si inter varias deinceps temporum procellas & perſequentiũ machinas invicta conſtantia: ſi Virorum in omni facultate illuſtrium domi foriſq; eximia decora: ſi paucorum hominum docendo, prædicando, ſcholas erigendo, toto regno diffuſa induſtria; ſi tolerata non ita pridem dominante Cromvello bonorum rapina, & vincula, & carceres, & longinqua etiam ad barbaros exilia: denique ſi poſt extremam ruinam, inſtaurati, velut ex cineribus, priſtini labores, aliaq; his ſimilia ſub modio hactenus latentia, in lucem prodirent, ſtuperet ſanè poſteritas, res orbis theatro digniſſimas, intra ſilentii ac modeſtiæ cortinas tot annorum luſtris potuiſſe contineri. Magis ſcilicet hactenus intenti fuerunt illi, ut ſcribenda patrarent, quam ut patrata conſcriberent.*

His quoque inter Operis hujus Patronos ſuo jure accedunt ex ſacra S. Dominici, ac S. Franciſci Familia, viri illi verè Apoſtolici, qui in excolenda Hibernia vinea tot annis ſtrenuè deſudarunt. Prius ego Stellas cœli, quam hos Abrahæ filios, & tantis filiis digna facinora valeam recenſendo numerare. Quis enim ignorat quantum illi impendant ſtudii & induſtriæ, etiam inter exteras gentes, Romæ, Pragæ, Lovanii, & in aliis Doctorum Lycæis, pro formandis, alendiſque operariis in hanc Vineam perpetuò ſucceſſuris. Quanti etiam domi ſuſtinendi labores, ut cum reliquo Clero, Romanæ ſedis, ac Religionis decus toto Regno integram inviolatamque conſervent. Adeo ut quod olim, in fulcienda Lateranenſi Baſilica, præſtare viſus eſt Seraphici Ordinis Patriarcha, id nunc in ſuſtinenda Eccleſia Hibernica ruina ejus Soboles, aliis ſociata, perficiat.

Ungite igitur ubiq; Gentium felices dexteras vos omnes fidei Pugiles, qui ſub purpureo Chriſti vexillo per Miſſiones Apoſtolicas toto orbe diffuſi militatis. Bellum, quod Lucifero, ejusque aſſeclis pro Deo, & Eccleſia pridem indixiſtis, ad extremum uſque ſpiritum indefeſſi ſuſtinete. Non vos frangat tyrannorum potentia, perrumpetis; non domeſticorum hoſtium invidia ſuperabitis: charitatem alii in otio, & umbra prædicent, vos illam in ſole & ſudore, & orbis utriuſq; conſpectu palam exercete. , State, cum , Gentium Apoſtolo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti , loricam juſtitiæ, & calceati pedes in præparatione Evangelii pa-, cis: in omnibus ſumentes ſcutum fidei, & galeam ſalutis aſſumi-, te, & gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei. Hoc ego verbum, hunc ego gladium in hoc opuſculo quaſi in vagina reconditum, ad veſtras aras ſupplex appendo. Magnum operæ pretium me retuliſſe arbitrabor, ſi hæc arma litteraria, non levi à me ſtudio fabricata ad militiæ veſtræ uſum, ac ſupremi Ducis gloriam aliquando ſubſerviant.

Viri Apoſtolici
Humillimus veſter Cliens
RICHARDUS ARSDEKIN.
Soc. Jeſu Hib. Kilken.

PROSECUTIO
Dedicationum priorum.

Patronis novis ac Viris verè Apoſtolicis Germaniæ, Angliæ, & Hiberniæ, *qui pro Deo & Proximo vitam, aut ſanguinem recentius profuderunt.*

AUſpicium hujus Proſecutionis à Te duco auguſtum Imperii Caput GERMANIA. Palaſtram tibi Charitatis Apoſtolicæ glorioſam, & laurea multiplicem nuper præbuit non gladius carnificis, ſed quovis ferro atrocior Peſtilentia, ſuperioribus annis latè graſſata. Quanta hæc cum violentia Auſtriam, & Bohemiam undique invaſerit, quot in ea Charitatis Victimæ ceciderint, nullâ debet unquam oblivione deleri: ex quibus ego ea tantum poſſem referre, quæ certiſſimis monumentis conſignata, etiam ex Urbe Romana, ad me devenere. In communi illa calamitate, tamquam in publico Charitatis theatro, inter alios, tam multi ex ſocietate Patres ſeſe illicò ad peſtiferorum ſubſidium certatim devoverunt, ut freno potius, quàm ſtimulo opus fuerit. Ex quibus teſtantur ſuis litteris ipſi Moderatores, in utraq; ſeorſim Provincia ex Patribus pluſquam centenos reipsâ in mediam aleam expoſitos fuiſſe. Sed nec frequentia præeuntium funera ſequentes terruerunt: adeo ut ex illis in Auſtria quadraginta & unus, in Bohemia quinquaginta & unus, in Charitatis obſequio vitam poſuerint. Felices animæ! ſive ego vos totidem Martyres incruentos, ſive Charitatis ſupremæ victimas dixero, vos certè proximam martyrio lauream obtinuiſſe, orbis hodie Chriſtianus meritò gratulatur. Et ſanè in Charitatis tam eximiæ publicam commendationem, data ſunt in Urbem litteræ à ſacris, urbaniſq; Magiſtratibus diſertè profitentibus, vel maximum ſeſe, vel totum inter tot mala ſubſidium in operariis illis communi obſequio ſe ubique devoventibus reperiſſe. Hos Operis hujus novos Mecœnates, hos Apoſtolicorum virorum in cœlo Patronos, hos futuræ poſteritatis in hac Charitatis palæſtra Præſides, Tibi in tali prole ter fœlix Germania, *deberi lubentes agnoſcimus.*

HInc in ANGLIAM, nobiliſſimum ſemper, nunc recentiſſimum Apoſtolicæ gloriæ theatrum properamus. Annis proximè elapſis, Miſſionariis Apoſtolicis, per Angliam & Hiberniam, à cuſtodiis, carceribus, exiliis, patibulis, novum & immortale decus acceſſit. Intra ſolam ferè urbem Londinenſem, in palmari cauſa Religionis, ex Societate omnino Octo illuſtres Hoſtiæ, patibulis ſuffixæ, & in quatuor partes diſſectæ, vitam ſuam Domino conſecrarunt. Illuſtres, inquam, Hoſtiæ, quibus ad illam immortalis gloriæ lauream Dux ſimul & Comes fuit ipſe Societatis Anglicanæ Provincialis Thomas Harcotius, alias Whitebred: atque ex eadem Societate eximii ſanè viri, Gulielmus Waringus, Antonius Turnerus, Joannes Fenwikus, Joan. Gavanus: & paulò ante hos, Gulielmus Irelandus, & eos ſecutus Carolus Bakerus, alias Levius, & Philippus Evanus, hic Cardiffæ, Ille Iskæ. An. 1679. eandem lauream pari morte conſecuti fuerunt. Horum omnium in publico ſupplicii theatro vox ſuprema fuit, ſe pro Religione Romanâ, & popularium ſalute, mille ſi haberent vitas lubentes profundere, atque ex animo Regi, ac Regno veram pacem & felicitatem apprecari.

Quorum invictam in veritate constantiam, atque oris, animique alacritatem admirandam, non tantùm Catholici, sed etiam ex hæreticis plurimi undique circumfusi summo plausu ac preconio excepêre. Ac paulo post orbis Catholicus, & ipse supremus Antistes plausum hunc latè ingeminarunt. Præter hos fidei pugiles, octo alii ex sociis eadem tempestate ab Hæreticis comprehensi, & durissimis carceribus confecti in pari causa, gloriâ non impari vitam posuere: nisi quod illi cruentâ carnificis manu, hi incruento carceris squallore extincti fuerint. Si tamen fas est extinctos dicere, qui ex ipso obitu lucem accepêre omni ævo duraturam.

Abierunt quidem illi ad cœlestem Cætum tot suorum Patrum in illa sanguinaria palæstra pridem purpuratorum. Sed & aliis qui supersunt in eadem Missione sociis, in exiliis & ergastulis, laboris & gloriæ partem non parvam reliquerunt. Nam præter communem ibi Sacerdotibus Catholicis exilii pœnam, habuit aliquid singulare Sociorum proscriptio, quod eorum potissimum delatoribus certa constituta sint præmia novo argumento veteris in illos odii, tanquam in perpetuos Romanæ, ac Pontificiæ authoritatis Assertores. Vivant hæc in posteris vegetæ ac robustæ Charitatis exempla: longè enim potentius argumenti genus est, pro Charitate vitam moriendo, quam vocem vel atramentum scribendo profundere.

AD te nunc tractu non longo, tuo jure properandum HIBERNIA, quæ tot annis inter perpetuas persecutionum procellas fluctuas semper, mergeris nunquam: hoc habes inter alia Constantiæ decora cum Navicula Petri commune. Hujus argumentum ingens præbet ipsum anni quo hæc scripsi curriculum. Sileo præsules Illustrissimos Corcagiensem, ac Kildariensem, Religionis Romanæ odio in diuturno carcere Dublini nuperrimè detentos. Præterea Societatis nostræ ibi Superiorem Gulielmum ô Rian ex eadem causa, eodemque loco per menses plurimos arctè constrictum, ac demum extra Regni fines relegatum, ablegatis etiam aut coactis sociis non paucis, & aliorum Ordinum operariis præcipuis, ac strenuissimis: ut solent Ecclesiæ hostes firmissima ejus propugnacula fortius impugnare.

SEd vos quæ gens quæ lingua conticesset hujus Ecclesiæ gemini Pugiles, & inter Apostolicos Missionarios Vertices supremi, PLUNQUETE ac TALBOTE Præsules Illustrissimi? Vos inquam, qui tot carceres illustrastis, vincula decorastis, ac demum illustri morte, gloriæ vestræ coronam imposuistis immortalem, quam in sequentibus brevi saltem compendio spectandam exhibemus.

Vita & Mors gloriosa Illustrissimi D. OLIVERII PLUNKETI, Archiepiscopi Armacani, & Primatis Hiberniæ extremo supplicio Londini nuper affecti.

OLIVERIUS PLUNKETUS. ortus est ex nobili inter suos familia, cui ipse supremum veræ nobilitatis apicem apposuit, & Primatis dignitate, & mortis gloriâ: Adolescens cum esset, huic gloriæ præfulsit in immatura adhuc ætate, præmaturum veræ sapientiæ desiderium. Hanc ut acquireret securiùs, extra patriæ suæ fines proficisci decrevit, ut solent illius Gentis Adolescentes ingenui, qui quam domi adipisci nequeunt, apud exteros inquirunt sinceræ doctrinæ institutionem, Sapientiæ magis quam Patriæ studiosi. Hos ut sacros latices purius hauriret Oliverius, non dubitavit Romam usque, ad ipsum sinceræ doctrinæ Fontem proficisci.

Est in Urbe Romana nationis Hibernicæ Collegium, ab Eminentissimo Principe Cardinali Ludovisio pridem constitutum, ac Societatis administrationi commissum. Floret illud hodieque plurimum, & in ipsa Urbe multum celebratur ab Alumnorum delectu, institutione ac eruditione excellenti, quibus dotibus redduntur passim omnibus amabiles, & singulari probitatis & modestiæ charactere conspicui. Unde fit, ut ex eo Collegio hactenus prodierint magno numero Viri illustres, ac maximis muneribus perfuncti, qui in patriæ suæ Vinea fructus uberrimos protulerunt. In hoc celeberrimum orthodoxæ Fidei Seminarium cooptatus est Oliverius, *in spem non modicam fructus eximii, quem præclara illius indoles promittebat. Et sanè fructus ille communi exspectationi uberum respondit. Studia in eo Collegio omnia tanto successu perfecit, ut Doctoris in Theologia lauream adeptus fuerit, ac postea ad eandem Facultatem publicè profitendam in Collegio de Propaganda fide admotus, ubi munus illud duodecim annis summa cum laude exercuit.*

Præbuit interea divina Providentia occasionem inexpectatam, per quam acquisitum tot annis solida Sapientiæ thesaurum in Patriam suam latius erogaret. Postulabatur à Summo Pontifice Clemente IX. *Præsul idoneus, qui Ecclesiam Armacanam cum suprema Primatis potestate in Hibernia administraret. Varii varios ad eam dignitatem pro suo quisque studio offerebant. Demum sua Sanctitas, omnibus pro rei gravitate expensis, in hanc sententiam conclusit: Non est cur ulterius consultemus de incertis, quando rem certam ante oculos habemus. En virum probatæ virtutis, consummatæ doctrinæ, diuturnæ experientiæ, in ipsa Urbis Romanæ luce omnibus dotibus conspicuum Oliverium Plunketum. Hunc ego Archiepiscopum Armacanum, hunc ego Hiberniæ Primatem Apostolicâ auctoritate constituo. Nec mora, humeros oneri subjicit Oliverius, manus operi pari alacritate mox appositurus. Pergit igitur Apostolicâ auctoritate ac monitis instructus, iter in Hiberniam per Belgium instituere, ubi cum & Ego tunc Lovanii illius alloquio fruitus essem, inter primos auctor fuit, ut hoc Opus in Missiorum Apostolicorum subsidium elaborarem, quo etiam titulo singulari, illum sibi inter primos Patronos vindicare debet.*

In Hiberniam ubi pervenit, ibi demum campum animo suo & Apostolicis laboribus parem invenit. Quis valeat dicendo complecti, quantum illi insudandum fuit, ut plurima in rebus ac moribus iniquitate temporum collapsa restauraret. Quantum industriæ adhibendum, ut pluribus locis idoneos animarum Curatores præficeret. Quantum laboris exanthlandum, ut per latissimas Ultoniæ plagas, populum illum Romanæ fidei semper tenacissimum, opportunis ubiq; documentis confirmaret. Sed quod omnium maximè arduum, quanta illi vigilantiâ tot annis incumbendum fuit, ut Gregem suum ubique Lupis admixtum, ab eorum dentibus & erroribus illæsum conser-

conservaret. Inter hæc indefessi Pastoris officia dum strenuè versatur; id demum expertus est, difficile quam sit Oves protegere, & Lupos non irritare: & ab ipsis etiam Domesticis fidei insidias aliquando metuendas esse. Hoc habet Hæresis commune cum conscientia furiis agitata, quod omnia timeat etiam tutissima, sufficit illi qualibèt sui cerebri suspicio, ut mox ad calumnias, inde ad carceres & restes deveniatur.

Cum igitur alia non suppeterent accusationis capita, adornantur criminationes occultæ, quibus hic tam validus Ecclesiæ Romanæ propugnator vel opprimi possit, vel extingui. Fingitur cum Curia Romana nimium commercii & notitia; in Aula Gallica auctoritas & gratia: atque inde externa potestatis inducendæ conatus. Rapitur ergo in vincula Præsul integerrimus, & turri Dublinensi, sive nova Porta, mancipandus traditur, ad diem 6. Dec. An. 1679. Cum verò ex Tribunali sibi adverso supremam sententiam assiduò expectaret, per integrum penè annum in eadem Custodia detentus est, nullâ in ipsum sententiâ prolatâ, certum sanè probatæ innocentiæ argumentum. Sed ubi sævit invidia, nec ipsa immunis est innocentia. Nova igitur machina, novumque Tribunal excogitatur, quo nullum Catholico Præsuli infestius deputari potuit.

Itaque circa finem Octob. An. 1680. Londinum deportatur, atque ibi arcto rursus carceri includitur, nec famulo quidem proprio ad alloquium admisso. In illa custodia totis septem mensibus detentus fuit, omnibus vitæ solatiis orbatus. Sed instar omnium erat illi Deus, & Mens recti conscia: adeo ut ad fidum Amicum non rarò scripserit, se in illa solitudine nactum esse, quam maximè avebat, liberam sibi, & sacris studiis vacandi facultatem.

Demum sub diem tertiam Maji ad fatale Tribunal examinandus adducitur: proferuntur criminationes inanes, quas supra retulimus. Reposuit paucis Præsul modestissimus: Iniquam esse accusationem; ubi defensioni locus non datur: sibi autem à sua Patria, testibus, tabulis, advocatis longè abducto, omnem defensionis viam intercludi. Post hæc rursus ad carcerem, suo tempore ad judicium revocandus dimittitur. Interea Præsulis optimi innocentiam vox communis eloquitur, sed non auditur: intercedit pro eo Legati Gallici authoritas & gratia, sed hæc quoq; ut ingrata repellitur: frustra demum ipsa perorat æquitas, ubi ex adverso fremit accusantium iniquitas.

Tandem advenit decretorius dies, quo jubetur ante judicum tribunal consistere: inermis cum armatis, advena cum inquilinis, Præsul Catholicus cum judicibus Catholico nomini infestis in judicio congressurus. Quodq; unum expectandum fuit, vicit demum innocentiam calumnia, vicit æquitatem perfidia, vicit illustrissimam viri virtutem quæ hanc semper sequitur & persequitur invidia. Profertur igitur feralis sententia, qua jubetur, ut laqueo suspensus, & in partes dissectus extremo perduellium supplicio afficiatur. Quantâ animi alacritate hanc ipse sententiam exceperit, testes mihi sunt litteræ Præsulis Catholici, qui tunc rebus ipsius intimè præsens fuit, in hanc sententiam. Testatus est de se Oliverius, cum pronunciata in eum esset extrema mortis sententia, nec minimam sensisse animi perturbationem, nec deinceps vel unicum quadrantem suæ quietis aut tranquillitatis amisisse: quin & nocte ante mortem supremâ, adeo placidè somnum cepit, ut cum horâ quintâ matutinâ à quodam excitaretur, ut ad supremam luctam se componeret, paulò post intrepidè responderit: Ecce me, paratus sum totus, veniant justitiæ satellites, quando ipsis libitum fuerit.

SEd juvat audire ipsius sacri Præsulis verba Spiritu Apostolico plena ex ipso carcere post latam mortis sententiam, ex litteris datis Bruxellas ad Virum sibi usque ad mortem meritò dilectum D. Gregorium Joseph, D. Gudulæ Canonicum 22. Junii 1681. Lata est, inquit, in me mortis sententia, quam non timeo, nec quietis mihi quidquam eripit, sum enim tam liber ab omni conspiratione mihi imposita, quam infans unius diei. Quod ad characterem, professionem, & functionem meam attinet, eam publicè professus sum: & cum hoc sit motivum mortis meæ, morior libenter, uti nunc Præsulum Hibernorum hic primus, ita exemplum, divinâ fretus gratiâ, aliis daturus, talem mortem non formidandi. Sed unde mihi creaturæ miserrimæ tantum suppetit animorum, cum videam instante morte, ipsum Creatorem meum cœpisse pavere & tædere? Considero sanè Christum suo timore ac pavore id meruisse, ut ego sim à timore immunis. Tempus mihi sufficiens educendi ex Hibernia testes negatum fuit: octo diebus serius advenerunt post latam in me mortis sententiam, quam lubens amplector, pro mea professione, charactere, ac functione moriturus. Expecto in dies adduci ad supplicii locum, ubi mihi intestina extrahenda sunt, & coram me igne cremenda, & demum caput amputandum. Cupio lubenter dissolvi, & esse cum Christo. Condono ex animo, & precor ut Deus condonet, omnibus qui quovis modo morti meæ causam præbuerunt. Ita ille in litteris postremis cygneâ voce, & spiritu verè divino, mortis jam propinquæ præcinebat.

Die igitur primâ Julii (styl. vet.) extremo supplicio constitutâ, humili trahæ de more impositus, concurrente hominum multitudine, Tiburnum extra Londinum ad consuetum supplicii locum adducitur, spectaculum illustre Deo, Angelis, & hominibus futurus. In celebri illo tot Martyrum theatro extremam scenam peracturus, concessa loquendi facultate, ad populum undique circumfusum orationem habuit præmeditatam, & propria manu anglicè conscriptam, quam hic summatim exhibeo.

A diebus aliquot ante Regium Tribunal examinatus fui, & nunc brevi comparebo coram Regum Rege, & Judice supremo, qui nec falsis testibus falli potest, nec humano respectu seduci. Reddet enim unicuique secundum opera sua præmium, vel pœnam sempiternam. Hæc cum veritas sit fidei indubitata, manifestum est; si ego in hoc mortis articulo aliquid veritati contrarium declararem, me mox damnationis æternæ sententiam incursurum, à qua nulla datur ulterior appellatio. Veritatem itaque sincerè atque apertè manifestabo, absque ulla verborum æquivocatione: mihi certissimè persuadens, nullam esse potestatem aut in terris, aut in cœlis, quæ mecum possit dispensare, ut protestationem falsam exhibeam.

Ut igitur Causa mea orbi universo clarius innotescat, observandum est, me in Hibernia coram judicibus perduellionis accusatum fuisse. Verùm dum Accusatores animadverterent mihi facile præstò futuras tabulas, & testes, quibus & eorum nequitiam, & meam innocentiam evidenter manifestarem, subduxerunt illi se, & ad hanc urbem convolarunt, ut judicium ad hoc tribunal transferrent, in quo & mea persona, & accusatorum qualitas, & status causæ incognitus fuit.

Postquam hic per sex circiter menses arcto carcere detentus fui, tandem ad diem tertium mensis Maji accusationes in Hibernia pridem allatæ. Hic coram aliis judicibus rursus instauratæ fuerunt. Factum sanè rarum & peregrinum, vix à quingentis annis visum. Sed cum mihi paucæ septimanæ concessæ fuissent pro testibus &

bus & tabulis adducendis, quæ ex partibus variis longinquis, & ultramarinis tam brevi tempore expediri non poterant, duodecim ulterius dies pro judiciis prorogatione poſtulavi, qui mihi denegati fuerunt. His igitur deſtitutus, & manibus ad defenſionem quaſi ligatis, in judicium protractus ſum, & hominibus perjuris expoſitus, qui in vitam meam omnio ſtudio collimabant.

Capita Accuſationis ſummatim fuerunt, de litteris miſſis ad Pontificis Secretarium, & quoſdam alios, ut externos Principes ad Hiberniam invadendam ſollicitarent: de alio ablegato ad Regem Galliæ, de ſubſidiis à Clero in eum finem poſtulatis: de ſeptuaginta millibus hominum ad talem expeditionem comparatis: de inſtitutis ad hoc variis conventibus, & quidem ſemel à decem vel duodecim annis, trecentorum nobilium, ut ſumptis armis poſſeſſiones ſibi ereptas recuperarent.

Cum horum ſingula nullam habere veritatis ſpeciem, & mera eſſe figmenta ad calumniandum excogitata, manifeſtum feciſſet: Demum proteſtatus eſt coram Deo, & per ſalutem æternam, ſe nunquam iſtiusmodi litteras, agentes, aut ſolicitationes ſive in Vrbem, ſive in Galliam, aut alio quovis modo deſtinaſſe, nec ea ſibi unquam in mentem veniſſe: imo ab omni rebellione etiam minima contra Regem & Patriam ſemper toto animo abhorruiſſe. Denique tam apertè ridiculum eſſe tanti exercitus apparatum, ut ipſe cum Catholicis ſibi addictis, ægrè poſſit vel mediam legionem ſuſtentare, idque cuivis rerum non prorſus ignaro luce meridiana clarius patere.

Atque, inquit, ut magis appareat quam ſincero ſolius veritatis amore hæc ego moriturus atteſtor, vobis hic palam notum facio, ex præcipuis Magnatibus unum curaſſe mihi declarari, ſe vitam mihi conſervaturum, ſi alios vellem accuſare. *Cui disertè profeſſus ſum, me nullius unquam conſpirationem noviſſe, & ut vitam hanc mortalem ſervarem, me nolle quemquam falsò accuſare, cum præjudicio meæ ſalutis æternæ, quod minimè diceret meam perſonam, aut quemlibet virum Eccleſiaſticum profeſſionis Romanæ.*

Hoc demum palam profiteor, me in Hibernia exercuiſſe functiones Prælati Catholici, ac conatum fuiſſe tam prædicando, quam docendo, adducere Clerum, & gregem mihi commiſſum ad normam, & mores ſuo muneri competentes: in quo ſi aliquid mihi acquiſitum ſit invidia, meminiſſe debeo, in Collegio Apoſtolorum aliquem etiam Judam extitiſſe. At ego cum lapidato Stephano pro Accuſatoribus meis toto animi affectu precor, Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. *Nec minus oro pro meis Judicibus, & aliis qui quocunque modo morti meæ cooperati fuerunt. Veniam viciſſim ſupplex depoſco ab omnibus, quos ego in mea vita verbo, aut opere unquam offendi.*

Rogo inſuper divinam Majeſtatem & omnipotentiam, ut concedat Regi noſtro, Reginæ, Duci Eboracenſi, ac Regiæ familiæ vitam diuturnam, omnemque proſperitatem in hoc mundo, & in altero felicitatem æternam.

Ad extremum, uti meam innocentiam in criminibus mihi objectis ſatis manifeſtam feci, utinam pari facilitate poſſim me eximere ab omni reatu contra Majeſtatis divinæ præcepta, quæ ex toto corde doleo me ſæpius violaſſe: firmiſſimèque ſtatuo ac propono tuâ (mi Deus) fretus gratiâ, & ſi annos mille vitam protraherem, divinam me bonitatem nunquam offenſurum. Tuamque rogo Majeſtatem infinitam per Chriſti merita, perque interceſſionem ſanctiſſimæ Matris, omniumque Angelorum ac Sanctorum, ut mea mihi peccata remittas, & hanc animam meam ad requiem recipias ſempiternam.

HÆc cum ingenti ſpiritu ac pietatis ſenſu proteſtatus fuiſſet univerſa, & manu ſua ſubſcripta reliquiſſet, conſuetam ſubiit carnificinam, laqueo primum ſtrangulatus, capite dein amputato, & corpore in quatuor partes diſſecto. Corpus ut honeſto ritu ſepeliretur Rex conceſſit, qui fertur de ipſius morte non modicum ſenſum habuiſſe. Populus certè undequaque circumfuſus ſummo animorum ſenſu ipſius innocentiam, Chriſtianam conſtantiam, & incredibilem mortis contemptum ita deprædicavit, ut plurimi palam affirmaverint, etſi ad annos centum vixiſſet, nunquam ſibi, Deo, Patriæ ſuæ, ac Religioni Romanæ tantum gloriæ conſequi potuiſſe.

Rodat ſeſe infelix invidia, ut Innocentiam opprimat: conſpiret hæreſis ut fingat Conſpirationes: ſumma Eccleſiæ capita in odium fidei violenter excutiat: ſed vel ſic ipſa conteret caput ſuum. Vera namque Chriſti Religio, uti ab incunabulis inter inſidias crevit, inter inſectationes adolevit, ſic per eadem de Invidia & Hæreſi latius ſemper triumphabit.

Vita & mors beata Illuſtriſſimi Domini Petri Talboti, Archiepiſcopi Dublinenſis in Hibernia, in Cuſtodia Dublini nuper obita.

PEtrus Talbotus, familiâ fuit illuſtris in vita exortu, illuſtrior in progreſſu, illuſtriſſimus in occaſu. Originem duxit ex nobiliſſima ſtirpe Comitum Salopienſium in Anglia, poſtea in Hiberniam propagata, ubi illius majores in Equeſtri ordine variis muneribus claruerunt, & quod clariſſimum eſt, in Religione Catholica ſemper conſtantes extiterunt. Adoleſcens doctrinæ ac virtutis deſiderio impulſus in Luſitaniam profectus eſt, ubi litteris operam dedit anno ſalutis 1635. ætatis ſuæ anno 15. Ad ſuperiora alacri conſtantia progreſſus, Philoſophiæ ac Theologiæ ſtudia inſigni profectu emenſus eſt ſub diſciplina Societatis partim in Luſitania, partim Romæ, ubi & ſacris Ordinibus initiatus fuit. Inde reverſus in Luſitaniam, & paulò poſt progreſſus in Belgium, Aulæ Anglicanæ ea tempeſtate illic cum Rege reſidenti charus, & opportunus extitit. Non multò poſt tam Regis, quam Religionis perquam ſtudioſus in Angliam porrexit, ubi demum inter Reginæ Eleemoſynarios cooptatus, munus illud ſingulari cum laude & integritate exercuit. Poſt aliquot annos in Hiberniam commigravit rei Catholicæ in conditione privata operam navaturus: Sed illius conſpicua virtus, ac doctrina ſingularis non potuit diu ſub modio latere, quæ etiam ſcriptis pro re Catholica in lucem editis reddita eſt ubique illuſtrior. Replevit viri fama jam pridem Angliam, colluſtravit Hiberniam, in exteris quoque Regnis inclaruit, ac tandem ad Romanam etiam Aulam ejus ſplendor emanavit. Hinc Sede illâ vacante multorum votis poſtulatus, à Summo Pontifice Clemente IX. Archi-Epiſcopus Dublinenſis creatus fuit, & Gandavi in Belgio conſecratus.

Inter varias temporum procellas Gregem ſibi commiſſum paſtorali ſolicitudine & vigilantiâ curavit, ac protexit. Sed dum oves proteguntur, Lupi Paſtorem invadunt. Periculum ab his adeò increvit, ut maluerit ſe ad tempus ſubducere, quam nocituras Gregi turbas

bus ſua causâ concitari. Itaque cedens tempori ſe in Gallias recepit, Pariſiis ab omnibus in honore habitus. Sed nec ibi deſtitit Eccleſiam ſuam litteris & aptis pro tempore documentis à longè adminiſtrare: inter quæ extat, Epiſtola Paſtoralis ad Catholicos in Hibernia de officio & ſolatio patientium ſubditorum, typis tradita Pariſiis anno 1674. *Nec deſunt alia ejuſdem opera diverſis temporibus edita: De natura fidei & hæreſis, Antverpiæ anno* 1657. *Politicorum Catechiſmus ad hos inſtruendos divina fide & morali honeſtate, ibidem An.*1658. *De nullitate Eccleſiæ Anglicanæ Proteſtanticæ, Bruxellis An.*1658. *Tractatus de Religione & Regimine Gandavi, An.*1670. *Hiſtoria Iconoclaſtarum, Pariſiis An.*1674. *& alia contra Stillingfletum & Albium ibidem impreſſa.*

Poſt aliquod temporis intervallum, mitigatâ potius quam ſedata tempeſtate, in Hiberniam regreditur, ubi Eccleſiæ ſuæ negotia componere, Catholicos confirmare, hæreticorum artes eludere omni ope conatur. Verùm ægri horum oculi diu lucem ferre non valent. Odioſa illis erat viri induſtria, ſuſpecta auctoritas & gratia: hinc, ut fit, quod quiſque formidat, id aboleri deſiderat. Inſtituuntur igitur in tribunali hæretico accuſationes occultæ, ſuſpiciones invidioſæ, & cæteræ artes opprimendi juſtum ſuis operibus contrarium: maximum denique in hoc judicio crimen Catholici Sacerdotis doctrina, nomen, officium, authoritas. Demum Præſul optimus, & conſcientiæ bonæ teſtimonio confiſus, ab impiis ſatellitibus ex improviſo comprehenditur, & ad publicum Carcerem innocens damnatur. Hic quidem tenebatur ſtrenuus Chriſti athleta diuturnâ cuſtodia arctè concluſus, ſed paſtoralis animi libertatem non cuſtodes, non carceres, non vincula conſtrinxêre, ſuorum magis, quam ſui ſollicitum.

Interea dum hæretici Tribunalis ſententiam (quæ plerunque feralis eſſe ſolet) per plures menſes magnâ animi æquitate expectat, corpus animo impar gravi infirmitate concutitur. Luctatur Chriſti miles cum morbo corporis, cum pædore carceris, humanis præſidiis magna ex parte deſtitutus. Solum ſupererat magna mentis & innocentiæ ſolatium. Tandem per hanc carnificinam tam multiplicem ac diuturnam mortem, quam ſecuris non attulit in ſatellitum cuſtodia ſecurus invenit, eò demum translatus, ubi legitimè certantibus promiſit Dominus coronam juſtitiæ.

At vivet in perpetua poſteritatis memoria, vivet in æterno Beatorum Præſulum cætu, Præſul Illuſtriſſimus, cui glorioſi certaminis lauream, nulla hominum injuria, nullus Hæreſis aſtus aut invidia ſurripere poteſt. Falleris nimium cæca crudelitas: quidquid agas, quidquid moliaris, ſemper fuit, ſemper erit ſanguis Martyrum ſemen Chriſtianorum. Hujus documentum tot ſæculis dedit ac datura eſt, fida ſemper Deo, ac Regi Hibernia.

EPILOGUS.

Vobis quos recenſui univerſis, Apoſtolici Pugiles, vobis in cœlo Patronis non tantum hujus Operis exigua moles, ſed Europa ſimul tota gratulatur. Triſtem in vos, ac cruentam machinata eſt Hæreſis tragœdiam: cruentam conſequi potuit, triſtem non potuit. Obſtupuit ipſa Impietas frontis lætitiam, mentis conſtantiam, & ipſum ferale pegma, in theatrum honoris converſum. Excepit plauſum mortis, exordium vitæ, inter læta in cœlis trophæa ſemper duratura.

Lætare & tu ſorte tua, tot fidei Pugilum fœcunda ſemperparens Anglia. *O quot hactenus Eccleſiæ, & Cœlo Machabæos una peperiſti! Sed adhuc nec fracta, nec ſterilis, nec effœta, novæ ſemper gloriæ, novam ſobolem adminiſtras. Creſcunt tibi ſub Hæreſi ferro armata anni luctus & dolores, ſed nec minus accreſcunt cum meliori fœnore novi ſemper monumenta decoris. Cernis quidam ſub carnificis manu cladem non raram charorum pignorum, ſed quot ſpectas funera, tot numeras trophæa. Pati noſti, neſcis ſuperari: premi ſuſtines, nunquam opprimi: lacerari potes, ſed ſine funere: concidi potes, ſed ſine vulnere: quin ab ipſo cadentis ferro altius aſſurgit tua laurus & victoria. Hæc tibi Palæſtra quamvis cruenta, adeò nunc in gloriam verſa eſt, ut nunquam in ea ſine triumpho decertes. Ter fœlix* Tiburnum, *tot, tantorumque triumphorum illuſtre theatrum. Non ego te dicam cruentum ſupplicii locum, ſed lacteam ad cœlum viam: non funeſtum mortis ſepulchrum, ſed glorioſum vitæ exordium, non triſte Calvarium, ſed campum Elyſium.*

Hæc tua rurſus gloria eſt, tali prole fœlix Anglia, *& tua gloriæ conſors* Hibernia. *Fœlix inquam, Anglia, non vaſto maris imperio, non opibus ab orbe extremo advectis, non claſſibus vinci neſciis, non candidæ pacis beato otio: ſed potius purpureis tot Pugilum tuorum triumphis, orbe toto, cœloque celebratis.*

Spectat quidem è propinquo Hibernia *tot cognatæ Gentis cruenta & glorioſa certamina, ſed ipſa nec incruenta, nec ingloria. Offert illa ſeſe non Anglicæ potentiæ, non opum, non Imperii æmulam, ſed Catholicæ Conſtantiæ Sociam ac conſortem. Habet illa domi aſſiduam patiendi palæſtram; habet non rara tuendæ Fidei cum infidis certamina. Ambit tamen adhuc nobiliſſimum illud* Tiburni *theatrum, & in eo tot recentia ſacrorum Pugilum veſtigia. Hæc ut illa ſuo quoque ſanguine condecoraret, Athletam ex ſuis non rudem, non ignobilem, ſed ſupremum ſacræ militiæ Præſidem ac Primatem tranſmiſit. Quanto ille animi robore, quam invictâ fide & conſtantiâ ſcenam illam peregerit, nos pro viribus ſupra exhibuimus, nec ulla deinceps Gens aut lingua conticeſcet.*

Sed nec adhuc hi ſacri Pugiles pedem ex arena retulerunt. Vivunt etiamnum, & in poſteris ſpirant novi Oliveris, novi Harcotti, qui priorum exemplo non fracti, ſed roborati; non territi ſed animati, indictum Hæreſi bellum fortius inſtaurabunt. Non deſunt porro Germaniæ ſuæ Aquilæ, non Angliæ, non Hiberniæ ſacri Leones, qui Chriſti Eccleſiam tueri non deſiſtent. Fortia quidem ſunt Hæreſi arma, enſes, reſtes, cataſta, ſecures. Sed fortiora ſunt Fidei Clypeo munita pectora: hæc enſes in lauros, reſtes in torques pretioſos, ſanguinem in purpuras, ſecures in coronas convertent. Hæc ab exordio militantis Eccleſiæ experta eſt Impietas, hæc ætas noſtra recentibus jam exemplis toties comprobavit, nec ab his ſe degenerem ſera poſteritas exhibebit. Ita vovet qui ſupra.

Cliens Humillimus
RICHARDUS ARSDEKIN,
Soc. IESV in Provincia Flandro-Belgica Hibernus Kilkenienſis.